

અધ્યાયક:—

સૌ. રતનબેન બોદાણી.
આલોક,— ક. ધ. પુસ્તકાલય.

પ્રત ૧૦૦૦

મુદ્રક: કેવળચંદ કાનજીભાઈ પારેખ .
મુદ્રણસ્થાન: શ્રી ભગવતસિદ્ધિ ધ. લીપા એન્ડ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ
ગાંધી.

કહાનજી ધર્મસિંહ પુસ્તકાલય, રાજકોટ

સાહિત્ય-રત્નાકર

આ પુસ્તકમાં એકશ્વરની લાકિત, વિવિધ ઋતુવર્ણન, સંજનન દુર્જન વિચાર, દાનમહિમા, પ્રીતિ-મૈત્રિ, શૃંગાર સૌંદર્ય, નારી વિચાર, નાયિકા ભેદ તથા કાવ્ય ચમત્કૃતિ વગેરે નવરસ યુક્ત વિષયો ઉપર કવિશ્રી અકબર, અર્નત, અહમદ, આલમ, ઉદય, દમ્પીંગ, કમાલ, મહાન, મિશોર, કેશવ, ગગ, ગોવિંદ ગેપ આદિ ૩૦૦ નામાન્વિત હોદી કવિઓની મંવિતાઓનો કવિ પશ્ચિય સદ મમાવેશ કરવામાં આ ગો છે મોટા કદનાં પાનાં ૬૦૦, પુકુ પાકુ તથુ સોનેરી નામવાળુ મુલ્ય રૂ. ૪

કાઠિયાવાડી સાહિત્ય-ભાગ પહેલો

આ પુસ્તકમાં રાહ ખેગાર ને રાણકદેવીના, રાહ મહાનિક ને નાગનાઈના, રાહ ક્વાટ ને ઉગાવાગાના, શેણી ને વેળણના, ને બામ રીયા વિગેરેના ઇતિહાસપ્રમિદ્દ દુહા, સોરઠા ઉપરાંત સત પુરોની જ્ઞાનમોધક વાણીનો સમાવેશ મ્યો છે કિં રૂ. ૧૧

કાઠિયાવાડી સાહિત્ય-ભાગ બીજો

આ પુસ્તકમાં રાજિયા, ભેગડા મોતિયા, શામળા, સામતા, રહેમાન, જીનજી, વીગમ વિગેરેના રચેવા સેકડા સુમોધક સોરઠાઓ ઉપરાંત એકત્રીસ ઇતિહાસિક અને રસિક વાર્તાઓના સાર સાથે દુહાઓ દાખલ કર્યા છે કિં રૂ. ૧

કચ્છદેશની જીની વાર્તાઓ

પ્રાચીન ધર્મશાસ્ત્ર સાથે સમઘ ધરાવતી સખ્યામઘ ઇતિહાસિક છતા ચમત્કારીક વાર્તાઓનું આ દળદાર પુસ્તક, અનેક ક્ષરસી, ગુજરાતી અને સિંધી ગ્રંથોને આધારે એક અનુભવી કચ્છી લેખકની કસાએલી કલમે લખાએલું છે કિં રૂ. ૧

ચોરાશી આશન [હીંદી, મરાઠી, ગુજરાતી]

આ ગ્રંથમાં શ્રી હક્યોગના સિદ્ધાસન, પદ્મસન, વીરાસન, તથા ધીરાસનાદિ ૮૪ આસનોના અવાતર (પેગ) ભેદ મળી ૯૮ આસનોના ચિત્રો મત્ર પ્રક્રિયા સાથે આપ્યા છે મિત્રાય નેતિ ધાતિ, બસતી તથા બ્રહ્મદાતણાદિના ચિત્રો પણ દાખલ મ્યો છે કિં રૂ. ૧૧

ચમત્કારિક કથાંતમાલા

જગત ઝવેરી ચમત્કારને નમસ્કાર કરે છે તેથી ચિત્ર વિચિત્ર શુદ્ધ ચાતુર્યના ૧૦૮ દ્રશ્યોત્તો સુગી કાઢી આ સુમોધક કથામાળા તયાર કરી છે એમાં તથુ જન્મનુ જ્ઞાન, ચમગજનું રાજનામું, દત્તાત્રય ને ગોરખ સુવરી ને નારદ, ભર્તૃહરી ને ગોપીચંદ, જ્ઞાતીનો દર્શનલાલ સન્યાસીની જ્ઞાનગંગા, શ્રીપ્રભુ પદમા આહે સો કરે, શ્રી કાશીક્ષેત્ર નિરૂપણ વિગેરે વિષયો અને કાવ્યો મનોરંજક છે કિં રૂ. ૨૧

સતીગુણ ચન્દ્રિકા-

એમાં વાર્તારૂપે આપેલાં સંયુક્તા મીરાંબાઈ, અદલ્યાબાઈ, દુલસી-બાઈ, ઝાંસીની રાણી, મીનળદેવી, વીરમતી, અશ્રુમતિ, ગણુકદેવી, સતી સોન, પદ્મા ઇલાદિનાં ચરિત્રો ખાસ વાંચના યોગ્ય છે. કિં ૩૧. ૧

સુખરૂપ-શ્રી-સંસાર.

આ પુસ્તકમાં ઈશ્વરપ્રાપ્તિ, સતી પાર્વતીનું ચરિત્ર, સતી મલ્લલક્ષ્મીએ પોતાના પુત્રને આપેલો બોધ, શ્રીમતિનું ગૌરવ, શ્રી કર્તવ્ય, શ્રી ઉન્નતિની સાધના, સોળ સંસ્કારનો સાર અને દામ્પલ્ય ધર્મ, ઇલાદી બોધક બાળનોનો સંગ્રહ આપ્યો છે. કિં ૩૧. ૧

મહિલાસંસાર.

એકત્ર કુટુંબની થતી દુર્દશા, આઝલ-પડદાનો અભાચાર, શ્રી કર્તવ્ય, શ્રીમતિપર અન્યાય, વ્રતમાં અશુભ વર્તન, માતૃમૃત્યુ રામ-કૃષ્ણ ઇ. ના ચરિત્ર તેમજ રસિકગીત, ગરબા, હંદ, આરતી કિં ૩૧. ૦૧

શિવ ભજનાવળી.

શ્રી શિવમઠિતની ભક્તિ ઉપામનાનું આ રસિક અને બોધદાયક પુસ્તક જુદા જુદા પ્રાચીન કવીઓએ રચેલું છે. અને તેમાં અને કસંગીત, પદ, હંદ, ગરબા ગીત, ઇલાદીનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. કિં ૩૧. ૧

સદુબોધદિપક.

શ્રીમદ્ સંકરાચાર્યે આદિ મહાત્માઓનાં રચેલાં સદાચાર સ્તોત્ર ભાષાંતર, ગુરુમંદિર, સુભાષિત રત્નાવળી, યોગચયાજ્ઞન, વિવિધ બોધ, આદિ આઠ પુસ્તકોનો સંગ્રહ-ચિત્ર-સચિત્ર ઇલાદિ સાથે. કિં ૩૧. ૦૧૧

ભક્તિ હૃદયકુમ.

ભક્તિ-હાન-વેદાંત વિશે પ્રાચીન પુરોહિતે રચેલાં ગદ્યપદ્યભર્યા પાંચ પુસ્તકો:-શૈલમુનાસ્તોત્ર, સદુપદેશ મંજરી, રામરસ, અનુભવ-પ્રમંથ તથા સંતોષચંદ્રક. ચિત્ર ચરિત્ર સાથે કિં ૩૧. ૦૧

રા મ ગી તા.

શ્રીમતી શ્રી માજી મદરદાસએ મુગ ગુરુમુખી ભાષામાંથી એ ગ્રંથની દીક્ષા લીધી ભાષામાં લખી છે. સુ.પે મનોહરનું સરળ ગુરુગીતામાં ભાષાંતર આપવામાં આવ્યું છે. કિમન ૩૧. ૧ (૭૫૫ છે).

નવી આવૃત્તિઓ તુરતમાં તૈયાર થશે.

સુભાષિત ભદ્રી-પરમપદ બોધિની-અખ્યાત ભજનમાળા

સર્વંગ શિરોમણી-અધ્યાત્મપ્રકાશ-સંતોષ રાનક વિગેરે.

: પાસ્ટેજ જુદું :

: મુશ્વીપત્ર મળાવો :

મેનેજર, કહાનશુ ધર્મસિદ્ધ પુસ્તકાલય, રાજકોટ.

અનુક્રમણિકા

સંદ ૧ અવતારચરિત્ર

પૃષ્ઠ

મત્સ્યાવતાર	૧
કૃમાવતાર	૧
વરાહાવતાર	૨
નૃસિંહાવતાર	૨
વામનાવતાર	૨
પરશુરામવતાર	૩
રામાવતાર	૪
કૃષ્ણાવતાર	૪
બુદ્ધાવતાર	૫
કલી અવતાર	૫

સંદ ૨ પર્યોત્સવ-જયંતો, સ્તુતિ.

ઉત્તરાયન (મહરસંક્રાંતિ)	૬
સંક્રાંતિનો સાર	૭
સંક્રાંતિનો પ્રબોધ	૮
વસંતપંચમી	૮
બીમાષ્ટમી	૯
મહા શિવરાત્રી	૧૦
પંચનાથની સ્તુતિ	૧૧
હુતાશની-હોળી	૧૧
હુતાશની ધન ધન	૧૨
હોળીની દુર્દશા	૧૨
હુતાશની દર્શન	૧૪
રામ મહિમા	૧૫
રામ જયંતી	૧૬
રામનું ધ્યાન	૧૬
ગણિકાનો ઉદ્ધાર	૧૭
પરશુરામ જયંતી	૧૮
હનુમાન જયંતી	૧૯
ગંગા-દશહરા	૧૯
અલ્પજ્ઞા પ્રત	૨૦
નિર્જળા. ઝોકાદશી.	૨૨
રથયાત્રાનું આધ્યાત્મીક દર્શન	૨૨

ચૈત્રી નવું વર્ષ ,...	૭૪
ચૈત્રી વર્ષના મહિમા	૭૪
જરથોસ્તનો જય	૭૬
જીસમ ફેસ્ટની મહત્તા	૭૭
જીસસ ફેસ્ટના આદેશ	૭૮
નાતાલ અને ખ્રીસ્તીસન	૮૦
સાલ મુખારક	૮૦

ચંદ ૫ પદ્મેશ્વરની સ્તુતિ, મર્કિ.

લાગી છે એક આપની લગને...	૮૩
કરો કૃપા કૃપાળ	૮૩
જય જય જગદીશ ધૃશ	૮૩
હરિ મારા મનની પૂરો હામ...	૮૪
દર્શન દેજો આપ	૮૪
હરિ હરિ હરિ હૃ દાસ તમારો	૮૪
તું મારો આધાર	૮૫
જય જય જય જગરાયા	૮૫
નાથ ! મને નિરાધાર કેમ મૂક્યો ?	૮૫
કેવી ભૂલ કરી	૮૬
જય અનરઅમર અનાદિ ધૃશ્વર	૮૬
જગ સમસ્તના હે પ્રભુપતિ	૮૬
નટનાગર હૃદયવિહારી	૮૭
દે દે પ્રભુ, વર પ્રદાન દે દે...	૮૭
અવ્યક્ત અચિંસ	૮૭
પતિત પાવન	૮૭
સસારનો ભોગ	૮૭
જન નિંદા સ્તુતિ	૮૮
અખિલ વિશ્વનાથ હાથ	૮૮
જયદેવ જયદેવ જય અંતરંગમી	૮૮
જયદેવ જયદેવ જય મંગલકર્તા...	૮૯
આરતી આનંદકદ	૮૯
જય જગજીવન જગતપતિ	૮૯
જય વિશ્વરૂપ	૯૦
પર હિપકારી	૯૦
કૃપાસિધ્ધ ધૃશ એક અવિઝરી	૯૦
ઓ અવિનાશી અખ્યા પ્રભુ તું...	૯૧

પૂરણુપ્પજ પ્રણુ પુરુષોત્તમ	૯૧
જગદીશ્વર જગદાધાર	૯૧
અવિનાશી વદારે આબારે	૯૧
ગાઉંજી હું ગાઉંજી	૯૨
અરે ! અવિનાશ આ તે	૯૨
કર કરેણા રે કર કરેણા	૯૩
જય પ્રાણુપતિ જગજીવન	૯૩
સર્વેશ શ્રેષ્ઠ સુખદાયક	૯૩
નિલ નિરંતર નાથ હો	૯૩
સદાકાળ કર્તાર ભર્તાર સ્વામી	૯૪
જય જય જગદાધાર	૯૪
હે વિશ્વભર કરણાસાગર	૯૪
આણ અંત અવિનાશિ જે	૯૫
તારી પૂર્ણ કૃપાથી નાથ સધળું	૯૬
મહારા અંત સમયના આ બેલી	૯૬
હે અનાથ નાથ	૯૬
સાધન શું રે કરું	૯૭
હે ત્રાતા જગજીવના	૯૭

ચંદ્ર દ્વ-આત્મબોધ અને દિતોપદેશ

ભજ ભજ મન નાથ નિરંજન	૯૮
ભજું એક એકાર આનંદકારી	૯૮
એ નિરંજન પદને	૯૯
નિરંજન ભજતે	૯૯
ભજત વણુ ધિક ચતુરાઈ	૯૯
નિર્ગુણ ભક્તિ ન્યારી	૯૯
ગાઓ હરિનું નામ	૧૦૦
નિર્ગુણનું ધરિ ધ્યાન	૧૦૦
તું રહે સદા મન મગન	૧૦૦
વિદ્ય વિભંજન હો	૧૦૦
પ્રાણ પંખીડાંનો શો પ્યાર	૧૦૧
જગ મુસાફર જગ અલાગી	૧૦૧
ભજનજ સાચું રે સાચું	૧૦૧
ધાર્યું ન બને કાંઈજ તારું	૧૦૧
મરજી હરજીની હરજીની	૧૦૨

મન તું મુઝામાં	૧૦૨
ભાવિ ના બૂને ના બૂને	૧૦૨
આશા ધ્વિરની ધ્વિરની	૧૦૩
ભરસે બૂલે શું બાઈ	૧૦૩
આખો ના ઉધાડે ના ઉધાડે...	૧૦૩
જાતુ પ્રભુની પાસ...	૧૦૩
જ્ઞાવિચાર કરો	૧૦૪
કર જટપટ સતમગ	૧૦૪
છેડ વિધવનો હૃદ...	૧૦૪
હરિ ચગ્ગે ચિત મોડ	૧૦૪
ભજ ભાવે ભગવત	૧૦૪
જળ તર્ંગના જેવું...	૧૦૪
પાવન હરિનું નામ...	૧૦૪
પ્રેમવ્રત પાનન	૧૦૬
છે અમૃતમા ઝેર	૧૦૬
માન શિખામણ માન	૧૦૬
મધુર સુધા હરિનામ	૧૦૬
અસિક કેમ બન્યું...	૧૦૬
સમર સમર શીર્ષ	૧૦૭
અનુભવનો આનંદ	૧૦૭
સાચું હરિનું નામ	૧૦૭
અમે તો રમતા રામ ફરીર	૧૦૭
અમારો ર તણો હરિ નાથ...	૧૦૮
કર્મો કર્મો કથીર	૧૦૮
ભક્તિ તણી શક્તિ...	૧૦૮
સમા રમણ નાથને...	૧૦૯
પરમપદ પામવા	૧૦૯
ઓ જીવ ! જૂઠી જા હવે	૧૦૯
અભિમાન અમરું શીદ ધ્યું	૧૧૦
મન મન્તાનાં	૧૧૦
સુણ લે આ વચન સસ	૧૧૦
આવો ગાઓ ખ્યાઓ	૧૧૧
નામ સુધાકર પાન	૧૧૧
હરિરસ એકજ સાર	૧૧૧
ગાઈ લેને રમના	૧૧૧
ઉગ્ની આંખ ઉધાડ	૧૧૨

નહિ ભૂતજ ખાતાજે પ્રભુજી	૧૧૨
સહુ કાક થયો છે બેળો	૧૧૩
મને એક ધરની પરવા	૧૧૩
વિષયથી વિરામ પામતું નથી	૧૧૪
સ્વપ્ને પણ જોશે	૧૧૪
આવી આ સંસારે	૧૧૪
હોય જેને ઉર	૧૧૪
નાથ તણું નામ	૧૧૪
ભૂલાય શું ભૂલાય શું	૧૧૫
આંખે આવી આંખ	૧૧૫
દુનિયાં દુરિજનની	૧૧૬
સંસાર સંકટ કંટક ઝાડી	૧૧૭
વિચાર જીવ	૧૧૭
રે ! મન લગ્ન તું હરિને	૧૧૭
ન્યાં રે જુઓ લાં	૧૧૭
જગત લગતને બને ન કદાપિ	૧૧૮
સૂઝા વેદાંતે શું વળે ?	૧૧૮
ગમતી નથી રીત તારી રે	૧૧૮
હર થાવ હર હર દુર્વિકાર	૧૧૯
લજો અનંત સૌખ્યદા	૧૧૯
મિથ્યા મનસુખા કરમાં રે	૧૧૯
ન્યાં ન્યાં જુઓ લાં લાં બધે	૧૨૦
શ્રી હરિને રંગ સાચો	૧૨૦
હોય જો એક ધર	૧૨૦
વખત વહી જાય છે	૧૨૧
મખદાયક શાસ્ત્ર વિચાર રે	૧૨૧
હોજી રે હેતે હરિગુણ ગાહ્યો	૧૨૧
મન મારાં મૂકી દેને મમતા	૧૨૨
સંસારના સંતાપ	૧૨૨
ક્ષણભરૂર આ દેહની	૧૨૩
હિનોપદેશ ચતક	૧૨૩
લરતભૂગિતું પ્રાચીન ગૌરવ	૧૩૧
ચંદ ૭ સ્ત્રોતશિક્ષા અને ઘરસંસ્કાર સંબંધી કુમારિકાઓએ ગાવાનાં ગીતો .					
વિશ્વલરની રજા	૧૩૨

બૃધરની ભક્તિ	૧૩૨
પ્રભાતીયુ	૧૩૩
સપડાંની વડાઈ	૧૩૩
કાતરની કોવ	૧૩૩
સોડામણી સોઈ	૧૩૪
હમવાથી હાની	૧૩૪
હામાચ દિંદુમાળા	૧૩૫
કન્યાવિક્રયનો ફેર	૧૩૬
ફેડિ પ્રાણસ્ય	૧૩૬
અમળાની બલિહારી	૧૩૭
મિથ્યા મારો ન મેણાં	૧૩૭
બાધા બાખડી	૧૩૮
અમળાઓની અવદશા	૧૩૮

શ્રીઓએ ગાવાનાં ગીતા

દેવરમાગનો દમદમો	૧૩૯
પ્રભુભક્તિ	૧૪૦
માતાની સ્તુતિ	૧૪૦
માત વાર	૧૪૧
પદર તિથિઓ	૧૪૨
કાયારૂપી પરપેટો	૧૪૩
શ્રીની પ્રતિજ્ઞા	૧૪૩
મનને ઉપેશ	૧૪૪
વિવેક વાણી	૧૪૪
કેવુ વાચુ તે વિચે	૧૪૫
બહેનોને બોધ	૧૪૫
શ્રી મદાચાગ	૧૪૬
પતિની સ્તુતિ	૧૪૭
પવિત્ર પ્રેમની પ્રશસા	૧૪૮
કુસંગ લાગ	૧૪૮
કંકામથી નાશ	૧૪૯
કુડી કામિની	૧૪૯
નિંદાનો નિરોધ	૧૫૦
બેનિઓ કમાશે હાકમાકથી	૧૫૧
મદિલામણની અગસ	૧૫૧

ત્રેમનું ખાહું ?	૧૫૨
ધર્મજ્ઞાનની મહત્તા	૧૫૩
ધર્મને બદાને થતાં ધર્મીગ	૧૫૩
બહેમી વિચારથી થતો અનાચાર	૧૫૪
એક અવ્યક્ત યશાંજલી	૧૫૪
એનોને યશાંજલી	૧૫૫
ધર્મપત્નિઓને યશાંજલી	૧૫૫
એન કયા ગર્હ ?	૧૫૭
દોહિત્રી લીલાવતી	૧૫૭

ચંદ્ર ૮ ગોરક્ષા, મધ્યમાં નિયેધ અને અન્નફલશાકનો શ્રેષ્ઠતા

ગોમાતાની પ્રાતઃસ્તુતિ	૧૫૯
ગૃહસ્થોને સુચના	૧૫૯
સર્વમંપતિ ગાયત્રીજા છે	૧૬૦
ગોસ્ત્રનાની મહત્તા	૧૬૧
અન્નફળનો આહાર	૧૬૨
ગાયોની દયાજનક સ્થિતિ	૧૬૩
પશુપાલન ઉપદેશ	૧૬૩
જીવદયા અને જીનો	૧૬૪
મધ્ય-માં નિયેધ	૧૬૪
પશુક્ષા વિશે અરજ	૧૬૫
ગોમડાની અરજી	૧૬૬

ચંદ્ર ૯ મુંવર્દમાં થયેલું મર્યંકર હુલ્લહ

કરો જન શિવ રક્ષણ	૧૬૯
મર્યં બંડ મુજર્મમાંથી	૧૬૯
હાક વાગી હતુમાનની	૧૭૨
જન અનાયની બદાર	૧૭૨
પડેલે દિવસ થયું તોફાન	૧૭૩
વડા ગવરનર	૧૭૪
અજાણ રાજા ધર્મની	૧૭૫
દે વિશ્વંમર વિશ્વપતિ	૧૭૬
મોહમેદન લગામાં	૧૭૬
ત્રેવીંચમી આમરટ	૧૭૭
ધન ધન લોભા રામાદી	૧૭૮
મરવાળી યું ડરું	૧૭૮

ભણે બંદીગત બવીહારી	૧૭૮
ઝટ દરો સંપ	૧૭૯
વિજય વિજય વિજય	૧૮૦
દબાયુ બડ પ્રચક...	૧૮૦
ભાગી ભાગી ભાગીરે	૧૮૧
માતા દિનકર દર્શન	૧૮૧

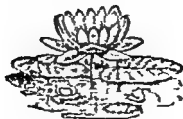
સંક્ર ૧૦ ક્રમસુત્રા રંગદંત, પ્લેગપ્રકોપ इत्यादि

મેડ વાચના	૧૮૨
મેધરાજનું રાજ	૧૮૩
જળવનું સ્તવન	૧૮૪
મેધગજનું સ્વાગત	૧૮૫
મેધગજને વિદામિ	૧૮૫
આમ્મજનોની આર્યના	૧૮૬
મૂળધાર જષ્ટિ	૧૮૭
હિમ પ્રકાપ	૧૮૮
શિત અને શીતગાનો ઉપદ્રવ	૧૮૯
પ્લેગ નિવારણ પ્રભુમાર્યના	૧૯૦
માર્યનાકક...	૧૯૧
પ્લેગમાં રાજકોટની જનસ્થિતિ	૧૯૨
પ્લેગ વિશે વનિતા વિચાર	૧૯૩
વંદોળિયાનો વનેષાત...	૧૯૪
ઉત્તર અને ઉજળી	૧૯૫

સંક્ર ૧૧ વિવિધ વિષય

પ્રીત્યી પરમાત્મ પાદ પ્રણમું	૨૦૧
રથભ્રુવ-ખત્રાલીવા	૨૦૨
ક રીવાદનો ગસડો	૨૦૩
રામનાયનો મેળો	૨૦૪
ખાંડ-વ્યાપારની ખાસવણી	૨૦૫
પગપોટા કપડીઓનાં પોકળ	૨૦૬
મહે ઉ સકટ મીલમજૂર	૨૦૭
ખેડુતની દુર્દશ	૨૦૮
દારૂચમન નિષેધ	૨૦૯
ભુગાર નિષેધ	૨૧૦
ધરૂદી ધર જાય	૨૧૧

લોભને થોભ નથી...	૨૧૦
સસાગના સતાપ	૨૧૧
ઠાઠી બેતોની ક્ષણ કથા	૨૧૨
શરી સતીઓ ક્યાં છે ?	૨૧૩
માતાનું સ્તવન	૨૧૪
પિતાનું સ્તવન	૨૧૫
બાતાની સ્તુતિ	૨૧૬
અથ ગૌરવ	૨૧૭
સમાજ જીવન	૨૧૮
સાજ વર્તમાન	૨૧૯
"જ્ય સૌરાષ્ટ્ર"ને અભિનંદન...	૨૨૦
પ્રકીર્ણ પુસ્તકો	૨૨૧
સ્વ. ગદુલાલજીનો અભિપ્રાય...	૨૨૨
સ્વ નરસિંહચર્માના હિંગાર	૨૨૩
પ્રતાપકવિનું અનુમોદન	૨૨૪

॥ ॐ ॥

કહાનકાવ્ય.

સ્કંદ ૧—અવતારચરિત્.

મત્સ્યાવતાર.

(૫૬ પહેડુ-જિજ્ઞેષી)

“ નાથ કેમે ગજકે બદ છુડાયો.”—એ રાહ

ધન્ય ધન્ય માધવ આપની માયા,

ધરી મચ્છની અદ્ભૂત દાયા,—ધન્ય ધન્ય૦ (૨૬)

પ્રથમ ઉદ્ધાર કર્યો મનુનો પત્ની, સપ્ત દેવર્ષિ તાર્યા,
બ્રહ્માના માનુષિ પુત્ર હસન્ને, જલ પ્રલયેથી ઉગાર્યા,—ધન્ય૦ ૧
બ્રહ્મ કુટુંબે બરી સદ્ સૃષ્ટિને, વિસ્તારી મોહિની-માયા,
હૂબતા ચાર વેદોને ઉગારી, આપમા આપ સમાયા,—ધન્ય૦ ૨
હયગ્રિવ દેવે ચોરી વેદને વગી, પાતાળ મહે સતાગા,
દેવ મારી વેદ દહ બ્રહ્માને બેદદ દર્શ પમાગા,—ધન્ય૦ ૩
સાતમા મનુ સસન્નતને દાખરી, અનવળીલા મત્સ્યરાયા,
જય ધર્મનો કર્મનો દણ કંગવા, આવો કાન બહારે ધાયા,—ધન્ય૦ ૪

૨ કુર્માવતાર

(૫૬-બીજું)

ચતુરભુજ ચૌદ ભુવનના રવામી,

ચૌદ રત્ન શોધી આપ્યા નામી,—ચતુરભુજ૦ (૨૬)

મચ્છ પાત્રી કચ્છનું* તન ધરિયુ, લેણ ન રાખી ખામી,
ગિરિ મદ્રાચ્છની પીઠ પકડી, વિશ્વની વેદના વામી,—ચતુરભુજ૦ ૧
કૌસ્તુભ-ચદ્ર-રમા-અંરાવત, ધન્ય તરી સુખ ધામી,
શંખ-સારંગ-મુરા-રંભા-મુરબી,—અમૃત-વિરા નિષ્કામી—ચતુરભુજ૦ ૨
સપ્તમુખી અશ્વ ને પારિજાત એ, રત્ન ચૌદ ધન પામી,
દેવ ને દેવનું દદ ચયુ તે, જલથીને અંતરજામી,—ચતુરભુજ૦ ૩
મોહિનીરૂપ માયાપતિ ધારી, માયા સદ્ દૂર દામી,
સૂર્ય-સુરપતિ-સિવ સંતેષ્યા, બાપ્યા રત્ન ઉચ્ચગામી,—ચતુરભુજ૦ ૪
નોકા પુરાની ને નીગ તુલાની છે, દર્દિ દરે દામ આમી,
નારિક યદ્ દાન પાર ઉતારો, જનુ એ ચગ્ગ પ્રણામી,—ચતુરભુજ૦ ૫

* ૧૫૦-૬૬, કાચનાના બીજ નામ.

૩ વરાહાવતાર.

(૫૬-ત્રીજું)

વિષ્ણુ ત્રીજું રૂપ વરાહનું ધારી,

વેગે વસુધરાને ઉદ્ધારી,—વિષ્ણુ ત્રીજું (૮૩)

તપ તપી બ્રહ્માનો વર મેળવી ચયો, 'તેલ અતિ દુરાચારી,
જેણે અપરંપરી બીતિ તણને, પૃથ્વી પાતાળ કિતારી !—વિષ્ણુ ૧
જગપ્રપયે જગ દૂનનું જોઈ, દુસ્તર દૂનકી મારી,
ચેમિ પાતાળ કરું પરિપાવન, રાસસિ માયા નિવારી,—વિષ્ણુ ૨
વર્ષ મહાસ્ર એ સુદને અંતે, હિરણ્યાકુષને સહારી,
અધઃ ધરી વસુધા બહાર લાગ્યા, તે દેવની બલિદારી,—વિષ્ણુ ૩
દેવ ધારે સારે શુ ન કરી રહે, જલ ચલ ગગન વિદારી,
પન પંચ દહાન આપટ ઘટનાપર, તન મનથી જાઉં વારી,—વિષ્ણુ ૪

૪ નૃસિંહાવતાર

(૫૬ ચોથું)

નાથ ! અતિ અદ્ભુત આપની માયા,

ધરી કુમરી ને નર કાયા !—નાથ અતિ (૮૩)

લક્ષ્મી પ્રદ્યાદનું મહત ટાળવા, રચલ વિશે શું સતાયા !
અગત યયા લયભંગન ગ્રામી, ક્રોધી કૃપાછત્ર જાતા,—નાથ અતિ ૧
ગર્જના સામગી બ્રહ્માદિ દેવો, નમન કરી જશ ગાયા,
લગ્ન ભરાનેક રૂપ લળીને, લક્ષ્મી પશુ ભરમાયા,—નાથ અતિ ૨
અતુલ વિષ્ણુ અવતાર ન જેના, જનક કે જનુની જાયા,
રક્તરૂપે હણ્યા ગણમ તોળે, રક્ષક દેવ મતાયા,—નાથ અતિ ૩
ધન્ય શુભ્ય વંશાખ અર્જુની, પ્રદ-યોગ યોગ્ય ગણાયા,
ધન્ય મુદિત આજ એજ જગતી, અપિમુનિ મન દરખાયા,—નાથ અતિ ૪
તાત ! પુનર્જન્મ લઈ મહારો ફેલાઈ આસુરી માયા,
ધર્મ ઉદ્ધારવા, પાપ મદાગવા, આવો ધર્મમૂર્તિ ધાયા,—નાથ અતિ ૫
શીલ-મતોળ-ગોઆ-રાતિમદિગ, મુંદગ વરદ સુદાયા,
કાન કૃપાળ અભય વર આપો, જય જય નરસિંહગાયા,—નાથ અતિ ૬

૫ ધામનાવતાર.

(૫૬-પાંચમું)

ભિખુરૂપ શી ધર્મ ભગવાને,

જૂતી આપ પ્રતાપ પ્રજાને—ભિખુરૂપ (૮૩)

પ્રદ્યાદપૌત્ર મદા બળી ગગન, પગથો જપ તપ દાને,
'સ્વર્ગ' અને મૃત્યુ પાતાળ જિત્યાં, અમગવલી અતિ માને,—ભિખુરૂપ ૧

દેવ દુબ્યા પાણુ વાળી ન જોયુ, દુ ખ આપ્યા અપમાને,
ગમન ગર્વ, વિશુ જાય ભાગ્યા, પ્રગટ થઈ પરિણામે,—ભિક્ષુ૩૫૦ ૨
વાગન^૧ વાઙ્મરે દેહ ધરી ગયા, દાર બળી બગિયાને,
ત્રિપદ ભૂમિ ત્રિબુવનને આપી, (તેણે) હાસ્ય કરી અભિમાને,—ભિક્ષુ૩૫૦ ૩
બાળ બહુક વૈરાદ બન્યા તે, નિરખ્યા ઝડપિ-મુની ધ્યાને,
એ પગથે સ્વર્ગ ને ભૂમિ રોક્યા, (તે) વિષ્ણુ વિચિત્ર વિદ્યાને,—ભિક્ષુ૩૫૦ ૪
ત્રીજે પદે બળી પાતાળ ચાપ્યો, સુતળઠે ગળ્ય દીધુ દાને,
આપ પોતે તેની દારપાળી કરી, કાન કૃપાના નિધાને,—ભિક્ષુ૩૫૦ ૫

૬ પરશુરામાવતાર

(૫૬ છંદુ)

પ્રગટ પ્રભુ પરસિ પરશુગમ ધારી,
વિષ્ણુઅથ હૂઠા અવતારી,—પ્રગટ પ્રભુ (૨૪)

ત્રેતા આરભ અખાત્રીજે જન્મ્યા તે શિવ-શિષ્યની બલિહારી;
માત રેણુ જમદગ્નિ જનકી, કીર્તિલતા વિસ્તારી —પ્રગટ પ્રભુ ૧
માત ને ક્રાંતનો સહાર કરવા, તાતની આજ્ઞા સ્વીકારી!
વર માગી સન્નિવ કર્યા સઘ એવા, નટવરની ગતિ ન્યારી —પ્રગટ પ્રભુ ૨
યુદ્ધ કરી કામધેનુને લાબ્યા, સહસ્રાર્જુનને સહારી,
ઋષિ-ઋષિજને અભયદાન દીધા, આપતિ તેની નિવારી —પ્રગટ પ્રભુ ૩,
વાળવા વેર વળી તાત માતનુ, દિલ દટતા ન રિસારી,
રૌરવ^૪ વાર નક્ષત્રીજ દોધી જો, વસુધા પ્રાણુથી પ્યારી —પ્રગટ પ્રભુ ૪
શિષ્ય તેના દ્રોણ ને ભિષ્મ પ્રમથ્યા, યુદ્ધયતુ^૫ મ્હકયારી,
વેદ-શ્રુતિ-તત્ર મત્ર પ્રયાગક, ઝડપિવર વગેરે ઉપકારી —પ્રગટ પ્રભુ ૫
ગિરિ મદ્રાચળ અચળ તપે તપ, જિવ અમર દેહધારી,
માનચરિત તેના ન અમજત, વદન પરિરે રિચારી —પ્રગટ પ્રભુ ૬
ધન્ય પ્રિયવદ્ધે નિર્ધન જોણે, દાન દયા દિલ ધારી,
પરલવ ધનિક જન્મી જરનામી, યજ્ઞ કર્યા અવકારી —પ્રગટ પ્રભુ ૭
અખુદ સૂચ તેના ખૂરી ગયા પણુ, ગાય ગુણો નરનારી,
અક્ષયતૃતિયાનુ દાન માહાતમ, દે દાગિદ્ર વિદ્યારી —પ્રગટ પ્રભુ ૮
દાન ભોગ ને નાશ એની તણુ ધનની ગાંત નિર્ધારી,
પુણ્ય વિના સૂચ પામે પવકમા, માન મહત્વને મારી —પ્રગટ પ્રભુ ૯
અનજળ દાન ને પાલન ગાનન, જુદસેવા ઐવકારી,
કાન વિનતિ ધ્યાન ધરીને, નિજ જન્મ લીજો સુધારી —પ્રગટ પ્રભુ ૧૦

૭ રામાવતાર

(૫૬ સાંત્રુ)

વીર વગ દશગ્રથમુતને સમરિયે,

ચારુ ગમચરિત ચિત્ત ધરિયે,—વીર વગ ૦ (૨૬)

તાત વચન, માત કૈમ્પીનું મન, દુષ્ટુ ન જોણે જરિયે,
 વનવામ વર્ષ ચતુર્દશ ગાળ્યાં, સેતુ બાધ્યો જર દરિયે,—વીર વગ ૦ ૧
 એક વચન એક બાણ પત્ની એક, ટેક એક અનુસરિયે,
 દિવ્ય દળામય પૂર્વ પરણલ, દર્શનથી દિલ દરિયે,—વીર વગ ૦ ૨
 સીતા-શિયગત્ત ભંગ થવા ક્યાં, નીચ પ્રપચો અરિયે,
 સાચ સતીને આચ ન આતી, લજ્જા રાખી શ્રીદરિયે,—વીર વગ ૦ ૩
 સત મતાપતા રેક કપાવતા, રાવણુ દુર્ગુણ હરિયે,
 ન્યાય નીતકાજ રણુગમ રાખી, મરણુનો ભવ નવ ગણિયે,—વીર વગ ૦ ૪
 રામના રાજ્યમાં અત્યુગ વાતો તે સસરે ચાપવા પ્રથિયે,
 ઘોર કમીનું નિન્દન કાઠી આનદ આગમ ધરિયે,—વીર વગ ૦ ૫
 શીલ સાચવતા શીશ સમર્પિયે, હેમથી મારિયે મરિયે,
 શૂર ધનુર્ધર ગમ પ્રતાપે, શ્રી રાજ્ય લક્ષ્મી વરિયે,—વીર વગ ૦ ૬
 રામ શિવ જો શિવ રામ યજે, એમ અભેદ આચરિયે,
 ગોત્ર યાતિ ને કુળવશ કરા, દલ દર્પ પરહરિયે,—વીર વગ ૦ ૭
 મરતકે ભાતની પાદુકા ગખી તે, ભગત ભક્તિ ઉગરિયે,
 જોઈ પગામ પવનતનુજના, ગહન સેવાધર્મ પ્રદિયે,—વીર વગ ૦ ૮
 અવધ પ્રજા મમ અચળ શ્રદ્ધાથી, ગજભક્તિ ઉગરિયે,
 કપિસમ ગણસત્રામ જગાની, હર હર હર ઉચ્ચરિયે,—વીર વગ ૦ ૯
 કવિ વાલ્મીકિ તુલસી જરા ગાયા, યાનિ વમિષ્ટ મુનિયે,
 કાન મધુમાસ મગગા નવમી, જન્મ જ્યોતિ ઉગરિયે,—વીર વગ ૦ ૧૦

૮ કૃષ્ણાવતાર

(૫૬ આઠસુ)

રમિક કૃષ્ણચંદ્ર જીની ન્યારી ન્યારી,

કળાપૂર્વે વિષ્ણુ અવતારી,—રમિક કૃષ્ણ ૦ (૨૬)

રથાપવા ધર્મ અધર્મ ઉચાપવા નીતમ નગરેધ ધારી,
 લજ્જા-પુષ્ટિ-પુષ્ટિ-ગીર્તિ પ્રદાના વેદવલ અવિહારી,—રસિક કૃષ્ણ ૦ ૧
 કંસના વચનો ધ્વજા કચો, કૈશીર આજુરે દૈત્ય સહારી,
 કાલીવસર્પના દર્પને ગાળ્યો, ભખરાજ કૈવારી,—રસિક કૃષ્ણ ૦ ૨
 બાલ મુકુદ કરી આગલીલા, ચીંગલીલા રચિકારી,
 ગોપ ગોપી મગ શ્રીકૃષ્ણ વલ્લભ, ગસ ગ્યા ગિરધારી —રસિક કૃષ્ણ ૦ ૩

દારિકામાં ઉદ્ધવાદિને દીધો, બોધ નિગમ નિરધારી,
મિત્ર સુદામાનું દારિદ્ર દાખ્યું, ગુરુ ગૃન્વામ મહારી,—રસિક કૃષ્ણ ૪
મથુરામાં માયાનું મંથન કોપું, પત્ન મહારને મારી,
ગોકુળમાં કુળમોહમ મૂકી, ગોવિંદ ગોધેન ચારી,—રસિક કૃષ્ણ ૫
પુંડરિકાક્ષ વાસુ મ્થ બાહુ, અભય વરદ ઉપકારી,
પ્રહ્લાથી શ્રેષ્ઠ શ્રી ઉત્પત્તિકર્તા, સર્વેશ સ્વેચ્છાચારી,—રસિક કૃષ્ણ ૬
નૃણ પગલાં ભર્યાં આપ ત્રિવિક્રમ, શાશ્વત સિંધાચારી,
શ્રીમાત્રને દિવ્ય માતરૂપે ગણી, શ્રીપતિ પૂર્ણ સંગારી,—રસિક કૃષ્ણ ૭
પાર્યનેર પ્રથમ કહી યાનગીતા, રથ ચલવ્યો રાસધારી,
ચન્નિવ શિવ શુદ્ધ સ્વરૂપ બતાવી, દેહની મમતા નિવારી,—રસિક કૃષ્ણ ૮
તન જર્જર ગિર્ણ વસ્ત્ર તજીને, નવિન સજ્જ નરનારી,
કાન નવું તન ચેતન ધારે, યાન આપ્યુ ગિરધારી,—રસિક કૃષ્ણ ૯

૯ છુદ્ધાવતાર.

(૫૬ નવમું)

ધર્મ નવ નવીન રૂપ લગવાને,

શુદ્ધ છુદ્ધનું ધ્યાન ધ્યાને,—ધર્મ. (૧૬)

દાનવ દૈત્ય ન દૈવથી કરતા, અંતરના અભિમાને,
ગો-અળ-અધનું આમિય ભક્ષતા, મરત ચર્ષ રક્તપાને,—ધર્મ નવ ૧
હોમવા યજ્ઞમાં નિર્દોષ પશુઓ, કુવળ ધર્મને બદાને,
યજ્ઞમંડપ થયો આપ ભાં પહેઝ્યા, સેવક સાધૂને વાને,—ધર્મ નવ ૨
બેઠક આસને પીછી પસારિ તે, કારણ સાભાળિ કાને,
બેસતાં રહેજ દિંમા પાપ લાગે તો, યજ્ઞનું શા પગભાણે ?—ધર્મ નવ ૩
બંધ કર્યો યજ્ઞ છોડી મૂક્યાં પશુ, અભય ચર્ષ ગયાં રથાને,
સહજ અદૃશ્ય થયા અવતારિ તે, અચળ છે પુસ્તક પાને,—ધર્મ નવ ૪
કાન ઠોટવાવધિ અપરાધ કીધા, અંતરના અગ્નિને,
છુદ્ધાવતાર હરો મનોવેદના, અધમ અદૃષ્ટ દશાને,—ધર્મ નવ ૫

૧૦ કલ્કી અવતાર.

(૫૬ દશમુ-આવૃત્તી)

જળ જળ જળ નકલંક,† નિર્મુલ્ય ગુણુસશી, પ્રભુ ૦ (૨)

વિષ્ણુ વિપ્ર સ્વરૂપે, (૨) પ્રગટયા અર્ચનાક્ષી.—જયદેવ હરિદેવ ૧

વાસુદેવ શ્રીકૃષ્ણ, સ્વધામ વાસ કર્યો, પ્રભુ (૨)

આરંભાયો કળિયુગ, (૨) અધર્મ બ્યાપિ રહ્યો,—જયદેવ હરિદેવ ૨

૧ માંસ, મધ, મત્સ્ય, મૈથુન, યુદ્ધ ૨ અર્જુન. † નીચ રંગના ઘોડાપર બેઠેલા ને દાયમાં ખુશ્બી તલવાર.

તમ્હાર કાનર દેસ, જોઈ ધણુ જામ્યુ, પ્રભુ (૨)
 સત સુગત સુગત- (૨) વ્યક્ત યાં વામ્યુ,—જયદેવ હરિદેવ ૦ ૩
 નીલ અથ વાહન, ચગક અગિ કમ્મા, પ્રભુ (૨)
 સદ મહાથી ઉતાર્યા, (૨) ત્રિભુવન ભૂતમા !—જયદેવ હરિદેવ ૦ ૪
 પચ કોટિ જન મેચ્છ, મદમાતા માર્યા, પ્રભુ (૨)
 સુવર્ણ યુગ પ્રગટાવી (૨) સાતિવને તાર્યા,—જયદેવ હરિદેવ ૦ ૫
 શાશ્વત પુરુષપુરાણુ, ધર્મધ્વજ ધર્તાર્યા, પ્રભુ (૨)
 ચિનચાન ગતિદાતા, (૨) સોહ ઝલકુર્તાર્યા,—જયદેવ હરિદેવ ૦ ૬
 નિષ્કલક નિજ રૂપ, વરિષ્ઠ પગ વસ્તુ, પ્રભુ (૨)
 ઝકવિ-મુનિવગ પદ વદે, (૨) મદિ અસ્તુ અસ્તુ,—જયદેવ હરિદેવ ૦ ૭
 આરતિ દશ અવનાર, સુગ સગિત તાને, પ્રભુ (૨)
 કલ્પન દિપાગનિ* ગાતા, (૨) દુખ-આતિફુ ટાળે,—જયદેવ હરિદેવ ૦ ૮

સ્વંદ ૨-પર્વોત્સવ-જયંતી, સ્તુતિ.

ઉત્તરાયન (મકરસંક્રાંતિ)†

(૫૬ પહેલુ-૭૬ અંચિત, ચાલ લાવણી)

જન-યુઆગિ તારીખ તેગી, મકર રાસિ બહુ મન્માતી,
 ખાર ગણિ કરિ સૂર આવતા, પુણ્ય પર્વગી પમતી ૧
 દમિયુ દિશથી ઉત્તરાયનમા, આદિદેવ આગમન કરે,
 વિમમાનની મમાનતાથી ગય રકમા મામ્ય ભરે ૨
 દેવ વિષ્ણુ ને સુલ નિશાનો, ઉદય થાય છે આ ટાણે,
 ઉત્તરાયનમા રૂઢ તજે ને મોક્ષ-મુક્તિ લે નિર્વાણે ૩
 તર્પણ-અર્પણ-રનાન દાન ને ભોગોગ્ય તલનો મદિમા,
 વેદ અને વેદના અંશે, આપી તેને શુભ ઉપમા ૪
 પોશ મામની મકાતિ છે, દોષ શોધને હૃદય નારી,
 વામગ શુભે સિચિર નસતુ તે, શીતજતા દે સુખમરી ૫
 પ્રવેશ મધરાતે હોવાથી, જોઈ મકર જોર મારે,
 કંગ પાખડી ધૂત વેદિયા, ધર્મ મર્મને મકારે ૬
 વાગ નામનું ધ્રુવ શુભ જાણી, નીતિ દમ્ય અગિ કરમા,
 પચન પચર વૃત્ત ગગીને, ચિતન ના કંઠુ ઉરમા ૭
 કામોનુતુ પૂજન કરતા, અદ્ય મદાદળ સદ્ય રજે,
 પાત્ર વિપ્ર ચાયમને દેના, દુખ દરિદ્રતા પાપ બને ૮
 આવન અક્ષ માથી શિષ્યો, નનો અક્ષ એક નગી !
 લ ના લેવાની શ્રુતિ ને દદા દેવામા ધમકી ! ૯

યથા અદાતા તેની શિક્ષા, ભિક્ષા માગી ખાવાનું,
 સંભ્રમ સુમ સ્થિતિ દાખવે, ઉદાર ઉત્તમ ચાવાનું. ૧૦
 દાન ગયાં નાદાન વધ્યાથી, ધર્મંડતાએ ધર ધાદ્યું,
 દામ ધામ ને નામ જમાવી, વિવેકને વાચ્યું તાણું. ૧૧
 હજારો મળતાં મિત્ર આપતને, આપે છે તિલગુડ દસવા,
 કાલા દક્ષિણિ ગુજરાતીઓ, જય પરસ્પરને ગજવા. ૧૨
 'તિલ ગુડ દ્યા ગુડ ગુડ બોલા,' એ બોધ પાઠ છે લેવાનો,
 શ્વભાવ તમિયે પાપ શાપ ને, ધર્મ શિખિયે સેત્રાનો. ૧૩
 સમજો જો સંક્રાંતિ શિક્ષા, સકરતા દુર્ણદિ ટળે,
 વર્ણ વ્યવસ્થા શુદ્ધ બને ને, હરિસમરણ આનંદ મળે. ૧૪
 પંચ તણી પચાત ગર્હ ને, પણાં નાત તડ પાપ નજ્યાં,
 પક્ષપાતિ શક શેડ પંથથી* ન્યાય નીતિનાં મૂળ અજ્યાં. ૧૫
 રૂચિ અનુમારે રમ્યા રચિરા, હંદ શબ્દ હરિગુણ ગાઓ,
 જ્ઞાન ક્રાંતિનાં કષ્ટ નિવારી, સક્રાંતિ સદ્ગા થાઓ. ૧૬

સંક્રાંતિનો સાર †

(૫૬ ખીજી-ગરબો)

“હરિભજન વિના, દુઃખ દરિયા સમાગનો પાર ન આવે”—ઈ. રાહ
 સંજન સુણજો, મંકાતીના ક્રાંતિગરબ માગે,
 બહુ મત ભુજવા, પડિત પણ પામ્યા નહિ તેના પારને (ટેક)
 મુળ દાન-ધર્મનો હેતુ છે, સસારસમુદ્રે સેતુ છે,
 ક્યાં ગહુ બળ ક્યાં કેતુ છે, સંજન સુણજો. ૧
 શક્ષસ રાત્રી આરંભ થતાં, બળ ચોર દોર બળ બહુ વધતાં;
 દાનવદળ દેવોને હજારો, મંજન સુણજો. ૨
 વહિ એકાદશી શુદ્ધ બુધવારી, શુભ માસ પોશ મગજકારી;
 સુર^૧ ઉદય દિવસ પુર સુખકારી, સંજન સુણજો. ૩
 વાસર રૂળ વસ્ત્ર મળે મેઘાં, કોકણમા જળ તાદૃશ ભુદાં;
 ભક્ષણુ રક્ષણુ રૂગનાં ગોઠાં, સંજન સુણજો. ૪
 સંક્રાંતી વય કામળ બાળા, ચિત ચારુ સિલા ચચળ ચાળા,
 ગગ મૌકિયક હાર અણીમાળા, સંજન સુણજો. ૫
 દેશર કસ્તૂરી તન બહેકે, ક્રિ આઠ લલાટ વિષે લહેકે,
 રૂલ મોંઘા ચાશે પ્રત્યેકે, સંજન સુણજો. ૬
 વાહન ઉપવાહન છે લારી, કરિ કરીને^૨ કસગિની સ્વારી;
 તેનાં રૂળની ઘટના ચારી, સંજન સુણજો. ૭

તરહર કાનર દૈલ, જોર ધણ જામ્યુ, પ્રભુ (૨)
 સંત મુજન મંગલક, (૨) બ્રજા ચર્મ વામ્યુ,—જયદેવ હરિદેવ ૩
 નીલ અશ્વ પાહન, ચગક અસિ કરમાં, પ્રભુ (૨)
 મહ મંગળથી ઉતર્યા, (૨) ત્રિભુવન જૂનકમાં!—જયદેવ હરિદેવ ૪
 પંચ કોટિ જન મેલેજ, મદમાતા માર્યા, પ્રભુ (૨)
 દુવણી યુગ પ્રગટાવી, (૨) સાત્વિકને તાર્યા,—જયદેવ હરિદેવ ૫
 શાશ્વત પુરુષપુરાણ, ધર્મધ્વજ ધર્તા, પ્રભુ (૨)
 ચિનચાનક ગતિદાતા, (૨) સોહં નસલકર્તા,—જયદેવ હરિદેવ ૬
 નિષ્કલક નિજ રૂપ, વરિષ્ઠ પર વસ્તુ, પ્રભુ (૨)
 ઝાપિ-મુનિવર પદ વદે, (૨) કહિ અસ્તુ અમૃત,—જયદેવ હરિદેવ ૭
 આરતિ દશ અવતાર, સુર સગિન તાણે, પ્રભુ (૨)
 કેદાર દિપાગતિ* ગાતાં, (૨) દુખ-આરતિફ ટાળે,—જયદેવ હરિદેવ ૮

ચંદ ૨-પર્વોત્સવ-જયંતી, સ્તુતિ.

ઉત્તરાયન (મકરસંક્રાંતિ)†

(૫૬ પહેડુ-૭૬ રચિરા, ચાલ લાવણી.)

જન-મુખાગિ તારીખ તેગી, મકર રાસિ બહુ મદમાતી,
 બાર ગાગિ કરિ સૂર્ય આવતાં, પુણ્ય પર્વણી પંકાતી. ૧
 દક્ષિણ દિશથી ઉત્તરાયનમાં, આદેવર્ષ આગમન કરે,
 દિવમમાનની મમાનતાથી ગાન રંકમાં મામ્ય ભરે. ૨
 દેવ દિવમ ને દૈલ નિશાનો, હિલ્લ થાય છે આ ટાણે,
 ઉત્તરાયનમાં છે તજે તે, મોક્ષ-મુક્તિ લે નિર્વાણે. ૩
 તર્પણ-અર્પણ-સ્નાન દાન ને જોગજોગ તલનો મદિમા,
 વેદ અને વેદના ગ્રંથે, આપી તેને શુભ ઉપમા. ૪
 પોશ મામની મકાંતિ છે, દોષ શોષને હર નારી,
 વામર ગુરુએ ચિસિર ઝગુ તે, શીતગતા દે સુખદારી ૫
 પ્રવેશ મધરાતે હોવાથી, ચોર અંધોર જોર મારે,
 હગ પાખડી ધૂન બેદિવા, ધર્મે મર્મને મંકારે. ૬
 વાગ નામનું રૂણ શુભ જાણી, નીતિ કવ્ય ગ્રંથી કરમાં,
 પગ્ધન પત્યર તુલ્ય ગણીને, ચિનન ના કરુડુ ઉરમાં. ૭
 કામરેનું પૂજન કરતાં, અક્ષય મદાક્ષય સદા રહે,
 પાત્ર વિપ્ર વાચકને દેતાં, દુખ દરિદ્રતા પાપ જો. ૮
 બાવન અશ્વરમાથી શિખ્યો, નત્રો અશ્વર એક નહીં!
 લ'વા લેવાની જિન ને દદા દેવામાં ધમકી! ૯

દુર્યોધન ને દુશામનની, અધમ અનીતિ ધિકારી,
તેમ ઠરણો ભર સલા મધ્યે, પડેજ પાણો ઊનારી,—ભીષ્મ-દેવવ્રત૦
એ દેવ પુરુષની જન્મ જ્યતી, બીભાણી વ્રત ટાણે,
માન શુભિ અષ્ટમીનો મદિમા, કવિ પ્રવિઃ વખાણે,—ભીષ્મ-દેવવ્રત૦
વૃદ્ધ છતા ધુમ્પા યુવક પેઠે ને લીધી પ્રતિજ્ઞા પાળી,
વ્રત-તપ-શોર્યથી દાન મધુઓ, કા ન બનો વશશાલી ?—ભીષ્મ-દેવવ્રત૦

મહા શિવરાત્રી

(૫૦ છકુ ગરમો)

સદાશિવ સાગ ચરણે જઈએ રે,

આનો જૂનાણે જાત્રા જઈએ રે,

મહા શિવગનનો તહાવ લાઇએ —સદાશિવ૦ (૨૬)

માસ માધ તેરસ રવિવારે રે કૃષ્ણ પક્ષ લક્ષ નિર્ધારે રે,

જિવ શિવરૂપ આત્મવિચારે, સદાશિવ સાંજ૦ આલો૦ ૧

સંત-ભક્ત-તપસ્વિ ને જ્ઞાનિરે, ધન્ય જન્મ મનુજનો માની રે,

કરે પૂજન મન નિષ્કામી—સદાશિવ સાંજ૦ આલો૦ ૨

મત્ર અષ્ટાક્ષરી કટકનાં રે, સ્તોત્ર-પાઠ ભક્તિરસ ઝરતા રે,

ભક્ત ભવસાગરથી તરતા—સદાશિવ સાંજ૦ આલો૦ ૩

ભૂખ્યાં દુખિયા જૂનેનાને બાળી રે, ભક્તવત્સલ લે છે સંભાળી રે,

દિસે દષ્ટિ સદૈવ દયાળી—મહાશિવ સાંજ૦ આલો૦ ૪

મેટા મેટા ગિરિ ગિરનારે રે વહે બાદલ ભરપૂર ભારે રે,

હુલા ભજન સજન લલમરે,—સદાશિવ સાંજ૦ આલો૦ ૫

તીર્થ દેવતિ ને દામોદર રે, રનાને ટાંગતા પાપ પ્રચડ રે,

ભવ્ય ભવનાથ જોતા અખડ,—સદાશિવ સાંજ૦ આલો૦ ૬

ગોરખ મુચક૦ ને મહાનીર રે, કરી વૃત્તિ એમણ ગમીર રે,

બાધિ ગૂઢા થતા અહિ સ્થિર—મહાશિવ સાંજ૦ આલો૦ ૭

દાતા જમિવત આલિયો પીર રે પિત્ર કાઢી દર્તા પીડ રે,

દેતા દારિદ્રને હીર ચીર—સદાશિવ સાંજ૦ આલો૦ ૮

મોટા નરમિહનો અહિં જોટો રે ચોરો' નામ જેનો નહીં જોટો રે,

સત સાધુ તમાચમ મોટો—સદાશિવ સાંજ૦ આલો૦ ૯

થયા રાજરત્ન ગણુકોડ રે, નાગર માગર ભક્ત અળોડ રે,

અચકાર કવિ પૂર્વા કોડ—સદાશિવ સાંજ૦ આલો૦ ૧૦

શિલાનેખનું સમઢગ્યાન રે પીર પેગખરના મમન રે,

દ્યુ દર્શન દામ કદાન સદાશિવ સાંજ૦ આલો૦ ૧૧

પંચનાથની સ્તુતિ.

(૫૯ સાતમું-ગરબો)

નાથને નાથને નાથને રે, અમે નામયે પ્રેમે પંચનાથને. (૨૩)

પંચ પ્રાણુ ને પંચ બાણુના સ્વામી, નામી નિરંજન નાથને રે,—અમે ૧
વામાંકે દેવી અંબાકું મિરાળે, ગુણુનિધિ ગણુપતિ સાથને રે,—અમે ૨
રામ જાનકીજી લક્ષ્મણ સોહે, સન્મુખ દર્શન આપને રે,—અમે ૩
અલંગ અંગ રહે રી રીતે, બાવળે જીડેલ બાયને રે,—અમે ૪
દુઃખના તે ડુંગર કાણુ નિવારે, આઠા દષ્ટ દષ્ટ હાથને રે,—અમે ૫
કામ હામ ધામની લાગી લગૂતા, અન્ય ગમે નહિ ગાયને રે,—અમે ૬
ત્રિદોષ ન ત્રણુ તાપ ટળે જો, પીએ લકિતારસ કવાયને રે,—અમે ૭
પંચાયતન પંચ પાતક દાણો, પાળો કઠાન અનાથને રે,—અમે ૮

હુતાશની—હોળી *

(૫૯ આઠમું-ગરબો)

જય જાતવેદ જગજેત્ર, વરદાણી હોળી,

જય જ્વાલશિખાવિતિ હોત્ર, ઝગહગતી હોળી (૨૬)

ફાગણુ ફૂલો: પૂર્ણ પૂણિમા, મગળ મગળવાર રે,
પૂજન અર્ચન વદન સાથે, મગળ મત્રોચ્ચાર,—વરદાણી હોળી. ૧
આર ચદન—અતર—અતર ને, ધૂપ—દીપ—વૃત બહેકે રે,
પ્રસાદ શીફળ—હવવા—ફગવા, બહેચે વનિતા લહેકે,—વરદાણી હોળી. ૨
નાચે ફૂટે તાળી પાડે, બાળક યુવાન હોસે રે,
હોરી—કાફી ધૂન મચાવે, ગમિક ગરૈયા જોરસે,—વરદાણી હોળી. ૩
બહાર હોળી અંતર હોળી, જાતુની પણુ છે હોળી રે,
બહોળી બેઠારી હોળીએ, આપી બિંહા ઝોળી—ઝગહગતી હોળી. ૪
માસ પોશમાં થયું માવડુ, હીમે દાળ્યા દીમ રે,
ધંધા સધા બધજ પડિયા, સંકટની નહિ સીમ—ઝગહગતી હોળી. ૫
ચુર્જર લેકે લાખોતુ થી, બાળ્યું હોમ હવનમાં રે,
અનઅન જપતા અનાથજનની, દાઝ ન આણી મનમાં,—ઝગહગતી હોળી. ૬
રાજવશિ નિજ લગ પ્રસંગે, કરી લાખોની ટોળી રે,
પાણી પરબ લોક કલ્યાણી, કહો કંઈ રકમ તોળી ?—ઝગહગતી હોળી. ૭
તીર્થ દીર્ઘિમાં લાખો ખસ્યા, કાઢ્યો સઘ ઉમગ રે,
કહો કટલા પામર પાળ્યા, ચોગી અંધ અપંગ ?—ઝગહગતી હોળી. ૮
કર વેરા ને કરજ મરજથી, ખેડુત દુઃખી અપાર રે,
ક્યા રાય ને શ્રીમતોએ, કીધી તેની વહાર ?—ઝગહગતી હોળી. ૯

* આ દેવિ, દેવના મંદિરો રાજકોઠામાં પચનાથ સન્મુખ સ્થાપન થયા છે.

૦ ઈ સ ૧૯૩૫માં રચી વર્તમાન પત્રોમાં છપાવેલી.

મિલ પંત્રોની હજારોગણી, રૂંક મળુ ગડવહતા રે,
 વગર ધરોડે બાપારીઓ, તોટાથી તગ્ધહતા !—ઝગદગતી હોળી ૧૦
 બોળા નરનારીને હુટે, દમી ચોર ચોકાર રે,
 સફેદ ઠગના દાવ પેચનું, જ્યાં ત્યાં જામ્યું જોર,—ઝગદગતી હોળી ૧૧
 સદા ને દટા તોફાને, અદમક ધન દોળાય રે,
 પલ પગેમોઝે-ફેદા કાજે, મર લાગે ન કરાય—ઝગદગતી હોળી ૧૨
 જગવણીની કેદર ન કાંઈ, વિવાદ વૃથાલિમાન રે,
 વૃદ્ધ વડિલનું માન નહિ તો, કેમ થાય કદવાણુ ?—ઝગદગતી હોળી ૧૩
 જનની જન્મભૂમિ ઝગદગતી, આમ તાપ ને ત્રાસે રે,
 સત્વર શાન્તિ કાન સમર્પો, હોગિદેવિ દુસ્લાસે—ઝગદગતી હોળી ૧૪

દેવિ હુતાશની ધન ધન છે

(૫૬ નવમુ-ગરબો)

ધન છે, ધન છે ધન છે રે, દેવિ હુતાશની ધન ધન છે (૨ક)
 ખીલી જેની ને ખીલી લીનોતરી, પુણે મુવામિત વન છે રે—દેવિ
 થડી દાળી બગ બાગિયાનું બળી, તનડાનું પીધુ જતન છે રે,—દેવિ
 પચનાથ* રામનાથ દાઢકેશ* ને, જૂતનાથ બીડબજન છે રે,—દેવિ
 દાણાનળ ને નાણાનળરે, રૂડા તે યદ્ય હવન છે રે,—દેવિ
 રોગ રોગરૂપી ડાકરૂપીને હણા, બાગકો મન મગન છે રે,—દેવિ
 છેડ્યા બાપીને ફેગ ફેરે તે, નવ વધુ-વગના સગન છે રે,—દેવિ
 દોલ તાસા ડૂ શરણાઈ વાગે, માગે ગભીર મગન છે રે,—દેવિ
 ફરી પ્રસંજા ને વૃંચે છે દક્ષણા, દક્ષ દાનેય સુજન છે રે,—દેવિ
 બાવિ વર્ષ કેતુ તે જાણવાને પકવે, હોળીવગે રૂડા અન છે રે,—દેવિ
 નાચે કુદે તાન તોડે ધેરવા, રૂંઆ ગુલાને વદન છે રે,—દેવિ
 ફાગણુ ફગવાના ભોગ લખને, આપે તે ભાવતા ભોજન છે રે,—દેવિ
 હુતાશનીમરમ મરતકે ચ્હડાવી, કલ્પાન ચિત પાવન છે રે,—દેવિ

હોળીની દુર્દશા

(૫૬ દશમુ-લાવણી)

“સકુ ચોર જીતવા જમ, બ્યૂગનો વાગે”—ઈ રાઠ.
 આ ચા હોળીના દાવ, આલ દુખદાઈ,
 સકુ સજ્જન તેનો કરો, ખ્યાલ મનમાલી (૨ક)
 ચોરી ને મારામાર, લાડની લાપા,
 ઉડે કાદવ ને કીચ, મલીચ તમાચા

* રાજપોટમા આ સર્વે રથને તેમજ બીજાં ગામો ને શહેરોમા ચિવમરિર સમીપ દોળા પ્રગટાવવાનો આલ પ્રાચીનપ્રથમી પ્રચલિત છે

બહુ બને વેશ વિકાળ, કદિ કુરડના,
નહિ જણાય તે સંતાન, સતી સુપડના
બાળકની બગડે ભુદ્ધિ વધે દલકાર્ધ—આ શાં ૧

બીબે હોળીની ગોઠ, ઠોઠ નાદનો,
ભિક્ષુક જેવા દેખાય, ભાઈવ મૂરાનો.
તજિ માત તાતની લાજ, લાજ ગુરૂજનની,
મોલે અતિ સજ્જ અલદ, ગ્રહતા મનની.
નહિ અકલ્પ તેથી કરે, નકલ નકલાર્ધ—આ શાં ૨

છે ધર્મચિનાયક મૂળ, ધૂળ પડવાનું,
તજિ કીર્તિ કાંતિ કાટ, નિચે પડવાનું,
રંગે રાજાતાં ચક્ષુ, નામિકા ચૂએ,
મુખકમળ સુકોમળ, રૂપ અનૂપમ ખૂએ.
કદિ રિપુનો કાળો કર, કર્મ કલ્યાણ—આ શાં ૩

ગોરીના ગરબા હંદ, હોરિ ને કાફી,
મૂકી ઉકાળી ચાહ, રૂચે ના કાફી.
પયપાન મસાલા તજી, મલ પી પાર્ધ,
બૂલીને તન મન જાન, પડ્યા જઈ ખાર્ધ.
લૂટીને મારે માર, પાર્ધ સીપાર્ધ—આ શાં ૪

ક્યાં રંગત લાલચિ ખ્યાલ, તાલ ટપ્પાના,
ક્યાં વિનોદ વાર્તાલાપ, હાસ્ય ગપ્પાના.
ક્યાં કસરત ફડી રમત, અંગ કસવાની,
ક્યાં હુડતતીની રમત, મારિ મરવાની.
કયા તાંસા ને રૂંદ ઢોલ, સર સરણાર્ધ—આ શાં ૫

ક્યાં અતર અગિલ ગુલાલ, રંગ કેસરિયા,
ક્યાં ધેરવાના નાચ ચાપ થા ચેપા !
ક્યાં ચારુ અગગ્યદનો, અંગ ઉદ્દિપન,
ક્યાં જટામાસિ ને કુસુમ, સુગંધી લેપન,
ક્યાં નવલ દાડિયા રાસ, નદ નિપુણાર્ધ—આ શાં ૬

ક્યાં હુતાશનીના કુંજ, મંડપો મહોટા,
ક્યાં હનુમાનની લાક, વજ્ર લગોટા,
ક્યાં માજન મહાજન અને વિદ્વક સ્વારી,
ક્યાં વગધોધના કાક, મનોહર લારી.
છે આમાંનું અતિ અપ, જ્યાં ગસિકાર્ધ—આ શાં ૭

દોહા ને ચંદ્રાવગાં, ચાળખા ચોકખા,
 દે જે વિધ વિધ આનંદ, અનુભવ નોખા,
 ગાડી વાડી ને લાડિ સાથ ફરવાનું,
 ઉમ્મશીમાં જઈ મિત્ર મળી જમવાનું,
 ખાજા ધેવર દુધપાક, લાડુ દેવપ્રાઈ—આ શાં ૮

રૂપેરિ .સ્વચ્છ આક્રશ, ચંદ્ર પ્રકાશે,
 દર્શનથી થાય પ્રમુદ્ધ, મન ચોપામે;
 હલકટની દોળી કરો, હલ મત ધારી,
 તો ખરેખરે આનંદ, હોગિ દિતધારી.
 કુદરતની કંરણા કાન, લાવણી ગાઈ—આ શાં ૯

હુતાશની દર્શન.

(૫૬ અગ્નિચાર્યું હોઈ, તાલ રીપચંદી)

દિલેરી પૂજે આજ હોગી,
 ગાએ ગીત મનહર ગોરી.—દિલેરી. (૨૬)

કાળી ત્વચા પશુ કામગુમારી, માન મુગંધી યોગી;
 મમવના રંગ તરંગે તખ્તાર્ધ, બોલી શકે નહિ બોલી!
 ભામિની બીર બોગી,—દિલેરી પૂજે આજ ૧

ચંગ મુદ્દમ બળવે ધેરેવા, ધૂમે નવવ રંગ ધોગી;
 નાચતાં કુદર્તા મારિ હલમે, રંગની પ્યાલી દોગી,
 કાલી કર બીધા યોગી,—દિલેરી પૂજે આજ ૨

કાગળ ફરવા રવાદ વિદ્યુત, કુછે છાનડી છેલી;
 ખગ્ગ ને કગ્ગના કાલે દૂબી, રંક પ્રભ રંગોગી,
 ગગ્ગની વાગી ગોગી,—દિલેરી પૂજે આજ ૩

નાનને નોહવા નોખન વાગી, બેગા મળ્યા તિલક કાગી;
 ઝગિ-મુનિયોનાં વાક્ય ઉબેગી, ધાયા ખાવા ખીર પોગી,
 ધીરગતલ લીધું ન નોગી,—દિલેરી પૂજે આજ ૪

માન મંગાગ્ગ પાન તજ્જે, ખાજ કુવે મનિ બેગી;
 નાલકે દંડા દુકાન જગારી, દીધું દયાપુ યોગી,
 ખરી મિત્ર લીધિ ન બેગી,—દિલેરી પૂજે આજ ૫

ગેરિયા ત્રાકે રહે લવમરી, રાખ ન કરગે મોગી;
 કાગી બાળુ જગ આગળ મગી, દાંડો દીનિ ધોગી,
 અકાગળ અકાગળ રોગી,—દિલેરી પૂજે આજ ૬

દિવસ દિવાળીના દૂર ન તેને, રાજસિ ધૃતિને રાણી;
લોકુપ્પ લોકો લેવાયલાં ને, વાટ છે વસમી પ્હોળી,
વિકટ વાયુ વાય વંટોળી,—હિંદેદેવી પૂજે આજ્ઞ ૭
ગઢરક્ષણથી યશે દેશરક્ષા, ખીલશે ખેતિ અમોલી;
કાન ગોપાલન મત કંઠ લપ્પે, જૂરી ન ખોલિયે ખોલી,
દેશે હોળી રિદ્ધિ જહોળી,—હિંદેદેવી પૂજે આજ્ઞ ૮

રામ મહિમા.

(૫૬ બારમું-પ્રકાત)

રામ ભળે રામ ભળે, રામ ભળે ભાષ!
ચાવાની એક દિવસ, જગતથી જુદાઈ—રામ ભળે ૦ (૨૪)
સગાં ને સંગંધિ તણી, સ્વારથી સગાઈ,
અર્થે ગર્થે હાય કરી, તુરત લે વિદાઈ—રામ ભળે. ૧
આઈ બ્હાલિ છે નહિજ, બ્હાલિ છેજ ખાઈ,
ખાઈ ઉડિ ભુંડિ તે તો, આખર દેખાઈ.—રામ ભળે ૦ ૨
સૌમ્યમૂર્તિ સીતા સતી, સ્વામી રધુરાઈ,
ધ ૨ ધ ૨ આનંદકંઠ, મં જળ વધાઈ.—રામ ભળે ૦ ૩
અવધપુરી અવધિ કરે, તેમાં શી નવાઈ?
રામરાજ્ય ભૂમિકા જે, પદ રજે પુખાઈ.—રામ ભળે ૦ ૪
પુષ્ટિ તુષ્ટિ વાણી વીર્ય, કીર્તિની કમાઈ,
ભિદલ અજમીલ તર્કા, ભજન-ગુણ ગાઈ.—રામ ભળે ૦ ૫
શિક્ષાની અકલ્યા તે, મહા સતી મનાઈ,
શુક-ગણિકા સ્વર્ગ ગયાં, તણ બલ બવાઈ—રામ ભળે ૦ ૬
મોદ મોકડીનું રાજ્ય ચાણુક્ય ચતુરાઈ,
દશશિશ દશ દિશ પળ્યાં, રા મ ની દુહાઈ.—રામ ભળે ૦ ૭
ચાપણુ 'રીઝર્વ' ભરી, જહુ તિભેરિ માંદી,
'એટ'-'શેર'-'બેટ'-'એટ' 'ક્રાન' ઘટ નાંહી.—રામ ભળે ૦ ૮
હુંડી મુંડિ તેજિ મદિ, તાપમાં તવાઈ,
કઠિણુ 'કાપ કલ્પ' કરે, રાક ગુરુ ગુસાંઈ.—રામ ભળે ૦ ૯
ચોરિ કરી એરણી, પરખાવે પાઈ,
જીવનકયા લખાવિ, દાખવે સરસાઈ.—રામ ભળે ૦ ૧૦
લલિત લાલ લનનાના, તાનમાં તણાઈ,
રામ વિરુદ્ધ કામ કરે, દામમાં દગાઈ.—રામ ભળે ૦ ૧૧
રામ સુખધામ નામ, અષ્ટ જામ રચાવી,
કંઠ અનુભવ કરે કહાન, પરમ સોખ્યદાઈ.—રામ ભળે ૦ ૧૨

રામજયંતી.

(૫૬ તેરમું-ધન્યાશ્રી)

- ધીરવીર શ્રીરામ, જ્ય જ્ય ધીરવીર શ્રીરામ. (૨૬)
 વિષ્ણુના શુભ સ્વર^૧ અવતારે, કર્ષાં અલોકિક કામ,
 એક વચન એક બાણ પતિન એક, એક ગતિ અભિરામ.—જ્ય જ્ય૦ ૧
- દક્ષિણ લક્ષ્મણ, ભરત શત્રુઘ્ન, સીતા વનિતા વામ;
 રઘુકુળતિલકે ઝગઝગા મધ્યે, સુંદર મેઘરથામ.—જ્ય જ્ય૦ ૨
- ધર્મમૂર્તિ શ્રી પ્રેમમૂર્તિને, ન્યાયમૂર્તિ નિષ્ક્રમ,
 રાજા રામ પ્રજાના વત્સલ, ગમજ હૃદયારામ.—જ્ય જ્ય૦ ૩
- પિતૃભક્ત ગુરુભક્ત પ્રતાપી, મારી અસુર તમામ;
 નામ સ્મરણથી પથર તાર્યા, પૂરી મનની હામ.—જ્ય જ્ય૦ ૪
- બાણ ધનુર્ધર તેજ પુંજ શ્રી, સૂર્યવંશિ સુખધામ;
 દશમુખરે અરિનો ગર્વે હિતાર્યો, રાણા રણસંગ્રામ.—જ્ય જ્ય૦ ૫
- પાપ શાપથી જન જે પામ્યાં, તન પથર^૩ પશુ ચામ;
 કરી અનુગ્રહ તેને આપી, લક્ષિત-મુક્તિ અવિરામ.—જ્ય જ્ય૦ ૬
- આપ્ત^૫ વિભીષણજીને આપી, અલકાવતી^૬ ધનામ;
 જોષ્ટ પવનમુન^૭ અનન્ય ભક્તિ, દીર્ઘ સમિપ મુક્તમ —જ્ય જ્ય૦ ૭
- રામ નામનો મહિમા ગાયો, વેદ મંજુર ને સામ;
 શામ દામ અદ્ભૂત યુક્તિએ, પામ્યા જ્ય પરિણામ.—જ્ય જ્ય૦ ૮
- દામ ચામમાં ચિત્ત લગાડી, ન લાગે જે શ્રીસ્થામ;
 ફટ ફટ નર તન રતન ગુમાવી, બાધે કૂટિ બદામ.—જ્ય જ્ય૦ ૯
- શ્રીમુખ સંવત્સર પુરાણને, પંચાવતે પ્રમાણ,
 માસ મધુ ઉત્તર મગજ દિન, જન્મજયંતિ મુગ્ધજી—જ્ય જ્ય૦ ૧૦
- અધમ ગૃહસ્થાશ્રમી ગણે છે, ગૃહિણી માત્ર ગુલામ!
 લોભી ગ્રુહ લક્ષ્મીજ દરે છે, બની સ્વયં ભગવાન.—જ્ય જ્ય૦ ૧૧
- રાક્ષસ કુર્ણુજ ગવણ રોગો, બાળો વિધિ બળ વામ;
 જાત્ય જનકિનાય ચરણમાં, કરી ક્રોડાન પ્રણામ.—જ્ય જ્ય૦ ૧૨

રામનું ધ્યાન.

(૫૬ ચૌદમું-જરણો)

રામનું રામનું ગમનું રે, મન! ધ્યાન ધરી લે રામનું. (૨૬)

વૈકુણ્ઠે વિશ્વપતિનું (અ) ગમરણ. કૈલાસે ચંદ્રલલામનું

રે મન ધ્યાન૦ ૧

- દર્શનમૂર્તિ ને રણુરંગમૂર્તિ, રાવણારિ વીર વિશ્રામનું
૨ મન ધ્યાન૦ ૨
- અમુરસંહારક, ઋષિ-મુનિરણુક, રણુકુળ મુંદરવામનું
૨ મન ધ્યાન૦ ૩
- જનકમુતા જગદંબા સ્વામી, અગમ નિગમ આરામનું
૨ મન ધ્યાન૦ ૪
- ઋષિ વસિષ્ઠના શિષ્ય સિદ્ધમણિ, સૂર્યવંશી સુખધામનું
૨ મન ધ્યાન૦ ૫
- દાસ હનુમાનનું માન વધાર્યું, જોષ જગ દામ દામ દામનું
૨ મન ધ્યાન૦ ૬
- સીતાસ્વયંવરે શિવસ્થાપ તોડ્યું તે, ક્રાંતિક ક્રેદર્પ-કામનું
૨ મન ધ્યાન૦ ૭
- કપિલજ સગિ અગિલને હરાયું, ચરિત ન એ હાડ-આમનું
૨ મન ધ્યાન૦ ૮
- શસ્ત્રાનો રપશી કરિ અદસ્થા ઉદ્ધારી, (તે) અવધવિદ્યારી આરામનું
૨ મન ધ્યાન૦ ૯
- રામ રસાયન બાવડુ: ખહારણ, પૂણ્ણ કૃષ્ણધામનું
૨ મન ધ્યાન૦ ૧૦
- ભક્ત વાલ્મિક ઋષિ, તુળસી કવીધર, સમરણ આડે જામનું
૨ મન ધ્યાન૦ ૧૧
- રામ કથા ને રામ ગીતા છે, અમૃત અક્ષરધામનું
૨ મન ધ્યાન૦ ૧૨
- શાપમોચન કાન ન-ઢેહ ધારી, નીર ચાખ્યું નિજ નામનું
૨ મન ધ્યાન૦ ૧૩

ગણિકાનો ઉદ્ધાર.

(૫૬ પંદરમું-જિલોડી)

જીવતિ† ગણિકા અધમ ઉદ્ધારી,

ધન્ય નરવર અવધવિદ્યારી, -જીવતિ૦ (૨૬)

- ભિલ્લ અજમીલ નામ થકો તથા, અંતની વેળા સુધારી,
રામનામે તાર્યા પામર પત્થર, નારી તે કોણ બિચારી? -જીવતિ૦ ૧
- સંતાન નહિ તેથી સ્વાનંદ માટે, સાધન સરસ વિચારી;
શુક એક પાળ્યો તેને નામ શીખવે, જાતો ગટણ કરે જારી -જીવતિ૦ ૨
- એક દિવસ થયું મૃત્યુ તે બેઠિનું, કાળ ધર્મ ગતિ ન્યારી,
જીવતિ જીવ લેવા જમ આગ્યા, રૂપ ભયંકર ધારી, -જીવતિ૦ ૩,

તેજ દસે વગી પાર્વ પગેઆ, વિષ્ણુ-શુભ-ચાક્રધારી,
 સુદ જમ્યુ ચક્ર મૂર્છાને પામ્યો, ન્દામી ગવા દૂત દારી,-શ્લોક ૪
 જમગયને કરે આજી ગમી, દૂત બનાવી લાચારી,
 “આમ અન્ધાશ લે ચાલવા દેશો તો, વિશ્વ યગે બલિયાગી”-શ્લોક ૫
 વિષ્ણુ વિભાને શ્વનિ શિલાવી, કૃષિપાક અધિધારી,
 ધન-ધર્મ-ધાતની ધાનક પાતની, નીચ નારી દુશચારી,-શ્લોક ૬
 ચમરાય શાલવન આપિને તેને કરે નામગમરણ નિગધારી,
 નિશ્ચિન શુભે પદાવની ગણિત તે, પ્રિયતમ પગ ઉપધારી,-શ્લોક ૭
 ગોવિં-ગિરિધર-ગેશવ, માધવ-આવમુકું-મુગારી,
 કાન આખર સાક તેજુ સાક સક, જ્યા પગે જ્યાધારી,-શ્લોક ૮

પગશુગમ જર્ણવતી

(૫૬ સોગમુ-ધ યાત્રી)

પગશુગમ નગરીર, જ્યા જ્યા પગશુગમ નરવીર, (૨૬)
 ત્રેતાયુગ પ્રાગ્ને પ્રગમ્યા, ધર્મધુર ધર ધીર,
 અક્ષય વનિશા નિ તે ઉન્નવગ, ચીનગ વાય સુખીર,-જ્યા જ્યા ૧
 વિષ્ણુના શુભ રસને અવનારે કર્યા મર્થ મહીર,
 આધ્યુ યજ્ઞક અમનાયે, લેઈ શિવ તમીર,-જ્યા જ્યા ૨
 જમ મમ જમમિની આગા, આપ ચક્રધારી શોર,
 માત તાત હણિ ધ્યા મુગ્ધવન, લઈ વગ વચન સીર,-જ્યા જ્યા ૩
 મહામુનિ રાક્ષસ સુદારો, તીક્ષ્ણ બેઠી તીર,
 જનિ કલિજને અમયતાન દઈ, દર્શાવ્યુ નિ નીર,-જ્યા જ્યા ૪
 કૃતિ નમનો ધગ વમ્ભા ધન્ય ગેલમય શોર
 માત માનુ ગણુ મેર બેઠા હૈય રૂપીર,-જ્યા જ્યા ૫
 બીમ દ્રોણ ને કૃષ્ણ ધનુર્ધર, શિષ્ય ચનુર ગુગીર,
 આપ પગિ પગશુગ ધારી, નિય રેલ તમીર,-જ્યા જ્યા ૬
 દમ ગવા સાગ્રો લા ને મલા રૂપિયા કોર,
 કમ જમ વાયમ આન ગવા તે જુગી કરે નિમેર,-જ્યા જ્યા ૭
 જાગી સુતી તે મિદ્ધ સુખ, પરક અમગન પીર,
 અશ્વ વચને આગ અમર છે, દામનમીર નગીર,-જ્યા જ્યા ૮
 સમય નના દમ નિગાગા, શાવ નમીર કોર
 નિર્ધન પ્રિયક દાને પાગે અચગા મુમતિ મિથર,-જ્યા જ્યા ૯

૧ જમગમે નેપાળ ૨ મદદેવ ૩ મુખમુલ
 ૪ પગશુગમ વિદ્યા ૫ પગશુગમની માત તેજુક ૬ ને નીચ માત લગા
 ૭ મિથ વાદ, ૮ રામદાસજી

જળ રૂળ ને જવ ગોદક દાને, સુધરે દેહ શરીર,
અક્ષય તૃતિયા દાન પર્વણી, દાળે દિલ દિલગીર,—જય જય ૧૦
ગિરિ મંદ્રાચળ અચળ તપોતપ, ધરી શુચી તન ચીર;
કર પરશિ ગ્રહિ કાન પધારો, સઘ હિંદ મંદીર,—જય જય ૧૧

હનુમાન જયંતી.

(૫૬ સતરમુ-જિએટી)

પવનસુત બગરંગ રંગત ન્યારી,

શર સ્વામિભક્ત સદાચારી.—પવનસુત ૦ (૨૬)

કિષ્કિંધા કુંદરકાંડ રામાયણે, વાંચો ચરિત વિચારી,
વિદ્વાન-રિદ્ધિ-સિદ્ધિના ગાતા, ચતુર દપિ બ્રહ્મચારી.—પવનસુત ૧
લોકશ વાટિકા અરોહ વિષે જ્યાં, ખૂરતાં જનકકુમારી,
જાતે જઈ મુદ્રિકા આપી દલો સદેશ આનંદકારી.—પવનસુત ૨
વિંધતાં શક્તિપ્રાણુ લક્ષમણને, ઔષધ અતિ શુશુકારી,
પ્હાડ પાડીને મઝાતે લાવ્યા તે, બુજબજની બલિહારી.—પવનસુત ૩
પૂંછ શુરહે અલકા સગગાવીને, અખ્ખેકુમાર સંહારી,
સાગર ગાગર તુલ્ય ગણી કર્ણ, ઉલ્લસન રાવણારિ.—પવનસુત ૪
બળ મેળવો એમ બ્યાયામમંડળે, બંડળદોષ વિદારી,
જનનિ અંજનિસમ દૂધ દોષાવો, માતનુ માન વધારી.—પવનસુત ૫
ગાનિક-‘દિયર’-શરપ-‘પિલ્લ’ છે, હિસક ને હસારી,
આસન સાધન ધૂન-પય પાને, વજ્ર દેહ ચાપ સારી.—પવનસુત ૬
મધુ મામ પૂર્ણિમા જન્મ જયંતી, મંગળ મળણકારી,
બ્યાયામધીરના ધરા-ગુણ ગાઓ, કાન સહુ નરનારી.—પવનસુત ૭

ગંગા-દશહરા.

(૫૬ અઠારમું-બરવા, પીણ)

“ધસ તન ધનકી કોન બડાઈ”—ઇ. રાહ.

સુરસરી ગંગા વેદની વાણી, અધમઉદ્ધારણી વિશ્વવખાણી. (૨૬)

નિજ રૂપ ગાઈ ગીતાગ્રથે, જલહીવી મંગા શ્રીકૃષ્ણચંદ્રે^૧—સુરસરી ૧
તનમનના દશર દોષ નિવારે, ભવસાગરથી પાર હિતારે.—સુરસરી ૨
ભૌતિક^૩ દૈવિક^૪ આત્મિક^૫ ગંગા, સમજિ સ્વરૂપ તે કય મન યગા—સુરસરી ૩

૧ “નદીઓમાં જલહીવી ગંગા હુ હું” જા. ગીતા અ. ૧૦ શ્લોક ૩૧.
૨ દશ દોષ—તેમાં ત્રણ સરીસતાઃ (૧ આખ્યા વિના પરાધ વસ્તુ લઈ લેવી.
૨ હિંસા. ૩ બલિયાર) ચાર વાણીના (૧ કઠોર ભાષણ ૨ અસ્તવ્ય. ૩ ચાડી-સુગંધી.
૪ ખાલી બડમડાટ-લવારો.) ત્રણ મનના (૧ પારકી વસ્તુની ઇચ્છા. ૨ કોઈનું
બૂંદે અડાવું. ૩ દુરાચાર-હક) ૩ દશ સ્વભાવવાળું એટલે વધપડ યનારે
એવું ગંગાનું રૂપ તે આધિભૌતિક. ૪ તેનું દિગ્ભાવનની પુત્રી રૂપે વર્ણવેલું
તે આધિદૈવિક. ૫ ચોગરાત્રમાં દર્શાવેલું તે આધ્યાત્મિક.

“ગંગા લહરિ” જગન્નાથ^૧ ગાઇ, ગંગા ત્રગ્ગવેદ માન્ય મનઃપ્ર-સુમરી૦ ૪
સ્નાન કરે છે પાન કરે છે, ત્રપિ-મુનિ નિશ્ચિન્ન ધ્યાન ધરે છે.-સુમરી૦ ૫
દશ દિન પ્રત દહ અભ્યાસ કરિયે, લાગીરય યાત્ર કરી લવતરિયે.-સુમરી૦ ૬
ગંગાદશહર પ્રતને વિચારે, કાન વિશુ મહુ કાજ સુધારે.-સુમરી૦ ૭

અલ્પાણાં પ્રત.

(૫૬ ઓગણીસામું-ગરબા)

સખિ જ્યેષ્ઠ એક માસ, રવિવાસરે જો;
મિઠો મદિયર નિવાસ, કમ વિસરે જો ?-સખિ૦ (૧૬)
વય કુમાર ને કુમારિકાવત તણું જો;
માન્યું મ્હાતમ અહોભાવ્ય તે મળું જો,-સખિ૦ ૧
જાગિ જ્ઞેનિઓ રૂઝ પ્રજાત પ્હોરમાં જો;
ગાય ગીતડાં રૂઝ મધુર સોરમાં જો,-સખિ૦ ૨
કરે સ્નાન સમુદ્રે કે સરિતા તટે જો,
ચાપ તન મન પ્રમજ, થીહરિ ગટે જો,-સખિ૦ ૩
એક આસન મધ્યાહ્ન અવ્યૂઘ્ન જમે જો;
કાપ વાંચે લખે કાપ પાને રમે જો,-સખિ૦ ૪
એ તો ઉત્તમ આનંદ પ્રતને મમે જો,
પથુ એક ખૂરિ રીત નિલને દમે જો,-સખિ૦ ૫
રહે રૂટે કરે હામ્ય નીચ મગ્ધરી જો;
ખરે એજ અનાચાર અનીતિ નરી જો,-સખિ૦ ૬
મોટિ મદિલાઓ તેને એ જુકું શીખવે જો;
લખિત લાકિવી બાળા તે જુકું લવે જો,-સખિ૦ ૭
કુવડ ચાલ એ ફજેતીના કાગધ જો,
એને ઝાગે જગો ન કોઈ બાગિક જો,-સખિ૦ ૮
વગિ એક આસને અતિ આરોગતાં જો,
ધગી બાગિકિઓનાં તન બગડતાં જો,-સખિ૦ ૯
જોઇ સુગન્ધ પરકામ પથુ જડુ દમે જો,
કહે દિડુ મનાચાર સું આર્વા દો જો ?-સખિ૦ ૧૦

૧ જગન્નાથ મદ્દાલિ ૨ એક સુદિ ૧ થી ૧૦ મુખીના દશ દિવસો તે
“ક્રિંત્રા-દર-દરા” ૩ દિમાશ્ય ઉપરથી ક્રિંત્રાને નીચે ઉત્તરવાનો મદાન મન
રાત્ર બીરથે કર્યો તેથી ૥ “બાનીરથી” કહેવાઈ તેમજ વ્યવહારમાં કોઈ પણ
કલિન કામ માટે એ જમ પડે ૥ તેને બનીરથ યત્ન અથવા બનીરથ જમ
કહેવામાં આવે છે. ૭ ચાંચી

તેમાં દરવા મુધારો મનપર લહો જો,
બહેન-બૈરિ-દીકરીને સુવચન કહો જો, -સખિ ૧૧
સતન સફળ મત રાર તોજ થાય છે જો,
કહાન ધર્મ મત વિગતે પગાય છે જો, -સખિ ૧૨

(૫૬ વીરામું-ગરબો બીજો)

બેનિ આબ્યા જોના આદિતવાર, અયુષ્યાં મત આદર્શાં રે લોલ,
ગૌરી-ગાયત્રીનાં તેજ (તે) તપે મુજ મન ઈર્ષ્યાં રે લોલ. ૧
સખિ સંગ ગાય રૂપણા રાગ, કૃદે કૃષ્ણ કૃદ્દી રે લોલ,
બહેન ચંપક જાઈ શુભાગ, એવાં ચિર મુંદરી રે લોલ. ૨
આછાં નિર્મળ અર્ચુવ નીગ, ખીલી લીનોતરી રે લોલ,
મુનેરી વાહનિયો ગંભીર, જાણે સુરમુંદરી રે લોલ. ૩
દીપે પ્લહગિરિ કૈલાસ, આશરો કુંજરા રે લોલ,
ગોરખ-ગૌતમ-શુદ્ધના વાસ, શુદ્ધ જળના ઝરા રે લોલ. ૪
બેનિ હાં સખિસંગ છગી રનાન, સતવે જળદેવને રે લોલ,
“કરો મહારા બંધવનું કલ્યાણ, સફળ સુખસાધને રે લોલ. ૫
સખિ જાણે દેવયાનિની દેહ, સરસ્વતી-શારદા રે લોલ,
નિર્મળ નયણે વરસે નેહ, કુસીન કુમારિકા રે લોલ. ૬
એવાં રૂડાં મતમાં જોઈ કલંક, મ્હડે ચિત્ર ચીતળા રે લોલ,
બોલે બાળા શબ્દ અભદ્ર, ચાલ એ જંગલી રે લોલ. ૭
ફૂટે છાતી શિશ કપાળ ને રહતી હોંસથી રે લોલ,
લાગે વેશ વદન વિકરાળ, એવા બહુ જોશથી રે લોલ. ૮
અંગે ખાંસી ને ક્ષય થાય, ધબોધળ ફૂટતાં રે લોલ,
ઝટપટ જમને દારે જાય, નાડ નસ તૂટતાં રે લોલ. ૯
જોઈ મરણની મશ્કરી લોક, ધિક્કધિક ઉચ્ચરે રે લોલ,
કહે બાળ્યા અમળાના આચાર, ક્યારે એ સુધરે રે લોલ. ૧૦
બેનિ એને મત કે તપનું નામ, કદી પણ ના ઘટે રે લોલ,
ધટે જોયી સદ્ગુણિ ને શાન, મનુષ્યપણું મટે રે લોલ. ૧૧
બગડે બાળા ક્રમગ વેલ, કુર્મગ પ્રસંગથી રે લોલ,
હાથુ બીખારણના દંગ, શિખે ઊમંગથી રે લોલ. ૧૨
હોંઠા હોંઠા ભારતના ભડવીર, કે માતા ભારતી રે લોલ,
જોઈ જોઈ દુહિતા દુષ્ટા રીત, લાવો કંઈ જાગૃતિ રે લોલ. ૧૩
જગો જગો જગો જીવતી જાત, પ્રભાત થયું હવે રે લોલ,
શુંડા બોલ એ કાળો કેર, લાટીલી જે લવે રે લોલ. ૧૪
કાન હરિ અંતરના આધાર, પધારિ મનમંદિરે રે લોલ,
કરશે ક્યારે કુમતિ અસ્ત, હસ્ત ધરી શિરે રે લોલ. ૧૫

નિર્જળા એકાદશી.

(૫૬ એકવીસમું-ગરબો)

મત નિર્જળા એકાદશી, જળ ઝરમર વરમે,	(૮૬)
મામ જ્યેષ્ઠ શુકલ પદ્મમાં, છુદ્ધ વાસર મરસે.	મત૦ ૧
સુંદર મદિર એકમાં, સુંદરી રમે હીંચે,	
રાસ ગાતાં રસ રેડતાં, નયણે અમૃત મિચે.	મત૦ ૨
કા સખિ સંગ તાલી દર્ષ, ગોપિકા રૂપ નાચે,	.
કા શ્રી રાધાકૃષ્ણચરણનાં, ચારુ ચિત્રથી ગચે.	મત૦ ૩
તન મન નિર્ભંગ ગખવા, મહા મહિમા મનાયો,	
વૈષ્ણવ, શૈવ, ગમાનુજે, લવી ભારે તે ગાયો.	મત૦ ૪
અતુર* પાંડવ સતી દ્રૌપદી, મત પાળ્યું વિવેક,	
ભીમથી તે ન જની શક્યું, છુદ્ધા વ્યાપી વિશેક.	મત૦ ૫
બંધવ બોધ કયો ધણો, ભીમને નવ રૂચ્યો,	
અંતે જઈ વ્યામ આસરે, પ્રભ પ્રેમથી પૂછ્યો.	મત૦ ૬
વ્યામજ્ઞએ મત વર્ણવ્યું, અરૂપ પર્વા કહ્યું પાતે,	
વીર ભીમે ખરી ખતથી, પાળ્યું તેહ વિધાને.	મત૦ ૭
અડમ્મક તીરથનાં ફળો, લક ભીમને લાખ્યાં,	
નિર્જળા મત એકાદશી, મર્વ અર્થ છે માખ્યા.	મત૦ ૮
વેગ આસર વિદાગ્ના, રોકવા ચોખ્ય મુક્તિ,	
છટ્ટેવને આગધર્તા, મળે અંતીમ મુક્તિ.	મત૦ ૯
વેદ ને વૈદક એક થઈ, સ્થપે શીખ સાગી,	
શ્રદ્ધાથી અનુભવ સિગ્ધે, કદાન દેશપાણ્ડકારી.	મત૦ ૧૦

રથયાત્રાનું આધ્યાત્મિક દર્શન.

(૫૬ બાવીસમું-નિર્જેડી)

નાથ ! ગથેડનીડ રચના ન્યારી,

મોત્યાં અનુગ સુખડ નગનારી, નાથ ! ૦ (૮૬)

દસ ઉદિય દસ અથ જોડીને, આપ હરી અગારી,
 શુદ્ધિતાર્થ આગથી રથ હાંકે, કનક દડ હર ધારી; નાથ ! ૧

* ચાર † એક માણે દુને એકત્રુ જળ પીડું ‡ “કઠોપનિષદ”માં કહ્યું છે કે-
 ભારમાન રચિન વિદિ, ઘરોર રથમેવ તુ ।

શુદ્ધિ તુ મારયો વિદિ, મઝઃ પ્રગદનેષ ચ ॥

દ્વિયાણિ હવાનાદુર્વિપચક્તુ મોચાન્તુ ।

(મ. ૩ નિર્જેડી ૧૫મા એકાદશી. શરીર રથ શુદ્ધિ ચારથી, મન
 વચામ, નાથે છે. * ~ રિચયો જેને ચાલવાનો માન.)

ચિત્ત ચંચળ કરે કામ લગામનું, વાજના^૧ વેગને વીરી,
 પંચ વિષય પંચ વિષ્ટ વિશેષ, આપે આત્મ અવિહારી; નાથ ! ૨
 આજ રૂડા રથયાત્રા મહોત્સવ, જન-જન્મ આનંદકારી,
 પૂરી જગત્રાથે રથને નિરખવા, મણિ મેદની બહુ ભારી; નાથ ! ૩
 સાક્ષીગોપાલ જગનાથ જીવન, ઘટ ઘટ ગિરિવરધારી,
 હા મ્હઝ્યાં તેને નિરખવા વૃક્ષે, કા મ્હઝ્યાં મેડી અટારી; નાથ ! ૪
 આરોગે અટકે^૨ પ્રમાદ સાથ સહુ, સ્પર્શની અટક નિખારી;
 શ્વાસ-શ્વસનો બેદ નહિ તે, પ્રભુપ્રેમની બલિહારી; નાથ ! ૫
 ન્હાસી ગયા અશ્વ ભાંગી પડ્યો રથ, સારથીને માર મારી !
 પેટાચનું કેમ મુખે એ ચિતા, ચિત્તને ચોકાવનારી; નાથ ! ૬
 અચળ ગણી રથ રક્ષણ કીડ, પોષ્યા અશ્વ શણગારી,
 સેવા-સામગ્રી અદ્વળ ગઈ સહુ, નશ્વર પરુતા ધારી; નાથ ! ૭
 લક્ષ અનર્થ કરે રથ કાળે, લક્ષ્ય મિદુને વિસારી,
 નિશ્ચય થાય અધોગતિ તેની, જાય મનુજજન્મ હારી; નાથ ! ૮
 પરદુઃખભાંગનું વિક્રમનું આજ, વિજયી વર્ષ હાલારી, ૩
 કલ્પાન બધું બનો એવા માહારથી, યાત્રા સફળ તો તમારી. નાથ ! ૯

દીપપૂજા-દિવાસો.

(પદ ત્રેતીય-ગરબો)

દીપે મખી આજ દિવ્ય દિવાસો રે,
 દિવાસો સો પરબનો માસો, -દીપે સખી૦ (ટક)
 પંચ ધાન્યના તરૂઓ વાખ્યા રે, ઉગ્યા તેમજને મન ભાખ્યા રે,
 રૂડી ભોગ-સામગ્રી લાખ્યા, -દીપે સખી આજ. ૧
 ધુન દીપતણી દીપમાળા રે ગાય આગતી મંગળ બાળા રે,
 માત્રે મોબાઝ ભાઝ મુખાળાં, દીપે સખી આજ. ૨
 એમ અંતરમાં જ્યોત જગે રે, પંચ પાતકનાં પૂર ભાગે રે,
 દવા-ગાયા-મેવા મળે આગે, -દીપે સખી આજ. ૩
 તજિ પર જનનો એક-મોહ રે, કનિ સ્વજનનો કરવો ન દ્રોહ રે,
 સ્વજન મોનુ ને પરજન લોહ -દીપે મખી આજ. ૪

૧. યોડા. ૨. શ્રીજગન્નાથજીનો પ્રસાદ “અટકા” કહેવાય છે. તે આમડેટની બીટ વચ્ચે સર્પ પાત્રાણુઓ ભેગા બની આવેગે છે. ૩ દાવાર કાઢિયાવાડમાં (જામનગર વગેરે ગાદેરોમાં) આજથી વિક્રમનું નવું વર્ષ લખાય છે, તેની દાવાગી સંતત્ કહેવામાં આવે છે

રક્ષામધન ને વીરપમણી રે, કૃષ્ણમ-મ લીલા કળા સમળી રે,
 ટાળો સથપ શક નમળી,—દીપે સખી આજ. ૫
 પ'ગી ગિરિરામપુત્રાં જયતી રે, લાભ લક્ષ્મી મુપુરે સોહતી રે,
 ઋષિપત્રી વેદ વદતી,—દીપે સખી આજ. ૬
 નવ નોરતાં વિધ વિધ વ્યક્તિ રે, બાળીક બહુચગ અંધિકા શક્તિ રે,
 આપે લક્ષ્મી પરીલોક મુક્તિ,—દીપે સખી આજ. ૭
 પ'ગી શુભ મત દશરા દિવાળી રે, એમ દિવાસે દદ છે વાળી રે,
 માઓ ગરમી દહ કો તાળી,—દીપે સખી આજ. ૮
 સર્વ વ્રતનો હેતુ તપ સાગ રે, રૂડા રંગ રાગ અનુરાગ રે,
 કાન લભ લહે મહા ભાગ્ય,—દીપે સખી આજ. ૯

દિવાસાનું મત

(૫૯ ચોલીસમુ-ગરબો)

સખિ ! દિવાસાનું મત, આજ ઉજવિયે રે,
 તજિ ધરનાં કામ તમામ, નાથ રિઝવિયે રે, (૮૬)
 જિઆ લીલા તરે છોડ, સરસ જવારા રે,
 ધર્મ-મગ-ગવ-તપ-તાદુલ, ન્યારા ન્યારા રે—સખિ !

(સાખી)

કરી અમ-ગગ સાગ ને, ભ્રમણનો દહ ભેગ,
 અખડ જ્યોતિ જમાવિયે, ભેતી તન મનનો દહ ભેગ—
 દેવ રિઝવિયે રે—સખિ ! ૧

ચાર ચદનના ધૂપ, ધૂત દિપમાળા રે,
 કોશળી શીશળ નેવેલ, દૂધની ધાગ રે,
 સિંચ છટા સોભે રેલ, આરતિ ગાતાં રે,
 દેવિ દુર્ગા ચિદ્રૂપ, દર્શન ધાર્તા રે—સખિ !

(સાખી)

ભનાં—ખાતા—તાત ને, ચતુર પુત્રનું ક્ષેમ,
 ચતુર્ગ ચિત્તે ચિત્તે, શુદ્ધ પ્રેમ તે કંચન દેમ,
 દેવ રિઝવિયે રે—સખિ ! ૨

એ પ્રાચીન વ્રત શુભ રીત કનખે ધારે રે,
 સોખી નિર્જન ગીત, ચિત્તુ બલે રે,
 ગળી અધારી ધોર, મૂખે શરણી રે,
 કરી જાનિ શોરખોર, મુગે ધરણી રે—સખિ !

(સાખી)

અંધકારમાં રાક્ષસી, દશ દિશ ખાવા ધાય,
તેવાં કુશિત દબ્ધથી, સહુ જન-મન સંકોચાય,
દેવ રિઝવિયે રે, -સખિ ! ૩

એ વિચિત્ર મત-તપ ત્રાસ, ખાસ નિવારે રે,
સખિ ! સહિયર પુત્રી બહેનને ઝટ વારે રે.
આ મન વસુધામાં બીજા, જેવાં પડશે રે,
કળ ન પડે તેનાં તેમ, ફળ સાંપડશે રે, -સખિ !

(સાખી)

વિદ્યાવંત વિશુદ્ધ જન, આજ દાસના દાસ !
વિરલ પ્રવાસે આલિયા, પામ્યા સિદ્ધિ સુશુદ્ધિ પ્રસાદ,
સુશ્ચિ હૃદ્યાધરે રે, -સખિ ! ૪

સંપી સહુ સત્વર હાસ, હિમત રાખે રે,
જગજૂના અધટિત વ્યાસ, કાઢી નાખે રે,
ગવરાવો નીતિ ગીત, પ્રભુપદ પ્રીતિ રે,
પામો ગૃહિણી નવનીત, તન મન છતી રે, -સખિ !

(સાખી)

સુમતિ દીપપ્રકાશથી, કરિ કુમતિને દૂર,
રમતાં શુભ આભૂષણે, કાન આનંદ આનંદ બીર,
દેવ રિઝવિયે રે, -સખિ. ૫

આવણુમાં અવણુભક્તિ

(૫૬ પચીસમું-અરમો)

“ યોધવણ સંદેશો કહેજો સ્વામને ”-એ રાહ.

આવણુ અવણુ કરી લે શીલરિની કથા,
અવર કથા છે વૃથા દુઃખનુ મૂલ જો;
શી હરિચરણ તરણનો મેઠુ કરે,
સર-સુદામા-મીર્ઠા-વાલ્મિકિ તુલ્ય જો.-આવણુ અવણુ ૧
અન્ય દેવની તેમ જ કરે ઉપાસના,
લવણાગરથી તરે હરે લવણ જો;
શાન શુદ્ધિ તજિ પાપતણે પથે પળ્યો,
જીવ અભાગી છુદ્ધિહીન જિવદૂલ જો.-આવણુ અવણુ ૨
માયાગળા વિષે, મૂરખ મોહી રહ્યો,
તાંદુલ મૂકી ખાલી ખાડે તૂલ જો;
સદ્ગુરુ વણ તે કાણુ જતાવે સ્નેહમાં,
અવણુ સુધામય સ-મર્મિત સાનુકૂળ જો.-આવણુ અવણુ ૩

શાસ્ત્રશ્રવણથી મળ્યું તણી બીતિ મટે,
શાસ્ત્ર શસ્ત્ર છે સર્વોત્તમ સુખકાર ને,
નિંદા કુવચન કથણીથી મૌનજ બધું,
શ્રવણદેનો દરવાને પરિહાર ને—શ્રાવણ શ્રવણ ૪

નવ લક્ષિતમા શ્રવણ જ પ્રથમ પદે ગણ્યું,
ભણવા સુણવા અતર આણી પ્યાર ને,
તુજ સુખસાધનની પૂજા ગણતી કરી,
અતુર હોય તો કો ચિત્તમા વિચાર ને—શ્રાવણ શ્રવણ ૫

વાણીના ૫૦ પાછળ દુનિયા ફૂલ છે,
લખ ચોપાંથી જન્મ અને જન્મજામ ને,
માટે વૈખરી ખરેખરી મહાગિયે,
શ્રવણ ભક્તિમા ધરી અચળ વિશ્વાસ ને—શ્રાવણ શ્રવણ ૬

શમ દમ નિયમે ગજયોગ મહાગિયે,
દબી હાથી નાહકે લિલ કુખાવ ને,
સત મદ્યુર સાચે સાચા ના બધે,
વેશ કૈશી નદિ પરીક્ષા ચાલ ને—શ્રાવણ શ્રવણ ૭

હગિત્ત હગિન નામ તને તો ના ધો,
ભાં લગી હગિમા ઓતપ્રોત નદિહોય ને,
હગિસમરણ વણ અચળ સરખી કામ આ
કાન માવન કાગિ કરે જન કાલ ને—શ્રાવણ શ્રવણ ૮

નાગિયેગી પુત્રેમ-ગ્નાગર સાગરની મૃતિ

(૫૬ છંદોમય-ગરબો)

“સાઈ સુકે રે મુગત રહેર, મુખર્ષ અનખેની”—એ ગદ.

ગ્નાગર ગ્રામર રેવ, લીલા હોર કરો,

આણીને અનં રહેર, જર બહાર બચે (ટક)

શ્રાવણ માસ શુદ્ધ પુષ્કર, પૂજ્ય પૂનમ ચંદ રે,

રતનાગરનું દસન પૂજન, અગિયાર મન આનંદ—જર બહાર ૧

કરમર કમર મેહુલા વરમે, રાખે તરખો લીલા રે,

ધડિમા પ્રહરતિરે ધડિમા વાદળ, અળા ઈધરી લીલા—જર બહાર ૨

ચાંત સમુદ્ર સાનુકુળ વાયુ, ધીમા હોર તરંગ રે,

સાત પનાએ નીમ આતે, અ તે ગન સુનમ—જર બહાર ૩

શીશ પત્ર પુષ્પ જગ દગલઈ ચંદ્ર પ્રમુખ જગસ્વામી રે,

આપો ગિદિ અનુપમ અમને, ચિત્ર વેના વામી—જર બહાર ૪

બાહ્ય-ક્ષત્રી-વૈશ્ય વિવેકે, નવાં ઉપવિતો^૧ પહેરે રે;
એક ભુક્તર મિષ્ટાન્ન પાનથી ઉત્સવ ઘેરે ઘેરે.—જળ ભંડારં ૫
નાથ! પ્રાર્થના કરું આપને, સાધી પર્વ પ્રસંગ રે;
ભરતભૂમિના ભાગ્ય વિધાતા, પ્રેરે સુમતિ સુસંગ.—જર ભંડારં ૬
રાજા રાણા સહુ શ્રીમંતો, રંક પ્રખરને પોષે રે;
હોય કૃપ ભરપૂર અગાડા,^૩ આપ કૃપા સંતોષે.—જર ભંડારં ૭
હારીગરની કદર યાચ ને, કૃષિકર બહુ બળવાન રે;
બેઠારી ને જાલ બિમારી, યાચ રંક સન્માન.—જર ભંડારં ૮
વૈદ્ય-વકીલો ને વિદ્વાનો, ધંધેધાપે વાલે રે;
દીન દુઃખીની સેવા સાધે, ઇષ્ટદેવ આરાધે.—લીલા હોરં ૯
બાળ-બાળિકા નીતિ સદ્ગુણે, દંપતિ વિવેક-પ્રેમે રે;
વૃદ્ધ વડિલવરા ધર શોભાવે, રહે નિરોગી સ્થેમે.—લીલા હોરં ૧૦
એજ યાચના કાન પ્રાર્થના, સરિતાનાથ સ્વીકારે રે;
શ્રીફળપુનમ સાતે શ્રીધી, હિંમત રાણગારો.—લીલા હોરં ૧૧

કૃષ્ણજયંતી.

(૫૬ સ્તાવીસમું-જિજ્ઞેષી)

રસિક કૃષ્ણચંદ્ર જીની ન્યારી ન્યારી,

કળા પૂર્ણ વિષ્ણુ અવતારી,—રસિકં (૨૬)

સ્થાપવા ધર્મ અધર્મ ઉઘાપવા, નૌતમ નરદેહ ધારી,
લજ્જા-પુષ્ટિ-તુષ્ટિ-કીર્તિ પ્રદાતા, વેદ વંશ અવિકારી.—રસિકં ૧
કંસના વંશનો ખંસ કર્યો, કૃશી^૪ ચાલુર^૫ દૈલ સહારી,
કાલીય સર્પના દર્પને ગાઢ્યો, ભક્તકાળ કૈવારી.—રસિકં ૨
બાળમુકુંદ કરી બાળલીલા, ચીરલીલા રૂચિકારી,
ગોપ ગોપી સંગ શ્રીરંગ વલ્લભ, રાત રમ્યા ગિરધારી.—રસિકં ૩
દ્વારિકામાં ઉદ્ધવાદિને દોષો, બોધ નિગમ નિરધારી;
મિત્ર મુદ્રામાતું દારિદ્ર ટાલ્યું, ગુરુ ગૃહવાસ સંભારી.—રસિકં ૪
મથુરામાં માયાનું મંથન કોધું, પંચ મકારને મારી;
ગોકુળમાં કુળગોટપ મૂકી, ગોવિંદ ગોષેતુ ચારી.—રસિકં ૫
પુંડરિકાક્ષ વાસુ દશબાહુ, અભય વરદ હિપકારી;
બ્રહ્માથી શ્રેષ્ઠ શ્રી ઉત્પત્તિકર્તા, મર્ચેશ સ્વેચ્છાચારી.—રસિકં ૬
ત્રણ પગલાં ભર્યાં આપ ત્રિવિક્રમ, શાશ્વત શિષ્ટાચારી;
શ્રી માત્રને દિવ્ય માતરૂપે ગણી, શ્રીપતિ પૂર્ણ શૃંગારી.—રસિકં ૭

૧ જનોઈ. ૨ એક વખત જમણું, ૩ “કૃપાકામાં હોય તોજ અવાકામાં આવે” એ પ્રમાણે મોટા લોકો સુખી હોય તોજ ન્હાના-મરી-મોને લાલ મળે-
૪-૫ એ નામના દૈત્યો.

પાર્યને^૧ પ્રથમ દહી જાનગીતા, રથ ચલગ્યો રાસધારી;
જિવ શિવ શુદ્ધ સ્વરૂપ બતાવી, દેહની મમતા નિવારી.-અમિકં ૮
તન જળરે જિર્ણુ વસ્ત્ર તણે, નવિન સજે નરનારી;
જ્ઞાન નવું તન ચેતન ધારે, જ્ઞાન આધુ ગિરધારી.-અસિકં ૯

શ્રીકૃષ્ણનું આધ્યાત્મિક સ્વરૂપ.

(૫૬ અઠાવીસમું)

અતુર કૃષ્ણચંદ્ર છાંતી ચારી ચારી,
મોહા ભક્ત મુની સદાચારી-અતુરં (૨૬)

અકાર બલભદ્ર, ઉકાર પ્રભુને, મકાર અનિરુદ્ધ ધારી,
અર્ધ માત્રા ઓંકાર શ્રીકૃષ્ણનાં, દર્શનની બલિદારી.-અતુરં ૧
પ્રકૃતિ મૂન માયા રૂકિમણ્ડિએ, જગમ્યના વિસ્તારી,
શુદ્ધ ગોપી રૂપ વેદમત્યાઓ, પ્લહા શ્રીકૃષ્ણ મુરારી.-અતુરં ૨
દર્શ્ય કુંડળ તે ઓંકાર ઝળકે, પ્લહા વિષ્ણુ ત્રિપુરારી,
પાંચજન્ય રાખ પંચ મહામૂન, દે ઉપદેશ પુકારી.-અતુરં ૩
કૂટસ્થ સુગઠ, તત્ત્વ તે દૌરતુલિ, જ્ઞાન ગદા મનોદારી,
ધર્મ અર્થ કામ ચાર પદાર્થે, જૂનઓ દશ રણગારી-અતુરં ૪
ધન્ય શ્રીકૃષ્ણજયંતિ મહોત્સવ, શોખા બની બહુ સારી,
દર્શન દાન દીજે દીનખંડુ, જ્ઞાન સુખોચન દારી-અતુરં ૫

કૃષ્ણજયંતીની સ્તુતિ.

(૫૬ જાગમુત્રીસમું-સવૈયા એકત્રીસ, ચાલ લાવતી.)

કૃષ્ણચરણનું સરણ જ સમ્યુ, તારણ તરણ મનુજ આધાર,
કૃષ્ણજયંતી ઉત્સવ આજે, ગાજે ગમ્મે જય જયકાર;
વૈષ્ણવ વન પણ પાળે સર્વે, શિવ-ગમાનુજ-જોન સુખજ,
જય જય જય શ્રીકૃષ્ણ કૃપાળુ, ભવભય ભંજન મીમંગવાન. ૧ (૨૬)

કર મદસર-ચાલવ-યોગેશ્વર, દેશવ-માધવ-આલેક અનન,
કયા નામનો મદિમા વર્ણ, દેવ-દેવ^૨ સ્વામી શીમત;
ભગવદગીતા મય સમયે, અર્જુનનું દાહ્યું અભિમાન,
જય જય જય શ્રીકૃષ્ણ કૃપાળુ, ભક્તાધીન ભવ્ય^૩ ભગવાન. ૨

દુપદમુનાની લાલજ રાખી, પૂર્વા ચીર કરી વિખાર,
નિર્ધન દીન મુદમ મિષનો, મરણીધર દોગે ઉદાર;
પુટિ-પુટિ-મતીનિ પ્રતાપ, મદાખાનુ-મધુસુદન મદાન,
જય જય જય શ્રીકૃષ્ણ કૃપાળુ, ભવમય ભંજન મીમંગવાન. ૩

૧ અર્જુન ૨ દેવ દાસવાળા ૩ સુદી પદેન્દ્ર ૪ દેવના પદ દેવ ૫ પ્રાદ્ય

કંઈ વંશનો ખંડો કર્યો, ચાણુર બાણાસુરનો સંહાર,
મથુરાં માયા મંથન કરીને, ઝોધવ બોધ કર્યો નિર્ધાર;
પૂર્ણકળા છગિ ચતુર મનોહર, સુંદર સુધા નયનરસ પાન,
જય જય જય શ્રીકૃષ્ણ કૃપાળુ, ભવભય ભંજન શ્રીભગવાન. ૪

‘ગોપાલક’ પ્રતિપાળક’ એવું, બહુ નરેશનેર માન અપાય,
વૈષ્ણવ-સૂત્રી ‘જય શ્રીકૃષ્ણ ને જય ગોપાળ’ સુણી હરખાયા;
નામ ગુરુ ‘ગોસ્વામિ’-‘ગુંસાર્ધ’, ગોરક્ષા પર કાનું ધ્યાન ?
જય જય જય શ્રીકૃષ્ણ કૃપાળુ, દંભ-દર્પ ભંજન ભગવાન. ૫

આજ વૈષ્ણવી વ્રજ ભૂમિમાં, ગોમાતળે ન મળે ઘાસ,
અનાથને અન્ન-જળના સાંસા, પરુઓની કાણુ પૂરે આશ ?
ગોચર જંગલ મંગલ ન મળે, ન મળે નિર્ભય તીર નવાણુ,
જય જય જય શ્રીકૃષ્ણ કૃપાળુ, ભવભય ભંજન શ્રીભગવાન. ૬

કામધેનુનો નારા થવાથી, ડારા-દૂધ-દલિનો દુષ્કાળ,
વનરપતીનાં ઘી-તેલોથી શાક-પાકના હાલ હવાલ !
રોગ વધ્યા પણ ભોગ લાલચે, ભોગ મળ્યા તેનું નહિ ભાન,
જય જય જય શ્રીકૃષ્ણ કૃપાળુ, ભવભય ભંજન શ્રીભગવાન. ૭

ગાડી-ધોડા, નોકર ચાકર, બાગ-બંગલાના બહુ ઠાક,
દાણદ ચઢીને મોટર ચલે, બાદસિંહાસને વાળ્યો દાટ;
ગાય માયને વિદાય આપી, પોયે કપિ-આન શ્રીમાન,
જય જય જય શ્રીકૃષ્ણ કૃપાળુ, દંભ-દર્પ ભંજન ભગવાન. ૮

રોગી પરુઓનાં આશ્રમ પણ, નિત નિરોગીના જય જ જનને,
ગોરક્ષ ને ગોવિંદ્ય વધતાં, રણાં નામનાં ગોધન-દાન;
ભગો ઝંટ ગોરક્ષક મહા, ગોપાલનનું આપો દાન,
જય જય જય શ્રીકૃષ્ણ કૃપાળુ, ભવભય ભંજન શ્રીભગવાન. ૯

કીધું ગોપાલન ગોવિંદે, ગોપ-ગોપિ બનિયા ગોવાળ,
અંસિ બખરી બાળકરૂપે, અંશી આપ પ્રજા બૂપાળ;
દાન કૃપાધન કરે પ્રેરણા, તો જ થાય સત્વર કલ્યાણ,
જય જય જય શ્રીકૃષ્ણ કૃપાળુ, ભવભયભંજન શ્રીભગવાન ૧૦

ગણેશજયંતી-ગણેશરાયની સ્તુતિ.

(૫૬ ત્રીસમું-તોળાદત)

ઐકદત ગજવદન, ક્ષુદ્ર વાહન પદ્માસન,

જયતિ જયતિ ગણપતિ, શ્રીમતી ગૌરીનંદન. ૧

કમડવૂ કર કમલ, ત્રિશુવ પરસૂ બલ વર્ધન,	
ચદલાવ સુવિશાળ, વિમ્બદતા તવ દર્શન	૨
ચર્ચિત વપુ સિંદુરે, સમ્બ શુભ કાર્ય પ્રયોગન,	
વદન પ્રમજ સદૈવ, સમ તણુ* મોદક ભોગન	૩
મિદિ સુશુદ્ધિ કદન, લક્ષ ને લાલ સુપુરે,	
ગોલા યું ગૃહમુજ, ધરી અદિ ઉપવતિ સુરે	૪
ગણુનધુ ગણુરાય, ગણુસુત મદિમા મોટા,	
અમય વરદ દાતાર, જગતમા જડે ન જોડે	૫
આજ જપતિ મુદિન, લખા સદુ ઉજવે લાવે,	
મિદિ સુશુદ્ધિ સ્વમ ક પના તેની નાવે	૬
લક્ષ લાભ લગ્નર, યથા છે તે તો ખાલી,	
મોદક મહા પ્રમાદ, રટે રમના રઢિયાળી	૭
ભારત આગતમ્ભ, દિમે દિન દીન-બીખારી,	
તેને દર્ષ સપતિ, ગણુપતિ લહે ઉગારી	૮
પૂરણ શ્રદ્ધા-ઘૌર્ય, ધૈર્ય પ્રેરે બલ-સુદ્ધિ,	
મગગ મોદ પ્રમાદ, સત્ત સદુ રિદિ સિદિ	૯
મ્ભ-કુશલ ગુણુમામ, ઉચિત તે આપો અમને,	
કદાન વલ્લ કડ નિવેલ સવગુ તમને	૧૦

(૫૬ એકત્રીમુ-દ્રુતવિલખિત)

સકલ મગન મોદ પ્રાપ્ત, ગુણુનિધિ ગણુરાય વિનાયક;	
ગિરિસુતાસુત શમરદન, વિવિધ દ્વદ ઉપાધિ નિકદન	૧
ઉદર સુર દાન દયાધર વરદ લેખક ^૧ હે સચરાચર,	
જો વિષે જપમાલ મ્ભવ કમિ ગોલિત મોદ મહસર	૨
વણુ ગૌરુ સુચીર ખીનાતર, મુશકવાહન મુદ ^૩ કૃપાકર,	
કરણ લમક મિદુર લેપન, કણુદાગ ^૪ ધર્મા કમવાસન	૩
ત્રિગુણ રૂપ જનોઈ કણીગન, અઝન કે ત્રય પાપ હણી બલ,	
ગૃહિણી ગિદિ સુશુદ્ધિ મનોહર મતિ ચમર પ્રેમલ નિર્મલ	૪
તનુજ લાભ સુતક્ષથી વેષિત ^૫ તિમિરદારિ જરો મુખ ઐશિત,	
ગણુ કરે તવ આગણુ તાંવ નવનવીન વદે સુમિત રતવ ^૬	૫
યમ મને ગજલ તખો લય, ઝટ પળે જળ-ટેક મુકી સ્વયં, ^૭	
વિરૂ હે ત્રિમુ ધર્મદુરંજ, સકલ પાતક ધાત કરો દૂ ^૮	૬

* ૭૪૩-૨૧ (એકત્રીસ લાહુત મડગ) ૧ વ્યાસજી વદન ૩ ગણુપતિ
 ઝપથી લખા ૨ એકત્રીસ લાહુત મોદવ ૩ ગરીબ ઉપર ૪ કરેલના
 રાતા પુષ્પ ૫ દકારેલા ૬ મતન ગાન ૭ પોતે, બંતે

ચતુરથી શુદ્ધિ ભાદ્રપદે ભવ, સુદિન મંગલ ધન્ય ઘડી પણ,
જ્ય જ્યંતિ ગુણાકૃતિ સુદરે, નમન કાન કરે મનમહિર. ૭

આદ્યકર્મની આવશ્યકતા

(૫૬ જગીસભુ-ગરબો)

સનાતન ધર્મ શ્રાદ્ધ સમગ્રિયે રે,

ભાદ્ર કૃષ્ણ પદ્મ લક્ષ લલિયે—સનાતન ધર્મ ૦ (૮૬)

શ્રુત્ય મનુજ પુણ્યતિથિ પવેરે, યાદ આવે સખધી સર્વે રે,

એ નિમિત્ત સુકૃત આચરિયે—સનાતન ધર્મ ૦ ૧

ધન્ય યોગક ઋષિ-મુની-જ્ઞાની રે, સંત-સાધુ-સન્યાસી-સ્વામી રે,

શાય પ્રમજ્જ અન-જળ પામી—સનાતન ધર્મ ૦ ૨

તર્પણ અર્પણ ને પિંડદાને રે, દેવ-દેવી તણા ગુણુગાને રે,

શુદ્ધ થાય વૃત્તિ બોધ ધ્યાને—સનાતન ધર્મ ૦ ૩

મન-હૃદય મંથન સાધે રે, વાઘ શક્તિને હિર આરાધે રે;

વૃત્તિ વિમળ વિરક્તિ વાધે—સનાતન ધર્મ ૦ ૪

શુભ બોજનથી તૃપ્ત યાતા રે, વિપ્ર પાન પ્રભુમય ગાતા રે;

પિતૃ પરલોકે શાંતિ પ્રદાતા—સનાતન ધર્મ ૦ ૫

તાત દશરથનું નિજ દરતે રે, સાર્યુ શ્રાદ્ધ થી રામ સમર્થે રે,

માન્ય મહાત્મ્ય ગવાય છે મથે—સનાતન ધર્મ ૦ ૬

વેદવ્યાસ ક્વીચ કાળિદાસ રે, રચ્યા અથ શાસ્ત્ર ઇતિદાસ રે,

શ્રાદ્ધ કર્મનો પાડે પ્રદાસ—સનાતન ધર્મ ૦ ૭

પર ક્રામી એ પિતૃ પૂજે રે, સદાચાર ન લેશ તજે છે રે,

અતોશ્રદ્ધ ન તે સમજે છે—સનાતન ધર્મ ૦ ૮

લક્ષ્મીભોજનને નિંદનારા રે, “પ્રીતિભોજનને” શ્રદ્ધ યનારા રે,

દ્રવ્ય વ્યય શુ નથી કરનારા?—સનાતન ધર્મ ૦ ૯

શક રામજે સત્સંનાશ વાળ્યું રે, દાનપુણ્યનું નામજ દાળ્યું રે,

તેથી રૂઠા અમણુ શ્રદ્ધાળુ—સનાતન ધર્મ ૦ ૧૦

રહ્યો આચારમા વેપ્યાચાર રે, પરધન પરનાર પર બહુ પ્યાર રે,

આત્મા ભૂખ ને દુખ અપાર—સનાતન ધર્મ ૦ ૧૧

હૌર કગવતા શરમાતા રે, નિલ દાધે હાલી દરખાતા રે,

સ્નાન-સંધ્યા તબ્યાં સુખદાતા—સનાતન ધર્મ ૦ ૧૨

સ્વામીજીનીરે મતિ ગતિ મોટી રે, મારી કાવે તે રીતે સોની રે,

સન એ પણ એક કસોટી—સનાતન ધર્મ ૦ ૧૩

નવ નોરતાં-નવદુર્ગાની સ્તુતિ

(૫૬ તેત્રીસમું-આરતી)

જય દેવી જય દેવી, જય જય નવદુર્ગે,

મા, જય જય નવદુર્ગે, (૮૬)

દાસને દર્શન કીધા, (૨) રાજ્ય રાજ્યદુર્ગે^૧ -જય દેવી ૧

ધ્વજદંડ આનંદ, અતિ ઉર હરખાએ મા (૨)

નૃસ્ય કરી ભક્તજનો, (૨) છઠ લલિત ગાએ -જય દેવી ૨

કર પરિપૂરણ આરા, આચ્છાપુર આષ્ટ, મા (૨)

ધર્મેન્દ્ર નિજ ધામે, (૨) રથાપી સુખદાષ્ટ -જય દેવી ૩

અંબાજી અન્નપૂર્ણા, વાગેશ્વરી માતા, મા (૨)

જૈન-મૌદ્ધ-રામાનુજ (૨) દેવીશુણુ ગાતા -જય દેવી ૪

જગદમા-જગજનની, વિજયા નિર્વાણી, મા (૨)

આઘશક્તિ-ઇન્દ્રાણી, (૨) ભૈરવિ હાહાણી -જય દેવી ૫

વેદાતિ વદે માયા, પ્રકૃતિ માખ્ય લણે, મા (૨)

વૈષ્ણવિ વિષ્ણુપત્ની, (૨) રાષ્ટ્રશક્તિ વચ્ચે -જય દેવી ૬

રેણુકા કુળદેવી, વસ્તભ મત છાષ્ટ, મા (૨)

રાધવલ્લભિ રામે (૨) ચિદ્શક્તિ ચાહી -જય દેવી ૭

બ્યાપી સદ્ગુ બૂનોમા, શક્તિરૂપ સદા, મા (૨)

મનુ ને વેદ વદે છે (૨) વગ વિદ્યા વસુધા -જય દેવી ૮

નવદુર્ગા પદ પૂજુ નવરાત્રી પર્વે, મા (૨)

કલ્પાન નવ પદ રચના, (૨) ગાષ્ટ શુણુ ગર્વે -જય દેવી ૯

ભુદ્ધિ-શક્તિની સ્તુતિ

(૫૬ ચોતીસમું-આરતી)

જય દેવી જય દેવી, જય સુમતિ શક્તિ મા, જય ૦ (૨) (૮૬)

ભવભયપાશ વિનાશિનિ, (૨) જય ભુક્તિ મુક્તિ -જય દેવી ૧

શ્રી ગીતા નવનીત, વરદાણી દેવી મા (૨)

શિવ-સુર-મુનિ-સનકાદિક (૨) ખ્યાન ધરી મેરી -જય દેવી ૨

આશ્રિતની મદિ બાવ સત્ પથ દર્શાવે, મા (૨)

વિદ્ય અમગગ ટાળી (૨) શુભ વર વગસાવે -જય દેવી ૩

કર્મ-હાન ને યોગ, અતિ અદ્ભુત માયા, મા (૨)

કરો કૃપા તે ચાએ, (૨) સદગ મનુજ કાયા -જય દેવી ૪

૧ રાજકોટ ૨ રાજકોટ કાઠોરશ્રી ધર્મેન્દ્રસિદ્ધલએ પોતાના બંધુઓ
(દલુર પેટેસ) સમીપ દાવમા પુજન ખર્ચે કરી મણુ સરસ મંદિર બંધાવ્યું છે

- જગ સમસ્ત આધાર, ઇચ્છિત ક્ષણતા, મા. (૨)
 દુર્ધટ દુખથી તારો, (૨) જગધાત્રી માતા.—જય દેવી ૫
 માતૃદેવનો મહિમા, શાંત સકલ વરણે, મા. (૨)
 જન્મધિ જી જી ચરણે, (૨) જગ સમસ્ત શરણે.—જય દેવી ૬
 બિશ્વદેવ ભારતની, નિર્બળ નર નારી, મા. (૨)
 દર ઝાલો તો માએ, (૨) કુશળ કમંચારી.—જય દેવી ૭
 હિલપ દેવિ આધાર, વિશ્વચક્ર ચાલે મા. (૨)
 દક્ષાન દિનેત્ર તેજ, (૨) પાપ તિમિર દાળે.—જય દેવી ૮

અંબાજીની સ્તુતિ.

(૫૬ પાંત્રીસમું—ગરબી)

- માતની માતની માતની રે,
 બહેનિ! ગરબી ગાઓ અંબે માતની. (૨૬)
 શક્તિ સ્વરૂપા દેવી ભવાની,
 ચોગ માયા વિખ્યાતની રે—બહેની ૧
 મનહર માતા, અંબા આશાપુરા,
 હિમા રમા સાક્ષાતની રે—બહેની ૨
 ગંગાગૌરી સૌભાગ્ય લેરવી,
 શાંભવી શંકરતાતની રે—બહેની ૩
 માતની મહેર આં દહેર જગતની,
 અખત નહિ કોઈ વાતની રે—બહેની ૪
 રૂદ્રાણી પ્રજાલિ ઉદ્ધાલિ દેવી,
 ચોસઠ જોગણી જાતની રે—બહેની ૫
 અંક મુંડ મારી ધરણી ઉદ્ધારી,
 ધારા વહી રક્તપાતની રે—બહેની ૬
 હ અંક રૂપ જે દુગા ધરીને,
 દેખાડિ વીરથી સાતની રે—બહેનો ૭
 રંગાગિ અંબાગિ વરદાગિ અંબા,
 ભદ્રા મુદ્રા બહી ભાતની રે—બહેની ૮
 કાન કૃપા કરી જૃહતી તારો,
 એકલી ભારત બ્રાતની રે—બહેની ૯

સરસ્વતીની સ્તુતિ.

(૫૬ પાંત્રીસમું—દ્રુપદિવંજિત)

- ‘જ્યતિ તે જય માત સરસ્વતી, ધવળ’ રૂપ અનૂપ કળાવતી;
 ‘વિમળ હંસ સવારિ વિરાજતી, કમળ શ્વેત સુઅસન રાજતી. ૧

નયન મિત્ર દિમે ગવિ-ચંદ્રમા, તિલક બાલ વિશાળ મનોરમા;
 કર અનંકૃત પુસ્તક કેકલે, લલુનિ લલદુલારિ^૧ પ્રતિકલે. ૨
 મુકુટ મસ્તક હાર દિરાક્રણી, દમક્રતિ હુતિરે બિદિ મુદામણી;
 મુરસલા મથગાન ગમ્ભીરી, પદ પદે લલુતી જ્ય હારતી. ૩
 લલિત રાગ મધૂર અલાપતી, ચતુર ચગ મૃદંગ બળવતી;
 કલમ ને મસિપાત્ર^૩ પ્રતિનિધિ, નિવમયી લખતી કવિતા વિધિ. ૪
 ભગવતી જગદંમ સુલસલા, પરમ પોષક શોષક દર્પના;
 જનનિ^૪ વેદનિ સંસ્કૃત યોગિતા, લિપિ સુનાગરિની^૫ પરિપોષિતા. ૫
 સકળ વાણિ કથાનિ અધીશ્વરી, મગિયિ-વ્યાસ-વસિષ્ઠ હૃદે કરી;
 વિશુધ સાક્ષરવંદનિ વંદિતા, પુલહ-અત્રિ પ્રભાવ નિવેદિતા. ૬
 ધનુષ-અંકુશ-પાશ ત્રિ^૬ આયુધે, પ્રણવમંત્ર પ્રતાપ દિસે બધે;
 સતત ચાંતિ હમા દરસાવતી, પુનિત પ્રેમસુધા વરસાવતી. ૭
 પ્રતિ પ્રભાત કેહાન પદે નમું, સતવન-મંગળ-હંદ-પદે રમું;
 મુણિ મુઅજ્જક કષ્ટ નિવારિયે, તનુજ ધર્મ શિરે કર ધારિયે. ૮

શારદમાતની સ્તુતિ.

(૫૬ સાકતીશયુ-ગરબો)

શારદ શારદ માત તમને,

અરજુકમળ શિશ નામું શારદમાત તમને. (૨૩)

પ્રેમરૂપી શુભ પ્રુષ્પે વધાતું, હૃદયમદિર^૧ પધરાતું.—શારદમાત ૧
 જગતજંબુનિ મનરંજની માતા, શી ઉપમા હું આપું?—શારદમાત ૨
 શક્તિસ્વરૂપે ભક્ત ઉધાર્યા, મુક્તિદાતા અભિરામ.—શારદમાત ૩
 નારદ શારદ તવ પદ પૂજે, યંજે બમર ગુણમાન.—શારદમાત ૪
 અતિ અદ્યમતિ સ્તુતિ કરે શું, કાન ઉદંડ^૭ અપ્તાન —શારદમાત ૫

મહાલક્ષ્મીની સ્તુતિ.

(૫૬ આકતીશયુ-પરમાતીયું હંદ મુલણા)

અમર અવિનાશી શ્રી વિધ્યુની શક્તિ હે !

ભાર્ગવી^૮ સર્વ સૌભાગ્ય દાતા,

સિદ્ધતનયા રમા, ઈદુ^૯ પદ્માવલા^{૧૦}

આદિમાયા અહો ! જગત માતા;

શ્રીમદી ચાપ આરંભ સદુ કાળનો

શ્રીજ સપતિ સૌંદર્ય રણી;

. ૧ જાણની પુત્રી. ૨ વીજળી ૩ સાદીનો ખડકો. ૪ જન્મદાતા, માતા. ૫ બાલબોધિની ૬ તલ. ૭ મદા. ૮ બૃહસ્પતિના કુળમાં જન્મ થયેલી. ૯ ઈદિરા, લક્ષ્મીનું હુંક નામ, કમળાનું કમ્બ એ પ્રમાણે. ૧૦ કમળા આસનપર બેસનારી.

પ્રણમિમે પ્રેમથી, નિલના નેમથી,
 અધિક ઉત્સાહ ઉત્સામ આણી.—૧
 વિષ્ણુ સુવિચાર સાં આપ સદ્ગુણિ હો,
 સુમતિ સુવિચાર સાં કાર્યશિદ્ધિ;
 નાય ન્યાં વિનય સાં આપ સુનીતિ બન્યાં,
 યોજના ઝોવિ અદ્ભૂત કીધી.
 કથ ન્યાં ન્યાય સાં કામિની ભક્તિયે,
 સકળ મનકામના પૂરિ પાડી;
 સ્વામિ શુભ અર્થે સાં વાણિ રમણી મણી,
 ખીલવી વિશ્વમાં જ્ઞાનવાડી.—૨
 લોક અપલા કહે ખચિત એ ચૂક છે,
 અચળ ચિત ચતુર્ભુજ ચરણસેવાં;
 નિલ નિકલક^૧ ન્યાં લક્ષ્મિ સાં લક્ષ્મી,
 કોણ કવિરાજ તે સુજય કે'વા ?
 રામ-અવતારમાં જનકતનવા^૨ યધ,
 વર્ષ દ્વાદશ^૩ કર્યો વાસ વનમાં;
 કૃષ્ણ-અવતારમાં રૂકમણીરાણિનું,
 રૂપ-અળ-તેજ નહેર જનમાં—૩
 રૂપ સ્વર્ગીય સાં દિવ્ય દિસે પ્રભા,
 માનવીરૂપમાં મનુજ મૂર્તિ,
 ધરણિ પર ગાય ધીમંત^૪ શ્રીમત ગુણ,
 ગગનમાં ગાય ગાંધર્વ કીર્તિ;
 સ્વર્ગના હસ્તિઓ આપને મસ્તકે,
 શુદ્ધ જળ પુષ્પમાળા મ્હડાવે,
 મૃત્યુના માનવી તેમ બહુ માનથી,
 “યોગમાયા” કહી શિર નમાવે.—૪
 સત્વ-રજ-તમ પ્રધાને ધર્યો રૂપ તણ,
 લક્ષ્મિ માયા અને સારદાનાં;
 વ્યાપિ વૈરાટને અષ્ટ પટના સ્થી,
 વસુ^૫ વસુધા^૬ તણાં સર્વ વાનાં,
 અસુમાળા-ગદા-દંડ-અસિ આદિ જે,
 અષ્ટદશ વસ્તુ ધરિ કર અદારે;

૧ કલંકથી રહિત નિકલક. ૨ જનકરાજની પુત્રી સીતાજી. ૩ બાર વર્ષ.
 ૪ હૃદિમાન. ૫ દ્રવ્ય. ૬ પૃથ્વી.

દેવ તે વીરથી કેમ નહિ દાખવો ?

આવો આવો હવે દિંદ બહારે. -૫

લલિમની હોર ત્યાં મ્હેર સદુ જગતની,

છત્રપતિ^૧ પત્રપતિ^૨ માન આપે,

લલિમના લાલ પર બહાલ સદુ કો ધરે,

અભુગતું વેણુ પણુ ના ઉઘાપે;

રાજસી-તામસી દ્રવ્ય તે કુખના,

ફૂલ-ફળ વૃક્ષ જલમૂળ પાડે,

આજ ફલાય પણુ કાલ માયુમ નહિ,

કાળનો દેવ જો દાલ કાઢે! -૬

આસુરિ દ્રવ્ય તે સ્થિર કહિ રે' નહિ,

પલકમા કંઠ અવળા કરાવે,

ખલકને ખેદનો પાર પણુ ના રહે,

આદિને અધર ચોં ચલાવે,

માત ! એ કુર્મતિ કુર્મતિ કપાળે,

આપળે દૈવ સપતિ પ્રેમે;

કાન આનંદ આનંદ વરદાપિની !

છદિય ! સપાળે હેમ છેમે -૭

વિજયાદશમી-(૬૨૨)

(૫૬ આકાશીસમુ-ગરની)

સખી સોહે આજ, વિજયાદશમી રે

આશા શીતગતા તેજ રશ્મિ^૩-સખી સોહે

સખી સોહે આજ વિજયાદશમી રે

ગુણી ગદિણિ એજ ગૃહલક્ષ્મી-સખી સોહે (૮૬)

“વિજયા” નામ વિવિધ જ્યોત્સ્ના રે,

લક્ષ લાભ સુમંગલ લર્તા રે,

નવદપતિતું મન કરતા-સખી સોહે ૧

પૂર્ણ ત્રેતા તણે પરિણામે રે,

હામ બીડી બાત^૪ હતુમાને રે

રોલ્યા દશસિંહ^૫ આજ શીરામે-સખી સોહે ૨

ખતે દૌરવ સેનાને ખાળા રે,

જનિ પાંડવોએ હલ વાળા રે,

કરી હસ્તિનાપુર ત્રિવાળા-સખી સોહે ૩

કુરુક્ષેત્ર તણા રણ રંગે રે,
કોરવ-પાંડવના જુદા જગે રે,
જીત્યા પાંડવ આજ ઉભગે-સખી સોહો ૪
રાજા પાંડવોએ પાઠાં લીધાં રે,
રામી રાજનાં પૂજન કીધાં રે,
એજ દસરાએ દર્શન દીધાં-સખી સોહો ૫
અશ્વપૂજન કન્ટા કરે છે રે,
આજ માળ મુપુષ્પ ધરે છે રે,
સ્નોત્ર-મગળ સ્વર ઉચ્ચરે છે-સખી સોહો ૬
દેશી રાજ્યમાં દળદળો બારે રે,
હસ્તિ અશ્વ સ્વારી રણુગારે રે,
પૂજે રાજા અત્ર સુપ્રકારે-સખી સોહો ૭
નિરખે ક્ષેત્ર વિષે નવ ધાન્ય રે,
લહે શરદનો વાયુ મુગળુ રે,
કરે પ્રોતે પ્રવાસ પ્રયાણ-સખી સોહો ૮
વધ મહિશનો યાતો આ પર્વે રે,
કરતા રક્ત તિલક બાલ ગર્વે રે,
ટાળ્યો તાસ ક્ષત્રિરાય સર્વે-સખી સોહો ૯
બેટ સાટા જલેખી તાણ રે,
રસ રંગ સુગારની ખાણ રે,
કાન દસગથી સહુ રાજિ રાજ-સખી સોહો ૧૦

માણેકઠારી-કેળગરી-શરદપુનેમ.

(૫૬ ઓગણચાલીસમુ-ગાવા પિઠ)

માણેકરૂપે તું માણેકઠારી,
સરસ શરદ આદની મુખકારી-માણેક ૦ (૨૬)
ખીલેલ ચંદ્ર પ્રકાશનો ગોળા,
અમૃતની રેડે આંખમાં હોબા-માણેક ૦ ૧
શર્વરિં, ષડ માસની વિસ્તારી,
રાસ રમ્યા શ્રી ગિરિવરધારી-માણેક ૦ ૨
ધન વૃંદાવન ધ્રુમ મચેયા,
ધ્રુમ ઝનનનન શીઠ્ઠુ કનૈયા-માણેક ૦ ૩
હોકાર રણુહોકારનો મેળા,
હોકારે જાઓ સંધ પલેરો-માણેક ૦ ૪

દૂધ-પૌઆ સાથે રાવતી ફેરી,
 ગોવાર હ્રદેજત લાગે ધણેરી-માણેક૦ ૫
 આરોગે પ્રીતમ-પ્રિય સુખરાશી,
 બાળક નાલુક 'બેસી અમારી-માણેક૦ ૬
 માનુનિ મૌતિક માળે પરાવે,
 હસિ હસિ પનિ શશિ સન્મુખ જુવે-માણેક૦ ૭
 મોતી ધરે મત્સ્ય નક્ષત્ર સ્વાતિ,
 આજે તે કુદરત લીલા સુહાતી-માણેક૦ ૮
 આશ્વાં રમા ફરવા મધ્ય રાતે,
 પ્રશ્ન પુછ્યો "કાણ જાગતું ખતિ?"-માણેક૦ ૯
 "કોજાગરી પૂર્ણિમા" નામ તેથી,
 જાગૃતિનો બોધ દે સુરીતેથી-માણેક૦ ૧૦
 વિરહીને ત્રણ તાપ તપાવે,
 શ્રીહરિ સમરણ કાન સમાવે-માણેક૦ ૧૧
 દીપાત્સવી-નવું વર્ષ.

(૫૬ આલીસમું-ધન્યાશી)

અધિક અધિક આનંદ, જન મન અધિક અધિક આનંદ. (૨૬)

ધર ધર સુંદર રંગ રાગ છે, દીપ પ્રકાશ મુલંદ,-જન મન૦ ૧
 વાગે મધુરસ વિધવિધ વાદ્યો, લાગે અતિ સુખકંદ,-જન મન૦ ૨
 પૂજન વંદન શ્રી-શારદાનાં, પ્રકુલ મન-સુખચંદ,-જન મન૦ ૩
 પ્રભુપ્રતાપ સુખ-સંપતિ પામે, વામે દુખનાં દંદ,-જન મન૦ ૪
 કાન પ્રાર્થના એ જ યામના, ગાય હરિગુણુ હંદ,-જન મન૦ ૫

(૫૬ એકતાળીશમું-હોરી, તાલ દીપચંદી)

નવા વરસનું નમન રવીકારી, પૂરો ઈશ આશ અમારી. (૨૬)

દશરથસુત સમ સમરથ નરવર, એક વચની ટેકધારી,
 અવધપુરી સમ ભક્તિ પરાયણ, પ્રિય પ્રભ મનોહારી,
 અચળ ચિત્ત આજ્ઞાધારી,-નવા વરસનું નમન૦ ૧
 વિદ્યા કળા-ખજ વૃદ્ધિ પામે ને, જામે વૃષ્ટિ પુષ્ટિધારી,
 લક્ષ લાભ હોય ધંધાઉધોગે, શ્રીમંત થાય વ્યાપારી,
 દુઃખ દારિદ્ર વિદ્યારી,-નવા વરસનું નમન૦ ૨
 સતિ વનિતાથી ચંદ્રચંદ શોભે, આમગિત સદચારી,
 તારે તરે તેવા ગુરુ-સિષ્યોથી, સુધ્ધ થાય નરનારી,
 મેળવે સુક્તિની ખારી,-નવા વરસનું નમન૦ ૩
 વિદ્વાન ધન-માન ને યશ પામે, કૃષિકર જલુ ઉપકારી,
 દેશ દિતાર્થ થાય શુભ ચલો, સદ્ગુણ સદ્ગુણ દેહધારી,
 મૂકોને મિથ્યા લવારી,-નવા વરસનું નમન૦ ૪

દાસપણું દીનતા કરો દુર જ, શક દુષ્ટની તાળેદારી,
ભાગ્યવતી થાય ભરતચૂમિકા, સૌભાગ્ય તેજ વધારી,

દંભ અરિ કાઢે જ મારી,—નવા વરસનું નમન૦ ૫

રાજ્યભક્તિ ને દેશભિમાને, થાય સ્થિતિ સહુ મારી,
ધન્ય દિવસ આજ કાજ કરો શુભ, મગળમુહૂર્ત નિચારી,

કાન જ્ય જ્ય ઉચ્ચારી—નવા વરસનું નમન૦ ૬

(૫૬ બેતાલીયાનું—વસંતવિષા)

નિત્યે નિરોગિ તન વિત વળી વધારે, સ્વાધીન પ્રેમિ પ્રમદા સુવિચાર ધારે,
પુત્ર પ્રભ સુશિલ સદગુણ—રેનેહશાળી, છે નિત્ય તેહ નરને સદને દિવાળી.
સન્મિત્ર બંધુ સહુ વ્યાસ સદા સમીપ, ન્યાયી હિદાર દિલ શુદ્ધ શિરે મહીપ;
નિષ્ઠે હો નિર્માલ્ય નીતિ નિહાળી, છે નિત્ય તેહ નરને સદને દિવાળી.
જાતે કળા કુશળ તંત્ર બનાવિ જાણે, કોડે કમાય કળથી ન કલક આણે;
વાદે વદે ન વ્યવહાર વસ ઉછાળી, છે નિત્ય તેહ નરને સદને દિવાળી.
જારી જુગારિ મદ—મદતણુ ન નામ, યાને ગુમાન નહિ યમિ છતાં અકામ;
ચૈ વિશ્વમિત્ર પરપીડ દિયે પ્રજાળી, છે નિત્ય તેહ નરને સદને દિવાળી.
ભંડાર ધાન્ય—ધૃતના ધરમાં ભર્યાં છે, ધેતુ સુવત્સ શુક ગાન કરી રહ્યાં છે;
ખેતી રસાળ શુભ મેધ થવાયિ ફાલી, છે નિત્ય તેહ નરને સદને દિવાળી.
અધ્યાત્મમાન ઉર જ્યોતિ હરે તિમીર, પાખંડ-કલેસ-ભય-ત્રાસ નહિ અધીર;
આદર્શ શક્તિ અનુરક્તિ સદૈવ ભાળી, છે નિત્ય તેહ નરને સદને દિવાળી.
પ્રારબ્ધયોગ પુર્યાર્થ થકી કદાપી, ખામે મહાન ધન માન પ્રભૂ પ્રસાદી;
તાળી હઈ ન કદિ દ્રષ્ટિ કરેજ શાળી, છે નિત્ય તેહ નરને સદને દિવાળી.
હોંસી જતો ધર દુકાન—મકાન કાઢે, જિજ્ઞાસુઓ નિયમથી કુવિચાર છાડે;
દે દાન દીનજનને પ્રતિનિત્ય પાળી, છે નિત્ય તેહ નરને સદને દિવાળી.
ફૂદી ધડાધડ અવાજ કરે ફટાકા, ફૂંકે વિશાળ ગમને યશની પતાકા;
ધર્મે કહાન નિજ વૃત્તિ સદૈવ વાળી, છે નિત્ય તેહ નરને સદને દિવાળી.

(ગીતિ)

દી વાળી દિવાળી, ભારતવર્ષિયતણા હસે કલેસ;
અન-ધન-વૃદ્ધિ સાથે, વર્ષ નવામાં કરો સુખી દેસ.

દેવદિવાળી—તુલસીવિવાહ.

(૫૬ તેતાલીસમું—ગરબો)

“ રઘુપતિ ગમ હદેમાં રહેજો રે ” — એ રાહ.

સખી સોહે આજ દિવ્ય દિવાળી રે,

વૃંદા-તુલસી — થી — સૌભાગ્યશાળી—

સખી સોહે આજ૦ (૨૬)

મગગ	મૂતિ	"મ્રમોધિની"	નામે	રે,		
ઉત્સવ	ઠામ	ઠામ	ગામ	ગામે	રે,	
રૂડી	એકદશી	અલિગમે	સખી	સોહે	૧	
પતિ-પ્રમદાના	ઉજવળ	દેહે	રે,			
દીપે	અચળ	મગધી	રનેહે	રે,		
વૃદા	વતનલ	નિ સદેહે	સખી	સોહે	૨	
પૂર	ખજાર	સવારી	જાતા	રે,		
દર્શને	મન	પ્રસન	ચાતા	રે,		
ધોળ	મગગ	ગીત	ગવાતા-સખી	સોહે	૩	
વાર્જા	વાગે	ખસી	ચરણાધ	રે,		
વેણા-શૃંગિ-શખ		રસદાધ	રે,			
નારે	ગગન	ગયુ	ધેરાધ-સખી	સોહે	૪	
સાધુ	સત	જેના	જનૈયા	રે,		
કરે	આદર	કુવર	કનૈયા	રે,		
રસ	રસ	ઉત્કાસ	રચૈયા-સખી	સોહે	૫	
ધ્રુવ ^૧	દુ	મડપની	સમીપે	રે,		
કરે	દર્શન	દેવ	મહીપે ^૨	રે,		
વૃદા	દામ્પલ	અદ્ભુત	દીપે-સખી	સોહે	૬	
ભાત	મત	નિરાદાર	રહે	છે	રે,	
ચિત	સયમ	મૌન	ધરે	છે	રે,	
મ્રમોધિનીનો	ખાધ	લહે	છે-સખી	સોહે	૭	
કથા	પદ્ય	પુરાણે	પવિત્ર	રે,		
સાગે	નવિન	નયનને	ત્રિચિત્ર	રે,		
લહે	સાર	વિચાર	સુમિત્ર-સખી	સોહે	૮	
ધૃશ	ધારે	તે રૂપ	ધરે	છે	રે,	
અતિ	અધદિત	ધના	કરે	છે	રે,	
મતિ	મનુજ	હારે	આખરે	છે-સખી	સોહે	૯
તુલસિ	તુલ્ય	નહિ	કાઠ	કેડ	રે,	
વન-ઓષધિ	વનમાળા	જોડ	રે,			
પૂરે	આશ્રિતના	મન	કાઠ-સખી	સોહે	૧૦	
કન્યાદાનનો	લ્હવો	લેવા	રે,			
વર્ણ	કરવા	સાધુ	સંત	સેવા	રે,	
વિવા	વૃંદા	વિનોકવા	જેવા-સખી	સોહે	૧૧	

તુલસિલગ્નની જોઈ સાદાઈ રે,
વધુ વ્યય^૧ ન કરો દરખાઈ રે,
ગણો ઝાણુરે દારણુ કુખદાઈ-સખી સોહો ૧૨
સર્વ પ્રત-પર્વ-ઉત્સવ સાર રે,
નહિ બાળ રમત નિરધાર રે,
શ્રેષ્ઠ કાન જોજ સદાચાર-સખી સોહો ૧૩

પુરુષોત્તમમાસ પ્રબોધ.

(૫૬ ચુમાલીસમું-ગરબો.)

“હરિલગ્ન થકી, હોટા હોય તે સહુથી મોટા થામ”-એ રાહ.

જિવ અઘ્તાની ! બ્યાન ધરી લગ પૂરણુ પુરુષોત્તમને,
તજી દાઢ બધા, નિરખ નિરંજન દેવ દયાનિધિ બહને. (ટેક)

- પૂરણુ પુરુષોત્તમ નામ અહા ! વર્ષાઋતુ મન આનંદ મહા;
સૃષ્ટિ ના સુંદર રંગ નવા-જિવ અઘ્તાની ! ધ્યાન૦ ૧
- આ અધિક માસ શુભ ભાદ્રપદે, હરિજન ગાએ જન છદ-પદે,
કવિ-પંડિત આશીરવાદ વદે,-જિવ અઘ્તાની ! ધ્યાન૦ ૨
- “મળ”માસ નકી નિર્ભજ દર્તા, સહુ હરિજનની દરકતદર્તા,
પામર પણુ ભવસાગર તરતા,-જિવ અઘ્તાની ! ધ્યાન૦ ૩
- લખ ચોખાંસી જન્મે રઝળ્યો, ત્યારે આ માનવદેહ મળ્યો,
લાખો પાશવતા^૩ સ્વાદ ગળ્યો-જિવ અઘ્તાની ! ધ્યાન૦ ૪
- શિર કાળતણુ ભય છે મોટા, ધડિ પલકે વળવાનો મોટો,
તવ જેલ થશે સધળો મોટો,-જિવ અઘ્તાની ! ધ્યાન૦ ૫
- સધ્યાવદન સત્કર્મ કરે, સદ્કર્મે પ્રાણી સહજ તરે,
તે લાભ અભાગી શુ વિસરે ?-જિવ અઘ્તાની ! ધ્યાન૦ ૬
- નિરખો નિત પુરુષોત્તમ પ્રીતે, વલખો નહિ લેવા બહુ વિતે,
હૃદયે હરખો પરનાં કિતે,-જિવ અઘ્તાની ! ધ્યાન૦ ૭
- શ્રદ્ધાથી પાત્રે દાન કરો, વૃત્તિ નિષ્કામ વિવેક વરો,
તો આ ભવ-પરભવ લાભ ખરો,-જિવ અઘ્તાની ! ધ્યાન૦ ૮
- સચરાચર ધર્મર વ્યાપક છે, અધર્મિત ઘટનાના સ્થાપક છે,
નિરવચન છતાંજ નિયાયક છે,-જિવ અઘ્તાની ! ધ્યાન૦ ૯
- એ પુરુષોત્તમ બહુ નામીને, સહુ સાક્ષી અંતઃગ્નમીને,
રટ સર્વેશ્વર શિર નામીને,-જિવ અઘ્તાની ! ધ્યાન૦ ૧૦
- લાલચ-મધ જેવા માલપુડા,^૪ બેહાલ બ-યા ઝડવિરાજ રૂડા,
કરિ કર્મ કરાણ કુતર્ક^૫ કુડા,-જિવ અઘ્તાની ! ધ્યાન૦ ૧૧

પરધન પત્નિ અસાર ગણી, દષ્ટિ નહિ દીજે ગર્લ? ગણી,
 મતોપે દેવ સમન્ત હણી,—જિવ અગ્રાની ! ધ્યાન૦ ૧૨
 છૂત-રત્ન પચના દાન કરે, શ્રીમાન્ દ્રવ્ય સાર્થક્ય ખરે,
 જન સદય હૃદય ખગ્ગીક હરે,—જિવ અગ્રાની ! ધ્યાન૦ ૧૩
 આદાર-વિહારે યુક્તરે યષ્ઠ, માયા બધનથી મુક્ત યષ્ઠ,
 કૃત લક્ષિત વિશુ અનુગત યષ્ઠ—જિવ અગ્રાની ! ધ્યાન૦ ૧૪
 નવ નારદિ પચપુરાણ ગતિ, વિધિ કાન નિષેધ ન જાણે રતિ,
 શ્રીપુરુષોત્તમ કરે પ્રગતિ—જિવ અગ્રાની ! ધ્યાન૦ ૧૫
 શીરથબપુરે ગીતાચાળા,^૩ ગાએ ગીતા શુણિયલ બાળા,
 રટે શ્રી પુરુષોત્તમ રટિયાળા,—જિવ અગ્રાની ! ધ્યાન૦ ૧૬

खंड ३-शिवस्तुति, प्रार्थना.

(૧ તોટક વત)

શિવ સર્વશિઃ સર્વ રિતે સુખદા, શિવ-પાર્વતિ દર્શન મુક્તિપ્રદા,
 જપ યગ સમાધિ સુખકર રે, હર ઓમ શિવશકર શકર હે ૧
 અરધ ગ ઉમા ગિર ગગ વહે, શરણે ગણુ પ્રેત પિશાચ ગહે,
 યશ ગાય ઋષિ-મુનિ કિનર રે, હર ઓમ શિવશકર શકર હે ૨
 નિજ રક તણા નવ વાક ગણો, શિવ ભોળપણે સહુ શૂન હણો,
 દિનનાથ દયાગ દિગખર રે, હર ઓમ શિવશકર શકર હે ૩
 સુખસિંધુ સદા સચરાચર રે, અવધૂત છતા અભરાભર રે,
 કપલાસ નિવાસ કૃપામર રે, હર ઓમ શિવશકર શકર હે ૪
 શિવશકર મગગ મોદ ભરે, ભવરોગ અને અધઓધ હરે,
 દુઃયાય દુરીત ભયકર રે, હર ઓમ શિવશકર શકર હે ૫
 ભિભજન ભાજન x ભક્તિતર્ણ મનરજન મજન એજ ગણુ,
 શિવ નામ સદૈવ સુધામર રે, હર ઓમ શિવશકર શકર હે ૬
 મન મ મયન ક્રોધ રિપૂ ઉખળે, મતિ મદ અનર્થ કરે સધળે,
 ઈર દોષ ગણે નહિ દુસ્તર રે હર ઓમ શિવશકર શકર હે ૭
 તનમા મનમાં દુ ખર્દ ભર્યા, મન કલ્પિત સુખ અનિત્ય સર્વા,
 ઈગે ઈગે દવ કુમર રે, હર ઓમ શિવશકર શકર હે ૮
 તપ-તીગ્ય સયમ-શુદ્ધિ નથી, ઉર નિર્જળ પ્રેમગ શુદ્ધિ નથી,
 જપતું જરને તન જર્જર રે, હર ઓમ શિવશકર શકર હે ૯

૧ વિષ, હેર ૨ સનાતની શ્રદ્ધારૂપદ લે ૩ આ આજો મદિનો રનાન દાન-જપ તપ એકશુકત મત આચરી, ચિત્ત એમમ શુદ્ધ કરે ૪ ૩ ખમાવિયા ભગવદગીતા પાઠશાળાના વ્યવસ્થાપકની સૂચનાથી આ કવિતા ૧લી x પાત્ર + કામ. ૭રાત્રી

મુખનાં સદુ સાધન દૂર ચયાં, ગૃહિણી ગુણિ સન્નન સ્વર્ગ ગયાં;
પરતંત્ર થયું તન પિંજર રે, હર ઓમ શિવશંકર શંકર હે. ૧૦
શુર-સ્વામી-સખા-પ્રિયબંધુ તમે, વિતિ અંતરની કહું કાણુ કને ?
અવની તળ ઊપર અંખર રે, હર ઓમ શિવશંકર શંકર હે. ૧૧
બળ આસુરનાં દળ સર્વ ખણી, નિર્વિદ્ધ કૃપાળ કરો કરણી;
કરુણેશ કહાન ગ્રહો કર રે, હર ઓમ શિવશંકર શંકર હે. ૧૨

(૫૬ બીજું-ચોતાલ)

શંકર શિવ હે દયાળ ! પ્રાણુપતિ પ્રણુતપાલ,
વ્યાપક પૂરણ વિશાળ, અંતરગત ભમી-શંકર૦ (ટક)
સાંખ્ય સદા અભરાભરણ, પાપ-તાપ-શાપ હરણ,
શરણાંગત શ્રેયકરણ, નિર્ભળ નિપુકામી-શંકર૦ ૧
ઘટ ઘટ સ્વરૂપ એક, પ્રગટમાં દિસે અનેક,
લેશ ના લહે વિવેક, મૂર્ખ બળ વામી ૧-શંકર૦ ૨
બહેકર્તા સુપુષ્પ બાગ, નાના વિધ રંગ રાગ,
જગવે અનંત આગ, હર કુટિલ કામી-શંકર૦ ૩
પૂર્ણ પરબ્રહ્મ પ્રભુ, વ્યાપક સર્વેશ વિભુ,
કાન સંદાનંદ શંકુ, સત સિદ્ધન સ્વામી-શંકર૦ ૪

(૫૬ ત્રીજું-કબાલી, ગમવ)

કરુણેશ-ગણેશ-મહેશ-વિભુ, મારી અંતરની તક સાચવળે;
તાત ! અંતરની તક સાચવળે. (ટક)

કોઈ રામ રટે કોઈ કૃષ્ણ રટે, મુજને રટનાનો વિવેક નહિ;
શિવ નામ તમારું મધુર સદા, રમના એ અમીયદી ભીજવળે. કરુણેશ૦
જક દેહના દેવ ન જાય હિં, સદુ આપનું ચિંતન ધ્યાન કરે;
પ્રભુ પ્રેમ પ્રસાદની આશ મને, બળ એક એ કેવળ કેળવળે. કરુણેશ૦
ધન-માલનું લાલગી ચિત્ત ચળે નહિ, સ્નેહ દમે નહિ સ્નેહિતજો;
અટકે ગતિ ત્યાં અખિદેશ તમે, મને મુક્તિનો મારગ દાખવળે. કરુણેશ૦
જોઈ ભક્તજનોં ભય મંદમાં, ભયભંજન બીડ નિવારિ તમે;
નહિ ભક્ત છતાં નિજ ભક્તગણી, શરણાંગત જાણિને સધરવળે. કરુણેશ૦
યમવાતનનોં હર દૂર કરો, ડરી પાપયદી પગલાં ભરિયાં;
સુત-બાળક વત્સલ ભાવવડે, દિન રાત રમાડળે રીઝવળે. કરુણેશ૦
તન વસ્ત્ર હિતારિ નવું સજવું, જિવ ઈશ બને શોક શો કરવે;
મન શુદ્ધિમાં એજવિવેક ભરી, કાન આનંદ આનંદ હિંભવળે. કરુણેશ૦
આપ્યાં સાધન મુખનાં અનેક છતાં, દું તો જૂલિ પડી ભરમાઈ ગઈ;
નહિ જૂથું હવે કર માફ વિભુ! આપ ચરણ શરણ મુખદાર્ઢ યળે. કરુણેશ૦

નિલ ગાયત્રિ જાપ પ્રતાપવડે, આજ જગમગ જ્યોતજ જોઈ રહી;
એજ જ્યોતથી કાયાનાં કષ્ટ છૂટી, મેં તો વિશ્વની વાસના ખોઈ સહી. કરણેશ
સર્વ સંકલ્પ વિકલ્પ દૂર સર્વા, એતો શ્રી પ્રભુ આપ પ્રતાપ ગણું;
અહો આ લાભ ? આ સુખકેમ ભૂલું ? હવે વિશ્વના વેગે તણાઈ જઈ, કરણેશ
મન સ્થિર કરી પ્રભુ ધ્યાનમાં રોકતાં, ભુકુટિ વચ્ચે તેજ જોયું ખરું;
ત્યાં દેવનાં દુર્લભ દર્શનથી, મન માણિકે તેમાંજ ગ્રાણું નરું. કરણેશ

(૫૬ ચાલુ-પીઠ)

શિવ શિવ શિવ શિવ દર્શન દેજો,
અસરણુ જાણી સરણુમાં લેજો. શિવ શિવ૦ (૨૬.)
માંખ શંભુ પ્રભુ, ઘણા વિમલ વિભુ,
પલ પલ પલ મુજ નજરે રે'જો,— શિવ શિવ શિવ૦ ૧
રાત અંધારી, ભય ભ્રમ ભારી,
આપ પ્રભાનાં, પ્રગટ્યાં તેજો,— શિવ શિવ શિવ૦ ૨
કામ નિવાર્યો, ક્રોધ સંહાર્યો,
નિર્ભયતાનો ફરક નેજો— શિવ શિવ શિવ૦ ૩
પંચુ ગિરિ ચઢે, મૂકે વેદ વદે,
યોગ-તંત્ર સિદ્ધ, શું ન બને જો ?— શિવ શિવ શિવ૦ ૪
ચિર કાળ ધ્યાતા, વિશ્વ વિધાતા,
કાળ-વરણુ ભેદ, કાણુ લહે જો ?— શિવ શિવ શિવ૦ ૫
કાન ધર્મે હું, મર્મે લહું શું ?
સાંખ સ્વયંભૂ, નિજ પદ દેજો.— શિવ શિવ શિવ૦ ૬

જિવને ચેતવણી.

(૫૬ પાંચમું-જિનેશી, કુમરી)

શિવ શિવ એક જ સાર, સમર મન શિવ શિવ એક જ સાર. (૨૬)
કાયા કંચન ગઠ ઘેરાયો, રોગ રિપુ તૈવાર,— ૨૮ મન૦ ૧
ધીર ધાર તલવાર ધર્મે પણ, કેમ કરિશ રણકાર ?— ૨૮ મન૦ ૨
દેહ ધરી મૃત્યુ માટે પણ પુણ્ય મરણુ જગકાર,— ૨૮ મન૦ ૩
ધર્મયુદ્ધમાં જપતપ જિને, કરે સાચા ત્રિપુરાર,— ૨૮ મન૦ ૪
કર તૈવારી તક કરમાં છે, કાન લગાડ ન વાર,— ૨૮ મન૦ ૫

(૫૬ છકું-ધન્યાશ્રી)

શિવ સંકર ન વિસાર, જિવણ શિવ સંકર ન વિસાર. (૨૬)

શિવ ભોળા ભંડારી શંભુ, દયા મયા વિસ્તાર—જિવણ૦ ૧

૧ મ્હારાં સ્વ. પત્ની માણિક્યાઈએ પોતાના અંતકાળ અગાઉ ચાર દિવસ પહેલાં આ કવિતા રચેલી તેમા સુધારો કરી, જળવાઈ રહે એ હેતુથી અત્રે ઘખલ કરી છે. ૨ પલ્લાકા ૩ મુગ્ધા.

સાનરૂપ વેદાંત સનાતન, પરબ્રહ્મ નિર્ધાર-નિવડાં ૨
 શુભ્ર સૌમ્ય શશિધર સુરસારિધર, અવનીતજ આધાર-નિવડાં ૩
 દર્તા ધર્તા લવલવ દર્તા, મુદ મંગળ દાતાર-નિવડાં ૪
 ભોગિ ભોગિ રાગી વૈરાગી, અકળ રૂપ અવિકાર-નિવડાં ૫
 કાળ કાળ કર્પૂર ગૌર વધુ, મદનમાર ત્રિપુરાર-નિવડાં ૬
 મુડમાળ ગળ વ્યાગ વિરાજે, ડાકે ડમરે રણકાર-નિવડાં ૭
 બ્રહ્મભાષ્વજ કૈલાસનિવાસી, શક્તિપાણિ રણગાર-નિવડાં ૮
 પંચાનન મંગળમય મૂર્તિ, ગજકંઠ^૧ પરિવાર-નિવડાં ૯
 અષ્ટસિદ્ધિ ને નવનિધિ સેવે, ધનદ મિત્રવર ધાર-નિવડાં ૧૦
 રામનાથ શ્રી સોમનાથ ને, વૈદનાથ હૃદય-નિવડાં ૧૧
 જય કમળાસન મૃત્યુંજય જય, જય અક્ષર ઝોંકાર-નિવડાં ૧૨
 શિવ વધુ કાન પાતકી કેરો, કરે કાણુ હિદય-નિવડાં ૧૩

(૫૬ સાતમું-ધન્યાશ્રી)

શિવ શિવ^૨ એક જ સાર, ૨૮ મન, શિવ શિવ એક જ સાર. (૨૬)

શિવ વિપ્લુ ને શિવ વિરંચી, શિવ આદિ ઝોંકાર,-૨૮ મન ૧
 શિવ શિવ કરતા, સંકટ કરતા, પ્રકટ પરમ આધાર,-૨૮ મન ૨
 શિવ નિર્ગુણ ને સચ્ચણ સ્વરૂપે, વ્યાપક વિશ્વાધાર,-૨૮ મન ૩
 કાલ^૩ કષ્ટકર પરમ કૃપાકર, અંતર્યામિ હિદય,-૨૮ મન ૪
 ગંગ અંદકર, નાગ શુભધર, શક્તિપતિ^૪ સાકાર,-૨૮ મન ૫
 જ્ઞાન-યોગપતિ પદ્મ સનાતન, મદનમાર ત્રિપુરાર,^૫-૨૮ મન ૬
 જ્ઞાન જગ મોતીડાં કેરો, બને ન નવમરહાર,-૨૮ મન ૭
 માયાભગ મોહિની તેવી, મિથ્યા સદુ સંસાર,-૨૮ મન ૮
 જૂઝ્યાં દુષ્ટિયાં બૂઝેલાં ને, જુતગુલ્ય જૂઝાર,-૨૮ મન ૯
 સદુને પાળી પોષિ નિભાવે, અનાદ્યંત^૬ અવિકાર,-૨૮ મન ૧૦
 રૂદ્રસ્વરૂપે રૂપે તે વધુ, સદય^૭ હૃદય નિર્ધાર,-૨૮ મન ૧૧
 તે કારણ શિવ સરણ જ લીજે, જ-મ-મરમુ કરનાર,-૨૮ મન ૧૨
 જગમા-રૂપગમા અણ-રૂપમા, દિન-રેગની રણમાર,-૨૮ મન ૧૩
 કાન ભમર મન ભમણ તજીને, કરે શિવગુણ ગુંજાર,-૨૮ મન ૧૪

૧ ગજપતિ ૨ મન-૧. કલ્યાણ ૩ મૃત્યુરે નિવડાર ૪ પાર્વતીના પતિ ૫ ત્રણ વેદ અથવા ત્રણ વાણના પ્રાણ અથવા આત્મા ૬ જેમાં આદિ તેજ અંત નથી. ૭ દયપુત્ર.

બાબુલનાથની સ્તુતિ

(૮-લાવણી)

- મુંબઈમાં મહાદેવ મનોહર, બાબુલનાથ બિરાજે છે,
ચોપાટીના દક્ષિણ ખૂલુમાં, સાગર ન્યાં શુભ ગાજે છે;
વનલીલા ને બાગ બગવા, વૃક્ષ ઘટા રહિ વિસ્તારી,
દર્શનથી મન પ્રમત્ત થાએ, બાબુલનાથની બલિહારી. ૧ (૨૩)
- અર્ધાંગે ઉમિયાજિ વિગળે, ગજમુખમુત જમણે ખેળે;
ચિતહર ચદ્ર ચગકનો બાણે, માળ ભુજંગ ગણે ડાળે.
જટા મુકુટમાં વસે જાહ્નવી, વહે છટાથી શુભ વારી,
દર્શનથી મન પ્રમત્ત થાએ, બાબુલનાથની બલિહારી. ૨
- મહા ભવાનક કાળભેગ્વે, દારપાળ ચોકી રાખી;
સન્મુખ નંદીનુ શુભ વાહન, ચાવ પ્રથમ તેની નંકી.
ચંદન અગર મુગધી બહેકે, જટિલ મહેશ જળાધારી;
દર્શનથી મન પ્રમત્ત થાએ, બાબુલનાથની બલિહારી. ૩
- રમાપતિ શ્રી નારાયણનું, મુંદર મંદિર તે પાસે,
શિવ-વિષ્ણુનું સામ્ય જોઈને, ભક્ત હર અતિ ઉલ્લાસે.
માત શીતળા તણી પ્રતિષ્ઠા, તે સન્મુખ પ્રતિમા ખારી;
દર્શનથી મન પ્રમત્ત થાએ, બાબુલનાથની બલિહારી. ૪
- મુખર્ષનાં બહુ માન પ્રમાણે, મરમ ધામ શુભ નામ બન્યું;
વૃદ્ધકે પર્ણકૂટિ મંદિર તે, શિવ ઇચ્છાએ ભવ્ય થયું.
સ્ફટિક સમા સોપાન બન્યા ને, ધૂમટ ઘાટ ઠાઠ ભારી,
દર્શનથી મન પ્રમત્ત થાએ, બાબુલનાથની બલિહારી. ૫
- પાગસ મરખા આરસ પથ્થર, રૂમ રંગના પાથરિયાં;
મ્હાપિ વચિય વાલિમકે વ્યામજી, ખ્યાનમત્ર મૂર્તે દરિયા.
ગાન કરે ઉર્વશી અખગ, નારદ કરે વીણાધારી;
દર્શનથી મન પ્રમત્ત થાએ, બાબુલનાથની બલિહારી. ૬
- તેજ પુંજ રથજ શાન્ત હવાનું, અતિવ અગોચર આછ હતું,
વસુધા પર કૈલાસ પ્રકાશે, દેશ નિદેશે થયું હતું.
લાયક ગાયક કથા કીર્તને, સામ ગાન સ્તુતિ વિસ્તારી;
દર્શનથી મન પ્રમત્ત થાએ, બાબુલનાથની બલિહારી. ૭
- હર ઉભેલી દીવાદાંડી, પલ પલ દિવ્ય પ્રકાશ કરે,
દીવાળી સમ દીપકમાળા, ધોર નિશીનું તિમિર દરે.
નર્મદ ટેકે ટેકરી રૂડી, ગાય કાબજન લલકારી;
દર્શનથી મન પ્રમત્ત થાએ, બાબુલનાથની બલિહારી. ૮

ચાર ચર્નિરોડનું સ્ટેશન, રાજબાઈ ટાવર છેટે;
 મીલ ભૂંગળાં ચઢી વાદળે, ધુમ્ર કાઠિ તેને ભેટે.
 લાખ રૂપૈયા ખર્ચાયા ને, ચાપ અર્ધની તર્છમારી;
 દર્શનથી મન પ્રસન્ન ચાએ, બાણુલનાથની બલિહારી. ૯

દિવ્ય ધામ શ્રી દયાનાથનું, વર્ણન તેનું નવ ચાએ;
 ભક્તોને બહુ ભાવ ભરેસો, ગાય સુણે ને હરખાએ.
 ધન પતાકા લાલ કસબી, ધટા નાદ મનોહારી;
 દર્શનથી મન પ્રસન્ન ચાએ, બાણુલનાથની બલિહારી. ૧૦

સંવત ઓગણિસો એકાવન, ઋષિ પંચમી રવિવારે;
 બાણુલનાથની કરિ પ્રાર્થના, રચી હંદ પ્રાતઃકાળે.
 જ્ઞાન ધર્મ નિજ સેવક બણી, એક રેક દે ત્રિપુરાસી;
 દર્શનથી મન પ્રસન્ન ચાએ, બાણુલનાથની બલિહારી. ૧૧

(૬-લાવણી.)

જય જય શ્રી બાણુલનાથ, ટેકરીવાળા,
 હું નમું જોડિને હાથ નાથ, મતવાળા^૧.-જય જય. (ટક)

શિવ કૃપાનિધિ ભગવાન, કૃપા વરસાવો,
 પામરની ન્હોય કસોટિ, સોટિ બતલાવો.
 સહુ તન મન પાવન કરો, આપ દર્શનથી,
 શ્રી શબ્દ દેવ ઉદાર, દ્વિતિય ક્રાંધ નથી.
 પૂજા બચ્ચાં ને પાક, કાઠ સહુ કાલા,
 હું નમું જોડિને હાથ, નાથ મતવાળા.-જય જય ૧

અતિ અદ્ભુત જ્યોતિસ્વરૂપ અચળ આબાદી,
 યદ્ય મુંબાપુરમાં પ્રગટ, જમાવી ગાદી.
 ઉત્તમ ધૃત મંડળ મહેલ, અટારી બારી,
 દર્શનથી ચાપ ચક્રીત, સહુ નરનારી.
 મન એકાગ્રહ કરિ ભક્ત, ફેરવે માળા,
 હું નમું જોડિને હાથ, નાથ મતવાળા.-જય જય ૨

આકાશો અકાશી જન અગાસી ખાસી,
 વનલીલા મૂર્તિમાન, રમ્ય સુખરાસી.
 શુભ સભામંડપે ધ્યાન, અખડિન કીધે,
 ઝટ દ્રવિત ભક્ત મન ચાપ, પ્રેમરસ પીધે.
 આજાલ જુદ પુર પ્યાર, પિયે જરા પ્યાલા,
 હું નમું જોડિને હાથ, નાથ મતવાળા.-જય જય ૩

શિવ-શક્તિ રૂપ અપાર, અંચ દાખે છે,
શિવ મહિમા અપરંપાર, બકત બાખે છે.
શિવગીતા ને શિવસ્તોત્ર, નિલ ગાએ છે,
લો નિર્મળદત્તો દ્વાપ, સાંજ સાહે છે.
ઠરું કાલાવાલા, તજી ચાતુરી ચાળા,
નમું જોડી હાથ કહાન, નાય મતવાળા.—જય જય૦ ૪

(૫૬ દશમું-કાફી)

સદા હું દાસ તમારો, જય જય જય બાબુલનાથ.

સદા હું દાસ૦ (૨૬)

માત્ર આપની ઝોચ જગતને, આપ સદા સંગાય-સદા હું૦ ૧
ત્રિતાપથી તન મન બ્યાકુળ છે, પાઓ ભક્તિરસ કવાય-સદા હું૦ ૨
પાપ પાશથી તાત બચાવો, ઝાલી ઝટપટ હાથ-સદા હું૦ ૩
મધુર આમ્રફળ છાવા છોડી, સેચ્યાં આવળ બાક-સદા હું૦ ૪

(૫૬ અગિયારમું-કેદારો)

બાબુલનાથ ટેકરીવાળા, નેક ટેક સંભાળો રે,
અધમ પાપિના ત્રાસ પાસની, શા ખૂચતી ખાળો રે.—બાબુલ૦ ૧
સંજુ સ્વયંભૂ પ્રગટ થકનિ, બકતને, દર્શન દીધાં રે,
અલકતને લમ બકત બનાવો, કર્મ કરાવો સીધાં રે.—બાબુલ૦ ૨
ચાની બજની બવસાગરથી, સદજ પારને પામે રે,
અહિ સુખ તહિ કૈલાસવાસથી, વસે સદા શુભ ઠામે રે.—બાબુલ૦ ૩
પ્રણતપાળ ધર્મ પ્રેરક પોતે, સદુ શોભા ઉપજવીરે,
ભકતજનો તો નિમિત્ત માગ છે, ભવપતિ ભક્તિ બાવી રે.—બાબુલ૦ ૪
સાધુ સંત સંતોષિત થકનિ, ભરે ભક્તિ ઉલ્લાસે રે,
ધર્મતણી શાળા તે માટે, દેવાલયની પાસે રે.—બાબુલ૦ ૫
યજ્ઞકુંડ મડપની રચના, અદ્ભુત આનંદરાસી રે;
શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ પાસે, રહ્યા પ્રલપ્ત પ્રકાશી રે.—બાબુલ૦ ૬
ગોમાતાનાં દર્શન થાએ, સન્મુખ શુભ ગોશાળા રે;
વાવ વૃક્ષ વિશ્રાંતિ અર્થે, અર્પે અર્થ સુખાળા રે.—બાબુલ૦ ૭
શ્રાવણ મામે ધૃતની પૂજા, મંદિર મહેલ ખટારી રે;
દર યશિવારે, ઇંદુનગરી, કૈલાસપતિ છતારી રે.—બાબુલ૦ ૮
રમયાનવાસી પંચગચ્છલ, જટામૂટ વાર્ધાંગર રે;
રચિ અનુમારે દર્શન દેતા, કાન સદાચિવ શંકર રે.—બાબુલ૦ ૯

(પદ અગિયારમું—ગરબા)

નાથે નાથે નાથે રે, મને દર્શન દીધું નાથે;
બળવંતા બાબુલનાથે રે, મને દર્શન દીધું નાથે. (૨૬)
આવળ બાવળનાં વનમાંહે, ગિરિજા ગણપતિ સાથે રે.—મતે ૧
ધ્યાન ભોગ જપસાધન ન છતાં, કરી કૃપા જગતાતે રે.—મતે ૨
મોહમયી અનિયુક્તાપુરી કંઈ, સાહી કર હરનાથે રે.—મતે ૩
કાન પૂર્ણધન કીધી કરણા, મહાન મુગ્ધ માથે રે.—મતે ૪

(પદ બારમું—આરતી)

જય બાબુલનાથા, શિવ જય બાબુલનાથા—શિવ ૦
સકલું શિવ શિવકર્તા, (૨) અનાથના નાથા.

જય સાંઝ, જય સાંઝ. ૧

શંભુ સ્વયંભૂ આપ, ટેકરપર પ્રગટ્યા, પ્રભુ (૨)
ખ્યાતિ સુણી સેવકજન, (૨) દર્શનને ઉલટ્યા,
જય સાંઝ, જય સાંઝ ૨

દેવી કામદુધાએ, અર્પિ પયધારા, પ્રભુ (૨)
કળિમાં કોતુક મોડું, (૨) લાસ્યુ લલહારા.

જય સાંઝ, જય સાંઝ. ૩

ગોપાલક બાજીને, જોયું તે જાતે, પ્રભુ (૨)
ગોમાતાની પાછળ (૨) ચાલ્યો દિન રાતે.

જય સાંઝ, જય સાંઝ. ૪

બાણુ અને શિવલિંગ, પુરાતની પરખ્યાં, પ્રભુ (૨)
તેજોમય જ્યોતિથી (૨) વિગમ્ય સર્વ થયાં

જય સાંઝ, જય સાંઝ. ૫

ટેકર ઉપર તરતજ, દેરી લાં બાંધી, પ્રભુ (૨)
પૂજન અર્ચન સેવા (૨) સેવક સહુ સાધો.

જય સાંઝ, જય સાંઝ. ૬

પ્રગટ્યો પરમ પ્રભાવ, બાબુલનાથ તણ્યો, પ્રભુ (૨)
પરચો સન્મુખ જોતાં (૨) લાવ વધ્યોજ ધણ્યો.

જય સાંઝ, જય સાંઝ. ૭

કરિને ફૂક પ્રચંડ, મદિર ભગ્ય ક્યું, પ્રભુ (૨)
શક્તિપતિની ધ્વજા (૨) ધાર્યું સુલભ થયું.

જય સાંઝ, જય સાંઝ. ૮

તે શ્રીબાબુલનાથ, નાથ અનાથ તણ્યા, પ્રભુ (૨)
પૂરો આશ કૃપાળુ, (૨) નિશ્ચિન કરિ કરણા.

જય સાંઝ, જય સાંઝ. ૯

અંતર આત્મજ્ઞાન, શ્રવણ-મનન-ભક્તિ, પ્રભુ (૨)
 વિષય વિકાર વિદારી, (૨) આપો પદ મુક્તિ,
 જ્ય સાંખ, જ્ય સાંખ. ૧૦
 પાપિ પતિત ઉધાર્યા, તાર્યા નામ ચક્રી, પ્રભુ (૨)
 તારો તેમજ અમને (૨) કલ્પાન કૃપાળ નકી.
 જ્ય સાંખ, જ્ય સાંખ. ૧૧
 (પદ તેરમું-ધન્યાશ્રી)

સાંખ સાંખ લે ભજી, જીવ તું, સાંખ સાંખ લે ભજી. (૨૬)
 જન્મ સંસાર કરવાને સત્વર, હર હર હર રમર હજી.-જીવ તું ૧
 ભજન રંગના રાજયોગની, સદગ્ધ સમાધિ સજી.-જીવ તું ૨
 સંજન સંગતિ અતિ સુખદાયક, તે કયમ દીધી તજી?-જીવ તું ૩
 મોત તણી મોટી અણુધારી, માથે નોખત બજી.-જીવ તું ૪
 ધર્મદાસ ધરિ જમ સામો યા, તજી બ્હીક કાનજી.-જીવ તું ૫
 (પદ ચૌદમું-ગરબો)

સાંખરંગ અંગ અંગ લાગ્યો,
 સખિ જોને મને સાંખરંગ અંગ અંગ લાગ્યો. (૨૬)

અર્ધ કૃતારથ કાયા વાચા,

જનમ-મરણ બધ લાગ્યો.—સખિ જોને મને ૧

સાંખરંગ ભોગિ જોગિ સંત સત્સજા,

જોને ઊર્મગ અંગ લાગ્યો.—સખિ જોને મને ૨

પંચાક્ષરીમંત્ર જાપ જમુંધું,

તંત્ર અવર મદુ લાગ્યો.—સખિ જોને મને ૩

લાગિ ચટપટી અતિ ખટપટ મટી મર્ધ,

ધટમાં આનંદ ધંટ વાગ્યો.—સખિ જોને મને ૪

હૃદયગુદામાં શિવજોને પૂજું,

એજ મંત્ર મોક્ષ દેવાન માગ્યો.—સખિ જોને મને ૫

(પદ પંદરમું-દોરી)

ભોગાનાથ બગમવદારી, ચિદાનંદ વિશ્વવિદારી. (૨૭)

નિગદાર નીલકંઠ નિરંજન, અદ્વિત માયા પ્રસારી,

વિશ્વવંશ વર્ણન કરવાને, વિશુધ જુદિ ગર્ભ દારી;

કોણ માત્ર કલ્પના મારી—ભોગાનાથ ૧

સંત મદંતને મંદકશરક, રાસસિ દગ સંદારી,

જાપુન જૂનાપનિ અમલ કર્યા, બરમાત્રથી તારી;

ભવ્ય ભગવન ત્રિપુગરી—ભોગાનાથ ૨

શિવમદિમા સ્નેહ નામ અજે, કવિશ્યા કદિ વિખારી,

જાણનાથ મદા જાતને, બળિ તે ઉરમાં ઉતારી;

કર્ણો કલ્પને આભારી,—ભોગાનાથ ૩

લક્ષ્મી-નારાયણની સ્તુતિ

(૫૬ સોળમુ-બેઠની ચાલ)

જય જય કમલાપતિ કૃપાળ કેશવ,

મુરલિધર, મુકુટમણિ, દેવ માધવ-જય જય૦ (૨૩)

અકલ્પ સ્વરૂપ અનુપ ગનિ પકિતો કહે,

ઋષિ-મુનિ મહાન જ્ઞાનિ-બેઠ ના લહે;

ધ્યાન ને સમાધિમાં સદૈવ જો રહે,

સ્તવિયે, તેને, ત્રેગે, ભાવ ધરી, સ્મરણ કરી, કુમતિ કરી

લઈ અનુભવ-જય જય કમલાપતિ૦ ૧

નારાયણ નિરાકર હો નિર્જન,

પરબ્રહ્મ પ્રણતપાળ જીતિ ભજન;

નીતિ-ભક્તિ પુણ્ય-નીર્થ હૃદય મજન,

દેખે, શાંતિ, શાંતિ, શાંતિ, શાંતવર્ણ, ચાર ચર્ણ, કહાન શર્ણ

ગાઉ ગૌરવઃ—જય જય કમલાપતિ કૃપાળ કેશવ. ૨

(૫૬ સત્તરમુ-કેદાર)

જય જય જય લક્ષ્મીનારાયણ, સ્તવન કરે કરે બેઠી રે; (૨૪)

આપો અવિચળ ભક્તિ આપની, ભવનાં બધન તોડી રે જય જય૦ ૧

નારાયણ નિરલેપ નિર્જન, અકળ કળા અવિનાશી રે;

લક્ષ્મી માત મહા માયાની, હોરે મહા સુખરાશી રે. જય જય૦ ૨

દેવી દંપતિની ભક્તિથી, જગ વ્યવહાર મુહાવે રે,

અજળ જેલ રચના અતિ અદ્ભુત, લક્ષ વિષે નવ આવે રે જય જય૦ ૩

ઉભય સદા સાનુકૂળ રહિને, ધમ્મિછન સદુને આપો રે,

ક્ષમા કરો લક્ષ્મીનારાયણ, દીધા અમાપ પાપો રે. જય જય૦ ૪

ભક્તિ માટે ભાવ ધરીને, ભજ્ય ભવન બધાબુ રે;

ભક્તાગ્નોની ઈચ્છા પૂરી, ઉદાર નિલ દર્શાવુ રે. જય જય૦ ૫

ધન્ય ધન્ય મુખર્ષ નગરીનાં, ઉદાર બાર્ષ ભાર્ષ રે,

મુખ્ય પરાયણ વર્તિ રૂઢી, કીર્તિ કીર્તી સ્થાર્ષ રે. જય જય૦ ૬

ખીસાં ખાલી, ભજકા ભારી, આજે લક્ષ્મીદામો રે,

દાન-દયાને ધુધકારે ને, જાણે વ્યર્થ તમારો રે! જય જય૦ ૭

લક્ષ્મીમાત રૂપાં ને નાકાં, લઈ નારાયણ સ્વામી રે!

અધોગતિ ધર્ષ આર્થદેશની, ટાળો તે શ્રી સ્વામી રે. જય જય૦ ૮

યોગ્ય નહિ તો પણ કરિ કરણ, પૂરો મન અભિલાષો રે,

કરે કાન પ્રતિનિલ વિનંતી, ક્ષમા હૃદયમાં રાખો રે. જય જય૦ ૯

સ્વંડ ૪—મહાન વ્યક્તિઓની જયંતી, સ્તુતિ, દત્તજયંતી.

(૫૬ પદેહું-જિજ્ઞેષી)

ગુરુદેવ દત્તનું દર્શન કરિયે,

એના આદર્શને અનુભરિયે,—ગુરુદેવ૦ (૨૬)

તાત અત્રી ધન્ય, માત અનસૂયા, દર્શનથી દિલ દરિયે,
દિવ્ય દિગંબર દેવ પ્રમદિયા, ઉદ્ધારવા દુઃખ દરિયે.—ગુરુદેવ૦ ૧
મંગળ ચતુરદશી માર્ગશીર્ષે, શુભ પક્ષ ધન્ય ધડિયે,
શિવ સિદ્ધિયોગે જન્મ્યા ગુરુ તેને, નમિ નમિ કૃત કૃત ચર્ચાએ.—ગુરુદેવ૦ ૨
હરિ-હર-હ્રદા અંસ ત્રિમૂર્તિ, મશય રાક્ષ ન જરિયે,
ઓવીશ વસ્તુના શિષ્ય થયા તે, શિષ્ય પદે સિર્ષ ધરિયે.—ગુરુદેવ૦ ૩
મૂપક-માર્જાર-મયુર-મણીધર, ભય નહિ તેનેજ ભણિયે,
બ્યાઝ ને મૃગ જેના મગ પાસે રમે, તેજ ગુરુવર મણિયે.—ગુરુદેવ૦ ૪
જનમાત એમ સુબોધ સુણીને, વેર વિરોધ વિસરિયે,
ધન મતા વા રાજ્ય વિદ્યામદે, પાપ પંથે ન વિચરિયે—ગુરુદેવ૦ ૫
સર્પ-પતંગ-માતંગ-કબૂતર, મૃગ-અજગર-ભમરિયે,
વસુધા-સુધા અને અમિ દેવના, આભાર ઉરમાં ભરિયે.—ગુરુદેવ૦ ૬
આકાશ-પાતાળ-નિશિમણિ-દિનમણિ, ગણિકાના ગુણ પશ્ય મદિયે,
સમગ્રા-બાગા-મધુ-મધુમક્ષિકા ને, તીર તિતિક્ષાએ તરિયે.—ગુરુદેવ૦ ૭
ગર્વિ ગુરુ દૂર ખાસ ખસેડતાં, શ્રેય થાય આખરિયે,
કલ્પાન ગુરુદેવ પદગજ વંદી, જય જય જય ઉચ્ચરિયે—ગુરુદેવ૦ ૮

વેદવ્યાસજયંતી.

(૫૬ બીજું-પ્રભાત)

ધન્ય ધન્ય વેદ વ્યાસ, સરસ પ્રયત્નાં, (૨૬)
ધન્ય ધન્ય દ્વાપર યુગ, કેશવ તનુ ધર્તા. ધન્ય ધન્ય૦ ૧
પ્રગટી પૂર્ણ કૃષ્ણકાન્તિ, યમુના તટ દોષે,
આશિષ ઋષિવૃદ્ધ ભણે, દસ દિગત દોષે. ધન્ય ધન્ય૦ ૨
તાત પરાશર પ્રતાપિ, રમતિ-સાગર કર્તા,
વંશી ધીવરિષ્ઠ તણા, અથ અગ્નિ કર્તા. ધન્ય ધન્ય૦ ૩
ધન્ય માત મલવત્રી, મુંદરી મુદ્-ન્ધા,
જન્મ અ.પી પુનર્જન, રહેજ ધન્ય ધન્યા. ધન્ય ધન્ય૦ ૪
બદ્રિક અરવલ વન્ધ્યા, બાલ લલગારી,
વાર્ધાજર જટામુદ, શિવ સ્વરૂપ મારી. ધન્ય ધન્ય૦ ૫
વેદ ભેદ પાડી, “વેદ-વ્યાસ” પદો પામ્યા,
સામન પ્રકાશ વડે, સંસય વિરામ્યા. ધન્ય ધન્ય૦ ૬
લક્ષ્મ-ભવિષ્ય-વિષ્ણુ આદિ, અટલ પુરાણે,
ભક્તિ-મુક્તિ-યોગ કર્તા, વિષ્ણુ સદુ વખાણે. ધન્ય ધન્ય૦ ૭

ભારત વિભૂતિ “મહા ભાગત” મનાએ,
સર્વોપરિ પુસ્તક, સમર્થ સદાએ. ધન્ય ધન્ય૦ ૮
પરમ ભાગવત પિયૂષ,^૧ પાવન પ્રમાદી,
બ્યાસ સ્વ ઇન્દ્રાર્ણ, બ્યાસ અનાદિ. ધન્ય ધન્ય૦ ૯
ચાર શિષ્યને ભણાવિ, ચાર વેદ વાણી,
ત્રેમથી પ્રબુદ્ધ કર્યા, પચમ પુરાણી. ધન્ય ધન્ય૦ ૧૦
ધર્મ-અર્થ-કામ-મોક્ષ, સકળ સુકળ દાતા,
બ્યાસથી વિમુક્ત છે, ચારદા વિધાતા. ધન્ય ધન્ય૦ ૧૧
એજ વેદ બ્યાસજી, ચિરંજીવી સદાએ,
મુનિન દેહાન પૂજન કરી, સતવન-ભગન ગાયે. ધન્ય ધન્ય૦ ૧૨

નારદજીની સ્તુતિ.

(૫૬ ત્રીજું-પીઠ)

વીણા કર ખંજરી તંબૂરી.

નારદ શાગદ વાણી મધૂરી -(૨૬)

પંચમ વર્ષે આલી ગયા વનમાં, માત વિયોગે કર્યા ન વતનમાં.-વીણા૦
સાહિત્ય સંગીત હકથોગ સાધી, પ્રાપ્ત કરી પંચ અથરે પ્રમાદી -વીણા૦
વેદવેદા શિક્ષા હૃદયના કેતો, રાજનીતિન નિરંકુશ વક્તા -વીણા૦
ભક્તિભવ્ય બ્યાખ્યા વિસ્તારી, ભક્તિસત્તાદિ રત્નાં સુવિચારી.-વીણા૦
પંક્તિ પ્રવર પ્રબોધ પ્રણેતા, શુકે મુવ વાલ્મીકના શુરુ નેતા.-વીણા૦
વિમલ સંધી વિવિધ રાજનીતિ, વિશ્વવિદિત છે તે નારદ નીતિ -વીણા૦
શુભ પ્રસૂજના સંદેશ પ્રાપ્ત્યા, વાયસ્પતિના^૨ સદેહ વામ્યા -વીણા૦
દાસિસુત છતાં હવ ન ઉઠાસી, હસિત વદન પ્રભા પૂર્ણ પ્રકાશી.-વીણા૦
ભગવાનનું વળી હૃદય મનાયા, દેહાન મહદ પદ યરાગુણ ગાયા.-વીણા૦

જગદગુરુ શંકરાચાર્ય.

(૫૬ ચાલું-ચાપાહ, ત્રિતાલ)

જય આઘ શ્રી શંકરાચાર્ય, સ્વામિ સકળ કર્યા સદુ કાર્ય;
આજ જન્મજ્યંતી વર્ષે, ગાઉં શુરદેવ વિજય સદર્ષ- ૧
દેશ કેરળ કામળ આમે, નદી શ્વગિરિ પૂર્ણા ધામે,
સંકિત-મુક્તિ ને યોગના અંકે,* જન્મ વૈશાખ શુક્લ નિશકે- ૨
તિથિ પંચમી સિવશુરુ તાત, શંકર જન્મથી હર્ષિત માત;
તેજ પુજ મુદ્રા મનોહારી, યથા મુદિત સહ નરનારી- ૩
બહુ બૌદ્ધને યાતાં પ્રસાર, ધર્મે ધર્મમૂર્તિ અવતાર;
રાખવા વેદ વેદાંત માન, યથા પ્રગટ શંકર ભગવાન- ૪
બાળવયથી સ્વાભાવિક શુદ્ધિ, ગૂઢ તર્ક નિતર્ક વિશુદ્ધિ;
અષ્ટ વર્ષે યથા તાત શાન્ત, હર્ષ ઉપવિત શાન વેદાંત- ૫

૧ અમૃત. ૨ સંહિતા. બ્રાહ્મણ, અવણ, ૫૬, કમ(ચતુર્વદના) ૩ બૃહસ્પતિ.

* વાગાકે સંવત્ ૮૪૫ † શંકરાચાર્યનું જન્મનું નામ.

મનભાન કડવા જતા મુગધરિતા, વગરુ મૂડ થઈ બહુ ચિંતા,
 નાણુ યાતા માતા ઠીકિ ભાગ્યાં, અતિ આકલ દરવા લાગ્યાં- ૬
 સુને સુચર્યો મુકિત ઉપાય, આપો સન્યસ્ત તો ગહે દાય;
 દ્યુ માતાએ માન્ય વચન, છૂટ્યું મૂડથી શકર તન- ૭
 લીધિ દિસા પછી યાનદીપે, ગુરુ ગોવિંદપાદ સમીપે,
 બાદ અવિમુખપુર કર્યો વામ, કાશીવિશ્વેશમાં વિશાસ- ૮
 વાટે સ્વપય મળ્યો જ્ઞાન સાથે, યાવા દૂર દહ્યુ ગુરુ તાતે,
 વેદ! “અત્યજ” ઉચરે શુ વાણી? બ્રાતિ બ્રમણ અતરમાં આણી- ૯
 તેને શકરે મરગુરુ માની, ચિત્ત ભિન્નતા કાઢી જ નાખી,
 વસી ગગાતીરે વર્ષ બાર, કર્યા પોહસ ભાખ્ય તૈયાર- ૧૦
 ગીતા છલ્લમ્લ પ્રસ્થાન, સ્તોત્ર ગગાદિનાં ગુણગાન,
 પચગ્ન મગ્યાઝ આદી, આપી વિશ્વને જ્ઞાન પ્રસાદી- ૧૧
 કર્યા મહનમિશ્રને શિષ્ય, કર્યો વાદ સરસ્વતી સિદ્ધ;
 ગૌડ દેશ મુરારી મિશ્ર, દરાવ્યા ધર્મગ્રુમ પ્રસિદ્ધ- ૧૨
 તીર્થ ગોકરજેશ પધારી, નીલપતનેા ગર્વ ઉતારી;
 જઈ દ્વાગિદા વૈષ્ણવ જલા, ઉજ્જૈની ભદ્ર ભાગકર વિદ્યા- ૧૩
 છુદ્ધ જૈન સમસ્ત જગવી, રાત્નકર્તાને સત્તા બતાવી,
 પૂરી કાચિમાં પ્રતિમા સ્થાપી, શિવ કાચિ તે તીર્થ અઘાપી- ૧૪
 ભદ્ર ભૈવ કાપાલિ માર્યો, નૃમિદયરણ્યને મદિમા વચાર્યો,
 બાધ્યો બદ્ધિ આગ્રમ તમ કુડ, મત-તત્ત્વાદિ મિદ્ધિ અખંડ- ૧૫
 આગ મડ પીડ ચાખ્યા સુડામ, શૃંગેરી શારદાદિક ધામ;
 પામ્યા વર્ષ ગોનીશે મુક્તિ, કલ્પાન વન સંકર શક્તિ- ૧૬

- જનનિ જનક કૃષ્ણમગ્ન, પુત્ર વૃત્તિ વર્તનથી,
કર્તું થોડું વય લગ્ન, બાવિ બાય માની મનથી. ૩
- રાત્નપાટ સુખમાજ, જનક-જનનીની માયા,
પવિત્ર પુત્ર કેસન મિત્ર મરહમી છાયા;
તે સહુ ગૌતમ તજી, ધોળ અંધારી રાતે,
કુશિપુર કર્તું પ્રયાણ, પડેડ્યા ચર્તા પ્રભાતે ૪
- તરણુ અવરચા તેજ, તપોબળ કાચ તપાસી,
ચક્રવર્તી ઉગવિશ્વ, ધાગણા ધ્યાન જમાવી;
કપિવમુનીનું સાખ્ય, જોઈ જન આખ ઉવાડી,
શૂદ્રા તેથી તુર્ત, અધર્મિ લોક અનાડી. ૫
- સ્ત્રીજાતિ નહિ ચદ્ર, ચદ્ર જન અશુદ્ધ કર્મે,
સહુના મમાન હક્ક, સૂચ્યા મિદ્ધ સમર્થે;
જન્મ મનુજનો મળ્યો, નહિ વિષયો બોત્રવવા,
જન્મ મનુજનો મળ્યો, નહિ ગર્થે ધગ બરવા. ૬
- જન્મ મનુજનો મળ્યો, યશસ્વી ક્ષર્યો કરવા,
જન્મ મનુજનો મળ્યો, પગાર્થ પીડા દરવા,
તજિ માપનો મોહ, શરૂ ને સ્વતંત્ર થાઓ,
તજી લોભ ને દ્રોહ, પ્રગટ પ્રભુના શુભ અઓ. ૭
- વાહરે ક્યો વિરોધ, વેદવિદ્યાને ખ્હાને,
તેને શુભ સિદ્ધાંત, બતાવ્યા પુસ્તક પાને;
પૂઠા પિતાનીશ વર્ષ એ ધૂન જગાવી,
સમજી સંજાન મન, દિધા સહુ ફેલ ફગાવી ૮
- માનવ સખ્યા આજ, એક અબજની મનાએ,
તેમા ત્રેપન કોટિ, છુદ્ધના શિષ્ય બખાએ,
અજાત શત્રુ અત્રોક, નદ ને વિચયુસેના,
શિષ્ય વર્ગમા નામ, પરાક્રમ તે ગૌતમના. ૯
- ધન વિદ્યા બ્યાપાર, નહિ સસાર ઉપાધી,
પૂરણુ એ શી વર્ષ, પ્રભુકે લીધિ સમાધિ,
અઢી હજાર ચઠ સાલ, ગુરુ ગૌતમ યશ ગાઓ,
કહાન વંદન કરી, લહો લાખેણા સ્લાવો ૧૦

* * * *

(૧-દોહરા)

- પવિત્ર ભારત વર્ષમાં, ધર્મ પ્રવર્તક શુદ્ધ;
અદિ હજાર વર્ષે થયા, ગુરુવર ગૌતમ શુદ્ધ.— ૧
- શુધ વૈશાખી પૂર્ણિમા, શુદ્ધ જ્યંતી આજ;
શુદ્ધદેવને સમરતાં, સફળ થાય સદુ દાજ.— ૨
- પ્રાંત અયોધ્યા ઉત્તરે, કપિલવસ્તુ મોહાર;
તેપાળી નવદુર્ગમાં, જન્મ્યા રાજકુમાર — ૩
- ગૌતમ રૂડું જાત ને, ગૌતમ ઉત્તમ નામ;
વંશજ શક્ય મુની તણા, વચન સિદ્ધ વિશ્રામ.— ૪
- અર્થ સિદ્ધ કરવા થકી, નામ પડ્યું સિદ્ધાર્થ;
શુદ્ધિ બગથી બોધ ને, ગૌરવ ગૌતમ સાર્ય.— ૫
- કનિ લગ્યક વંશના, પિતા મહા બગવાન;
શ્રદ્ધા શુદ્ધદૈતની, શુદ્ધોદન શુભ નામ.— ૬
- માયા પ્રજુદરાયની, દેવ્યા કુળ સિંગવંત;
કનિમતી વિદ્યાવતી, જનની મુજસ અનંત.— ૭
- સમ વર્ષનું વય છતાં, હોયે રમે ન કુમાર;
આમન એકાંતે જાયે, થીહરિ સરજનદાર.— ૮
- પિતા ચિત્ત ચિતા થઈ, જોષ્ટ પુત્રની રીત;
પ્રધાનજને મોહ્યા, કરવા વિચા' ત્વરીત.— ૯
- મુદ્દન માગિ દિન આહ્વાની, શુધ મન ક્યોં વિચાર;
"લમ થકી પ્રમુખકિર્તિમાં, વિશ્રામ થશે અપાર."—૧૦
- નરવર દાઉસપણિની, ગોષા પુત્રિ મુળજ;
પાણિપ્રદણ કરી પગલિયા, જણી શ્રેમ-દેવ્યાજ.—૧૧
- મોગ વર્ષની મુંદરી, પ્રમુખો ઉત્તમ પૂત;
ગૌતમ મન માન્યું નાદિ, મણિ અનર્થ અદ્ભૂત.—૧૨
- "દેવ જોડ જર્જર જોડે, હાં શોધની આજ;
સ્વારથિયા સંપ્રારથી, કોણ સહે દેવ્યાજ?"—૧૩
- એમ વિચારી અંતરે, કોણા શુદ્ધ ઉમંગ;
પુત્ર દલત પલંગે, માની લવડ બુગંગ.—૧૪
- જન નિદાવશ નીર્જને, એક દાસ હર્ષ સાથ;
અથ થકીને અચર્વા, ત્રોણ વર્ષ વય નાથ.—૧૫
- કુધી નજના પદરે, જોડ્યા થઈ પ્રમાન;
જુન જુરીથી બેનરી, બન્ના સદુ સદાત.—૧૬
- વજ્રઝૂલ આપિને, કીધો બુધ વિદ્યા;

સસ બક્તિ સત્ વચન ને, સસ ધર્મ સત્ ધ્યાન;
સસ રત્ન જીવન સફળ, શોધ્યાં સસ મહાન.—૧૯
ઓ-સૂદ્રોનો ધર્મ પર, સમાન છે અધિકાર;
મુશવિ એ સુવિચારને, ક્યોં આપ આચાર.—૨૦
વૈદિક વિપ્ર સ્વધર્મ પર, જીસા સહજ જણાય;
જોંશી આયુ તપોબળે, અમર મયા શુરરાય.—૨૧
પિસ્તાળિશ વર્ષો લગી, કર્યા સતત ઉપદેશ;
રાજા રાણા બ્રાહ્મણો, શિષ્ય થયા સર્વિશેષ.—૨૨
કપિલ મુનિના સાંખ્યથી, થઈ આપ નિર્ભાત;
વેદ વિરુદ્ધ થઈ રચ્યા, કૃતવા નવા નિર્ભાત !—૨૩
એક અખજ જન વસ્તિમાં, ત્રેપન દ્વંદ્વિ શિષ્ય;
અશોક સમ અવનીપતિ, ચરણે નામ્યાં શીશ.—૨૪
બહુ ભાષા સાહિત્યમાં, બહુ દેશે બહુ માન;
શુદ્ધ મૃદરપતિ તુલ્ય છે, વંદન ચોખ્ય કહાન.—૨૫

વૈષ્ણવવર્ધ યામુનાચાર્ય.

(૫૬ શાત્રુ-ચેતાર્થ તિલાલ)

આમ વીરનારાયણ પૂર, પ્રાંત મદુરા વિષે મથહર;
વલ્લભમતના આચાર્ય મહાન, મુની નાથ નામે વિદ્વાન. ૧
તેના તનમ ઈશ્વર મુની ધેર, અગત્યા યામુનાચાર્ય મુપેર;
દાન^૧ ને દિક્ષાજન^૨ મુખે, જન્મ વિક્રમ વર્ષ^{*} નિઃશંક. ૨
ઈશ મુની થતાં સ્વર્ગવાસ, કીધો નાથે ધારણ સંન્યાસ;
ચોગ સિદ્ધિઓ સાધ્ય કર્યાથી, પડ્યું નામ “ચોગેન્દ્ર” પ્રતાપી. ૩
રચ્યા તેણે બે ઉત્તમ ગ્રંથ, થયા વલ્લભપ્રિય મુપંથ;
પિતામહના એ પ્રુવ્ય પ્રતાપે, પંકાયા યામુનાચાર્ય આપે. ૪
મળ્યા ભાષ્યાચાર્ય શુરુ ઘાની, કર્યા શાસ્ત્રવિસારદ નામી;
વય બાળક વર્ષજ બાર, શુદ્ધ બળ તેજનો ભંડાર. ૫
પાંચ રાજ્યમાં પંડિત એક, “દ્વાદશહલ” નામ દંભ વિશેક;
કરે શાસ્ત્રના સંવાદ નિલ, જીતી પંડિતોને લે પિત. ૬
નૃપ પ્રીતિ વિશેષ ચવાથી, થઈ દેશદેશાંતર ખ્યાતિ;
હાર્યા ભાષ્યાચાર્ય શાસ્ત્રાર્યે, ગર્યું જસણુ તે માગવા અર્થે. ૭

૧ દાન દરા.—ગાય, જીમિ, વિત, તેલ, સુવર્ણ, ધૂત, વસ, ધાન્ય,
ગાળ ને મીઠું. ૨ દિક્ષાજન દરા.—ઈદે. અગ્નિ, યમ, નિર્ગતિ, વરુણ, વાયુ,
સોમ, ઇરાન, અનંત અને બ્રહ્મ. * વિ. સં ૧૦૧૦.

વિપ્ર શિષ્ય તેનો “વંછ” નામ, મોગે દામ બિહ્વા એ લગામ;
 ચામુ બાળથી તે ન રહેવાયું, કરવા મંવાદ ક્યન કહાળ્યું. ૮
 કહો શિષ્યે ગુરુને સદેશ, ભરી રાય સભા સવિશેષ;
 “છતે બાળ શું વર્ષજ બાર?” કરે હાસ્ય મહુ નરનાર. ૯
 રાય રાણીના બધાયા પક્ષ, લોક થોક મળ્યાં ત્યાં લક્ષ!
 લીધો પંડિતનો પક્ષ રાયે, રાણી ચામુન બાળક સાલે. ૧૦
 કહે રાજા જો પંડિત હારે, અર્ધ રાજ્ય આપુ અસારે;
 વહે રાણી મુશીલ ઉમગે, છને પંડિત જો આ પ્રસંગે. ૧૧
 થઈ નરવર દાસીની દાસી, નહિ લેશ હું એથી ઉદાસી;
 નણુ પ્રશ્ન ચામુ તેને પૂડે, મર્વ ઓના પ્રત્યુત્તર ઈચ્છે. ૧૨

(૮-દોહરા)

આપ માત વંશા અને, નહિ ધર્મશિલ રાય;
 રાણી નહિ પતિવ્રતા, મિદ્ધ કરો ગુરુરાય. ૧
 “કાલાહલ” પંડિત હરે, શર્મતણો નહિ પાર;
 સભા ઉમગે ઉચ્ચરે, ચામુન જ્ય જ્યકાર. ૨
 પાંચ નરવરે અપિયું, તુરત જ અરધું રાજ;
 પદ્ધિ “આત્મદાર”ની,^૧ દીધ રાણી ધરિ દાઝ. ૩
 રાજકોજ કાડે કરી, રૂઝાં દાદશ વર્ષ;
 રંગનાથ તોચે ગયા, વય પાત્રિશ સહર્ષ. ૪
 વૈરાગ્યે વૃત્તિ વળી, ગચ્છા ગ્રંથ શુભ આર;
 સંરસ મસ્કૃત પદ્યમાં, ઘઘર તત્ત્વ વિસ્તાર. ૫
 ‘સ્તોત્રરત્ન’^૨ ‘ગીતાર્થ’^૩ તે, ‘સિદ્ધિત્રય’^૪—મદ્દાત;
 થી “આગમ પ્રામાણ્ય”માં,^૫ દર્શાવ્યું વેદાંત. ૬
 રામાનુજ સ્વામી અને, થયા શિષ્ય બહુ ભક્ત;
 પ્રેમભાવ ભવ દાખવ્યો, ચામુન મહા વિગ્ધત. ૭
 દિવ્ય ધામ પદ પામતાં, ચામુન થી ગુરુદેવ,
 પૂરી ત્રણ મનકામના,^૬ શિષ્યે નિઃસંદેહ. ૮

મહામુનિ વિદ્યારણ્યસ્વામી.

(૫૬ નવમુ-ગોષાઠી, ત્રિભાલ)

મુનિવર્ધ વિદ્યારણ્ય સ્વામી, ધન્ય કર્ણાટના સત નામી,
 જન્મ સવત તેરસો સાક, આયુ પંચાસિ વર્ષનો પાઠ ૧

૧ આત્મવનદાર ૨ સ્તોત્રરત્ન. ૩ ગીતાર્થ સંમદ્ધ ૪ સિદ્ધિત્રય.
 ૫ આગમ પ્રામાણ્ય. ૬ ચામુનનાચાર્યજી રામાનુજનાચાર્યના ગુરુ દેવાથી
 તેઓની ત્રણ મનકામના હતી તે રામાનુજનાચાર્ય પૂરી કરી.

રાખા તૈત્તિરિયે વાક્ય વરા, પૂર્વ પુણ્ય પ્રકટ પરમહંસ;
 સાયણુચાર્ય પૂજ્ય પિતાજી, માતા “શ્રીમતી” જન્મદાતાજી. ૨
 બ્રાત સાયણુ ને સોમનાથ, મસ્તકે માત શારદ દાય,
 સાયણુ સાયણુચાર્ય દહેવાયા, વેદ-ભાષ્ય-પ્રણેતા પંકાયા ૩
 સોમ પ્હેરીને પટકૂળ ગેરી, મક શૃંગેરિની ગાદી ઘેરી;
 “શકરાચાર્ય” પદ્મીને પામ્યા, જન્મ-મરણના ફેરા વિરામ્યા. ૪
 વિદ્યારણ્ય સ્વામી મહા વ્યક્તિ, રંગી પંચદશી શી શક્તિ ?
 વેદ-વેદાન્ત ધ્વજગીતાદિ, “સર્વદર્શન” આપિ પ્રસાદી. ૫
 દશ-સાત* શ્રુતિ-ભાષ્ય ન્યાય, વિશ્વવંદ્ય તે ગ્રંથ ગણાય;
 કૃમ્યોગિ તથાપિ નિષ્કામ, વિદ્યારણ્યનું નામ પ્રધાન. ૬
 આર્ય ધર્મના રક્ષણુ અર્થે, આર્ય રાજ્યના સ્થાપન અર્થે,
 સર્વ આર્ય ઉન્નતિ અર્થે, બાય બીડિ તે સ્વામિ સમર્થે. ૭
 વિદ્યાનગરના ભાગ્યવિધાતા, વિદ્યાનગરના સ્થળ ગણાતા;
 છુકરાયને તપ્ત પ્રદાતા, કુક-ચુકને આશ્રય દાતા. ૮
 હર્ષ બત્રીશ વર્ષે સન્યાસ, વર્ષ પિસ્તાળા કીધો પ્રયાસ;
 આર્ય જગત તેનેજ આભારી, કહાન કીર્તિ કવિતા ઉચ્ચારી. ૯

‘સમર્થ’ રામદાસસ્વામી.

(૫૬ દશમુ-પ્રભાત)

ધન્ય ધન્ય રામદાસ, શ્રીસમર્થ સ્વામી, (૨૬)
 જન્મ નામ “નારાયણ,” નિર્ભગ નિષ્કામી.—ધન્ય ધન્ય ૦ ૧
 જન્મ જૂમિ જામગામ, પુણ્યપુર^૧ સમીપે,
 સૂર્યપત સુત સપૂત, રાણુ ઉદર દીપે.—ધન્ય ધન્ય ૦ ૨
 મુની-નેત્ર-દેવ-વિધ,^૨ રામનવમિ પર્વે,
 રામભક્ત જન્મ થતા, મુદિત મન સર્વે—ધન્ય ધન્ય ૦ ૩
 પૂર્વ પુણ્યનો પ્રભાવ, રામ છબિ ધારી,
 અવણુ-મનન-ધ્યાન મગન, બાળ સહચારી—ધન્ય ધન્ય ૦ ૪
 હનુમકપે સુણીને, શ્લોક “સાવધાન,”
 નારાયણુ ન્હાસિ ગયા, કાશિવિશ્વ ધામ—ધન્ય ધન્ય ૦ ૫
 સક્ત તીર્થ ધામ ફરી, જામગામ આબ્યા,
 સત દર્શને સમગ્ર, ભાવિક મન ભાભ્યા.—ધન્ય ધન્ય ૦ ૬
 રાજપિ તેજપુજ ફક્કડ શિવાજી,
 મરણુસારણુ સિખ તેને, મિદ્ધિ^૩ બહુ નિવાજી—ધન્ય ધન્ય ૦ ૭

* સત્તર. ૧ પૂના જિલ્લે ૨ વામાકે શાકે ૧૫૭૨ ૩ રાજનીતિ-આધારી ધર્યાદિ.

સમાસ આત્મરામ, સવાંગસો શ્લોક મનના,^૧
 ગદ્યપદ્ય 'દાસબોધ',^૨ વિવિધ સિદ્ધ રચના.—ધન્ય ધન્ય૦ ૮
 પાલક ગો-વિષ્ણુ પદ, નરવર લખાએ,
 સાર્ય કર્યું શ્રીશિવાજી, આપની કૃપાએ.—ધન્ય ધન્ય૦ ૯
 ધર્મ-ધર્મ શૌર્ય-વીર્ય, રંગ અંગ ઉછળે,
 દાસ ભક્તિ શક્તિ તે, પ્રતાપ કોઈ ન કળે.—ધન્ય ધન્ય૦ ૧૦
 ૩ ૦ ૬ ૧
 અમિ-નલ-અક-અર્ચનરૂ, દામ લઈ સમાધિ,
 રસ-રવરે સમાસ થયાઈ, વિશ્વદેવ સાધી.—ધન્ય ધન્ય૦ ૧૧
 માસ માધ કૃષ્ણ પક્ષ, નવમિ મંદવારે,^૪
 યાત્રા પરિપૂર્ણ કરી, ગયા મોક્ષ દ્વારે.—ધન્ય ધન્ય૦ ૧૨
 આજ તેજ રામદાસ, પુણ્ય તિથિ પર્વે,
 ગુર્જરી ગિરા સપૂત, ગાઓ સુગંધ સર્વે.—ધન્ય ધન્ય૦ ૧૩
 અમલકાર અરિત વિશ્વને વિચિત્ર લાગે,
 સુઘ શુદ્ધ સાર ગહે, ઠાન અનુરાગે.—ધન્ય ધન્ય૦ ૧૪

જ્ઞાનદેવ.

(પદ ૧૧ મુ-જિન્નેરી)

જ્ઞાનદેવ આપોજિ જ્ઞાન તમારૂં,

ગીતા જ્ઞાનેશ્વરી ન વિમારૂં—જ્ઞાનદેવ૦ (૮૬)

જનક વિદુલપંત સત સિરોમણિ, શ્રી રૂપમણિ પર વારૂં;
 જ્ઞાનદો આગંદોપુરમાં જનમિયા તે, ટાંગવા તિમિર અકારૂં.—જ્ઞાનદેવ૦ ૧
 સંન્યસ્ત લેવાને સંમતિ માગી તે, ગૃહિણીવચન ન સ્વીકાર્યું;
 આમ્રદથી પંત ન્હાસી કાશી ગયા, ગૃહસુખ નહિ ગણ્યાર્યું—જ્ઞાનદેવ૦ ૨
 પાંચતેશ્વર શ્રી સ્વામીજીને પ્રણામી, હાર્ય કર્યું મન ધાર્યું;
 વેદાંત-સિદ્ધાંત શાસ્ત્ર ભણીને, નાથ નાથ હંકાર્યું.—જ્ઞાનદેવ૦ ૩
 સમય વીતે સંત એક દિ ઉતર્પા, આજાંદિ સ્થળ ગોઈ સારૂં,
 રૂઢિમણી નમને “પુત્રવતી ભવ,” આશીષ વચન ઉચાર્યું.—જ્ઞાનદેવ૦ ૪

૧ મનોપદેરાના જુજંગપ્રવાત. ૨ “દાસબોધ”નું ગુજરાતી ભાષાંતર
 સ્વ. વિશ્વગુપ્તાજી બ્રહ્મચરિત્ર સિદ્ધિ કરવા માટેનું તે અપૂર્ણ રહેવાથી મુમર્શના
 અરિત સાથે મેં પૂર કર્યું. તે એક પાસરી ગૃહસ્થે છપાવ્યું ને સ્વ. સાસરશ્રી
 મન સુખરામ સર્વરામ ત્રિપાઠીએ સંતોષકારક આપેલો અભિપ્રાય પણ તેમ
 સામેલ કરવામાં આવ્યો છે એ અગ્રને મથાળે (મુખ્યપૃષ્ઠ ઉપર) મૂકેલો દોહરો—
 દુર્લભ મનુષ્ય દેદનો, સાર સફેદ એ શોધઃ
 વાંચ વિવેક વિચારથી રામલલિત ગિદ્ય.

૩ વામાકે રાધિવાદન શક ૧૬૦૩. ૪ વામાકે ઉમ્મર વર્ષ ૭૬. ૫ રાનીવારે
 ૬ માલાછ.

“સ્વામિ મહારા સંન્યાસી થયાછે, જ્યમ ત્યમ જિવન ગુમરું”;
 આપી આધ્યાત્મ સંત સિધાન્ત, પહેંચ્યા કાશીપુરી આર્ય-જ્ઞાનદેવ ૫
 વિદ્વલ શિષ્યને આપી વિદ્યાવજ્ર, રૂકિમણી કાર્ય સુધાર્યું;
 નિવૃત્તિ^૧-સોપાન^૨-જ્ઞાન^૩ ને મુક્તિ, ^૪ મેતતિ સુખ વિસ્તાર્યું.-જ્ઞાનદેવ ૬
 મજોપવિત થોડ્ય પુત્ર થયા તેમું, ત્રિપ્રે બાધ્યું ત્રિયાગાર્ય;
 સંન્યાસી પુત્રને સૂત્ર ન દષ્ટ્યે, પ્રાણ તજે ચાપ સાર્યું.-જ્ઞાનદેવ ૭
 ધર્મસંકટ મહા માતપિતાને, જ્ઞાતિના બ્યવહાર સાર્યું;
 મધુકરિ માગી ઉદ્ધર ભરે સંતતિ, પ્રભુમય જીવિત પ્યાર્યું.-જ્ઞાનદેવ ૮
 નિવૃત્તિને મળ્યા જૈની નિરંજની, અંજની રથજ અણુધાર્યું;
 જ્ઞાન સુધારસ પાન કરાવી, ગૌસ્વ-માન વધાર્યું.-જ્ઞાનદેવ ૯
 સોપાન જ્ઞાન ને મુક્તિમણીનાં, લાગ્યું ઉધડ્યું બાર્યું;
 વહિલ બંધુના બોધ પ્રસાદે, નાસ પામ્યું તાર્યું મહાર્યું.-જ્ઞાનદેવ ૧૦
 ગીતા જ્ઞાનેશ્વરી દીકા રચી તે, અમૃત-અનુભવ^૫ ન્યાર્યું;
 જિજ્ઞાસુ જનમન પાવન કરિને, જન્મ-મરણ દરનાર્યું.-જ્ઞાનદેવ ૧૧
 જોષ થમતકાર નમન કરી સહુ, વાડવ^૬ વિર વિસાર્યું;
 શિષ્યભાવે સહુ સરજ થયા તે, સુદિન આજ સભાર્યું.-જ્ઞાનદેવ ૧૨
 શાલિવાહન શક ઔદસો સાતમાં, કાળનું વાડ્યું નમાર્યું;
 ખાવિશ વર્ષજ આયુષ્ય ભોગવિ, હર્ષથી રથજ ઉતાર્યું.-જ્ઞાનદેવ ૧૩
 સંત મહંત ચરિત્ર નિરૂપતું, વિદ્વદ્ કૃલ ન મહાર્યું,
 કંઠાન થયામતિ સ્તુતિ રચીને, જ્ઞાન-આરતી ઉતાર્યું.-જ્ઞાનદેવ ૧૪

તુકારામ યુવા.

(૫૬ અગિયારમું-જિજ્ઞેષી)

તુકારામ કરે કરતાલ તંજૂરી,

ભણે કવિના “અભંગ” મધુરી-તુકારામ ૦ (ટક)

કાન્હોબા તાત, માત કેનકાર્ધ, વર્ણુ વૈશ્ય લાગ્ય જૂરી;
 સન પંદરસો અઢોતરે જન્મ્યા, હેતુનામ પુણ્યપૂરી-તુકારામ ૦ ૧
 શ્રી હરિ સમરણુ માત પિતાને, લાગે ખીજ વાત જૂરી;
 રવમ વિને પણુ શીહરિ ચિંતન, શ્રદ્ધા તે સુત ચિત સૂરી-તુકારામ ૦ ૨
 મોટા ભાઈએ સંન્યાસ લધને, કરિ ચિંતા ચક્રચૂરી;
 તુકારામની તેથી સર્વને આરા, ધરશે સંસારધૂરી-તુકારામ ૦ ૩
 તેર વરસ વય રમત ન રૂચે, મંગલ લાગન મળૂરી;
 તાતનો બ્યાપાર હાય ધર્યો પણ, જીતિ ઉદ્ધસ અધૂરી-તુકારામ ૦ ૪

૧ નિવૃત્તિનાથ. ૨ સોપાનદેવ. ૩ જ્ઞાનદેવ. ૪ મુક્તિપ્રાપ્તિ. આ સર્વ સહોદર સંતમકા થયાં; તેઓએ મહારાષ્ટ્રી ભાષામાં હથરસ્તુતિ-વ્યક્તિનાં કાવ્યો રચ્યાં તે સુપ્રસિદ્ધ છે. ૫ “અમૃતાનુભવ” ગ્રંથ. ૬ આકાશી.

દુષ્કાળને બાળ પુત્રના કાળથી, સંસાર ખટપટ થયા,
 કંઈકા કંઈ મારે તોય ઉચરે, “ધન્ય સાધની થી” - તૂંકારામ ૫
 વિપ્રે કહ્યો મત્ર “રામકૃષ્ણહરિ”, જપ જપતા તે જરૂરી,
 દર્ષ દરશન વિઠ્ઠલવર બોલ્યા, “બહારનો લાગ અમરી-તૂંકારામ ૬
 “ધરમારહીકો લાજનને કીર્તન, તજિ મમતા મગરૂરી,”
 વચન પ્રમાણે વર્તન રાખતાં, અંતરની આખ ખૂંતી-તૂંકારામ ૭
 સતપ્રભાવ પગો દશ િયા, નાદ જાણે બેરી વરી,
 જનપતિએ આમત્રણ દેતા, માગિ ક્ષમા રજા દરી-તૂંકારામ ૮
 “શ્રીમતના મહેલ મદિર કરતા, સારી સંતની મદૂલી,
 “હસ્તિ-અમર-જન ગયને હાજે, વાત અમારી અટૂલી-તૂંકારામ ૯
 “સમરથ સ્વામી કહે તેમ કરજો, કંઈકા વેણ કમૂતી
 “રાત્નવલ્લભ જાવલ્લભ માપડશે રાજન! જશે ન જૂની” - તૂંકારામ ૧૦
 એકાંતે વર્ષ આયુધ્ય બોગવી દરિ જગજગત્રા પૂરી
 તે જાનિ-નિરપૃથિ-સંતસરણી, કદાન ધરે શિવ ધૂમી-તૂંકારામ ૧૧

કળીરણ

(૫૬ બારમું-જિલ્લો)

મનિર કવિ સત અમલકૃતિ ન્યારી

આર્ય વીર્ય શુદ્ધ બલ્યારી - કળીર મનિર કવિ ૦ (૧૬)

મરણી વિષે કોઈ જીવૈયા જાતના, નૂરે નીમાડે નગનારી,
 ગગામા સૂત ધોતા સુત લાખ્યો, તેજપુજ અવતારી! કળિર કવિ ૦ ૧
 શિષ્ય થઈ સ્વામી ગમઆનના, જાનખ્યા વિસ્તારી,
 હિંદુ-બૌદ્ધ જૈન-મુનિમાનના બિજા લાવને વિહારી મનિર કવિ ૦ ૨
 (તેને)શમજેવા નિ રાજબાળ બે લાખ્યા નામ ખાલ ખાલી
 રક્ષણ આપ્યું કૃપાળ કળીરે તે પ્રકટ મતતિ પ્યારી! મિર કવિ ૦ ૩
 શિષ્યા સુશીલા લોહમાખ્યુ લગનિ લાગી અણુધારી ૪
 ઉભય સૂત મને વણે સાથે જાનસાન સુનિયારી મનિર કવિ ૦ ૪
 સર્વેશ ધરના મદિરાવાદક, દાસ કળિર બલિહારી,
 બલ્યા નહિ છતા વેદ વાણી વદે, મધુગ મરલ મનોહારી! મનિર કવિ ૦ ૫
 પરમ પ્રભુ પદમાત્મ ઉપામક કરે અહિ જાનખ્યારી
 અપુ વ' રમયનિ ૬ અથ રચ્યોને લાખસાખીઓ ઉચ્ચારી કળિર કવિ ૦ ૬
 દેવ-દેવ-વેદ વમુધા સંવનેજ મુરસરિદ સદગ પધારી
 સત્વાસો વર્ષનું આયુધ્ય બોગવિ, નગદેહ મ્દાન ઉતારી કળિર કવિ ૦ ૭

૧ ચરણ ૨ ચરણ ૩ નિમાળાઈ ૪ રામાનંદ ૫ કટલાકો લોહબાઈ
 સાથે લમ્પ મ્યાનુ કહે છે પણ તે અસંભવિન છે ૬ કળીર રમયની મોટું લાજ
 વત જેવું પુસ્તક ૭ વાગાકે વિ. સ. ૧૪૫૫ ૮ પતિવ્રતાવની ગંગાના કહે

ગુરૂ નાનક.*

(૫૬ તેરમું-જિજ્ઞેષી)

ગુરૂદેવ નાનક રોનક ન્યારી,

ધ્યાનમમ ક્ષત્રિય દેહ ધારી.—ગુરૂદેવ૦ (૨૩)

તાત કાલુરામ, તાલબંદી ગ્રામ, પંખખ ભૂમિકા પ્યારી,
વિક્રમ વર્ષ પદરસો છબીસે, જન્મ્યા નેક ટેક ધારી—ગુરૂદેવ૦ ૧
જનક ચક્રી પણ જનનિની જન્મથી, છાપ પડી ધગી સારી,
પટ વરસે રસના રસ વગસે, ધ્યાન ધૂન એકધારી—ગુરૂદેવ૦ ૨
બાહિર ભોગ-સામગ્રી તે દહની, બહુ ભાવના વિચારી,
પ્રેમ સુપુષ્પે પ્રભુપદ પૂજે, નિરાકાર નિર્વિકારી—ગુરૂદેવ૦ ૩
કૃષિકર કાળુ પિતાશ્રવે સોપી, ખેતિ તણી રખવાળી,
ગાય-પશુ-પખિનાં તન પોષે, ખાતે કુધા તેની ટાળી—ગુરૂદેવ૦ ૪
બહેને પછી તેને નિજ શ્વસુરગૃહે, લગ્ય ખનાવ્યો ભારી,
છોટે હાથે લ્યાંય લૂટાવી દીધું ન જુખ્યો ન કાર્પ લિખારી—ગુરૂદેવ૦ ૫
ખોટ કરી છતાં તોટો ન દીકો, અજળ ચર્ચા નરનારી,
નિર્ગુણ નાથે કરી ગુપ્ત રહાયજ, નાનક નવલ વેપારી—ગુરૂદેવ૦ ૬
અરબ-ઇરાન-તુરાન-રૂમ ને, લક્ષ કધાર નિહાળી
ભારતવર્ષમા ભ્રમણ કરી બા, અનુભવ મેળવ્યો ભારી—ગુરૂદેવ૦ ૭
આર્ય-અનાર્યના તીરથ ક્ષેત્રની, લાગિ પ્રદક્ષિણા પ્યારી,
વિશ્વ વ્યાપકની લગ્ય ભૂમિમા, સમ ભાવના રીતકારી—ગુરૂદેવ૦ ૮
લક્ષ ચક્રી થયા ચદ, લક્ષ્મીચદ, પુત્ર પ્રતિષ્ઠા ધારી,
ગાંધી તથાપિ અંગદજીને આપી, યોગ્યતા તેની વિચારી—ગુરૂદેવ૦ ૯
ધ્યાનમમ ગુરૂદેવને એક દિ, ધૂન જગી અણુધારી
“મુક્તિમાર્ગ નામધોષથી ગળવો, સુધરે સહુ સસારી,”—ગુરૂદેવ૦ ૧૦

* એમની કવિતાનો નમૂનો —

(દોહડા)

તનકો જોગી સગ કરે, મનકો વિરલા કાલ,
સહજ સખ સિધિ પાછજે, જો મનજોગી હોય ૧
મન માલા તન મેળલા, લગ્યકી કરી લાલુત,
અવખ મિલા સગ દેવતા, સો જોગી અવધુત ૨
હમ તો જોગી મનહિકે, તનકે હે તે ઔર,
મનકો જોગ લગાવતે, દશા લઈ કષ્ટ ઓગ. ૩
ભરમ ન લાગા શ્રવકા, જહુ તકે ભરિવા ભેખ,
સતશુર મિનિયા બાહિરે, અંતર રહિયા લેખ ૪

આપે અવાજ એ ધન્ય ધડી ગણી, સ્વાનંદે સ્તુતિ ઉચ્ચારી,
 “જાપજી” નામે રચ્યો પ્રથમ ગ્રંથતેરી, ગણુના ચક્ર ધણી સારી.—ગુરૂદેવ ૧૧
 શિખ શીખે ॥ એ પગ્મ સુપુસ્તિકા, ધર્મશાસ્ત્ર નિર્ધારી,
 તપ-સાગ-સપ-સતોપ-સુબુદ્ધિ, આનંદ વર્ષાવનારી—ગુરૂદેવ ૧૨
 કર્તારપુરમાં સત્સંગ રંગે, દ્વાદશ વર્ષ ગુળરી,
 કહાન મવન પંદરસો જનમાં, ચાલી ગુરૂદેવ સ્વારી—ગુરૂદેવ ૧૩

દાદુ દયાળુ*

(૧૪-દોહરા)

મુંદર મુંદરદામના^૧, સદ્ગુરુ પરમ દૂષાળ,
 વાડવરે વશે જનમિયા, દાદુ દક્ષ દયાળ. ૧
 વિક્રમ સંવત સોગસો, પ્રથમ અંક^૩ પ્રતિપાળ,
 કાશ્યપ શુક્લા અટ્ટમી, પ્રગટયા દાદુ દયાળ. ૨
 ગુરુવાસર ગુરૂદેવનો, જન્મદિવસ સુવિચારાળ,
 ગજનગરની રિદ્ધિ તે, દાદુ દીનદયાળ. ૩
 (તેને) વય એકાદશમા મળ્યા, વૃદ્ધ થોગિ પ્રેમાળ;
 આપિ થોગ મિદ્ધિ મહા, અદ્ભુત દીનદયાળ. ૪
 વાંચન લેખન નહીં જતા,^૪ બહુ બાપાની બાળ;
 અતિ ઉત્તમ કાવ્યો રચ્યાં, સમર્થ દાદુ દયાળ. ૫
 ગોહિ-ટોહિ-આશાવરી, ચમકતી રસચાળ;
 રમિક રાગ સાખી રચી, કવિવર દાદુ દયાળ. ૬
 બાવન અંક લખાય છે, આજ અખાડા ખ્યાલ;
 પ્રભાવ એ સહુ આપનો, ગુરુવર દાદુ દયાળ. ૭
 પાળી થોથી સિખ્યને, આપુ યાન રસાગ;
 પિતાતુલ્ય શ્રી સદ્ગુરુ, દુર્લભ દાદુ દયાળ ૮

* દાદુજીની કવિવાનો નમૂનો -

(દોહરા)

ભગતિ ભગતિ સમ કોઈ કહે, ભગતિ ન બનૈ કોઈ;
 દાદુ ભગતિ ભગવતકી, છે નિરતર હોઈ ૧
 સગદૈ સગદ સમાઈ લે, પરમાતમસૌ પ્રાન;
 ચહુ મન મનસૌ બાધિ લે, ચિર્ન ચિત સુમન ૨
 ભાવે ભાવ મમાઈ લે, ભગતૈ ભગતિ મમાન;
 પ્રેમે પ્રેમ મમાઈ લે, પ્રીતે પ્રીતિરમપાન. ૩
 સુગતૈ સુરતિ સમાઈ ગુ, અરુ બૈનદુંસૌ બૈન;
 મનકી સૌ મન લાઈ ગુ, અરુ બૈનદુંસૌ બૈન. ૪

૧ “સુદરવિવાસ”-“જ્ઞાન સમુદ્ર” ઇ વેદાવ કાવ્યકથોના કર્તા ૨ ખાદાલ-

ગામ નરાના જળપુરે, પહોંચ્યો કાળ કરાળ;
વય ઝોમણસાઠે ગયા, સ્વર્ગે દાદુ દયાળ. ૯
ઉર અધારે ના ટળે, કરતાં ક્રોધિ મસાલ;
રવિ ગુરુદેવ પ્રતાપથી, નિહાલ દાદુ દયાળ. ૧૦
ભાળે રામ રેહમાન કે, ગિરિવરધર ગોપાળ;
કહાન સમતા સાધને, લાધે દીન દયાળ. ૧૧

અહ્મનિષ રૈકવ.

(પદ પંદરમું-જિજ્ઞેષી)

ધન્ય ધન્ય રૈકવ ગાડીવાન યાત્રી,
કનક-કામિની મિથ્યા માની, ધન્ય ધન્ય૦ (૧૬)

“જનશ્રુત” રાજના પુત્રનો પૌત્ર જે, “જનશ્રુતિ” મહાદાની;
કીર્તિ તેની અતિ જનમંડળમાં, પૂર્ણ પ્રસિદ્ધિને પામી. ધન્ય ધન્ય૦ ૧
જે અધિવર તેની સ્તુતિ ઘણી સુણી, ચિત્ત વિચાર કરીને;
રાજમહેલે ચડ્યા પરમહંસ તે, હંસ સ્વરૂપ ધરીને. ધન્ય ધન્ય૦ ૨
છત પર ખેસીને બોમવા લાગ્યા, “જનશ્રુતિ” રાય કરતાં;
“રૈકવ ગાડીવાન યાત્રવાન છે, અહ્મનિષ જમ હતો”. ધન્ય ધન્ય૦ ૩
નિશિને વિષે વદ્યા હંસ વાણી લે, રાય સુણી નિજ કને; —
ઊઠિ પ્રભાત લાટને મોકલ્યા, રૈકવને શોધવા કાળે. ધન્ય ધન્ય૦ ૪
વન-નહિત ઐર્ષાત સ્થાનમાં, બોળ કરી બહુ ખતે;
ગાડિ તજે ભોધ સુખમા જની, રૈકવ પ્રતિમા હિમજે. ધન્ય ધન્ય૦ ૫
રાય ખખર થતાં ખૂશ થઈ તેજે, કરવા માંડી તૈયારી;
છરસો હાથી-હાર-હાટક-રથ લઈ, ચાલી જ જાવા સવારી. ધન્ય ધન્ય૦ ૬
નમન ધરી બેટ ઉપદેશ યાત્રતાં, રૈકવ વડે “શુદ્ધ રાજા”.
“તારી બેટ તુ પાસ રે’વા દે, ધન-સુખ વૈભવ ઝાઝા”. ધન્ય ધન્ય૦ ૭
ચિત્ત વિચાર કરી રાય ચાલ્યો, “મુનિ મને શુદ્ધ પ્રમાણ્યો;
“જાઉં ફરી અપરાધ મારો હશે, પામર હું જ અજાણ્યો”. ધન્ય ધન્ય૦ ૮
ગાય હજાર એક કંઠહાર ને, વસવાટ ગ્રામ સમર્પિ;
કન્યારત્ન ધરી ધર્મપત્ની રૂપ, ચાએ બોધ રાય ધર્મિ. ધન્ય ધન્ય૦ ૯
“શુદ્ધ ! અહતવ વેચાતું મળે નહિ, પામે તે વિરલ પિપાસુ;
“સપત્તિ તારિ તું પાસ જ રાખ ને, લે જ્ઞાનસાર જિજ્ઞાસુ”. ધન્ય ધન્ય૦ ૧૦
ચૂપ બેઠો જૂપ શ્રીમદ્ જૂઝી, રૈકવ વહી બોધ ધારા;
કૃત કૃત “જનશ્રુતિ” શ્રુતિ ચાતાં, નાકા કૃતક નકારા. ધન્ય ધન્ય૦ ૧૧
રૈકવ કહાન કેવલ્ય પામ્યો તે, પુણ્યપ્રદેશ પંકાએ;
“રૈકવપૂર્ણ” સ્થળ યાત્રાએ જતાં, “શ્રુતિજન” વરાસભળાએ. ધન્ય ધન્ય૦ ૧૨

મનસૂર. *

(૧૧-દોહરા)

“અનલ” અને “હક” નામની, ગમલો ઘણી ગવાય;
 પણ જાણે થોડા જનો, કેવી કરણ કથાય? ૧
 વણ્યુ જે કવિ દિવસે, અતિ અદ્ભુત વર્તાત;
 હકું તે અદિ સંશ્લેષમાં, સાંભળજો મન શાંત. ૨
 અહનિષ મનસૂરનું, નામ મહા મશહૂર;
 ઠહેન અનળ વિદ્યાવતી, ચંચળ ચિત્ત અતૂર. ૩
 અવાજ તેણે માંભળ્યો:-“જો તું મુજને મ્હાય;
 “પ્રભુભક્તો પર પ્રેમ કર, ધરિ અંતરમાં ચાહ” ૪
 અનળ ઉડી ઝટ નીકળી, ચાલી રહેર બહાર;
 ખુદ ખુદાને જોગવા, દિવથી ક્યો કરાર. ૫
 હક નામક માની મળ્યા, નિજ વૃત્તિ અનુસાર;
 વિવેક વાર્તાલાપથી, બંધાયો બહુ ધ્યાર. ૬
 ગાય-મુણે-વાંચે-લખે, એક “અનલ-હક” હું નામ;
 “વળગી છે શું ઘેલછા?” નિદે લોક તમામ, ૭
 શાહ વાત તે સાંભળી, તેડાવ્યો મનસૂર;
 “આદમ ખુદ લખાય નહિ, કાની છે મગદૂર. ૮

* મહાત્મા મનસૂરે શરીર જતા માથેલી શીઝ કવિતા —

(અનલ)

અગર હે શૈલ મિલનેકા, તો હગદમ લો લગાતા જા, (ટેક)
 જલાકર ખુદ નુમાઈકા, લસમ તન પર રમતા જા-અગર હે ૧
 પકડ કર છરકી ઝાડુ, સફા કર દિવ્વ એ દિલકા,
 દુધકી ધૂંકા લેકર, મુમલે પર ઉડાતા જા-અગર હે ૨
 મુસલ્લા ફાડ તસવી તોડ, કિતાબે કાલ પાનીમે,
 પકડ દર તું ફિરસ્તોકા, ગુનામ ઉનકા કહાતા જા-અગર હે ૩
 ન મરજૂખા ન ગખ ચોખ, ન જા મસ્જિદ ન કમ મિજદા,
 બજૂકા તોડ દે ફૂજા, ચરાબે શૈલ પીતા જા-અગર હે ૪
 ન હો મુલકા ન હો બહમન, દુધકી હોડ કર પૂજા,
 હુકમ હે શાહ કલદરકા, “અનલ-હક” તું કહાતા જા-અગર હે ૫
 હમેશાં ખા, હમેશાં પી, ન ગફલતસે રહો ઇક દમ,
 નશીમે સૈર કર અપની, ખુદીકા તું જલાતા જા-અગર હે ૬
 કહે મનસૂર મસ્તાના, ગૈને હક દિલમે પહચાના,
 વડી મતોકા મથખાના, ઉસીકે બીચ આતા જા-અગર હે ૭
 હ અનલ હક એવે અહ બહાનિમ (હ બજા છુ)

“કરિ મુજ દાને આવશે, એવી જો કરિયાદ;
 “કરે દાર પલ વારમાં, ઝટપટ જઈ દે યાદ.” ૯
 સદન જઈ મનસુર કલો, અજળ ચાહ સદિશ;
 ભાત ભગિનિ માન્યો નહિ, તેમ સ્વયં આદેશ. ૧૦
 રાય હુકમથી તે કલો, ક્યો રૈયતે કોધ;
 મનસુર મસ્તક જૂતિનો, વરસ્યો જાણે ધોધ! ૧૧
 મનસુર બહુ નાચે કુદે, શોક ન કરે લગાર;
 પુષ્પવૃષ્ટિ યાતાં રડે, યયા વ્યક્તિ નરનાર. ૧૨
 કોધામિ અતિ વ્યાપિઓ, રાય અધર્મો ઊર;
 દારણુ તેનું પૂછતાં, ગાઈ ગજલ મધૂર. ૧૩
 શળાની શિક્ષા મળી, સાંચ “અનલ-હક” નામ;
 પવન પાદિમાં “અનલ-હક,” કાલું ન દોષ કામ. ૧૪
 આખ રાખ કાગા કરી, ફેફા દરિયામય;
 સાંચ ‘અનલ હક’-‘અનલ-હક,’ બીજું ના સંભળાય! ૧૫
 શાહ પછી પસ્તાઈને, ધરી “અનલ-હક” ધ્યાન;
 શિષ્ય યઈ શિર નામિયું, કહાન કરી સલામ ૧૬

જૈનાચાર્ય લવજીસ્વામી.

(૫૬ સતરમુ-લાવણી, સવૈયા એકત્રીસા)

દ્વાદશ વર્ષે દિક્ષા લીધી, સવત ઓગણિસો ચોવીશ,
 સાક વર્ષના સમય-તપથી, ફેલાઈ કીર્તિ દશ દીશ;
 પવિત્ર સ્વામીપદ પામ્યા પણ, નહિ મનમાં તેનું અભિમાન,
 જય જય જય શ્રી લવજીસ્વામી, જૈનાચાર્ય મહા વિદ્વાન-૧
 પંચ મકાર સાગ કરવાને, આખો લોકોને ઉપદેશ,
 સસ શીલ સનોષ સદગુણે, ઉન્નત હૃદય આર્દ્ર ઉદ્દેશ;
 જન સહ કાળ ધર્મને પામે, પામ્યા તેમ અચળ સુખધામ,
 જય જય જય શ્રી લવજીસ્વામી, નામી પુરુષ પરમ વિદ્વાન-૨
 જૈનશાસ્ત્ર-સિદ્ધાંત સૂત્રની, ક્ષત્રિયા પર પાડી છાપ,
 પથ્થુસણ શ્રી વીરજયતી, પળાય છે પ્રેમે નિષ્પાપ*
 શ્રેષ્ઠ જ્યેષ્ઠમલ જેવા શિષ્યો, આપ પ્રતાપ સુશુદ્ધિ નિધાન,
 જય જય જય શ્રી લવજીસ્વામી, જૈનાચાર્ય સુગ શ્રીમાન-૩
 વાચે બોધ ધોધ વરણાવે, ગાળે કંઈ ગુરુવર ગભીર,
 ઉચા ચારિત્રના અભાવે, અસર ન તેની યાવ લગીર,

* કાલપણુ પ્રાણીની હિંસાનો સચોટ નિષેધ કરી તે માટે સખ્ત સજા મુકર કરાવી

લવ પશુ લવજ્ઞસ્વામીજીમાં, ખામિ ન તેથી થાય વખાણ,
 જ્ય જ્ય જ્યથી લવજ્ઞસ્વામી, મહારથી સ્વામી મુણખાણ-૪
 નામ રાખવા તે ગુરુવરનું, સ્થાપી પુસ્તકશાળ વિશાળ,
 વસનદિ ગામે સંધ સમસ્તે, દર્શાવી વૃત્તિ પ્રેમાળ;
 જ્ઞાનસત્ર એ પવિત્ર તીર્થે, શુદ્ધ થાય આખાળ તમામ,
 જ્ય જ્ય જ્યથી લવજ્ઞસ્વામી, મહારથી સ્વામી મુખધામ-૫
 રાત્ર રાણા દરબારે ને, વરિષ્ઠ શિષ્યક વર્ગ વધીલ,
 દ્રવ્ય-દાન દઇ સંધ સમસ્તે, દર્શાવ્યું છે ઉદાર દીલ;
 વાંચન જ્ઞાન પર્વથી થાએ, જન-જન સમસ્તનું કલ્યાણ,
 જ્ય જ્ય જ્યથી લવજ્ઞસ્વામી, જોનાચાર્ય મહા વિદ્વાન-૬
 આપ તણા ચારિત્ર વિચારે, નિશ્ચિન અમને આવે યાદ,
 પવિત્ર પ્રેમ દયાની મૂર્તિ, આપો અમને આશીર્વાદ;
 રચી કવિતા રુચિ અનુસારે, કરે જ્ઞાન કીર્તિ ગ્લપાન,
 જ્ય જ્ય જ્યથી લવજ્ઞસ્વામી, નામી પુરુષ મહા વિદ્વાન-૭

x x x

અન્ય પૂજ્ય વ્યક્તિઓ સંબંધી.

રાજપિં ભર્તૃદરિનો વૈરાગ્ય.

(૫૬ અક્ષરમું-બંજરા)

“સખી ! પનિયાં ભરન કેસે જનાં,
 પનધરે ખડા હે જાના”-એ રાદ.

સદુ રાજ્ય સંપદા લાગી, ભરયરી થયા વૈરાગી. (૨૬)

વિક્રમ સમ બંધવ જોના, હય-ગગ-રય મુંદર સેના;

વરહાક વિશ્વમાં વાગી, ભરયરી થયા વૈરાગી. સદુ. ૧

અલકાવની સમ ઉજ્જવલી, તજિ પટરાણી મૃગનયની;

“મા” કહી મધુકરી માગી, ભરયરી થયા વૈરાગી. સદુ. ૨

આપ્તું ગુરૂ ગોરખનાથે, રૂગ અમર થયા નિજ હાથે;

આપ્તું પ્રિય પત્ની સદાગી, ભરયરી થયા વૈરાગી. સદુ. ૩

તે અશ્વપાગને આપી, થઇ દુષિન પિંગળા પાપી;

મુણતાં ઉર જ્યોત જ જાગી, ભરયરી થયા વૈરાગી; સદુ. ૪

સદુ રાણીગણ સમજાવે, ચંપાવતિ માત મનાવે;

“તમે તમે જોગ જાણાગી,” ભરયરી થયા વૈરાગી. સદુ. ૫

ભરયરી-શક તથ રચના, અતિ અર્પૂં શુદ્ધિ ધરના;

મન કલ્પન કાવ્ય અનુરાગી, ભરયરી થયા વૈરાગી. સદુ. ૬

થયા યાગવલ્ક્ય સંન્યાસી.

(૪૯ એગણીસમું-જન્મરા)

તજિ માયા મિથ્યા ભાસી,

થયા યાગવલ્ક્ય સંન્યાસી. (૨૬)

- કાલાયનિ ને મૈત્રેયી, બે પત્ની પરમ સનેહી;
તેને દે વિભવ વિલાસી, થયા યાગવલ્ક્ય સંન્યાસી. ૧
- કાલાયનિ મન ધન ઈચ્છા, મૈત્રેયી લાગ તિતિક્ષા;
પતિ ઇચ્છા, પૂરિ* પ્રમદી, થયા યાગવલ્ક્ય સંન્યાસી. ૨
- ગૃહસુખ કરતાં સંન્યાસે, હિર આત્મતત્વ પ્રકાશે;
એ દેવા પદ અવિનાશી, થયા યાગવલ્ક્ય સંન્યાસી. ૩
- ચિત્ત દ્વૈત ભાવના છૂટે, અદ્વૈત વિષ્ણુ નવ ખૂટે;
સ્થિર વરતુ હિર ઉલ્લાસી, થયા યાગવલ્ક્ય સંન્યાસી. ૪
- જીવ અમર થતાં શિખડાવે, મૃત્યુભય દૂર કરાવે;
એ વરતુ જોળવા ખાસી, થયા યાગવલ્ક્ય સંન્યાસી. ૫
- સત ચિત્ત આનંદ કરે છે, આલસ્ય-વિપાદ હરે છે;
સંયમ-સંતોષ સમાસી, થયા યાગવલ્ક્ય સંન્યાસી. ૬
- દહ બોધ ઋષિ ગયા વનમાં, મૈત્રેયિ સાર લઈ મનમાં;
કરિ તૃપ્તિ ષ્ઠા પિપાસી, થયા યાગવલ્ક્ય સંન્યાસી. ૭
- દે ષ્ઠાતત્વ સુખશાંતિ, ભાગે બીપણુ બ્રમખાંતિ;
હજિ કહાન મૂળ કકાસી, થયા યાગવલ્ક્ય સંન્યાસી. ૮

માતા મદાલસાઈ

(૫૯ વીસમું-જન્મરા-ત્રિતાપ)

ધન ધન મદાલસા માતા,

શી સકિતરૂપ વિધાતા ! (૨૬)

- રાજા ઋતુધ્વજની રાણી, સુખ વૈભવ મિથ્યા જાણી;
થઈ ભક્તિ-મુક્તિ પ્રદાતા,—ધન ધન મદાલસા માતા. ૧
- નિજ સપ્ત પુત્રને હોસે, તાર્યા સુબોધ સંતોષે;
પારણિયે ગીતા ગાતાં,—ધન ધન મદાલસા માતા. ૨
- રાજપિં ગોપીચરે, ચતિ જાલદર જોગેદ્રે;
મહો માર્ગે એજ સુખદાતા,—ધન ધન મદાલસા માતા. ૩
- ચિત્તમાં ચેતનને જોઈ, પ્રેમે તેમાં મન પ્રોઈ;
કહ્યું તત્વ જ્ઞાની જે ગાતાં,—ધન ધન મદાલસા માતા. ૪
- એ પ્રેરે માત પ્રસાદી, જોઈ કુપુત્ર મિથ્યાવાદી;
અતિ હિલે પૂર તણાતા,—ધન ધન મદાલસા માતા. ૫

* પૂરી કરી † વાંચો “મદાલસાનો પુત્ર પ્રતિ ઉપદેશ”-સુખરૂપ સ્ત્રીસંસાર પૃષ્ઠ ૩૨-૩૩

પિતૃ-માતા ઝટ પરણાવે, વળિ વિવધી ગીત સુણાવે,
લાં કલ્હાન અનર્થો થાતા,—ધન ધન મહાલસા માતા ૬

શકુંતલાને કલ્પનકપિનો ઉપદેશ

(૫૬ એકવીશમુ-ખંભરા, ત્રિતાલ)

સુણુ શકુંતલા સુકુમારી,

કહે કલ્પ કપિ હિતકારી (૨૬)

હું ધર્મપિતા તુ ક-યા, પાળી તેં શુભ આમ-યા,
નિજ શીન ફૂગ સભાળી,—કહે કલ્પ કપિ હિતકારી ૧
તે આશ્રમ મુજ શોભાવ્યુ, તિર માલિનિ નીર દિપા યુ,
પુરુ વણજને થા ધ્યારી,—કહે કલ્પ કપિ હિતકારી ૨
જો વૃક્ષવેલિ હરમાએ, તુજ જતુ ન લેશ મુહાએ,
વહે હરિચુનવનમા વારી,—કહે કલ્પ કપિ હિતકારી ૩
ધરિ સ્વશુર વડિલમા ઓતિ, રિ સેવા લે મન જીતી,
મુજ મમતા પ્રેમ વિસારી,—કહે કલ્પ કપિ હિતકારી ૪
જોડ રાજ્ય નહિ હરખાતી, તન જોનનમા મદમાતી,
સકુમા સમભાવ વધારી,—કહે કલ્પ કપિ હિતકારી ૫
રાજા દુષ્યત પ્રતાપી, કાપે કદિ દૂષણુ આપી,
થાતી ન અધિર અવિચારી,—કહે કલ્પ કપિ હિતકારી ૬
સપિ મોક્ય મર્મમા બોલે, તું થાતી નહિ તે તોલે,
કરતી ન કવેશ દુખકારી,—કહે કલ્પ કપિ હિતકારી ૭
દેવી ગુણસાગર દેવી, શી કલ્હાન શિખામણુ દેવી ?
કર મગજ આશિષ મહારી,—કહે કલ્પ કપિ હિતકારી ૮

રાય જનક ને રાણી સુનીતિ

(૫૬ બાવીશમુ-ત્રિતાલ ખંભરા)

શ્રી મિથિતાપુગ્ધતિ શાની

હે જનકરાય મમ સ્વામી ! (૨૬)

નહિ મુકિત રાજ્યપદ તજતા, ધરધર કે વન વન ભમતા,
શિદ બ-નેા વેશ નિશાની —હે જનકરાય મમ સ્વામી ! ૧
પંકજમા પદ્ય રહે છે, શી અગે ગવ ગ્રહે છે,
નિલેપ આપ નિષ્કામી,—હે જનકરાય મમ સ્વામી ! ૨
છાડીને દેત અરૂતે લો દાનધર્મ મત પ્રોતે,
એ અતિ ઉચિત નહિ દાની,—હે જનકરાય મમ સ્વામી ! ૩
સત્ શાન મત્સિદાભામે, અથ ઓધ અવિદ્યા નામે;
વ્યકિતગત દોષ વિરામી,—હે જનકરાય મમ સ્વામી ! ૪

સરસ્વે! રહિને સંસારે, જે સત્ સ્વરૂપ નિર્ધારે;	
લે નિઝનંદ નિર્વાણી,—હે જનકરાય મમ સ્વામી !	૫
અહિ ત્રિદંડ ખપ્પર ઝોળી, સર્વાંગ વિશ્રુતિ ઝોળી;	
મળશે શું અંતરયામી ?—હે જનકરાય મમ સ્વામી !	૬
મંગળ માતુનિ ઉપદેશે, મન મુક્તિ કા'ન મિથિલેશે;	
ક્યું રાજ્ય ક્રેમ સુખધામી,—હે જનકરાય મમ સ્વામી !	૭

સૂર-ચિંતામણી.

(૫૬ ત્રેવીશમું-જાનરા, ત્રિતાલ)

મુણ ચિંતામણિ મુજ માર્ગ, કહે સરદાસ શરમાઈ. (૨૬)	
જ્યમ શુક્યુનિએ રંભાને, ઉપદેશ કર્યો હરિ ધ્યાને;	
લ્યમ ચક્ષુ તો ચતુરાર્ધ, કહે સરદાસ શરમાઈ.	૧
તુજ પાડ કેટલો માનું ? તુજ પુણ્ય નહિ આ ન્હાનું;	
તું સલ શક્તિ સુખદાર્ધ, કહે સરદાસ શરમાઈ.	૨
તે વીપ વિષમથી વારી, દુર્ભતિ દુર્ગતિ નિવારી;	
ગાળું મંગળ મોદ વધાર્ધ, કહે સરદાસ શરમાઈ.	૩
સહુ દોષ દણિનો ધારી, લખ શશ નેત્રમાં મારી;	
હરિ હરિ બક્તિ હરમાઈ, કહે સરદાસ શરમાઈ.	૪
૫૬ સવાલક્ષ ગુણ ગાયા, સુગંધામ અમર યજ્ઞ કાયા;	
કીર્તિ કહાન જગ જાઈ, કહે સરદાસ શરમાઈ.	૫

મિરાંબાઈના સોળ શણગાર.

(૫૬ ચોવીશમું-ગણના)

મિરાંબાઈ સોળ સજી શણગાર, (૩) ચાલ્યાં સાસરે રે લોલ;	
હારે એતો રીઝવવા ભરતાર, પલકે ના વીસરે રે લોલ.	૧
હારે દશરા દીવાળી પર્વ, હવે મન સર્વને રે લોલ;	
હારે મિર્ગ ઉત્સવનો ઉછરંગ, રંગ ગધર્વનો રે લોલ.	૨
હારે એના દેશનું નામ અગમ્ય, ગમ ન કેને પડે રે લોલ;	
હારે જ્યાં પ્રેમપયોનિધિ પલ્લ, હંસ કેનિ કરે રે લોલ.	૩
હારે એ દેશથી કાળજ દૂર, સદા કરતો રહે રે લોલ;	
હારે ત્યાં મિર્ગ ક્યું પ્રવાણ, સાર વિસ્લા લહે રે લોલ.	૪
હારે મિરાં ઝાઢયું લજ્જન ચીર, ચટકે હરિ ચૂંદડી રે લોલ;	
હારે મિરાં ચતુરાર્ધ ચણિયો ચિત્ત, કુલીનતા કાંચળી રે લોલ.	૫
હારે મિર્ગ ઉજટન* સદ્ગુરુ જ્ઞાન, ધ્યાન તન સ્નાનનું રે લોલ;	
હારે મિરાં શ્રવણ કર્ણકુલ નામ, શ્રી મુંદરસ્વામનું રે લોલ.	૬

ગુરુવાર ગુડી તિથિ પ્રથમા, ઘટસ્થાપન નવરાત્રમહિમા;
 ધન્ય કળશ સોહે શુભ સદને, નર નાર પ્રકુલિત વદને. ૮
 સ્વર્ધ અખિલ શુભાળ રંગોળી, પૂજે ગૌરી, કુમારિકા ભોળી;
 માગે ભર્તાર રસિક ચતુર, આયુ-વિદ્યા-લક્ષ્મિ ભગ્નૂર. ૯
 ઉત્સવ દર્શન દેવ આનંદ, લાસે શ્રદ્ધાળુને સુખકંદ;
 ધર્મબોધ સાથે રાજરીતિ, પ્રેમ-શૌર્યની ચાલ પ્રતીતિ. ૧૦
 ભરી સભા આપો વ્યાખ્યાન, દાખો સ્વદેશનું અભિમાન;
 માગો શાસિવાહન સમ ગય, કાન ધન્ય અચળ યશકાય. ૧૧

ચૈત્રી નવું વર્ષ-શાકે ૧૮૬૦

(૫૬ સત્તાવીસમું-ધન્યાશ્રી)

ચૈત્ર ચિતન કરિયે, હરિનું ચૈત્રે ચિતન કરિયે. (૮૬)

- સુવર્ણ કળશે ગુડી દર્શને, શુભ નિજ મન્ને કરિયે, -હરિનું ૧
 વ્યોમ-૨૫૧-વસુ-વસુધા-સુખદ, શક-નિશક અગ્નિયે, -હરિનું ૨
 'બહુધાન્ય' + શક બહુ માન્ય છે, રંકોદરને ભાગ્યે, -હરિનું ૩
 મધુમાસ શુભ ભૃગુવામરે, નવીન વર્ષને વાગ્યે, -હરિનું ૪
 રાજર્ષિ શાસિવાહનના, શુભગૌરવ ઉગ ધરિયે, -હરિનું ૫
 શરણ થપ્તે રણમાં ધ્રુમ્મા, અપ્યાં રાત્ર્ય અરિયે, -હરિનું ૬
 દિવસ દીર્ઘ ને નિશિ ન્દાની ત્યાં, નિશિચર ભય નહિ જરિયે -હરિનું ૭
 કાન્તિકારી યુગ પરિવર્તનના, વિજયોત્સવ ગિજવિયે -હરિનું ૮
 નાવન વસ્ત્ર પરિધાન કરીને, દેવ-દર્શને જાણ્યે, -હરિનું ૯
 આસ મિત્રને દાણ્યે મળિયે, સુખદ સુવચનો કહિયે, -હરિનું ૧૦
 નવિન આશ અભિલાષ અમ્ને, ધામિહદ્યે ધરિયે, -હરિનું ૧૧
 વિપ્રવૃદ્ધે આશ્રિતજનને, દાન માન્યમહ દણ્યે, -હરિનું ૧૨
 ધર્મ ધૈર્ય ને ટેક વિવેકે ભય ભમ હરકત હાગ્યે, -હરિનું ૧૩
 સત્ય મનાતન અધર્મ અમણ, પ્રપચ્છે પગદરિયે -હરિનું ૧૪
 પરત્રિય પરધન પરપીડાનાં, પાતકથી ચરચાર્યે, -હરિનું ૧૫
 ઉત્તમ ઉદમ ભુદિપ્રભાવે, કાર્ય રૂડાં આદરિયે, -હરિનું ૧૬
 કપટી કૂં કુટિલ આશા તણ, સુપય અથે તાગ્યે, -હરિનું ૧૭
 ચિતન ચિરધન ચરણકમલન, કળિ ન જામિયે મળિયે, -હરિનું ૧૮
 દુસ્તર ભવસાગર જળ તદપિ, કલ્પન પાર ઉનાગ્યે, -હરિનું ૧૯

પુરાણ^૧ શતર સંવત અને, હિપર એકાવન;
 મંગલમય મધુ^૩ માસ ને, જુધવાસરે પ્રસન્ન. ૨
 શ્રી શ્રીમુખ સંવત્સરે, સાધ્યો ઉત્તમ યોગઃ
 યાચું તે ઐશ્વર્ય ને, પૈર્થ વીર્ય સયોગ. ૩
 સદ્ગાએ સર્જિ કરો, આજ અહો નિર્માણ;
 વસુ ધંધપદ પામિયા, તપ પ્રભાવ પ્રમાણ. ૪
 ચૌદ વર્ષ વન ભોગવી, સીતા સતી સહીત;
 રામ અયોધ્યાનગરમાં, ક્યો પ્રવેશ પુનીત ૫
 વસ્ત્ર અને આભરણનાં, દીધાં વિધ વિધ દાન;
 સુરનર અજર અમર થયા, તે આ સુદિન મહાન. ૬
 જ્ય યશ ધન રૂકતી, કનક કળશ મદીગ;
 બાળ સુતા સહુએ ધર્યાં, ચાર ચીર રૂચીર. ૭
 અરોહ કનિકા કે સર્વ^૪, લક્ષણ શુકન ગણાય,
 રક્ષણ કરે શરીરનું, લક્ષણ વૈદક ન્યાય. ૮
 પ્રતિદાનપુર^૫ પ્રગટ્યા, માત સુમિત્રા તન;
 નાગરાજકુળ નરમણી, શ્રી શાલીવાહન. ૯
 પંચમ વર્ષે રાજ્યગી, રમત રમે તે બાળ;
 ન્યાય વાત સહુને કહે, નીતિ નિયમ વિશાળ. ૧૦
 માટીનાં હથ ઝળ રમે દાહ તોપ તલવાર;
 શત્રુ સામે જૂઠાં, કરે વિજય ટકાર. ૧૧
 તરુણ અવસ્થા તેજ ને, વિદ્યા-વિર્ધિ વિચિત્ર,
 બાળક શુદ્ધિનિધાનના, સકલ પ્રગથ પુનીત. ૧૨
 * * *
 મ્હોટા માળવ પ્રાંતમાં, રવ્ય પુરંદર શ્લેઠ,
 ધનદય ધનજીશાહના, પુત્ર ચતુર શુભ પેર. ૧૩
 મૃત્યુ જાણિ સમીપ ને, શેઠે કરી વિચાર,
 ચારે કળશ ભરિ નામ લખિ, દાદાના ગુપ્ત પ્રકાર. ૧૪
 રવર્ષે શેઠ સિધાવતાં, કામિની માડ્યો કપેશ,
 બંધવ સહુ છૂટા પડ્યા, લેવા લાલ વિશેષ. ૧૫
 ખાદિ જુમિને કાઢ્યા, ચારે કળશ બહાર,
 અસ્તિ 'મૃતિકા' અગ્નિ ને થોભા ભડે પ્રકાર. ૧૬
 ગમ ન પડે કંઈ ભાતને, ગયા ઉજ્જેણી રાજ,
 વિક્રમને વિનતી કરે, "કરો ન્યાય મહાગજ" ૧૭
 "કણ ન્યાયનું કામ આ, કરે વિબુધ નર નેહ,"
 આપુ કન્યાદાન હું. વિક્રમ નિર્મલેહ. ૧૮

નામપુત્રને ખગર ચર્મ, કીધો તેણે ન્યાય;
 અચૂત ભાર્યુ સર્વને, ભાગ ભાગ મહિમાય. ૧૯
 અગ્નિ કળશનો અધિપતિ, લે હય-હસ્તી-દાસ;
 મૃતિકાપતિ ભૂમિનગર, જેતર ગ્રામ ગરાસ ૨૦
 ધાતુ સપ્ત સોદામણી, હેમ જગના નંગ;
 વહ્નિપાત્રનો અધિપતી, લે ઉર ધરી ઉર્મંગ. ૨૧
 મન્નિઃ કાષ્ટ કપામ ને, તલ જ્ય મગ સહુ ધાન્ય;
 હાલ છોતગનો ધણી, કરે સુખેથી માન્ય. ૨૨
 મુણી શાલિવાહન મુજરા, મગલ મોદ ગવાય;
 દીપુ કન્યાદાન શુભ, વિક્રમ હર્ષ ન માય. ૨૩
 કાન શાલિવાહન મુજરા, મહિમા અપરંપાર;
 ગાય સુણે તે સર્વદા, પામે જ્ય જ્યકાર. ૨૪

જરથોસ્તનો જય

(૫૬ અઢાવીશમું સર્વેશ એકત્રીસા, આલ લાવળી)

એ નાના સૂજ ઊઝ્યા ને, રૂપેરી જગ ક્રાંતક્રમાગી,
 ચક્રગઢી સને તેરસો, અષ્ટ કમળદળ નવહું માલ;
 રહેનશાદિની શાહિ પોટી, મદા માંગલિક મગજવાર,
 પેગમ્બર જરથોસ્ત અને સહુ, જરથોસ્તીનો જયજયકાર. ૧
 મષ્ટેખર ધટ્ટમ તારીખે, ઝોગણિસો ને આઝનીશ
 વિપ્લુના પચમ અવતારી, જન્મ્યા વામનજી જગદીશ;
 ધર ધર મુંદર કમગમ ને, ખાનપાન આનંદ અપાર,
 પેગમ્બર જરથોસ્ત અને સહુ, જરથોસ્તીનો જયજયકાર. ૨
 લેહિગનના શુભ ગ્યનમરે, વર્ષ ચૌસો ઉપગ આપ,
 જન્મ ધરી પેગમ્બર જાને, ધર્મધર્મધર પાટી હાપ
 જાદુ-બ્લેમ-અનિમા પૂજના, પાડ્યા ખગ વિચરે બદાર,
 પેગમ્બર જરથોસ્ત અને સહુ, જરથોસ્તીનો જયજયકાર. ૩
 નામ પિત્રાનું પીરસમ્પ ને દેખ્યા માતા સતી સુમળી,
 ધન્ય ભાગ્યને ધન્ય વિધાતા, ફરેદન ઝોલાદ પ્રમાણ;
 અદુરમઝદ ફરમાન પ્રમાણે, કર્યો સુધારાનો સડાગ,
 પેગમ્બર જરથોસ્ત અને સહુ, જરથોસ્તીનો જયજયકાર. ૪
 માગ્નિ નામના મતવાદીઓ, પાછા રેતાંતા કુબોધ,
 મદાત કરીને તેઓ જાને, ભુદિબગથી કર્યો વિરોધ;
 બેઠી વનનના કટાગાથી, બસખ જવાને નીકળ્યા બદાર,
 પેગમ્બર જરથોસ્ત અને સહુ, જરથોસ્તીનો જયજયકાર. ૫

પ્રુદા સર્વથી ઉચ્ચ આદિને, સત્યતણા ચાહક સર્વેશ,
 નક્રી એ તણ ખસ ખ્યાલનો, હિંમતથી આપો ઉપદેશ;
 મામા શત્રુ થણા થયા પણ, લેશ નહિ કીધી દરકાર,
 પેગમ્બર જરથોસ્ત અને સહુ, જરથોસ્તીનો જયજયકાર. ૬

ઉસ્તાદોની સભા ભરીને, ગુસ્તાસ્પે ચક્ષી તકરાર,
 ધર્મ વિષયમાં જીત્યા તો પણ, ધર્માળીનો થયા સિકાર;
 કેદ કર્યા રાજ ગુસ્તાસ્પે, તથાપિ આપ કર્યા ઉપકાર,
 પેગમ્બર જરથોસ્ત અને મહુ, જરથોસ્તીનો જયજયકાર. ૭

ધર્માત્મા પર ધાડ પાડતા, પોતે પીડાયો ભૂપાળ,
 તન-મન અતિ અશક્તિ આવતાં જાણ્યું નજદિક આબો દાળ;
 જાણુ યતાં જરથોસ્તે તેને, ધર્મ પાળવા કર્યો કરાર,
 પેગમ્બર જરથોસ્ત અને સહુ, જરથોસ્તીનો જયજયકાર. ૮

ક્યુ કબૂલ ગુસ્તાસ્પે સારે, દીક્ષા દઇ આપ્યો આરામ,
 પેગમ્બરની વધી પ્રતિષ્ઠા, સિધ્ધ થયા બહુ હામોહામ;
 વર્ષ આસિસે જીવાન વયમા, કર્યા આપ ધર્મી અવતાર,
 પેગમ્બર જરથોસ્ત અને સહુ, જરથોસ્તીનો જયજયકાર. ૯

દુષ્ટ તર્કની સમશીરથી, સિતોનેરે તજ્યુ શરીર,
 ધર્મસુધારક વીરવિયોગે, દુનિયા બધી ચર્ચ દિલગીર;
 રેહ ગર્હ પણુ રહી બહેકતિ, સુવાસ કીર્તિ અપરંપાર,
 પેગમ્બર જરથોસ્ત અને સહુ, જરથોસ્તીનો જયજયકાર. ૧૦

પેગમ્બર સાહેબ પ્રભાણે, સકટ સમયે અરપે શીશ,
 કહાન ધર્મથી નામ રહે ને, જગ સમસ્ત આપે આશીશ;
 નવા વર્ષમા નિધે તે પર, રીઝે અકુરમઝદ દાદાર,
 પેગમ્બર જરથોસ્ત અને સહુ, જરથોસ્તીનો જયજયકાર. ૧૧

જીજ્ઞસુ કૈંદરની મહુતા.

(દોહરા)

ધન્ય જન્યુઆરી સરસ, પ્રથમ ખાસ શુભ વર્ષ;
 ઇસ્વરના જોગણીયા ને, જોગણીયા આદર્શ. ૧

લક્ષિત નીતિ પ્રીતિ તથા, શુદ્ધ દયા સિદ્ધાંત;
 વળી સમરપણુ આત્મનુ, ધન્ય એક દૃષ્ટાંત. ૨

ડીસેમ્બર પચ્ચીશમી, નિર્મળ દિન નાતાલ;
 બેચેન-પાલેસ્ટાઈનમાં, જન્મ્યા ક્રીસ્ટ કૃપાળ. ૩

ધન્ય દિવસ અણ્ય અરે, ધન્ય ધડી પલ વાર;
 સલામતિ જીજ્ઞસુ ધર્મો, અવની પર અવતાર. ૪

ગાજ તાજ અંગ્રેજના, એજ પરમ પરમેશ;
 દીપોત્સવિ સમ પર્વનો, હર્ષ વિશેષ વિશેષ. ૫
 ત્રીશ વર્ષની વય થકી, દર્યા ધર્મ ઉપદેશ;
 તેને બહુ ધર્માધ જન, આખો ત્રાસ વિરોધ. ૬
 આમવામિ દુરમન થઇ, દેવા લાગ્યા દુઃખ;
 નગર છાડિ જાતે ગયાં, "દાપરનોમ" પ્રમૂખ. ૭
 તો પણ ફર દુરીજનો, જાપ્યા નહિ લગાર;
 એકાદી અતિ આગ ને, આખું દુઃખ અપાર. ૮
 સલ સમાની મૂર્તિયે, તેનું દીધું ક્ષેમ;
 દાનજી ઉરમાં સર્વ પર, પ્રેમ પ્રેમ ને પ્રેમ. ૯
 પગિણામે શૂળી મળી ઇસ્વીમન તેત્રીમ;
 દશ દિશ જય જય વર્તિયો, સોએ નાખ્યાં શીશ. ૧૦
 નહિ ગત્ય મતા કંઈ, નહિ વિદ્યા વ્યાસગ;
 તે દેશ વિષે દાખવ્યો, ધર્મ પ્રેમ શ્રી રંગ. ૧૧
 નિજની નહિ કંઈ સ્થિતિ, નહિ શિષ્યો વિદ્વાન;
 છતાં ઇશુ મહારે થયા, રોમ ગત્યમાં માન્ય. ૧૨
 પચ્ચીગ કાટીથી વધુ, થયા શિષ્ય તે કામ;
 દશમા મૈદાનોજ એ, ધર્મ વિજય સુખધામ. ૧૩
 તજનવલાં કિન દીનનો, કરવાને ઉદ્ધાર;
 ખમિન આ અવનિ વિષે, ઇશુખિસ્ત અવતાર. ૧૪
 પાપ તણે બિ કાર પણ, પાપીય બહુ ખાર;
 પરમાન્થી પરાન્થી, અમળ મમળ આધાર. ૧૫
 મલ શીલ વત પાળના, હનિશ્ચંદ નજ રામ;
 કષ્ટ મહન જાતે દર્યા, તેમ ઇશુ જગજાન. ૧૬
 પવિત્ર પ્રેમળ દર્શને, નિર્ભળ મનકુ ચાવ;
 મહાન યજ ગુણ કીર્તને, મન વર્તન બદલાવ. ૧૭
 નીર ફીગ બૂદાં કરી, કરો છોર પવ પાન;
 દાન માર સદગુણ ગ્રહો, હંમ સમા ગુણવાન. ૧૮

* * * *

મુદ્રાંત ન્યાંજવર્તમાન " તા ૩૧-૧૨-૩૮ના અંકમાં તથા અમદાવાદ
 "સુરોદય" માસિકના બન્યુઆરી સને ૧૯૨૯ ના અંકમાં આ
 કવિના ઉપાધિ

(છજસ કેરુના આદેશ.)

- શુદ્ધ ધર્મનું ગળ્ય તે, તેને છે નહિ દૂર;
જે હર પચાતાપથી, તપી રહ્યું ભરપૂર. ૧
- ધર્મ પ્રેમિને પ્રેમથી, નિર્ગુણ દે દર્શન;
અલય દાન દેનાર પર, તેમજ અણુ અમન. ૨
- પરમાર્થે જે વેદગે, દુષ્ણ આપતિ ત્રાસ;
વળિ ઈશ્વરમાં રાખશે, સંપૂર્ણ વિશ્વાસ. ૩
- હવિધ્યવેતા બહુત્ર પ્રભુ, રચ્યા ધર્મના ગ્રંથ;
તે જાણી નિજ જન્મનો, સાર્યક કીજે પંથ. ૪
- તામ્રમ હત્યારા અને, દ્વિમક હલકી જાત;
દૂર રહી તેનું પણ્ય, બહુજ કર ભલિભાત. ૫
- મન મસિનથી નીપજે, ધોર કર્મનાં પાપ;
માટે મન આધીન થઈ, રજે ન ખાશો ચાપ. ૬
- નેત્ર જૂનવે તો તુરત, તેને કાઢી નાખ;
હત્ત હવસ વશ થાય તો, તેને પણ નહિ ચાખ. ૭
- દેહ દીવડો આખ છે, આંખે વીખ ન આખ;
દીપક દેહ પ્રકાશવા, આખજ ચોખખી રાખ. ૮
- જ્ઞાનકર્મના દોષ વણ્ય, તજે ત્રિપાતે જેહ;
ધોર નરકની માતંગા, તેને નિ.સંદેહ. ૯
- લગાડી લપડાકટ્ટી, ચાપ માલ તુજ લલ;
ગાજ વલા વણ્ય તે કને, ધર જદ પીળે માલ. ૧૦
- દુશ્મન તુજને દુષ્ણ દે, દું દે આશીર્વાદ,
જુઝનું પણ કર લાહી, તજી વૈખરી વાદ. ૧૧
- રહી મૌન એનાંતમાં. ધર ધરણીધર ધ્યાન;
તજી માનના લોભને, શુભતજ દેજે દાન. ૧૨
- અહિનું મહુ અહિયા રહે, જટયા લાખો દામ;
સ્વર્ગે જો તે જોઈએ, દે ધર્મે સુખધામ. ૧૩
- “શુ ખાશું શુ પેગ્યું” નહિ કર્ષ ક્રિડર કરીય,
આજ આપ્યું તે કાલ પણ્ય, દેશે શ્રીજગદીશ. ૧૪
- શોધી તેના ગળ્યને, પવિત્ર પદને પામ;
સર્વે વસ્તુ સાપડે, ખાનખાન આરામ. ૧૫
- જોટી દુરુંડા કાળજી, જોટા તર્કો ખ્યાલ;
પાળક પહે પાળશે, મહાય દીનદયાળ. ૧૬
- અવગ કનેજી પ્રાચીએ, મધ્યે તેવા આપ;
ન્યાય નીતિનું તત્ત્વ એ, કહાન મનમાં ચાપ. ૧૭

નાતાલ અને ઈસ્વીસન.

(૫૬ ત્રીસમું-ગ્રામાર્થ ત્રિતાળી.)

- રાજ્યભક્તિ સ્વયં શુભ પર્વ, નામ "નાતાલ" પણ, તાલ સર્વ;
 સનેઁ ઝોગણિયો પાંતરીય, નવલ અંક નિઃશંક લખીય. ૧
- ધન્ય જનન્યુઆરી માસઁ આજે, યોગ મૃતિ-શ્રુતિ શુભ સાજે;
 માસ માર્ગશિર્ષ શિરછત, બાલવ કરણ વિશાખા નક્ષત. ૨
- કૃષ્ણ પક્ષ શ્રીકૃષ્ણમાં લક્ષ, કૃપાનાય કૃપાળ પ્રલક્ષ;
 તિથિ સ્ફળા સ્ફળ કરનારી, માસ મંગળ મંગળદારી. ૩
- દિવસ દીવાળી જેવો ઉલ્લાસ, ગાન તાન ને પ્રેમપ્રકાશ;
 જય ધૃષ્ટ દાર્દરના સુણતાં, જન જય જય જય જય લણતાં. ૪
- પાપી પામરના ક્રેવ અર્થે, લીધો જનમ શ્રીધર્મ સમર્થે;
 જોઈ સંકટ કંટક ઝાડી, ધીરવીર ધધ્યાળ અગાડી. ૫
- દેવ દાનવનું જુદું જેવું, ઈશુ જોમિ અણુદનું તેવું;
 સર્વા કષ્ટ સહો કારાવાસ, તોય લેશ થયા ન હતાય. ૬
- વય તેત્રીમેં બહાર પડીને, લોક કલ્યાણ કીધું લડીને;
 સને તેત્રીમેં અર્ધા પ્રાણ, શરી શળ સહી નિરવાણ. ૭
- તેના તેત્રી કાટિ થયા સિધ્ધ, ધન્ય ધર્મમૂર્તિનું ભવિધ્ય;
 ઈશુ સદૃષ્ટિ ઉપર તે પ્રકાશે, નહિ ઈશુ થયો કાઈ ચાશે. ૮
- નીતિ-ધર્મ-ક્ષમા-પ્રેમ જ્યાં છે, ઈશુર્અંશ પ્રતિનિધિ ત્યાં છે,
 આર્થ-અગ્નિજ આદર્ય એક, એવા યોગ આ વર્ષે વિશેક. ૯
- મોટા ઉમરાવ ને રાય રાણા, ધન્ય ધનિક ને નરવીર સાણા;
 માન પાન શી સમ્રાટ આપે, બ્યાપે હિતસાહ તેજ પ્રતાપે. ૧૦
- સ્વામ ગૌરંગ થઈ એક રંગ, રમો ભેટો મળી મન અંગ,
 ફલાહાર દ્રાક્ષારસ પાન, હૃતમેળાપ શુભ સન્માન. ૧૧
- મળી મંડળીઓમાં ભાઈ, ગાઓ ઈશુ મુજસ મુખદાઈ;
 આહો સર્વ સ્વદેશકલ્યાણ, લહો કાન મનુજ જનમ લ્હાણ. ૧૨

સાલ મુખ્યરત્ન.

(૫૬ એકત્રીસમું-ધન્યામી.)

- મુખકર નવલ સાલ, સહુને મુખકર નવલ સાલ. (૨૬)
 મંગળ^૩-મૃતિ^૩-ભક્તિ^૬-અદ્રમા,^૧ ઈસ્વી વર્ષ વિશાળ;*
 જનન્યુઆરિ પ્રથમા સસિવારે, રાશી યોગ રસાળ;-સહુને ૧
 ધર્મ પ્રવર્તક જીજ્ઞસ જન્યા, નિર્ભય દિન નાતાળ;
 ઈશ્વર અંશ અકળ અવતારી, પતીતના પ્રતિધાળ.-સહુને ૨

૧ * વામદે-ઈ. સ. ૧૯૩૩ ત્રિવિધ મંગળ—(૧) આશિર્વાદમક (૨) દયામક (૩) નમસ્કારમક. ત્રિમૃતિ—(૧) અદ્રમા (૨) વિષ્ણુ (૩) મદેરા. નવધાલકિત મુખચિહ્ન છે.

સત્ય-તપ-વ્રતે જેનું અવળ છે, નામ અમર પ્રેમાળ;
 સન તેનો મલબો આલે છે, દિન-રજનીની ચાલ.-સદ્ગને ૩
 ધર્મધ્વજ ગગને ફરકાવ્યો, ધરી ક્ષમા કર દાવ;
 સહ્યાં સંકટો કારાબદનાં, અધમ અસત્ અરિઆળ.-સદ્ગને ૪
 દર્શન પરસન મન મદિરિયે, દોસે ઝાકકમાળ;
 બાહિર ઠાક નધારા ત્યાગી, બીતર પ્રશુને ભાળ.-સદ્ગને ૫
 એવાં હિપદેશામૃત સિંચી, લીધી સુદૃઢ સંભાળ;
 માઝ્યા હક્ક સમાન સર્વના, માન્ય કર્યા મહિપાળ.-સદ્ગને ૬
 રામ રૂઠતાં મિત્ર ખૂટતાં, બન્યાજ સિંહ શિયાળ;
 પ્રાણુતિ પશુ સલ ન હોયું, રમણું રહ્યું ચિરકાળ.-સદ્ગને ૭
 આજ કાલ બહુ ધર્મ ધર્તિગે, આલી રહી ધમાલ;
 વચનલંગ્મ કરિ રંગ બગાડે, કૃપણ અંગ કેનાળ.-સદ્ગને ૮
 કેળવણીના ખર્ચ વધ્યા ને ધણે હાથ વરાળ,
 ખૂરી દાનતે “લા” લેવાથી, માને મન નિહાલ.-સદ્ગને ૯
 નૂતન વર્ષે ક્ષમા દાન દો, કહાન દીનદયાળ;
 વૃદ્ધ વચન વિશ્વાસ વધારો, ઉરમાં વિમલ વહાલ.-સદ્ગને ૧૦

*

*

*

*

(હંદ સુજા)

સને આગણી શુદ્ધ પાંત્રીશ સાલ, સુભાનુ^૨ ભૃગુર યોગે રસાળ.
 પ્રભાતે પડે તોપ ને બ્યોમ ગાળે, ઈસલા નવા વર્ષનો હર્ષ આળે. ૧
 દિવાળી સમી દીપતી દીપમાળ, મલ્મા લોકના ચોક જોવા વિચાળ;
 ધિમા ઢોલ દુદ્ધલિ વાજીંત વાળે, ઈસલા નવા વર્ષનો હર્ષ આળે. ૨
 ચતી બેઠ્યા શેઠની કામ કામે, ફરિદી લઈ દાન ને દુઃખ વામે;
 નવા ધામધૂમો નવા રંગ રાળે, ઈસલા નવા વર્ષનો હર્ષ આળે. ૩
 મળે માન ને ચાનનાં બાજ લ્હાણું, યઈ ખૂજ એવું ગણે લોક શાણું;
 કુખીને દિયે સુખડી સુખિયાં જો, ઈસલા નવા વર્ષનો હર્ષ આળે. ૪
 ધણા ધાતકી લોકોનો જોઈ નાચ, ગ્લા ત્રીશ વર્ષો સું એકાંતવાસ!
 સહ્યાં સંકટો સલ ને ધર્મ કાળે, ઈસલા નવા વર્ષનો હર્ષ આળે. ૫
 સુણી જોન સાધૂતણે કેવાસ, પડી બહાર પામ્યા સુકીર્તિ પ્રકાશ;
 દિધા શુદ્ધ આદેશ મોટી સમાજે, શુર તે ઈસનું નવું વર્ષ આળે. ૬
 પુરા દીન ચાળીશનાં મત પાળ્યાં, નહિ બાજ કે તીરનાં નામ બાળ્યાં;
 રિપૂએ સ્તુતિ ગાઇ એકી અવાજે, રૂઝ તે ઈસનું નવું વર્ષ આળે. ૭

શુરી શુદ્ધિના દીર્ઘ દોષો જણાવ્યા, શુરને પ્રીતિપાઠ ભાવે લણાવ્યા;
 ક્યાં ગુમદાનો કહ્યાં ના જરા જે, લલા તે ઈસનું નવું વર્ષ આજે. ૮
 લલાસું લલાઈ નહિ એ લલાઈ, લલાઈતણો માત્ર આલામ ભાઈ;
 શુરાસું લલાઈ કરી દીલ દાઝે, લલા તે ઈસનું નવું વર્ષ આજે. ૯
 મયા કાટિ જિજ્ઞાસુઓ શિષ્ય શુદ્ધ, કર્યો આપ ઉદ્ધાર ઈસ પ્રજુદ્ધ;
 તારી પાર પામ્યા ઝહડિ ધર્મજહાજે,^૧ શુર તે ઈસનું નવું વર્ષ આજે. ૧૦
 ખરા પ્રિસ્તિઓને નથી ભેદ ભાવ, નથી દલ કે દીવમાં દાગ દાવરે;
 દુઃખી દર્દિને ના કદી દુઃખતા જે, દયાળુ ઈસનું નવું વર્ષ આજે. ૧૧
 સને ત્રીસની ત્રીસમી^૨ માસ ચોથે,^૪ કર્યો સ્વર્ગમાં વામ કાર્તિક પોતે;
 ખરા ભક્તચિત્તે વિભૂ તે વિરાજે, ખુદાઈ ઈસ વર્ષનો હર્ષ આજે. ૧૨
 કુશુદ્ધિ કુટેવો જવા ઝેર વેર, રચ્યા કહાન આનંદથી હલ તરે;
 શુભારીય દે ઊર જગી હિપા જે, ઈસના નવા વર્ષનો હર્ષ આજે. ૧૩

x x x x x x x x

(૫૬ જત્રીસનું-મંત્રી) જી

સાલ મુખારક હો સહને, સાલ મુખારક હો. (૨૬)

- દેજો દેજો પ્રજુજી અમને, શુદ્ધિ સદ્ગુણ હો;
 તન બળ દેજો, મન બળ દેજો, જનબળ દેજો હો. સહને. ૧
 સૌભાગ્યવતીને પતિસુખ સાચુ, અવિચળ દેજો હો;
 કુમારિકાને વિદ્યા સાથે, બંધવનું સુખ હો. સહને. ૨
 વિધવાઓને હૃદય વસીતે, ભક્તિ ભરપૂર હો;
 ભગિનીભાવ સહને દેજો, સુમતિ સુર્ગત હો. સહને. ૩
 અનુકુળ વરસાદે ખેતીની, અર્તિ આબાદી હો;
 વ્યાપારે ને વિવિધ કળાએ, ધર ધર મગજ હો. સહને. ૪
 મરઠી મ્હામારી અગ્નિના, તાપ સમાવો હો;
 પામર રૂંક દીન જાણીને, તાત તરાવો હો. સહને. ૫
 રાજ્ય પ્રજાના વિગ્રહ સર્વે, નાશ નિવારો હો,
 સંપ પ્રેમ આનંદ આપો, જય જય સત્વર હો. સહને. ૬

૧ વદાણે ૨ દપટ શુદ્ધિ ૩ તારીખ ૪ એપ્રિલ * અ. કવિતા મ્હારાં
 સ્વર્ગસ્થ પત્નીએ રાજકોટ સીમુનાધિની સક્ષાત્ ૧૨વી માએથી તે
 અપૂર્ણ દોવાયી પૂરી કરી અત્રે આપા છે

સ્વંદ ૫—એકધરની સ્તુતિ, ભક્તિ.

(૫૬ પહેલું-રેખતો, તાલ દાદરો.)

લાગી છે એક આપની લગન લગન લગન,
કરી શકે શું સામટાં, વિધન વિધન વિધન.—(૨૩)
ધૃમ્ અને મનસુર નહિ મોતથી ડર્યા,
કર્યો ખુશીથી કામનો, યગન યગન યગન.—લાગી છે એક ૧
નળરાય હરિચંદ્ર, રામ નામ અમર છે,
બાળે ન વશાઃકાપને, અગન અગન અગન—લાગી છે એક ૨
કરી દુષ્ટતા દુઃશાસને, સતીને સતાવવા,
થવા ન દીધ દ્રોપદી, નગન નગન નગન—લાગી છે એક ૩
મહાધર્મ માન મર્ત્યો, સદ્દ દરે થયાં,
રહ્યો ન રિપુ કોઈ સહુ, સજન સજન સજન—લાગી છે એક ૪
નહિ દેશ કે વિદેશ, આક પાન સજિઓ,
પડી ન્યાં સાંજ વ્હાલું તે, વતન વતન વતન—લાગી છે એક ૫
ફરી હાલમાં અમીરીની મજા જુદી,
કડાનં ભજન રંગમાં, મગન મગન મગન.—લાગી છે એક ૬

(૫૬ બીજું)

કરો કૃપા કૃપાળ ! હવે વેળ તો થઈ.
રહ્યો ન કોઈ સગિ, એકલો પડ્યો અંકી—કરો કૃપા ૦ (૨૬)
તનને ન દાજ તો પછી, જનને તે શી દયા ?
અતિ આત્મ સગાંઓ સહુ, ગયાં તજી દર્ધ.—કરો કૃપા ૦ ૧
શકતેજ માની સુજન, પડ્યો મોહ પાશમાં,
અસહ વેદના અને અનીતિઓ સહી—કરો કૃપા ૦ ૨
પ્રિય માત તાત ભગિની ભાત, પ્રેમ વીસરી,
પ્રપચિ લોભ મોહ-પાશમાં ફર્યો જઈ—કરો કૃપા ૦ ૩
અંગે થયું અપગ, કહાં કોણને મળુ ?
મતિ ગતિ અતિ મદ, યાદદાસ્ત ના રહ્યો—કરો કૃપા ૦ ૪
આપુ ગુમાવ્યું જ્ઞાન, આમ શી વડે ચશે ?
જરા જરા દુઃખાનથી, ઉગાર કર ગ્રહી—કરો કૃપા ૦ ૫

(૫૬ ત્રીજું-પ્રભાત, તાલ દાદરો)

જય જય જગદીશ ધૃશ, નિશદિન સુખદાર્ધ, જય ૦ (૨૭)
ઉડિ પ્રભાત નમન કરે, અંતરમાં ધ્યાન ધરે,
શરણુ સર્વેશ ખરે, સુણુ સુણુ સુખદાર્ધ. જય જય ૦ ૧
મોહ તિમિર દૂર જાય, સલ સર્વ ઉદય થાય,
સુજશ જગમાં ગવાય, ભક્તિ બેભારાધ. જય જય ૦ ૨

મન-તન-મન-દાન, ભક્તિયે ન ધર્મધ્યાન,
 ઉદર ભરણુજી લાન, ચાર્યની મગાઈ, જય જય૦ ૩
 વિશ્વના વિચિત્ર રંગ, ચચળ ચિતના તરંગ
 અમ અમમા અનન અધમ ઉધ્ધતાઈ, જય જય૦ ૪
 નામ-રૂપ ગુણ અપાઝ, નિત્ય શુદ્ધ નિર્વિભર,
 ખેડાને ના મતિ લગારે પડિત પ્રભુતાર્થ, જય જય૦ ૫
 છદ્ધાદિ દેવ વ, સાગર પર્વત સુન્દ,
 ગાય નિત્ય સ્તવન હદ, અનહદ હરખાઈ, જય જય૦ ૬
 સાક્ષાત્તુ ઋષિવશ બાળ, શાંતિના અમે શ્રીમાળ,
 આપને જપિયે ત્રિમાળ, પદ પળ હરખાઈ, જય જય૦ ૭
 વિશ્વના પતિ વરિષ્ઠ બાળને કરે ભવિષ્ય,
 આપે આત્મ જ્ઞાન માર્ગ, શુદ્ધ શ્રેષ્ઠતાઈ, જય જય૦ ૮
 શાંતિહિત યોગ ક્ષેમ, દાખવો અપૂર્વ પ્રેમ,
 દહાન ધ્યાન નિત્ય નેમ, નિર્ભય નિપુણાઈ, જય જય૦ ૯

(૫૬ ચોડી ધન્યાશ્રી)

હરિ મહારા મનની પૂરો હામ (૨૬)

નિરિચ્છ ને નિષ્કામ વૃત્તિયિ, કદ જગત્કલિત મમ,
 રહિ નિરોગી રોગી જનને, આપુ શબ આરામ, હરિ મહારાં ૧
 લોભ મોહનો પાશ પચ્છરી, દહિ દીનને દાન,
 મમતા મારૂ માન પાનની, સહન કર અપમાન, હરિ મહારાં ૨
 બલેદ લાવે આપ પ્રેમમાં વાળી વૃત્તિ તમામ,
 કાન આસરો રામ રામ હે, વિશ્વપતિ ધીગમ, હરિ મહારાં ૩

(૫૬ ચાચમુ)

દર્શન દેખે આપ, દયાનિધિ, દર્શન દેખે આપ (૨૬)

જોવો તેવો તોય તમારો, લાગિ લગન મન છાપ, દયાનિધિ ૧
 વિવિધ વાસનાને વશ થાઈ, સજ્જ બહુ સતાપ, દયાનિધિ ૨
 પાપ અમાપ કર્યાં તે જૂલી, મુશિને અશ્વતાપ, દયાનિધિ ૩
 અનાયના આધાર દહાનજી, મૂર્તિમત માજાપ દયાનિધિ ૪

(૫૮ છુ-પિટ્ટ)

હરિ હરિ હરિ દુ દમ તમારો

તાતજી મનથી મને ન વિચારો-હરિ હરિ (૨૬)

ધટ ધટ ગામી, અંતર જામી, આન્ધો શરણે પાર ઉતારો, હરિ હરિં ૧
 શું હું સણાવું ? શું હું મણાવું ? મહારા અવશ્ય લાખ હજારો, હરિ હરિં ૨
 નિજને ન છોડે નવ મુખ મોડે, સંજન સર્વેનો એકજ ધારો, હરિ હરિં ૩
 સંજન સ્વામી, નિર્ભળ નામી, ન કરો નિજ ક્ષદાનજને ન્યારો, હરિ હરિં ૪

(૫૬ સાતમું-ધન્યાશ્રી.)*

તું મહારો આધાર, દયાનિધિ, તું મહારો આધાર. (૨૬)
 અસરણુ શરણુ નામ શુભ તારું, તું કર મહારી વ્હાર;
 ત્યાં જોઈ ત્યાં અપાર લીલા, અકળ ગતી આશર, -દયાનિધિં ૧
 રૂપે રૂંડે કે જર લોભે, જગત જનોનો પ્યાર;
 સકળ વિકળતા ટાળી દબને, વીખ વિષયથી વાર, -દયાનિધિં ૨
 બહાનાની પત રાખ પતી તું, પ્રીતે પતિતોદાર;
 અભય અશ્વજ પદ તારું સારું, યાચું વારંવાર, -દયાનિધિં ૩
 ન્યાયિ હને પણ ક્ષમા કરીને, તારી પાર ઉતાર;
 તુજને ગમતાં કામ કરીને, ક્ષદાન ભઈ નિસ્તાર, -દયાનિધિં ૪

(૫૬ આઠમું-રાહ કાફીની)

જય જય જય જગરાયા, વિસારી કેમ અમારી માવા.
 જય જયં (૨૬)
 કાપા ધડી તો પરવશ રાને, અર્ગાશ્રુત રોગ સમાયા,
 કામ મદાદિક તરકર ભારે, વળિ તેમાંજ છુપાયા -જય જયં ૧
 ભક્તિ ન આવડી તેથી વિભૂજ, આમ શું રોશે ભરાયા?
 જેવા તેવા તોય આપના હૃદયે, તે કેમ થયે પરાયા -જય જયં ૨
 ધરણીધર ધરી રૂપ અનૂપમ, ધર્મની વ્હારેજ ધાયા;
 જૂઠું જગતનાં જૂઠું સખધી, જર ભુવતી ને જાયા. -જય જયં ૩
 પતિતપાવન દીનવત્સલ સ્વામી, આખજ ગ્રથે ગવાયા,
 તેહ તણ અન્યને શીદ ભજિયે, કાન કૃપાછત્ર છાયા. -જય જયં ૪

(૫૬ નવમું)

નાથ ! મને નિરાધાર કેમ મૂક્યો ?

વ્હાલા ! વાટ હું વમમી ગૂંચ્યો, -નાથ મને (૨૬)

કો નહિ રનેહી કો નહિ સાથી, દોલલા દિવસો માણુ,
 વજ્ર વચન નીચ નિર્દય કરાં, કાપે કાળજ મહારું, -નાથ મને ૧
 સખજ પશુને સ્વાધીન ચઢને, શું અંતર હેતરું ?
 ન ગમે તેવું પગલું ભરવું, એથી રૂંડુંજ મરવું, -નાથ મને ૨

* સરકારી કેબલ્સ ખાતાંએ પ્રગટ કરેલી નવી વાચનમાળાની ગુજરાતી ખાસગી ચોપડીમાં (ટાઈટબુક્કમાં) આ કવિતા દાખલ કરી છે, ઈ. સ. ૧૯૦૦

આત્મજ આદેશ યાદ કર્યાથી, અસંગ એકલ સુખિયો,
મન ભમરો ધન લોભથી છૂટયો, કદાન શાને તે કુખિયો ?—નાથ મને ૦ ૩
(૫૬ દસમું)

કેવી બૂલ હતી, હરિ મેં કેવી બૂલ કરી ? (૨૬)
ઝાડજાળ જાળને મોતી માની, લેવા મમત કરી,—હરિ મેં ૧
કપટભાગ ભણી સુખ વસ્તુ, ઝાંખિ ન જોયુ જરી,—હરિ મેં ૨
સંત સુજાનની શીખ ન માની, વૈખાગિ માની ખરી,—હરિ મેં ૩
તન ધન અચળ ગણી દુઃખ વેડવાં, પાપમાં પગલી બારી,—હરિ મેં ૪
પ્રિય આસજનુ દિલું દૂર્યુ, દાઝ ન દિલમાં ધરી,—હરિ મેં ૫
બહુ પસ્તાઈ પથુ શુ યાએ, યથુ તે ન યાવ કરી,—હરિ મેં ૬
કાન કુંભંતી નોમ મારી, તાર તો જાઉં તરી,—હરિ મેં ૭
(હરિગીત)

જય અ-ર અમર અનાદિ ઈશ્વર, અકળ મતિ અવનીપતિ,
જય પતિતપાવન પાપભોગ્યન, દુખ વિ-રણુ મ્હામતિ,
જય જગતના કલ્યાણકારક, વિશ્વપાલક થી હરિ,
નિમગ આદિ પુરુષ સોહ, મુતિ અકળ કળા કરી ૧
કોપો અવિદ્યા મુગ મદનું, કલેશદા દુઃખદાઇ જે,
આ-૧ સુમપતિ શોભતી, મ-મતિ અતિ સુખદાઇ જે,
ઉદ્ધત અનાચારે કોર્પો છે, કુટિલ કાળો ફર જે,
તે ટાળવા સદ્ભુદ્ધિ શુદ્ધિ તાત સત્વર પ્રેરજો ૨
જેમી અનાચારી રિવાજો, બધનો મોપાસથી,
ધેરી રથા મોપાસ વેરી, વેરિ વીષ મહારથી;
તે વિપ્રમ વસમા વનિહપ, વારી કૃપા વરસાવજો,
પર વસ્તુ પ્રાણુધાર જગદર્તા અરજ સ્વીકારજો ૩
(લલિત)

જગ સમસ્તના હે પ્રભુપતી, સુખિ અમારિ આ નમ્ર વીનતી,
પિડિત પ્રાણિની ટાળજો વ્યથા, જગતવદ્દ હે સ્વામિ સર્વના. ૧
પુગવ સંચિને વ્યાધિ ■ વધી, બુલભચારનો નાસ છે અતી,
ગર્ભ બધી રિધી મિદ્ધિ સપદા, જગતવદ્દ હે સ્વામિ સર્વના. ૨
સુચર વિશ્વમાં આપના ધણા, સુખદ માર્ગમાં ના કરી મણા,
તદપિ તે તજ બોરિ આપદા, જગતવદ્દ હે સ્વામિ સર્વના ૩
સકલ જીવનું વતસભાવથી, જિવન જાળવો દુખ ધાવથી,
હૃદયમાં ભરો ભક્તિભાવના, જગતવદ્દ હે સ્વામિ સર્વના ૪
દુરિત દેહ ■ દર્દની બારી, વિષય વાસના અંતરે કરી,
નિત નથી કરે કુમતિ કદપના, જગતવદ્દ હે સ્વામિ સર્વના ૫

(પદ તેરમું)

નટનાગર હૃદય વિહારી, આવો વલ્લભ બહારે મહારી. (૨ક)
સેજ પલંગ સુંવાળાં મૂઢી, અવનીપર આળોડું;
ન ગમે કુળ ગૌરવ મોટાર્થ, લઘુ પદ લાગે મોડું આવોં ૧
અનુભવ મિત્રે આંખ ઉઘાડી, સત્ય અમત્ય ખતાન્યુ;
ગૌરવ ગડિ ગયું આકાશે, જ્ઞાન અગ્નિયે તાબ્યું. આવોં ૨
ખાનપાન રસ રાગ રંગને, એ ઊપર ઓવાર;
સ્વપ્નાંસાં તન સુખડાં જોતાં, મન માને નહિ માર. આવોં ૩
ત્રિશંકુ જેવી ગતિ તોય હું, ખાલી ડા'પણુ ડોળુ;
કર થિર ગતિ મતિ કાન કૃપાળુ, ભ્રમિત થયું મન લોળુ. આવોં ૪

(પદ ચૌદમું-મેરની)*

દે દે પ્રભુ, વર પ્રદાન દે દે,
મારું એજ દયાધના, ત્વરિત તે તુ દે દે. (૨ક.)

અહો રાજ તારૂં રટણુ મટે જેથિ જન્મ મરણુ,
એવી ગતિ મતિ સદૈવ, કૃપામિધુ દે દે દે ૧
ચિત્ત શુદ્ધ પ્રેમ અવ્યગ, આપ ભક્તિ ભાવ વિમળ,
દુરિત દર યાચ સકળ, દીન બધુ દે દે. દે દે ૨
દારા સુત વિત્ત માન, આપ પણ નહિ ગુમાન,
તારૂં ગાન તારૂં જ્ઞાન, કહાન સદા દે દે દે ૩

(પદ પંદરમું-અભગ)

અભ્યક્ત અચિલ, અરૂપ અપાર, અનંત ઉદાર આલ મૂત ૧
આનંદ અબોદ, અછેદ અક્ષર, અન્યુત આલત, ભર્વાતક. ૨
અકળિત લીલા, ચિદ્ધન ચિન્મય, ચિદ્રૂપ ચૈતન્ય, ચિદાકાર ૩
નિરંજન નિરાકાર, નિરાલબ નિરાધાર, નિગમ્ય નિર્ગુણ, કાન ધ્રાઘ. ૪

(પદ સોળમું-અભગ)

પતિત પાવન, સગુણ સાકાર, વિશ્વરૂપ વહાલા વિશ્વાધાર. ૧
દેહ અભિમાન, ચડ્યુ મહા પુર, જીવ જડ કાષ્ટ, તણાર્થ જન્ય. ૨
લક્ષ્મણ લક્ષ્મી, શ્રી પ્રભુ પ્રલક્ષ્મી, આપ દાસ પાસ તો ગાય તરે; ૩
પ્રેમ બળ પ્રેર, યાચ હેમ હેર, કહાન વિનંતી કાન ધર. ૪

(પદ સત્તરમું)

સંસારના ભોગ, સકલ શલિક, તેનો ન વિવેક, મને કાંઈ.-૧
સ્વપ્ન સ્પર્શ સર્વ, ઈદ્રજલ તોએ, સત્ય મને ભાસે, મોહ ચર્ષ.-૨
યાચ નિરંતર, અંતરે ઉચ્ચાટ, કર્ષ તો ઉપાય, તાંત કહો.-૩
પિતાવણુ કોણુ, દુઃખ બાળ દુઃખ, માતાવણુ કોણુ, જૂખ લાગે.-૪
માતાપિતા સ્વામી, નોંધાર આધાર, કાન નમસ્કાર પદે પદે.-૫

(૫૬ અઢારમું)

જન નિલ સ્તુતિ, વાણીનો વેપાર, નાથ એ વ્યવહારથી દૂર રાખ,-૧
 પર દ્રવ્ય દ્રોહ ને વિષય વિકાર, તાત તું નિવાર વારવાર,-૨
 દુખે દાઝી દેક, થયો મહા મેક, થયો ન સરેક બ્રમે ભમું,-૩
 માયા મોહ ભાગ, મહા વિકરાળ, કાન હે કૃપાળ ટાળ ટાળ,-૪

(૫૬ એગણીશમું-દિંદી)

અખિલ વિશ્વનાથ હાથ દોરિ તારે, કોણ દુઃખ ત્રાસથી મને હિંગારે;
 જગતતંત્ર સર્વ તાહરે અધીન, વૃથા વહન કરે ભાર મતિ હીન. ૧
 તુજ કૃતિની પાસ માનવી અચકત, લહે સર્વ મર્મ તે વિવેકિ ભક્ત;
 જ્ઞાન ધ્યાન અર્થ કાંઈ હું ન જાણું, મહત મમત કરી ભાર માત્ર તાણું. ૨
 તું જ ભક્તને અધીન સર્વ ટાળે, ખલક માત્રને કૃપાધિ જો તું પાળે;
 પૂરું પરિવ્રજ મહત્ત નામ તારું, મહત્ત કૃત્યની સ્તુતિ શું હું ઉચારું. ૩
 સર્વકાળ વિષમાન ને સમક્ષ, સર્વ સાક્ષિ સર્વરૂપ તું પ્રત્યક્ષ;
 અજર અમર ઈશ અખિલ જગત્સ્વામી, ખૂબ ખૂબિવંત કંઈ નહિજ ખામી. ૪
 મૂઢ સ્વાસ્થી અને હું મહા પાપી, કૃપાવંત ઈશ આપ હો પ્રતાપી;
 જપું આપ નામ પાપને પ્રજળો, શુદ્ધ સદાચાર લાવના વધારો. ૫
 પતિતપાવના પ્રતીતિ એક તારી, ગતિ કર તું જેમ ગમે તેમ મ્હારી;
 હઉં ચરણ ચરણ અહોરાત્ર તારે, દયા કરિ દયાધના તું મને તારે. ૬
 રસિક કાવ્યકળા જ્ઞાન મને આપો, મલિન મતિ મ્હારી કૃપાનાથ કાપો;
 વિકટ ભવ પંથે હું વિપત અતિ વેડું, અલિત ચિત્ત પડ્યું છેક જઈ હેડું. ૭
 વૃથા વિશ્વનો થયો હું આશિયાળો, હવે આપ વિનાં એક નહિ આરો;
 વિશ્વવંદ્ય તને વિદિત સર્વ વાત, ક્ષમા શાંતિ આપિ કાન કાલ હાથ. ૮

(૫૬ બીશમું-આસ્તી)

જય દેવ જય દેવ, જય અંતરભાગી; પ્રભુ જય. (૨ક)
 જડતા તિમિર પ્રજળો (૨) ટાળી સહુ ખામી. જય દેવ. ૧
 વિદ્યા શુદ્ધિ વિચાર, વિનય ભરી વાણી, પ્રભુ. (૨)
 આપો પ્રેમ પ્રસાદી (૨) નિજ સેવક જાણી. જય દેવ. ૨
 દષ્ટ શ્રદ્ધા સત્સંગ, સંશય સંહારો, પ્રભુ. (૨)
 જ્યોતિ અલખ જગતી (૨) ભવભયથી તારો. જય દેવ. ૩
 માયા મોહ વિકાર, ઋષિ મુનિજન જીતે, પ્રભુ. (૨)
 તેવી શક્તિ અમોને (૨) હો રૂડી રીતે. જય દેવ. ૪
 શ્રવણ મનનમાં પ્રેમ, ભજન યજન કરિયે, પ્રભુ. (૨)
 કલ્પન કરિ અભિવંદન (૨) જય જય ઉચ્ચરીએ. જય દેવ. ૫
 સરવે મંડળ એજ, નિલ પ્રતિ માગે, પ્રભુ. (૨)
 ત્રિશંગ આરતિ ગાઇ (૨) સાષ્ટાંગે લાગે. જય દેવ. ૬

(૫૬ એકવીસમું-આરતી.)

જય દેવ જય દેવ, જય મંગળ કર્તા, પ્રભુ (૨૬.)
 વિદ્ય અશુભ લયહર્તા (૨) અભરણુ ભર ભાર્તા. જય દેવ ૧
 પલમાં પ્રગટે તેજ, તિમિર સહ નાચે; પ્રભુ (૨)
 રવિ રજનીની રચના (૨) અતિ અદ્ભુત ભાસે. જય દેવ ૨
 હર્ષ શોક મુખ કુઃખ, ઘટ ઘટમાં બ્યાપે, પ્રભુ (૨)
 થાપે તેમ ઉથાપે (૨) તું જન મન માપે. જય દેવ ૩
 સત્તા ને સૌભાગ્ય, જર્વ સર્વ મિથ્યા; પ્રભુ (૨)
 એવું ઉર ઠસવાને (૨) આપો સદ્વિદ્યા. જય દેવ ૪
 આબ્યો અવસર સાર, મનુજ જન્મ મોટો, પ્રભુ (૨)
 મુકૂત વણુ વણુશે છે (૨) જોનો નહિ જોટો. જય દેવ ૫
 દાળો પાતક ત્રાસ, જોથી ના તપિયે; પ્રભુ (૨)
 મન હૃદય વશ કરિને (૨) અજપા જપ જપિયે. જય દેવ ૬
 પરિમળ પદોપકાર, તવ મદિર જોડે; પ્રભુ (૨)
 ક્ષમા દયા સાંતિનાં (૨) શુભ જૂપણુ દોડે. જય દેવ ૭
 માગું માગુ એજ, કૃપાધના માગુ; પ્રભુ (૨)
 કહાન હવ ઠર જોડી (૨) તવ ચરણે લાગુ. જય દેવ ૮

(૫૬ બાવીસમું) ‡

આરતી આનંદકંઠ વણ ધર, (૨૬)

તન મન ધન અર્પણુ ઠરૂં છે પરાપર! - આરતી

નેત્ર કરણુ ચરણુ હસ્તમુક્ત આ તન,
 પુષ્પ પત્ર ફલભરીત વન ઉપવન;
 ગિરિ નદિ સમુદ્ર, ધરણિમાં ધર્યું ધન,
 પ્રભુ તે, અમને, જળથી, મળથી, મદથી, મુક્ત મંદ કર-આરતી ૧
 સ્પષ્ટ દુષ્ટ ચતિત પાતકી થયો જઈ,
 જાણિ જોઈ વિપવપાશમાં ફર્યો જઈ;
 અખંડ દંડપાત્ર પંડથી બન્યો જઈ,
 મુક્તિ, મુક્તિ, લક્ષિત, દે અમને, જન મનને, ગણિ

કહાન કિંકર-આરતી ૨

(૫૬ ત્રેવીસમું-પોહ)

જય જગજીવન જગતપતિ, તું, વિષ્ણુ વિરંગી ને લોકપતિ તું. (૨૬)
 તું સિવ તું જિવ, સકિત સહ તું, પામર પ્રાણી હું બેદ લહું તું. જય. ૧
 તું જૈન તું જૌષ યલ પ્રભુ તું, સામત નિર્ણય સચણુ વિષ્ણુ તું. જય. ૨

શ્રી ગમ કૃષ્ણ તે તુજ અવતારો મચ્છ કચ્છ પરશુરામ પ્યારો,
 નૃમિદ્ધ નાર યજ્ઞ વામન આદિ, વિવિધ રૂપે આપી ભક્તિ પ્રમાદી જ્યો ૩
 પતિતપાવન પતિ ગતિ ન દગાએ, દત્ત દિગ્ગજ પશુ હાર ખાએ,
 નિરગુણ મગુણબદ્ધ તુજ નામો, બહુ નામ અહુ ધામબહુ બહુ કામો જ્યો ૪
 જૂ ૧ જૂના મત જૂદા આખરો, જૂઝવા પય આચાર વિચારો,
 પશુ આખરે ખરો એજ તું છુ, તારા વિના નહિ કોને ભજું હું જ્યો ૫
 સહુ અપરાધ ક્ષમા કર દાના પૂર મનોરથ ભાગ્યવિધાતા,
 ગાઈ ગુણો કાન શુદ્ધ તો ચાઈ, દે શુદ્ધ શુદ્ધ તો ભવપાર જાઈ જ્યો ૬

(૫૬ ચૈત્રીસમુ-લાવણી)

જય વિશ્વરૂપ, શોભા અરૂપ, સ્વહાસ જૂપ, લીલા આરી,
 તું માત તાત, તું ભગિનિ-બાત, દિન-રાત વાત જાણે મહારી (૨૬)
 ગુણગ્રામ ધામ અતિ શુદ્ધ નામ, અનિરામ સ્વામ સમ્પદારી,
 તું જગતપાળ જગતની દાળ, તું મુદ્ધિન મૂર્તિ મમળારી-જ્યો ૧
 તું નિર્વિભર ને નિગનર, શુ ગાઈ જાઈ તું પગ વારી,
 તું નિગધાગનો છુ અધાર તું ચિત્ત ઉતાર મરજી મહારી-જ્યો ૨
 દે અભયદાન ગુણના નિધાન, મહુ વિત્ત ગોક-મહુ ખાળી,
 હે વિશ્વવ્રત, તું આવ મઘ, મુલિ મન નમ્ર આજંવ જારી-જ્યો ૩

(૫૬ પચીસમુ-ભેરવી તાલ દાદરો)

પર ઉપમરી પગ ઉપમરી, અહો દેવના દેવ પગ ઉપમરી (૨૬)
 આપિ છના પશુ પૂર્વ કૃપાગુ સાગ્ર મ્હો સુખમરી-પર ઉપમરી ૧
 આશ મને અવિનાશજી તારી, તારી ખરી બનિદારી-પર ઉપમરી ૨
 મૂખ્ય પામર પાપિ હને હું, અગ્ગ કર છુ પુકારી-પર ઉપમરી ૩
 કાપ તુ પાપઅમાપ અમાર્ગ, પૂરુષ પ્રભાવ વધારી-પર ઉપમરી ૪
 શોચ અને અક્રોધ કંઠ છુ માર્ગ બતાવ મુગરી-પર ઉપમરી ૫
 દર પ્રદિને ઝગ તાર ત્રિભુવન, મન વિનિનિ સ્વિકારી-પર ઉપમરી ૬

(૫૬ છવીસમુ ત્રિજોગી)

કૃપાસિંધુ ધર એક અવિમરી

વિના વિશ્વ બધુ નાશમરી—કૃપાસિંધુ (૨૬)

ચાપો ઉચાપો જગતની કૃતિને અનદદ રૂપ વધારી,
 તઈ વિતઈ કરે મનુ ચાકે, શેન મતિ જય દારી-કૃપાસિંધુ
 દીનદયાળ વિશ્વ પ્રતિપાળક દાગક વિપન અકારી,
 ભક્તનું રક્ષણ પોષણ કળિને, દાખવિ છે બનિદારી-કૃપાસિંધુ
 પ્રેમે પ્રણિપત નિલ કરીને માગિયે એજ મુગરી,
 કાન ચગ્ધુ રાગ્ધુ નિલ રાખો, મનના વિકાગને મારી-કૃપાસિંધુ

(૫૬ સતાવીસમું-અરવા પીઠ)

ઓ અવિનાશી અકળ પ્રભુ તું,

પ્રેર સુમતિ કરે પદ્મભજન હું. (ટક)

અપરમ પાર આભાર હિ તારા, વહેતિ સદા કરુણામૃત ધારા. ઓ ૧
એ તુજ માનવિ ગુણ સહુ ભૂલી, વિષયની વાસનામા ગયા ફૂલી ઓ ૨
ભજન વિના જન જીવન ખોડું, જનમ મરણ લય મસ્તકિ મોડું. ઓ ૩
પરવા પરબ્રહ્મ તુજને ન મારી, પણ તું નિરાધારને લે સુધારી. ઓ ૪
ભાવે કલાવે જપુ નામ તારું, તુજને ઘટે તે કર હરિ મારું. ઓ ૫
વિદ્યા વિવિધ ગુણ લેશ ન જાણું, કાવ્ય ચમત્કૃતિ રતિ ન પ્રમાણું. ઓ ૬
જનમ લાભ દાન કવન હું કરે છું, પ્રેમે પ્રભુ તુજ ચરણ ધરું છું. ઓ ૭

(૫૬ અઠાવીસમું-રામઘી)

પૂરણ પદ્મ પ્રભુ પુરુષોત્તમ, અધિક અધિક ઉપકારી રે, (ટક)

સર્વ અળમા વ્યાપ્ત દિસે છે, ગહન ગતિ અતિ નારી રે -પૂરણ ૧

પ્રાણિમાત્રનું પોષણ થાવા, સુખકર સગળ્યુ વારી રે,

વાયુ અનળ નલ નગ નિષ્પન્નયા, ખગ મગ શક્તિવધારી રે -પૂરણ ૨

ગ્રાહ્ય ટાંઢ તાપ વૃષ્ટિની, ઋતુ ગ્યના સુખકારી રે,

નિરખિ નિયમ જગ થાકે દષ્ટિ, માનવિ શક્તિ બિચારી રે -પૂરણ ૩

અરણ્ય પ્રકાશે જળ શોષણ થઈ અને લૂણ ગુણકારી રે,

ક્ષાર ઔષધી કાન રચિકર, વિવિધ ગુણે વિસ્તારી રે -પૂરણ ૪

(૫૬ ઐગણ્વીસમું ભેટવી)

જગદીશ્વર જગદાધાર, મુજ અરણ આ નિગધાર ધાર, -જગદીશ્વર ૧

તુજ અપાર ગુણ હું શુ ગાઉં અપ્રમતિ અતુમાર સાગ -જગદીશ્વર ૨

ભય ભરિત આ ભવસાગરથી, ઝાલી કર કિસ્તાર તાર, -જગદીશ્વર ૩

ગુણગુણન પણ ગોચા ખાએ, ભરી જ્ઞાન સહાર ભાર -જગદીશ્વર ૪

ગમાર નર કયમ માર ન ખાએ, મૂકી દઈ દરકર કર, -જગદીશ્વર ૫

સુખી ન કોઈ દાન કલ્પના, દુખ વિખની વખાર ખાર -જગદીશ્વર ૬

કુમપ કુતર્ક દૂરે ફેકી, સસાવની સહાર ભાર, -જગદીશ્વર ૭

દાન કરગર અનાય પાલક, ઈશ આવ આવાર બહાર -જગદીશ્વર ૮.

(૫૬ ત્રીસમું)

અવિનાશી બહારે આવો રે, અંતરયામી. (ટક)

પામર હું પાપી પ્રાણી ભક્તિ તારી નહિ જાણી,

રીતિ રૂઢી ન પ્રમાણી રે, અંતરયામી ૧

નહિ દાન પ્રુણ કષ્ટ રૂએ, પૂજા અર્ચા ના સજે,

કીધા કુકર્મ ખૂણે રે, અંતરયામી ૨

ઉપદેશ કર્યામાં શરો, વર્તનમાં છેક અધૂરો,
કીર્તિનો લોભી ખૂરો રે, અંતરયામી. ૩
મુજ લક્ષ્મ તારે હાથે, નવ ઓથ કોઈની માથે,
તારો બણી લે સાથે રે, અંતરયામી. ૪
દે ભક્તિ જ્ઞાનપ્રસાદી, મટવા મનમલની બાદી
સર્વજ્ઞ આદી અનાદિ રે, અંતરયામી. ૫

(૫૬ એકત્રીસમું-કાદારવો)

ગાઉંજી હું ગાઉંજી, હરિ તુજ વણુ કોને ગાઉંજી ? (૨૬)
વાદળ વિપત્તિનાં ચઢી આવે, મનમાં મસ મુખાઉંજી—હરિં ૧
ગર્વિ સ્વારથી સગાં સંબંધી, તેથી શું સુખિ થાઉંજી.—હરિં ૨
ફાકટ ફદે ફૂલિ ફમાઈ, છેવટ બહુ પસ્તાઉંજી.—હરિં ૩
હારિ હરિ દુસ્તર દુનિયાથી, તારિ સાજતા ચઢાઉંજી.—હરિં ૪
કાપ કુમતિ ઝટ આપ સુમતિ તું, જ્ઞાન પંથે ગુમાઉંજી.—હરિં ૫
કુતકીથી કર મુક્તા કૃપાણુ, હરિ ઠોકર નવ ખાઉંજી—હરિં ૬
કહાન કરી ઝટ તન મન અર્પણુ, ભક્તિ સુધા પીઈ પાઉંજી—હરિં ૭

(૫૬ બત્રીસમું-માડ-ગરબી)

અરે ! અવિનાશિ આ તે, શી દશા, અમારી રે ચર્ધ ? (૨૬)
ધર્મ મૂક્યો કર્મ મૂક્યાં, મૂક્યો સદાચાર,
માત તાત ગુરુની સેવા તજિ, મન્યો માત્ર શૂગાર રે. અવિનાશિં ૧
વેદ ને શાસ્ત્ર વખાણિ વખાણિ, તે પણ તન્યાં છેક,
ગણિ પુરાણુ ગપાટા પૂરા, વેણ કાઢ્યાં અવિવેક રે. અવિનાશિં ૨
ગુરુ ને શિષ્યો શાસ્ત્ર પ્રમાણુ, કોઈક કરતા કાજ,
વિત ને વિષયના પાશે બધાઈ, ધર્મ તન્યો મહારાજ રે. અવિનાશિં ૩
“કાણુ હું હું ને માનવ તન શુ ? શું કરવાનાં કામ ?”
કેવન-કામિની-કીર્તિ લોભે, તે પર આધ્મું ન ખ્યાન રે. અવિનાશિં ૪
મત-વિદ્યા ને ધર્મ વિચારે, મોટો પડ્યો મતભેદ,
ન્યાય વાતે નહિ લક્ષ્મ પડે, ખરેખરો એ ખેદ રે. અવિનાશિં ૫
પંથ પંચના પદ્ય ને ગ્રંથે, મમતે જાણ તણાય,
સંપ સંપત્તિ ટેક ખૂટ્યાથી, અંતરે લાગી લાગ રે. અવિનાશિં ૬
“મરણદાન” તો વાણીમાં માત્રજ, ઝાળંગી ધર્મની હદ,
સંતતિ દપતીના દુરચારે, કહાન કે” રિચિતિ દુ ખદ રે. અવિનાશિં ૭

● કેટલાક વૈષ્ણવો માત્ર કરી આવી, ઓ-પુરુષ અને આબાપ-છાકરાં, સ્વર્ગ-માત્રથી અસહાય-મુવાદળ જવાને એ સદાચાર(૧)ચાલે છે તે “મરણદાન” કહેવાય છે

(૫૬ તેત્રીસમું-ધોળ મરખી)

- કર કરણા રે કર કરણા; દીનાનાથ દયાળ (૨૬)
- મુળને હરિ તૂજ આશ રે,—કર કરણા. ૧
- મ્હારો તું છું રે, મ્હારો તું છું રે, આણનો પ્રતિપાળ;
- હું તારા દાસનો દાસ રે,—કર કરણા. ૨
- સહુ જૂઠું રે સહુ જૂઠું રે, જગ આળ પંપાળ;
- માવાનો મિથ્યાભાસ રે,—કર કરણા. ૩
- ઠરી ફૂંકું રે, ઠરી ફૂંકું રે, આપું અન્યને આળ,
- વિશ્વાસનો નથી વાસ રે,—કર કરણા. ૪
- કામી કોધી રે, કામી કોધી રે, લાલચી મધલાળ,
- શુદ્ધ જીવિનો ન પામ રે,—કર કરણા. ૫
- તાર ત્રાતા રે, તાર ત્રાતા રે, કર ત્રાસ કૃપાળ,
- કહાન ટાળી સહુ ત્રાસ રે,—કર કરણા. ૬

(તોટક)

- જ્ય આણપતિ જગજીવન તું, કરુણાનિધિ અર્થ તને નમુ હું;
અકળીત કળા ન સકાય કળી, નકલી મતિ મૂર્ખે મહા નબળી. ૧
- અધ આધ અગ્રાધ કર્યો હરિ મેં, કરણા દષ્ટે તુ ક્ષમા કરી દે;
મદ મોહ નિમગ્ન થયુ મન છે, વિષયે દુરવાસિત આ તન છે. ૨
- તદપિ ગુણ જ્ઞાન પ્રચાર કરે, ભવભીતિ અનીતિ અગ્રાધ હરે;
હિતકારક શું ઉપકારક શું, કરુણેશ કહાન ન જાણું કશું. ૩

(વર્તવંતવકા.)

- મર્વેશ શ્રેષ્ઠ સુખદાયક સર્વ સ્વામી, માયુ કૃપા મિરદ પદ પદે પ્રણામી;
અત્યંત આધ અવ દુર્ગુણથી ભરેલો, છુ હું અધિક શક મોહ વિષે ઠરેલો. ૧
- છોજકૃપાળ અવિનાશિ અતિ ઉદાર, છોજ બલિષ્ઠ દુષ્પ્રમાથી બચાવનાર;
પ્રેરો સદાયરણ ને શુભ દિવ્ય જ્ઞાન, અજ્ઞાનપાશ થકિ મુક્ત થઈ નિદાન. ૨
- સદ્ધર્મે કર્મે સુખદાયક તે કગવો, જ્ઞાની મમાગમ થકો શુભ લેહ લ્હાવો;
પ્રીતે પ્રવતિ પરમારથ પથ નિલ, સાતિ ધરી સરલ ચિત્ત કરે વિદીત. ૩
- સંપી સદા સકળ આર્ય પ્રજા મનેથી, ટાળે વિરુદ્ધ દુર્ભાવ મહુ તનેથી,
સપાદિ સપ્ત સુખ સાર્યકને કરે એ, છે કાન કરિ અતિ નમ્ર વિનંતિ તે એ. ૪

(દોહરા)

- નિલ નિરંતર નાથ છે, નિર્વિકાર સુખકાર;
સલ શુદ્ધ ચૈતન્યમય, વ્યાપક વિશ્વાધાર. ૧
- પાળક સકલ જગતતણા, ટાળક ભય દુઃખકાર;
પરિપૂર્ણ પરમાત્મપદ, મદા સાંતિ દાતાર. ૨
- સદ-ચિદ-ધન-આનંદ થી, વ્યાપક પરમાનંદ;
ભજન ભક્તિ ભારે કરે, હરો સકળ દુષ્પદ. ૩

મારી મદ મતિ અતી, પતીતપાવન આપ
આપ પ્રનાપે સુધરે જો ચાપો સિર હાય ૪

(જુલગી)

સદા દાગ કતારે કતારે સ્વામી, કૃપામામરા નામરા તે નામી,
ધરી ધ્યાન શ્રદ્ધા રમરિયે પ્રનાપો, કૃપાનાથ એવી મતી શુદ્ધ આપો ૧
અરા પ્રેમમા ચિત આસન્ન ચાય, અગળી ભર્મા માર્ગમાં ના જવાય,
અરારી^૧ અગ બીજાની હાપ હાપો, કૃપાનાથ એવી મતી શુદ્ધ આપો ૨
કહેવાય રૂઝ અને તે કંઠાય બુઝા બહેમ વટોળમા ના ઉઠાય
સદ્ જાપ જન્મત ચાપો વિલાપો, કૃપાનાથ એવી મતી શુદ્ધ આપો ૩
રહે નિત્ય આનંદ સંગાય હોરે છમે કે બની ના જવાએ જરેરે,
કહે કુશ્મંતિથી તરે ભક્તિ ત્રાપો,^૨ કૃપાનાથ એવી મતી શુદ્ધ આપો ૪
કહે સાચ ટો મદા સર્વ દામ, કહી ના રોકે કોઈ હીણો હરામ,
પરાયો નિવારાય ખૂરો બગાયે, કૃપાનાથ એવી મતી શુદ્ધ આપો ૫

(પદ આંત્રીયમુ સે રહ)

જય જય જગત્કાર

સર્વદા જય જય જગત્કાર (રેક)

સ્વેદન ઉદ્ધમિત અગ્રયરાયર, જીવ માત્ર સજનાર,
માને જગતતત્ર સદુ દુર્ધન,^૧ વિષ્ટ વિષ વ્યવહાર—સર્વદા જય ૧
પવન પાણી નકતુ તરની ગ્યના, જૂઝવિ સાજ રહવાર,
ભરતિ એટ ગવિ ચદ્ર તણિ ગનિ, શીતળ ઉલ્લુ પ્રમર—અર્વ ! જય ૨
હીડીથી કુજરને આપે, હોર જાણુ આહાર,
પામર પાતંગિ પણ રહે અદનિશ ધ્રુવ ઉદાર—સવદા જય ૩
રહી મનોમન સાક્ષિ સર્વમા, જલે ગુપ્ત વિચાર,
દયાનિધિ તે દીનનધુ છે, નિરાધાર આધાર—સર્વદા જય ૪
નવિન વર્ષમા નવિન વિશ્રુતિ, પ્રભુજી પ્રેર પ્રસાર,
અન યાયના એજ કરે છે, નમિ નમિ વાગવાર—સર્વદા જય ૫

(પદ ઓગણવાલીયમુ—વાવણી)

હે વિશ્વમર કરુણામાગર જગનાથ જગજિવન હરી,
પ્રભુપાગ પ્રભુ અનાથ બધુ માગુ વાણિ પ્રેમગ મધુરી
સચગવર સહિર્મા વ્યાપક, સર્વશક્ત સર્વદા સદા,
સર્વાતર સ્વામી શુભ ચરણે, ધ્યાન ધરી નમિયે સખદા. ૧
દુર્ગુણ સધગા દૂર કરીને સત્ય સતત સંગુણ પ્રેરો,
પિતાતુલ્ય પોષણ મરિ જનનું આધિ-આધિ અગ્રાધ હરો

વધે બધે સંપત્તિ સુખસાધન, અથ અષ્ટિત ઘટમાંથી ઘટે;
 રસનાથી નિરાદિન રટિયે પ્રભુ, ખટખટ ઝટ જગમાંથી મટે. ૨
 દેશિજનો સહુ સંપિ જંપિને, કુત્સિત કળિથી અલગ રહે;
 ઈર્ષ્યા બહેમ પ્રમાદ પરહરી, અલભ્ય ઉત્તત લાલ લહે,
 નિદિતપણું નિષ્કુરતા જાતાં, કીર્તિજ્યોત જગમાં જાગે;
 શુભ સુમતિ એવી પ્રભુ પ્રેરો, તોજ અનીતિ દુઃખ ભાગે. ૩
 આપો શાંતિ સર્વના હિરમાં, જેથી સુખ સાધન સાધે;
 આદર આણિ ઉદર પોષણનું, તો પરિણામ સુલભ લાધે;
 દયા કરીને દીન ભપરે, અન્ન-ધનની વૃદ્ધિ કરો;
 કાપી કલેશ કુચંપ પરસ્પર, દ્વેષમૂળ દુખદાર્ઢ હરો. ૪
 સત્ય સાલ્ય સર્વશ્વર તારી, તું કરતા હરતા જગનો;
 આશ્રય આશા તુજ કરણાથી, કરે કાર્ય આરંભ જનો;
 ઉઠો સ્વદેશી ઝંઢ જાગિને, નિદા બહેમ પ્રમાદ તણ;
 ખરો સુધારો ખડાર પાડવા, કરો પ્રવૃત્તિ મંપ સણ. ૫
 આગેવાનિ કરી આગળવત, ભરતખડનો ઉદય કરો;
 રહે નામ અક્ષય આ જગમાં, વિજયરૂપ વરમાળ વરો;
 કીર્તિરશ્મિ ધામે જ્ય જ્યને, સુચરનો સદ્ગુણ ગાશે;
 માવતચ્છ દિવાકર જગમાં, પુણ્યકાર્ય તે પંકાશે. ૬
 ડાંગધાણુ મલિક સુધરેલા, દુષ્ઠ અતી ગર્વિષ્ઠપણે;
 કરે અર્થનો અનર્થ જગમાં, સમર્થતા નિજલીજ ગણે;
 સુધર્મનો તજિ પથ કુધર્મે, ગુપ્તપણે આસન્ન રહે;
 ખજાના ને ખાંપણુ ધારણુ કરિ, શીલ જનોનું દીલ દહે. ૭
 એવા કુત્સિત અસ્ત યર્ધને, દેશભક્ત વૃદ્ધ પામે;
 નીતિ ઠ'પણુ ને આવડતે, અનીતિ તો ન રહે નામે;
 પક્ષપાતિ વિશ્રામધાતિ જન, પ્રલક્ષે ઈશ્વર પાસે;
 ઉત્તરમાં અક્ષર શું કે'શે ? ખરી પરીણા સાં થાશે. ૮
 સદાચાર સુચિયારે ચાલો, મિદિ સુશુદ્ધિ સુખ લાધે,
 એ આશાએ પ્રાર્થન કરતાં, નિર્ભય જય જગમાં વાધે;
 માર માર શોધી માહરજન, હમગુણે પવપાન કરો;
 જ્ઞાન વિનંતી એજ કરે છે, સત્યમેવ જયને ઉચરે. ૯

(દોહરા)

આઘ અંત અવિનાશિ જે, પોષણ પુણ્યમમ;
 સુખદાયક ગ્લાવક સદા, મુંદર સોખાધામ. ૧
 અદ્વય દગ્ધા તે ઈંદ્રની, અમિત જ્ઞાન ભંડાર
 સખતાં ગાનાં વર્ણને, મોઢ ન પામે પાર. ૨

તુઝારામ નરસિંહ ને, નામદેવનાં નામ;
ભક્તિ પ્રતાપે અચળ છે, ભક્તિ મુક્તિ દે રામ. ૩

(સાદૃશ્ય)

તારી પૂર્ણ કૃપાધિ નાય સદ્ગુ, ષઢાંક ભારી રત્ન,
તારી પૂર્ણ કૃપાધિ સર્વ શયિનું, સૌંદર્ય સર્વ લયનું;
તારી પૂર્ણ કૃપાધિ વાયુ વસુધા, આકાશ વૃષ્ટિ કરે,
તારી પૂર્ણ કૃપાધિ વૃક્ષ લતિષ્ઠ, તારુણ્ય તાલુનું ધરે. ૧
તે ત્રાતા ભવ વારિ તારિ અમને, શાન્તિ સુખો આપને,
તે ત્રાતા જગદીશ ધર્ય સધળે, શાન્તિ સુખો રચાવને;
તે ત્રાતા મતિ નિલ સસ ધર્મે, મ્હારી પ્રવર્તાવને,
વિદ્યા વાણિ વિશુદ્ધ જ્ઞાન હૃદયે, રૂડી રિતે પ્રેરને. ૨

(ચોપાઈ-ત્રતાવ) *

મ્હારા અંત સમયના ઓ બેલી, તમે સંભાળને પણ હેલી;
મ્હારા અંત સમયના આધાર, મને કરશે ન લેશ લાચાર. ૧
મ્હારા અંત સમયની ગિદ્દિ, રહે આપ ચરણમાંજ શુદ્ધિ;
મ્હારૂં અંત સમયનું ધ્યાન, તોત આપનાણું એક તાન. ૨
મ્હારા અંત સમયના સાથી, મને લોભાવશે ન ક્યાથી;
મ્હારા મ્હારા કે'તાં ધીર થાઉં, ક્યા શબ્દવડે મુણુ ગાઉં. ૩
નથી વિદ્યા નથી શુદ્ધિ જ્ઞાન, નથી ભજન ભક્તિનું ભાન;
રહે આપ પદે અનુરાગ, માનું જીવિત સફળ અહોભાગ્ય. ૪
બૂઢું સંસારની મોહભજ, જમું જગતપતિ જપમાગ;
આપ્યું જીવિત તો ટેક સંભાળો, સદુ પાપ ને તાપ પ્રભાળો. ૫
ક્યાં અતિ અવગુણ અપરાધ, કૃપાનાથ કરો સદુ માફ;
ભલા ભોગાના શિવ ભગવાન, કાન ચરણકમળમાં પ્રણામ. ૬

(પ્રભાવ)

હે અનાથ નાથ, પડી બૂલ બહુ મારી, (ટક)
હાય જાણિ જ્ઞાર કાઢ, આશ એક તારી.—હે અનાથ. ૦
ધર્મ નહિ ધ્યાન નહીં, લોભ લાચ લાગી;
ધનની ધામધૂમ મહિં, આયડ્યો અલાગી.—હે અનાથ. ૨
હાયથી ન દિધું દાન, તકે ન એક સાધી;
ધૂર્ત મૂર્ત લટિ ગયા, બોડ ઠોડ ખાધી.—હે અનાથ. ૩
યોગ્યતા નહિ તથાપિ, વિશુ અમાપ આપ્યું;
ખાણું નહિ ખરચ્યું નહિ, કુખ ન કાનું કાપ્યું.—હે અનાથ. ૪
જાણિ જોઈ વાંક કરી, જાગ્યને વખોડું;
નાથ તોય ગુણ લાજ, કાન હાય જોડું.—હે અનાથ. ૫

● આ કવિતા મ્હારાં સ્વ. પત્નીના અંત સમયે તેમનાં સમાધાન માટે રચી હતી.

(૫૬ સુમાલીસમું-ખમાજ તાલ સુમાલ)

સાધન શું રે કરે ? હવે હું સાધન શું રે કરે ? (ટક)

જે ચક્રી ભય ને ભરમજ ભાગે, લવજળ પાર તરે; હવે હું ૧
જન્મ ધર્યો શું જર મેળવવા, જપ તપ ન દર્યું ખરે, હવે હું ૨
એક મને નહિ હરિ ગુણ આપા, જ્યાં ત્યાં ફરતો ફરે હવે હું ૩
પગ પુવ્વ પાછળ પાપે આગળ, પશુવત હિર ભર હવે હું ૪
તન જગરે મન નિર્જળતાથી, વરતુ શુભ ત્રિસરે, હવે હું ૫
કાન કૃપાધન કર સાહીને, તારો તોજ તરે; હવે હું ૬
x x x x x x

(૫૬ પિસ્તાલીસમું-સાદૃશવિકીડિત)

હે માતા જગજીવના કરિ કૃપા, બહારે હરે આવરે;
જેએ તું અન્યાય હાય જુજુમો તેએ હજી તાવરે,
છૂટે બાણ કૃપાણ ધાણ નિકળે વિધાય સ્ત્રી-બાળકો,
યાએ જ્યાં સહાર સભવ કરો, લેવાજ રૂડા દોકો ? ૧
બહાનાં કાદિ સતાવતા બહુ શકે, ધાગ રૂઢી બધને,
મૃત્યુની નહિ ધાક બહીક મનમા, શું કે'વું તે શખને,
જેએ છે સધળો પ્રકાર નજરે, તેએ નહિ સુધરે,
તેને તુ પ્રભુ પ્રેમ પ્રેમ-કરણ, તો અર્થ કાર્ધ મરે. ૨
લોભી થે ધન માનના હર તરે', ભારે પ્રપચો કરે,
સત્તાનો ભય દાખવી પલ પલે, ગ્રાણો પગલા કરે,
પાંડ રૂક ગરીબને નિશ દિને, ચૂચે ચપ્પ ગીધડા,
રે'વા દે નવ સાતિથી પલકમા, મૂંઢીજ લે બૂપડા. ૩
છે જેને નહિ માનવી હૃદય કે કર્તાગ્ની બહીક રે,
હત્યારા પશુ દૈત્ય માનવરૂપે, છે તેહ ધિક ધિક રે,
સચ્ચાં સદૃષ્ટ સાપ પાપ લઈને, હાથો ધસંતા જશે,
ખોર્ધ માનવ જન્મ રત્ન કરથી, નીચી ગતિ પામશે ૪
યાએ થી-સુખવૃદ્ધિ મત્ય મુગની, જાંખી રૂપાણી ભલી;
પૂરો એ મનકામના કરિ કૃપા, દારણ દોનો દળી,
રાગ વિક્રમ ભોજ રામ જન્મવા, જેની પ્રતિક્ષા હજી,
એવા રાગવિ વીર આજ ચાકો, કીર્તિ વરો કહાનજી. ૫

સ્વંદ ૬ ઘો-આત્મવોષ અને હિતોપદેશ.

(૫૬ પહેલુ-પીલુ)

ભજ ભજ ભજ મન નાય નિરજન,

કામ-મદાદિક અરિગણુગજન, ભજ ભજ૦ (૨૩)

ઓમ્ ઓકાશર ઋષિ-મુનિ ગાએ,

છોડિ ખીજા સહુ સ્વર ને વ્યજન, ભજ ભજ૦ ૧

સ્થિતિ ઉત્પત્તિ લયના કર્તા,

સાક્ષિ સ્વરૂપે લવ-લયભજન, ભજ ભજ૦ ૨

ત્રિગુણાતીત ત્રિકાળ અખાધિત,

જોગિ-જાતી-મતિ ચાલે ન રચન, ભજ ભજ૦ ૩

કલ્પાન અનૂપમ એ તપ-તીર્થે,

કોળે નિશદિન તન-મન મલ્લજન, ભજ ભજ૦ ૪

(૫૬ ખીલું-જિજોડી)

ભજુ એક ઓકાર આનંદકારી,

મહા મન્નજ મન્નકારી,—ભજુ એક૦ (૧૩)

અ પરબ્રહ્મ ઉ એક અક ને, મ શિવ અર્થ વિચારી,

આદિત્યરૂપ તે આદિ દેવેચને, નિત્ય સિદ્ધ નિરધારી,

ભજુ એક૦ ૧

અ-ઉ-મ અર્થ માત્રા ત્રિપુટી તે, ઓકાર અખિલ લખાએ,

તે સન્નિધાનંદ પ્રણવના જાએ, જિવ શિવમાં મળી જાએ,

ભજુ એક૦ ૨

“આમેન” અમેજ, યવન “આમીન” ને, આર્યો “ઓમ” ઉચ્ચારે,

ઓકારનાં એ અપ્રમથ રૂપો, અષ્ટાંગ યોગે વિચારે,

ભજુ એક૦ ૩

જરથેસ્તિ, જૈન ને અગિહત દાદાર, અદુરમઝદને ઉપાસે,

અ અક્ષરે આરભ છે તેનો, ઓમર તેમાં પ્રકાશે,

ભજુ એક૦ ૪

હર્ષમાં શોકમાં જ્ઞાનમાં તાનમાં, શાય આરંભ અકારે,

ધંધરવાયઃ એજ અક્ષર છે, સાક્ષર ને નિગકારે,

ભજુ એક૦ ૫

ઉત્પત્તિ સ્થિતિ ને સહારલીલા, ક્ષેમ પ્રેમ શીર્ષ સત્ત્વે,

પ્રમજા અકલ્પ રસ ચૈતન્ય છે, કાન શી ઓકાર તત્ત્વે,

ભજુ એક૦ ૬

(દિક્કર)

ઓમ્ ઓકાશર ત્રિપુટિમાં, બ્યઠિ સમ્યઠિ સમાય,

ખૂર્ચ કાળ કાન્તિ અને, શાન્તિ તેયિ પમાય,

૧

(૫૬ ત્રીજું-પહાડી)

(એ) નિરંજન પદને, કોઈ મતજ વિગ્લા પામે. (૨૩)

મૂળ દ્વારથી ખેંચિ પવનને, ઉલટે દ્વાર ચલાવે,
નાગણુ નાભિકમળમા ચલી, તેને તુર્ત જગાવે, નિરંજન૦ ૧
મેરુદંડ સોપાન ચઢીને, અમરગુહાની માહે;
આસન મારી ધ્યાન ધરતાં, ઝગમગ જ્યોત જણાયે, નિરંજન૦ ૨
શશિમંડળમાં સુધા શ્રવે તે, પીતે તૃપા સમાવે,
શયન કરે જર્જ ગગનચડળ જ્યા, સુરતા સેજ બિહાવે. નિરંજન૦ ૩
ભરમ કરીને સકળ કર્મની, અગ વિભૂતિ રમાવે;
નર પામર નારાયણુ ચહને, આપે અલખ લખાવે, નિરંજન૦ ૪
ધ્રુવ-વાતિક-મીરા-સળરીની, અદ્ભુત કથા સુણાવે;
કદાન પરંતુ દર્શન દુર્લભ, નિર્વિકલ્પ નર પાવે, નિરંજન૦ ૫

(૫૬ ચોથું)

નિરંજન ભજને (આ) મનકુ મોહુ માર,

એક તુંડી તુંડી ઉચ્ચાર, નિરંજન ભજને૦ (૨૬)

વ્યાપક બહાસો મનમદિરિયે, સ્થાન રમ્યુ રૂપાણુ,
ત્રિવેણિ તીરથ સ્નાન પાનથી, તન મન તાપ નિવાર, નિરંજન૦ ૧
બહાલપ અંતર ધૃત દીપકની, આરતિ નિલ ઉતાર;
અંજળિ અર્પુ નયન નીરની, હૃદયાણુજ આવાર, નિરંજન૦ ૨
ભોગ ભોગ સામગ્રી સેવા, દયા મયા વિસ્તાર;
ભજન તાર સાધો દુઃખતી, નોકા પાર ઉતાર, નિરંજન૦ ૩
દશ ચોવિશ અવતાર ઈશના, પ્રતિ દેહે નિર્ધાર;
કદાન ભિન્ન ભાવ પરહરવા, ચચગ મનને માર, નિરંજન૦ ૪

(૫૬ પાંચમું)

ભજન વણુ ધિક ચતુર્ધાર્જ જ્ઞાન. (૨૭)

ચોધિ પુરાણુ પઠે છે સર્વે, એમા નહિ ગુરુજ્ઞાન. ભજન૦ ૧
જીવ ગચ્છે હું આત્મજ્ઞાની, નહિ એ જ્ઞાન ગુમાન ભજન૦ ૨
કદાન ભક્તિમા ચિત્ત લાગાડો, ભક્તિ ભજનના પ્રાણુ ભજન૦ ૩

(૫૬ છઠું)

નિર્ગુણુ ભક્તિ ન્યારી, સતો, નિર્ગુણુ ભક્તિ ન્યારી. (૨૮)

નહિ પ્રતિમા નહિ પૂજા અર્ચા, છાપ તિલક ચવ માલા,
નહિ પ્રત તીર્થ ઉપોષણુ તર્પણુ, હઃચે હરિ રદિવાળા સતો૦ ૧
નાત ભાત કે વિધિ નિષેધને, આને મોટા વ્યાધિ
કરી શાત એકાતે સાધે, બહાકર સમાધિ સતો૦ ૨
જગત ભગતની સંગતિ ત્યાગી, વૈરાગ્યે રદ લાગી,
સકામ સ્વારથ વાત ન રચે, કાન દષ્ટ અનુરાગી સતો૦ ૩

(૫૬ સાતમું)

ગાઓ હાનિનું નામ, સદોદિત૦ (ટક)

જે નામે કુમતિ સહુ નાશે, નાશે પાપ તમામ;
 ભવમાગથી તાગણુ થાએ, મળે શાંતિ મુખધામ સદોદિત૦ ૧
 મર્વ દેસિનું નરનારીનું, એકજ હૃયાગમ;
 માધુમંત નિત ધ્યાન ધરે ને, જપે જેહ શુભ નામ. મદોદિત૦ ૨
 અભિમાની મન કાં તે બૂલે, તજી જગત આગમ;
 હામ કા'નની નમ્ર પ્રાર્થના, કા ન ધગેજી કાન ? સદોદિત૦ ૩

(૫૬ આઠમું-ધુન ત્રિતાલ)

નિર્ગુણનું ધરિ ધ્યાન મુનીજન, નિજનું સત્ય સ્વરૂપ નિહાળે. (ટક)
 ઝિથર ચિત્ત થાવા રચન એનતે, પહેલાં ક્ષેમજી આમન વાળે; નિર્ગુણનું ૧
 ત્રિદુષ્ટિ મદનમાં મુગ્ધિ જમાવી, ગવિ રાગિ તાગક તેમાલાળે; નિર્ગુણનું ૨
 નિરખે વિદ્યુતના ચમકારા, નોતમ ઝંભા નૃત્ય નિહાળે, નિર્ગુણનું ૩
 ધ્યાનમમ્ત યોગેશ હો નહિ, સાનાગિથી મોહ પ્રજાળે; નિર્ગુણનું ૪
 ભરતરિ ગોરખ યોગિ મહદંદ્ર, અજપાજપ જપતા તણુ કાળે; નિર્ગુણનું ૫
 કલ્પન મુક્ત થઈ ભવનધનથી, મોક્ષપદે તે અવિચ્છા અહાલે નિર્ગુણનું ૬

(૫૬ નવમું-લાવણી ત્રિતાલ)

તું રહે સદા મન મગન, ભજનગ્રસ પી પી પી ખાલો. (ટક)
 કેમ રહે મિન રેન ઉદામી, હાક જગત હાલો;
 ખટકે તોપણ ખમવો ગ્રહેજે, વિમ્બેગનો બાલો. તું રહે૦ ૧
 વાદળ રગ મુનેરી જેવો, સુખનો મગવાગો;
 કુખ કુખ કુખખજ આ લોકે, શી રીતે ખાળો ? તું રહે૦ ૨
 વન ઉપવન કે જઈ શુકામાં, આસુ બધું ગાળો;
 કર્મભોગ સગાથે લાગ્યા, કેમ કરી ટાળો ? તું રહે૦ ૩
 જાપ દ્વારિકા કાશી મથુરા, સેવે હેમાળો,
 પ્રગટ પ્રભુ પિંડે બહાડે, જોય વિરલ બહાલો. તું રહે૦ ૪
 કાયા કોમળ રંગ પતંગી, ક્યાં શુભામિ ગાલો ?
 કાળ અપાટે મધજી પનડે, જાપ તુડી ટાળો તું રહે૦ ૫
 અમૃત ખૂટી ભજન ભક્તિમાં, મમ્ત જની અહાલો;
 કલ્પન ગાવ આનંદિ છડે, નિર્ગુણ શુણુ ખ્યાલો. તું રહે૦ ૬

(૫૬ દસમું)

મિત્ર વિશંજન હો, અમરોને૦ (ટક)

તે વિણ એકે નાદિ આ જગમાં, મુખનું માધન હો. અમરોને૦ ૧
 દુસ્તાર આ મમાગથી તારે, પ્રભુનું ચિતન હો. અમરોને૦ ૨
 દેવ કલેશ કુટિલતા ટાળે, પ્રભુપદ પાવન હો અમરોને૦ ૩
 કલ્પન અનુમદ તેનો લેવા, કળિયે વદન હો. અમરોને૦ ૪

(૫૬ અગ્યારમું-તાલ કબાલી)

પ્રાણ પંખીકાનો શો પ્યાર, એને હિડી જતાં નહિ વાર. (૨૬)
હસતાં રમતાં વાતો કરતાં કર તાલી દઈ ચાર,
ગયો ગગન ફરિ નજરે ન ચડ્યો, કગ્તા જાતન અપાર. પ્રાણ૦ ૧
સુંદર મનહર મહેલ ઝરોખા, સુત-વિત-નોતમ નાર;
સુખનાં સાધન બધન જાણી, કરી નહિ દરકાર. પ્રાણ૦ ૨
દેહ નગરમાં નરવર રૂપે, ફરતો મધ સગદાર;
મન ધ્રુવગણ નિશકિન રેતા, સેવામાં તૈયાર. પ્રાણ૦ ૩
પાપ પુણ્યનો સાક્ષી સ્વામી, ધરે વિવિધ અવનાર;
અજરામર ચેતન અવિનાશી, નિરંજન નિરાકાર. પ્રાણ૦ ૪
આબોધો અચક્રુચ ખમર ને તેની, ગયો એમ નિરધાર;
કહાન પિંજર ખાલી દીકુ ખુલી ગયા દશ દાર. પ્રાણ૦ ૫

(૫૬ બારમું-પિલુ)

જાગ મુમાઝ જાગ અજાગી મોતનિ નોખત શિરપર વાગી (૨૬)
રાત રિતી મધ વ્યાધુ વ્યાધુ, વતન નહિ અહિ દૂર ઠેકાણુ. જાગ૦ ૧
કપક ગયા કરે કપક તૈયારી, ચોગ ચકોરની ખડીક છે બારી. જાગ૦ ૨
આપ કમાઈના પોટલા બાવે, કો શિરપર કો ઉચકે ખાવે. જાગ૦ ૩
એક પલક કો રેવા ન પામે, નરવર આઠા કોણુ ઉઘાપે? જાગ૦ ૪
પામર પ્રાણી સિદ્ધ ગજરાએ, કાન હવડી હરિશુભુ જાએ. જાગ૦ ૫

(૫૬ તરમું)

ભજનજ સાચું રે સાચુ, સહુ કાજ છે એ વણુ કાચુ. ભજનજ૦ (૨૬)
ભજન કરે તે ભયમુક્ત થઈ, જગત ઉપાધિ ત્યાગે,
મુખ સતોષે જીવન ગાવે, ધર્મજીત મુખ લે આગે ભજનજ૦ ૧
ભજનિક સત સદા સતોષી, પરમાગ્રથમા પૂરા;
કોમલ હૃદય દયામય સાચા, સમયે લડવે શગ. ભજનજ૦ ૨
ભજન લક્ષિત સ્વાભાવિક મનમા, જ્યોતિ અવખ જગાવે,
પોતે પોતાનો શુરુ થઈને, અનુભવ યાન લખાવે. ભજનજ૦ ૩

(૫૬ ચૌદમું)

ધાર્યું ન બને કાષ્ટજ તારૂં, મિથ્યા કા કર મહાર મહાર. ધાર્યું૦ (૨૬)
કાગરિપુ ન ક્યાય કોષથી, એવા ચક્ર ચલાવે. ધાર્યું૦ ૧
મનના મહે મનોગ્ય મનમાં, ધન તન કામ ન આપે
ગેગ-શોકના વિષમ પ્રસંગો, ત્રિતાપ ઝાળે ત્રિવેણી. ધાર્યું૦ ૨
મોહ-મદિરા મૂઢ જનાવી, જ્યાં ત્યાં નાચ નાચે. ધાર્યું૦ ૩
શે દગદગ દુનિયાની દેખી, વૃત્તિ પાપથી મોહ. ધાર્યું૦ ૪
કદાન જડવત મૂઢ શુદ્ધિએ, ધીરજ ધારણુ ખાધે. ધાર્યું૦ ૫

(૫૬ ૫૬૨મુ)

મરણ હરણી હરણી, બને વાતજ તેણે સરણ —મરણ ૦ (૨૬)
 તાક્યુ તીગ વહ્યયું કરથી, પખી પ્રાણુ ઉગાર્યો
 પેતે પારાધી મપાયો, સાપે ડંખજ માર્યો —મરણ ૦ ૧
 ખલક ખેલનો જોટો ન જડે, જોતા અલક મલકમાં,
 જે વણુ પલ પણુ ચાલે નહિ તે, ચાલ્યુ જાય પલકમાં —મરણ ૦ ૨
 નિજ નજરે અતિ અશુભ જણાએ, હેતુ હો કઈ સારો,
 અકળ કળા અખિનેશ્વરજીની, વિવેકથી ન વિસારો —મરણ ૦ ૩
 ઉદધિ શાન્ત કદાપિ ઉજળે, વિના ઋતુ ધન ગરજે,
 તળિયે જાતું નાવ તરે તે, કુદગત કા'ન સમરને —મરણ ૦ ૪

(૫૬ સોળમુ)

મન તુ મુઝા માં મુઝા મા, ગાફલ થઈને ગોચાં ખા માં —મન તું ૦ (૨૬)
 હો નહિ તારું તું નહિ કોનો, બની એ આદિ બનાદિ,
 સકુ જૂઠું સાચુ કંઈ માને, પામર મિથ્યાવાદી —મન તું ૦ ૧
 રાખ ભરસો વિશ્વંભરનો, એ તુજને નહિ છોડે,
 દીડીથી કુજરને પોષે, કર શુભ કરણી કોડે —મન તું ૦ ૨
 ખોટાનો જે કરે અર્ખરો, ખર તે ખરો લખાએ,
 ખરથી તુઝ સમા શુણુ સાગી, ખોટામાં લટકાએ. —મન તું ૦ ૩
 સાચુ તે વધધટ નવ થાએ, વધે ઘટે તે કાચુ
 કા'ન કહે તે કપટિ કુઠિલનું, જોતુ ન ગમે કાચુ —મન તું ૦ ૪

(૫૬ સત્તરમુ)

ભાવિ ના જૂને ના જૂને, શિદ્ધ રૂપ-રંગમાં ફૂને ભાવિ ૦ (૨૬)
 ચૌદ ચોક્કડી રાજપાટ ને, સુવર્ણ અંગનગરી,
 કપિલથી ઋષપાયો પવમા, મત્તા ખોઈ મધગા. —ભાવિ ૦ ૧
 સર્વ શક્ત શ્રી રામ પ્રતાપી, એક વચન એક ટેકી,
 નગ હરિચંદ્ર મહા સતવાદી, પણુ ભાવિ ન વિવેકી. —ભાવિ ૦ ૨
 ચિત ચયગ ચોફર ફરે ને, કરે પ્રયત્નો કાગી,
 ભાવિ તો નિર્માણુજ આપે, રોટી કે લંગોટી. —ભાવિ ૦ ૩
 કાફા માગી ફદ કરે તે, પોતે જાય ફસાઈ,
 વિધિવશ સુતક ઉલટુ ચાએ, મુપક કરકક ન્યાયી. —ભાવિ ૦ ૪
 શુક હરિત ને વાવસ સ્વામલ, રંગ રહે છે રચાઈ,
 ભાગ લખ્યુ તે છડું ન પડે, દીધી પૂર્વ કમાઈ. —ભાવિ ૦ ૫
 દહાન ભાવિવશ મધગુ તોપણુ તજતો નહિ ભલાઈ,
 વર્તમાનને માન આપિને, ગા ગોવિંદ વડાઈ. —ભાવિ ૦ ૬

(૫૬ અઠારમું)

આશા ધધરની ધધરની, અદ્વાપૂર્વક મન તે ધરની.—આશા૦ (૨૬)
અયોગ્યને પશુ અદકું આપે, લેશ કહી ન સુણાવે,
તે દાતાની ઠેર દીનતા, દીનધ્યાળ કહાવે.—આશા૦ ૧
દંબી રાહની કરી દીનતા ચથું બિજા મન ખાડું,
હરતામલ કમળેશ તજીને, કાણીને કાં ચાડું?—આશા૦ ૨
ભવની ભુંડી થજા દુઃખદા, હરિવણ કોણ કહાડે?
ત્રિતાપથી બળતા અંતરને, શાન્તિ કાણુ પમાડે?—આશા૦ ૩
સુમ કૃપણના આશા પાશે, દામ થઇ બંધાણો,
નિષ્ફળતાથી નિરાશ થઈ ને, કહાન બહુ અકળાણો.—આશા૦ ૪

(૫૬ એગણીરામું)

ભઈસે ભૂલે શુ ભાઈ, અમીરી કાંડે અંભાઈ.—ભઈસે૦ (૨૬)
મનમોહક માયાની રચના, લાગે અતિ સુખદાઈ,
ભક્તજનો ભરમાય ભૂલથી, લાલચમાં લપટાઈ —ભઈસે૦ ૧
ચોર ચંકાર ચરચરે ચિતે, પુજી જોઈ પરાઈ,
ભોળા ભમરીને ભડમાવે, થઈ ધરમનો ભાઈ —ભઈસે૦ ૨
દામ આપશે ધામ આપશે, બહુ જરા-કીતિ ગાઈ,
છૂપી છરી અંતરે રાખી, દેખાડશે ભલાઈ —ભઈસે૦ ૩
છાપ ખાડવા મુખપર ઠોકે, આપની આપ બડાઈ,
તક જોઈ પછિ તરતજ લાવે, સકટ કટક તવાઈ —ભઈસે૦ ૪
ખેડેન બધુ પછિ આંસુ સારે, પરખી કૂર કમાઈ,
સનળનનું પશુ દાજ મરે નહિ, પરખાવે કાણુ પાઈ.—ભઈસે૦ ૫
ધન દોલત કષ્ટ સાથ ન આવે, ખા તું ધાન ધરાઈ,
પ્રાણુ જાપ પશુ દાન ન કરતો, કાઈ દિવસ કુટિલાઈ.—ભઈસે૦ ૬

(૫૬ વીરામું)

આંખોના ઉધાડેના ઉધાડે, જ્યાં લગિ અનુલવ માધન ન જડે.—આંખોના૦ (૨૬)
રખડે તીરથ તન રમડે કે, વામ વસે વગડે,
તાપ સહે કે ટાંઢ મહે કે, પાડત પદ પકડે.—આંખોના૦ ૧
સદ્ગુરુ એકજ શાન બતાવે, વિમળ વિચાર વડે,
મનનો મળ વળ જટ નિકળે ને, જમ કાઝો ન પડે —આંખોના૦ ૨
જગ લાગે પશુ જૂઠ ન લાગે, જર જીવતી કમડે,
અતો બ્રહ્મ ને તતો બ્રહ્મ દરિ, દાન કર્ષક દનડે.—આંખોના૦ ૩

(૫૬ એકવીસમું)

જનું પ્રભુની પાસ, અને જનુ પ્રભુની પાસ.—(૨૬)
શીદ હિંમત બને છે જદા, નાખીને નિષાસ,
મમજી કાં કર કરણી ફૂડી, કુટિલતા કંકાસ,—અંતે૦ ૧

મૂલ મુદારી આગળ વખતાં, કરતાં શુભ અભિલાષ.
 દયાસિંધુની સમા માયતાં, પૂજ્ય યાગે આશ,—અંતે ૨
 આજ ગયું કે કાલ જવાનું, સ્વપ્ન મમાન નિલાસ,
 ભીમ યુધિષ્ઠિર રાવણ જેવા, યથા હતાશ વિનાશ,—અંતે ૩
 મિથ્યા મમતે આયુ શુભાવી, મિત્તર સાક પચામ,
 દેહન પાતકો કદ તક સાધી, પ્રબુધ પેતા પ્રકાશ—અંતે ૪

(૫૬ બાવીસમું)

સજ્જવિચાર કરો, પ્રાણિ હો ! સજ્જવિચાર કરો. (૨૬)
 માનવદેહ મજિ મહા મૂઠી, પામર હો પયરો,—પ્રાણિ હો ૧
 લખ ચોરાશીમથી ઉત્તમ, મગલ્યાં નારિ નરો,
 ભૂત પિયાય પ્રેત ચોનિમા, કિ દરિ દમ નિહલ્યો—પ્રાણિ હો ૨
 ઘટ ઘટ વહે છે ગાં યમુના, તરમે શીઃ મરો ?
 મૃગવન કાકળ જગ પીચાનો. નિષ્કળ શ્રમ નકરો,—પ્રાણિ હો ૩
 નાય નિરંગન નિઝમાં નિગળો વન વન શું વિચરો ?
 એક સજ્જ શાશ્વત વ્યાપકનું, જ્ઞાન નદિ રિસરો,—પ્રાણિ હો ૪
 કાન ઉદારી અલલ ઉપાસી, અંત સુમે ઉગરો,
 ધર્મ કર્મ માધન તક મધિ, ધર્મ તત્ત્વ તરો,—પ્રાણિ હો ૫

(૫૬ પચીસમું)

છોક વિધયનો છંદ, મન તું છોક વિધયનો છંદ. (૨૬)
પંચ વિધયના પ્રપંચ સંવળા, દે દારણુ દુઃખ દંદ,—મન તું ૧
યા સાવધ વધતું બણી ઝટ, મટે વિષ્ટ ભવવંદ,—મન તું ૨
આતમતત્ત્વ અમેદ વિલોકી, યા સદ્—ચિદ્—આનંદ,—મન તું ૩
શબ્દ સ્પર્શ રસ રૂપ ગંધ છે, માયા બળ અનંત.—મન તું ૪

(૫૬ છવીસમું)

હરિચરણે ચિત્ત ચોક, મન તું હરિચરણે ચિત્ત ચોક. (૨૬)
જોખત ધન લૂટાએ જાતાં, સૂતો શું સજિ સોક?—મન તું ૧
છળ પ્રપંચથી છેવટ છે દુઃખ, છંદ તું તેનો છોક,—મન તું ૨
જૂકા જર જીવતીના લોભે, મૃગવત્ મિથ્યા દોડ !—મન તું ૩
સામું જર ■ અજર ઉપાસન, તજ જીદાઈ જોક,—મન તું ૪
આવાગમન ન વૂટે તદપિ, કર સત્કૃતિથી કોક,—મન તું ૫,

(૫૬ સત્તાવીસમું)

ભજ ભાવે ભગવંત, મન તું ભજ ભાવે ભગવંત. (૨૬)
ભવજલતાગ્ધ, અતિ સુખકારક, એજ અંત પરિચંત, મન તું ૧
વેદ શૈવ શારદ નવ જણે, જેનું રૂપ અનંત, મન તું ૨
સંજન રંજન અલક નિરંજન, ભક્તજન કૃપાવંદ, મન તું ૩
અગમ નિગમ એ અખિલેશ્વરને, શોધે સાધુ સત, મન તું ૪
કહાન નિરાશ ન કરશે નિશ્ચે, એ શીખત ધીમત, મન તું ૫

(૫૬ અઠાવીસમું)

જળ તરંગના જેવું, જગતસુખ, જળ તરંગના જેવું. (૨૬)
મનમોહક બહુ રૂપ રંગ પણ, શું તેમાંથી લેવું? જગતસુખ ૧
મિથ્યા હસવું ગડવું લડવું, રહડવું પાડવું રહેવું, જગતસુખ ૨
હોવાનું દુઃખ જોવાનું સુખ, જોવાનું શું કેવું? જગતસુખ ૩
નામ ન્યાવે સૂતધાર ત્વમ, રાખે તેગજ રેવું, જગતસુખ ૪
સેવા ધર્મ ન સુગમ કાન પણ, ધ્યાનજ તેમાં દેવું, જગતસુખ ૫

(૫૬ બેગાવીસમું)

પાવન હરિનું નામ, વદ વદ, પાવન હરિનું નામ. (૨૬)
મધુર મધુધી અધિક સુખા મમ, અર્ચ ન એક બદામ. વદ વદ ૧
પ્રેમાનંદ તે શુભ નામે, મગ મનુજ નિષ્કામ;
કરણમૃત નિધિ નિશ્ચે માની, મેવ મદા અભિરામ. વદ વદ ૨
અણ રેણને જે છાકે, તે શું તજશે રામ?
મૂરખ ચિંતા શીદ કરે હ, ગા મુનિ મન વિશ્રામ. વદ વદ ૩
દુરિત ગિરિર ડેદી ચાપે, નંદનવન સુખધામ;
તે ભજાનંદે ચહ નિર્ભગ, કહાન છત મદ દામ. વદ વદ ૪

(૫૬ ત્રીશમું)

પ્રેમવ્રત પાલન છે નહિ સ્હેલ. (૨૬)

મન એકાગ્ર કરે તન મંચમ, ટાળે મમતા મેલ;
 દીર્ઘન ભગ્ન અવણુ માધનથી, ઉચ્ચ વિરલ ચઢેલ. પ્રેમવ્રત ૧
 ધન-મદ-રૂપ-ભાવ સુંદરતા, માયાના સદુ ખેલ;
 મોહપાસમાં મૂઢ કસાયા, વિપથી જળ વહેલ. પ્રેમવ્રત ૨
 અર્પણ હૃદય કરે દરિ અરણ્યે, ભરી યાન દીવેલ;
 પ્રગટે પ્રેમ જ્યોત પ્રભુ નિરખે, કદાન નહિ મુશ્કેલ. પ્રેમવ્રત ૩

(૫૬ એકત્રીશમું)

છે અમૃતમાં એ, બંધુઓ ! છે અમૃતમાં (૨૬)

અમૃત. સુખોના મિથ્યાભાસે, શી અમૃતની પેર?—બંધુઓ ૧
 સ્વાર્થત્યાગ નહિ દોષ રિયતિમાં, ત્યાગ વેશ જાહેર,—બંધુઓ ૨
 ધાત કરે પ્રાણાંત ન જાણે, કમિયુગ કાળો કેર!—બંધુઓ ૩
 જુદારે જગલા અંતર જગલા, ખગર થાય આખેર,—બંધુઓ ૪
 સોમ દંભને કામ વામના, અંતર અતિ અંધેર,—બંધુઓ ૫
 કદાન મુનીતિ યાન પ્રસાદે, યાવજ હીલા સ્હેર,—બંધુઓ ૬

(૫૬ બીજીશમું)

માન શિખામણુ માન, મનવા, માન (૨૬)

ગર્ભ ગૂંજરી બૂલી જાને, જૂન પ્રેત અજ્ઞાન.—મનવા ૧
 વર્તમાન પર ખ્યાન આપતાં, મદજે સુધરે કામ.—મનવા ૨
 દરિધ્રઅજ્ઞે થયું મવાનું, વૃથા ધરે અભિમાન.—મનવા ૩
 ધ'પણુ તારૂં જાણુ કામનું, મિથ્યા મમન ગ્રમાન.—મનવા ૪
 પરમવનું આ ભવ ભેગવનું, તેનું ન મળે ભાન.—મનવા ૫
 હાનિ લાજ અજ્ઞાન વિસારી, કદાન ધર પ્રભુ ખ્યાન.—મનવા ૬

(૫૬ તેત્રીશમું)

મધુર મુખા દગિનામ, નિરંતર મધુર મુખા (૨૬)

દાન મનેથી દરિ બજેતે, પામે મુખ આરામ.—નિરંતર ૧
 દરિથી મુખ ને દરિથી યાન્તિ, દરિ ઠરવાનું કામ.—નિરંતર ૨
 દરિ પાપથી મુક્ત કરે છે, કદાન ભક્તિ મુખધામ.—નિરંતર ૩

(૫૬ ચોત્રીશમું)

અર્થમદ કેમ જન્મ્યું? મન તું, અર્થમદ કેમ જન્મ્યું? (૨૧)

જન્મપાલક પ્રભુનું કરણું, શું તુજને ન જન્મ્યું? મન તું ૧
 નિર્ભય દગિજન દલ્લા લેખી, નદખટનેજ નમ્યું! મન તું ૨
 રત રત ભક્તિ મુઠ હમચાપે, તે રતને ન રમ્યું. મન તું ૩
 કદાન વિચાર કરી જો તુજને, ચામારે નિરમ્યું? મન તું ૪

(૫૬ પાત્રીશયું)

સમર સમર શ્રીરંગ, મન તું, સમર સમર૦ (ટક)

એકજ એ રંગિણી સગી, બીજા રંગ પતંગ.—મન તું ૧

પડ રિપુઓને કરી એકઠા, ડોલે મન માતંગ;

પય મકારે જગ મલાવી, લૂટ્યાં આઠે અંગ.—મન તું ૨

ખુદ્દાં દશ દારમાં ઝાલે, હસિ હસિ હંસ કુસંગ;

પકડાશે પણ પલક વારમાં, ખોશે નરતન નંગ.—મન તું ૩

તન તખ્તો તાર વૃદ્ધો, નહિ દે તાલ મૃદ્ધ;

કહાન પ્રમાદ તજીને જૂઠા, ઝટ ગા લજન અલગ.—મન તું ૪

(૫૬ છત્રીશયું)

અનુભવનો આનંદ, અવિરલ અનુભવનો આનંદ૦ (ટક)

અનુભવ કયન કદી નહિ યાએ, મયન કરે મુનિવૃદ્ધ;

અનુભવ જ્ઞાન અતિવ ઉપકારક, ટાળે ભવના દુઃ —અવિરલ૦ ૧

અનુભવ રસ માટે જન ભમતાં, ભોગી મન મકરંદ;

અનુભવ શિક્ષક સદ્ગુરુ મ્હોટો, છે અવિચળ સુખકદ —અવિરલ૦ ૨

ત્રિવિધ તાપ ને પાપ નિવારે, મન આતક ગુરુ ચદ;

શુભ અનુભવ સદ્ગુરુપદ કરણા, કહાન હરે ભવમદ —અવિરલ૦ ૩

(૫૬ સાડત્રીશયું)

સાચુ હરિતું નામ, ભાષ, સાચુ હરિતું નામ; (ટક)

ખોટી કાપા ખોટી માયા, ખોટાં ધન સુખ ધામ. ભાષ૦ ૧

સાચ તજીને ખોટાં માટે, લટકે તું શુ કામ ?

ઠાલા આબ્યા ઠાલા જાણુ, અંતે ઠાલું ઠામ. ભાષ૦ ૨

નીતિ ભજન ભવસાગર તારે, પણ તેનું નહિ જ્ઞાન,

ધડી પલકનો નહિ ભરંસો, કહાન રટી લે રામ. ભાષ૦ ૩

(૫૬ આડત્રીશયું)

અમે તો રમતા રમ ફકીર, અમારા સગી શ્રી રઘુવીર૦ (ટક)

જાલાં ઝાડ પાડ કુમરડા, વ્હાલી ગુલા મળીર;

જાલાં વંદલ કોપિન કથા, એજ હીર ને ચીર. અમારા૦ ૧

મદલ રાંત એકાંત અનૂપમ, કુટી સરિતા તીર;

તાપ કાપિને હડકે આપે, મનહર મિત્ર સમીર. અમારા૦ ૨

હુધા સમાવે બાજિ ભાખરી, એજ ખાંડ ને ખીંગ;

માન અને અપમાન ન અમને, નહિ ખુશી દિલગીર. અમારા૦ ૩

શાહ પાદશા' મમાન સર્વે, કાજી હજુર વજીર;

પીર અને પેગમ્બર ચરણે, કરે કહાન જિંદગીર. અમારા૦ ૪

(૫૬ ઓગણસમુ)

અમારો ૨૬ તણો હરિ નાય (૨૬)

પાપિ-પતીત-દીન-દીનનો, ઝલે કોણુ-હાય? અમારો ૧

નામામૃત રસ પાન ધ્યાથી સકળ સમે સતાપ અમારો ૨

લવની વાટ જીવેલાઓનો, સમગો એ સગાય અમારો ૩

દેહાન ખ્યાનથી ભજતા થાએ, સદગ્ન અનાય સનાય અમારો ૪

(૫૬ યાળાસમુ)

કર્મો ક્યાં કથીર, કનક ક્યાં થમે મળે? (૨૬)

વારી વનોવતા તે શુ નવનીત નીકળે? કર્મો ક્યાં ૧

વિધિ-ભાગ્ય-દૈવ-કર્મ-લેખ, અર્થ એજ કે,

આ જન્મ પુરવજન્મ, કર્વાં ઝર્મણ ફળે કર્મો ક્યાં ૨

કર રાખ અરે દુષ્ટ! તજ કુખાડ મરમાં,

જો રકે હૃદય કેવ, દીનતાય મ્હા ફળે કર્મો ક્યાં ૩

મૃતિકાતણું શરીર, સંન બગવા બન્યા,

છોડીને ગયા છવપનિ, જૂપ ભલ ભને કર્મો ક્યાં ૪

મન-વચન-કર્મ એક, લગન ઇચ્છ્ય જુમા,

નિજ રૂપને નિહાળ, કરી ભજન પગ પળે કર્મો ક્યાં ૫

ભીડી રહવા સાજ, ગત એ તા કરી

કરિ બધ આખ જોતુ એજ નાય સહુ રથને કર્મો ક્યાં ૬

મજુ પ્રેમનો પ્રસાદ, સ્વાદ ગુનિઓ લહે

જન જન્મઅધ જોય નહિજ, જ્યોત ઝગલજે કર્મો ક્યાં ૭

પગ પાપથી ઉપાડ, ચાલ પુણ્ય પથમા,

કર જોડિ માગ માફ, કાન શબ્દ ગળમળે કર્મો ક્યાં ૮

(૫૬ એકતીરામું-જિજ્ઞેસી)

ભક્તિ તણી શક્તિ તે શુ હું વખાણું!

એવી વાણી જરા નહિ જાણું, -ભક્તિતણી (૨૬)

ભક્તિના ભાજન થી રામ કૃપણને બેટયા ભક્ત પરમાણુ,

શ્રદ્ધાનો આનાર એમા મમાયો, સત્ય મહત્વ મનાણું -ભક્તિતણી ૧

પ્રહ્લાદ-હવજ-સુનામ-વિદુરજ, મીરાંને નગમિહનું નાણું,

સાચવે જે ચિત્ત ચીત્ત રાખી પરમ ચતુર પ્રમાણું -ભક્તિતણી ૨

યશથી પુણ્યથી જપથી કે તપથી, જે ફળ એક ગણાણું,

તે ફળ માત્ર મળે કરે ભક્તિ, પણ મનનું ન ઠેકાણું -ભક્તિતણી ૩

નવધા ભક્તિ નવગુણમમાન છે મુક્તિન દાર નવાણું

ભક્તિની મુક્તિ છે અનુત લાભ કેમ તે મેજ ન માણું? -ભક્તિતણી ૪

ભક્તિ રહિત તન અંતજ અરણ્ય પાપ વિશે પરાવાણું

કાન વાણું વાયુ ગા ગા ગોઁઁને, આવશે આવું ન ટાણું -ભક્તિતણી ૫

(૫૬ બેતાનીસમુ)

ક્ષમા રમાનાથને પ્રસન્ન પ્યારી,

અરે ક્ષમાવત તણી ખલિહારી-ક્ષમા૦ (૮૬)

ઉત્તમનું એ આશુપણુ સાચુ, ન લહે કાષ્ટ ઉનારી

હરત વળી ક્ષમા અક્ષય અગ્નિ તો, નહાસે સળગી શરૂધારી-ક્ષમા૦ ૧

ક્રોધે ધરે રૂપ અનળ સમુ તલ, દુરત થાય જોડ વારી

મૌન પ્રસન્ન મુદા રાખે તો, ક્રોધજી જાય છે હારી,-ક્ષમા૦ ૨

અશિત ક્ષમાવત ધૃષ્ટ અપ છે, નિત અનહદ ઉપકારી,

દોષના કોશ છતાં રોશ ન ધરે, લે એ શિક્ષા સુવિચારી,-ક્ષમા૦ ૩

ઔદ વિદ્યા કળા એમઠ ચાતુરી સહજ લહે લાચારી,

કુસિત ક્રોધીની મગી ન ચાલે, લાગે સદુ સમારી,-ક્ષમા૦ ૪

ગાળાગાળામ થી મારામારી કરે, ખૂન ને મોગી ખુદારી,

ખામોશી નહિ તેથી નામાશી મોટી મઠિ છોટે અન્યતે મારી-ક્ષમા૦ ૫

પશુવત્ દિમા ક્રોધ કુસિતા, દેવ લર્પા દુગચારી,

ઠહાન જિવનધર્મ સહન એ તપ છે, અતે ઉગરવાની ખારી,-ક્ષમા૦ ૬

(૫૬ તેતાલીસમુ)

પરમપ. પામવા હરિયે પ્રયામ

રીઝે જેમ આપ અવિનાશ-પરમપદ૦ (૮૭)

સાક્ષમ સળગન શાસ્ત્ર મહાયથી, ટાળી વૃત્ત સદામ

વધુ વશ મગુ વિનય વિચારથી, થાય તો આત્મ વિકાસ,-પરમ૦ ૧

મગમૂતથી ભર્યા રથૂગ શરીરને, મેહદ ભોગ વિનામ

શકતા કાપટય કરાય તે માટે, પણ પગની ન ચુલસ-પરમ૦ ૨

તન-મન-ધન મહુ ધત્તિ આધીન, શુ કરે જ્ઞાન પ્રકાશ ?

રાગ લગાર ન વરાગ્ય હિપર, આશ આગ એપામ-પરમ૦ ૩

જપ-તપ-ગાધન માધ્ય મરીને, મેગર મુખદ મુવામ,

જન અચાનક જડિ જરો જિવ દર સિવપદમા સમાસ-પરમ૦ ૪

(૫૬ ત્રીમાત્રીસમુ-ગમત)

ઓ જીવ ! જૂની જા હવે, જૂની જા હવે, જૂની જા હવે (૮૮)

કીવે વિલાપો શુ વળે ? ગયુ તે શુ તારૂં સાબળે ?

ગયુ તે ગયુજ નહિ મને, જૂની જા હવે જૂની જા હવે ૧

સ્વર્ગજ મગનુ જો અરે, તો ધીગ ધગ ને મા અરે !

અદિ અમર કો કે'તુ અરે, જૂની જા હવે જૂની જા હવે ૨

આપા સદુ જન એમ્લા, જનુજ લમ બુડા ભલા

એ મૃત્યુ-જીવનની ટળા, જૂની જા હવે જૂની જા હવે ૩

જન પંખિડાં ઝાડે મળ્યાં, જોડ્યાં કટ્ટે કાઈ કાઈ ગળ્યાં,
પાછાં ન બેળાં સાંભળ્યાં, જૂલી જા હવે જૂલી જા હવે. ૪
આત્મા અમર ભરપૂર છે, તો મિત્ર કહે ક્યાં દૂર છે?
કેદાન જો દાજર હજૂર છે, જૂલી જા હવે જૂલી જા હવે. ૫

(૫૬ પિત્તાલીસમું-જીવનપુરી, ત્રિવટ)

અભિમાન અમરતું શીદ ધર્યું, (૨) શિદ ધર્યું, મન શીદ ધર્યું
અભિમાન (૨૬)

દાન કર્યું નહિ, પુણ્ય કર્યું નહિ, પાપ રથે પગલુંજ ભર્યું-અભિમાન ૧
સુખદાયક વચનો વદવામાં, મૂઠ જની ક્યમ મૌન ધર્યું-અભિમાન ૨
અવરતણા અવગુણ જોવા પણ, નિજનું નવ અનુમાન કર્યું-અભિમાન ૩
પરગટ પ્રેમ વચન વદને પણ, અંતર ઘટ અલ નરક નર્યું-અભિમાન ૪
ખાદુર જૂઠું અંતર જૂઠું, કેમ ખજ ધ્યાને કાણુ તર્યું?-અભિમાન ૫
દભ જૂઠું શકે પાખડેથી, કેદાન કેમ ન રહેજ કર્યું?-અભિમાન ૬

(૫૬ ઉતાલીસમું-રામચી)

મન મસ્તાનાં, આજસમાં ટુજ અસ્ત થવાનો જાણુજે;
મનની મનમાં, રહિજ જરો એ નિમે વાત પ્રમાણુજે ટેક
અણુચિત્તર્યું છે આદ્યું જાતું, વણુ સાધન છે દુખિયું થાતું;
ચંચળ વસ્ત્રને શું ચલાવું? મન મસ્તાનાં - ૧
ખડુ લોક ગયાં જોતાં જોતા, કેમ અણકલથી ખાતાં ગોથાં,
જન પુત્ર કેલજ રહ્યાં રોતાં, મન મસ્તાનાં - ૨
વૈરાગ્ય સ્વપ્ન મરજો તારો, બાંધ્યો ખડુ પાપ તણો ભારો;
મજે કેમ ઉગરવાનો આરો? મન મસ્તાનાં - ૩
નિજ રૂપ વિવેક વિચારીને, અંતર અધ અર્ક વિદારીને
ટુજ જૂલ કજૂલ સુધારી લે, મન મસ્તાનાં - ૪
જો જગદીશ્વરને ભુક્તિથી, ગુરુ અથ જોખની સક્તિથી,
ભજ કાન એકરસ ભક્તિથી, મન મસ્તાનાં - ૫

(૫૬ સુડતાલીસમું-રેખલો, તાલ દાદરો)

સુણુ લે આ વચન સત્ય એ, સજન સજન સજન,
કરવાનું કામ એક છે, ભજન ભજન ભજન' (૨૬)

દષ્ટ વચન ગર્ભવાસમાં, રૂ વીસરી ગયો;

તપાસિ જો તું તાહરૂં, વચન વચન વચન.—સુણુ લે ૧

નવધા ભક્તિ નરેઈનું ક્યાં કરે, ન દેવને યજે;

ભક્તિની બુક્તિ છે અદનુત ત દિ। જતન જતન જતન—સુણુ લે ૨

ભક્તિ રદિત તન અંતજન ફરી ક્યાં થકો મજે?

કાન વાણુ વાયુ ગા ગા ગોમ યર્ષ, કાન કાન કાન—સુણુ લે ૩

વિચારિ જે વિવેકથી, લક્ષા જનુ કહાં ?

કહાન જ્ઞાહું કર હવે, વતન વતન વતન.—સુણુ લે૦ ૪

(૫૬ અડતાલીશમું-પ્રભાત)

આવો ગાઓ ધ્યાઓ, સર્વે હર્ષ મનભરી; (૨૬)

સઘ શરણુ ચરણુ ગ્રહો, એક શ્રી હરિ.—આવો ૧

સ્તવન ભજન મનન, એજ ચિત્તમાં ધરો;

પાપ તાપ કાપિ પામશેજ આશરો. —આવો ૨

સકળ વિધન જાગિ મુખ નિમજ્જ રાખશે;

કુષ્ઠ કળીનો ન લેશ દગ લાગશે. —આવો ૩

દિવસ માસ વર્ષ જય આવતી જરા;

ધ્યાનમાં ઉતાર અર્જ કહાનજી જરા. —આવો ૪

(૫૬ ઓગણપચાસ-રસના પ્રબોધ)

નામ મુખા કર પાન, રસના, નામ મુખા કર પાન. (૨૬)

રામજયંતી ઉત્સવ આજે, ગાજે ગગન નિશાન,

ધંતુ મધુરસ પક પકવાને, તમે ન પંચ પ્રાણુ—રમના ૧

મીરાં તુલસી તુલક કબીરજી, દામ ગરિબ શુભાન,

રામ બચાવે રામ ઉગારે, રામ નામ નિર્વાણુ—રમના ૨

શાન્તિ ધીરજ હિંમત આપે, કાપે કષ્ટ મહાન,

વૈખરિ વાણી વૈરી નિશ્ચ, ફેકે નરક નિદાન—રસના ૩

પરનિદા પરદોહ જોડિ દે, પરધન ધૂળ પ્રમાણુ,

પરત્રિય લંપટ સંકટ વ્યોરે, પામર ખગ અજાન—રસના ૪

કાન ધર્મે અવર્થજન એકજ, નામ ન રામ સમાન,

ભજન ભક્તિ દે મુક્તિ શક્તિ દે, મિદિ સ્વર્ગ સોપાન—રસના ૫

(૫૬ પચાસમું-ભૈરવી)

હરિરમ એકજ સાગ, રસના ૦ (૨૬)

ગોરસ-મધુરમ-ધંતુ-સુધાગસ, પડરમ સર્વ અસાર —રમના ૧

ટળવજનું તે માટે તે તો, લોભ તણો નદિ પાર,

ચિત્તચાંતિનું સાધન સાચું, ઉત્તમ મુક્તિ દ્વાર.—રમના ૨

શુક-ચારદ-મુનિ વાલ્મિક-નારદ, સદગ કર્યો અવતાર,

ભજન ભક્તિરસપી પી પ્રીતે, કહાન પરમ આધાર.—રસના ૩

(૫૬ એકાવનમું)

ગાઇ લેને રસના, હરિજય ગાઇ લેને રમના. (૨૬)

દો રૂં દો મુકું લાખે, જેવી જેની કલપના;

તું નિજ આશય હયો રાખી, હર્ષ શોક મન ધર ના;—હરિજય ૧

નગુણાંને ગુણી જાણી, કરી કવિતા ગુણો ગાવા;
 હવે હરિ ગૂણ ગાવાની, નરી છમ્પા છિપજવા દે. મને૦ ૩
 પ્રભૂની પ્રીતનાં દાગો, નહિ કંઈ રીતથી કીધાં;
 મહા એ દોષ અપરાધો, મતિ માચી સમજવા દે મને૦ ૪
 થયું તે કર્મના યોગે, સહુ શીરે ચઢાવીને;
 કરીને કદાન પર કરુણા, કરી એવું ન થાવા દે. મને૦ ૫

(૫૬ છંપનમું-પ્રભાત)

વિષયથી વિરામ પામતું નથી મન પાપી; (ટિંક)
 રોગ પ્રસિત તન તપાપિ, શાંતિ ના દેવાપી. વિષયથી૦ ૧
 બાલ યુવા જલ એમ, જાલ આયુ ચાલી;
 આગમર્મા જોમ દાગ, રૂપ રંગ લાળી. વિષયથી૦ ૨
 મદ્યુર સન્મિત છત્રી, મશીપ દોષ તોયે;
 મૂકો માર્ગ ધર્મ તણો, પાપ ચિત્ત પ્રોએ. વિષયથી૦ ૩
 જગત સ્વપ્ન દુષ્ટ્ય જોય, તોય લહી માયું;
 મન વચન કર્મ વડે, કરે દામ દાયું. વિષયથી૦ ૪

ચોરથીએ જેહ, ચોરી ન ચકાવ, લેશ પણ લય જેને નહિ; ૩
મળ્યું એવું ધન, ધન મમ જન્મ, મુખે આવે નિદ્રા, શાંતિ સદા. ૪
ચયું સમાધાન, દબ્યું અભિમાન, અન્ય તથુડી આશ, કહાન શાને? ૫

(પદ એકસહસ્રું)

જૂલાય શું જૂલાય શું? એ ચિત્ર તે જૂલાય શું? (૨૬)
ચિત્રો જે બિચિત્ર વર્ણનાં, તે સ્વપ્નવત્ સુખ દર્શનાં,
દિલ્લ દર્દ આંસુ વર્ષાનાં, જૂલાય શું જૂલાય શું? ૧
ભોજન જમ્યાં ભલિ ભાતનાં, રંજે રમ્યાં દિન રાતનાં,
સંગીત ગાતાં સાયમોં, જૂલાય શું જૂલાય શું? ૨
ધર મંદિરો ખાલી પળ્યાં, જંજીર તન તાળ્યાં જળ્યાં,
સત્જન ફરી નહિ સાંપઝ્યાં, જૂલાય શું જૂલાય શું? ૩
તુદિ પાંખ પંખાકું રહે, મ્હણવા જતાં નીચે પડે,
અધ્ધર અધીરૂં તરફડે. જૂલાય શું જૂલાય શું? ૪
ગત વસ્તુને નવ શોચવી, એવું કહે પંડિત કવી,
કાન પ્રીત પ્રીત અનુભવી, જૂલાય શું જૂલાય શું? ૫

(જરાતું રાજ્ય-વેળાઈંદ)

આંખે આવી ઝાંખ, દાત હગમગવા લાગ્યા,
કણે પેડી ઠકે, ચરણ ચાલતાં ચાલ્યા. ૧
કેશ થયાં સહુ ચેત, ત્વચા કરમાવા લાગી,
ચર્મ ફૂશ દાળી દેહ, પ્રભૂ નહિલગ્ય અભાગી. ૨
નખ શિખ શોભા ધરી, નયન ન મળે નિદ્રાચે,
અજ ન પાચન ચાય, મજ ચચળ ચિંતાએ. ૩
વહે નાસિકા નીર, વદન વપુ વફજ વળિયું,
શિથિલ શક્તિ વિસ્મરણ, મરણ લય આવી ભળિયું. ૪
કરી મળૂંરી કંઈક, મેળવી જીવન મૂડી,
તાકે જન માંજર, કરીને દણિ ફૂડી. ૫
ધનહર મળિયા મિત્ર, દાસજન કણુ ન માને,
પલટયો સર્વ પ્રબંધ, ડાળ ને પાને પાને. ૬
ધટયો ભાર ને બોજ, કોટનો કોટજ તૂટયો,
ખડા જુદાપા ચોર, ખળ્લનો ખંતે લૂટયો. ૭
સગા ન રાખે સખ, મર્મનાં વચનો બોલે,
ધરડા ગાંડા કહી, ગણે તરણને તોલે. ૮
પ્રતિકુળતાનું રાજ્ય, ચાલતું હાલે પમલે,
રહે રી રીતે લાજ, જરામાં અવળું સપલે. ૯

મિત્ર શત્રુ થઈ દો અમગ પલ્લુ ચેતે મમગા,
 લહે સમયનો લાભ, પાડો પામા અવગા ૧૦
 ચ્હડી મનકે ક્રોધ, સહજમા લોહિ તપાવે,
 સમતા સાતિ દણી, જલા જનને લગમાવે ૧૧
 કા તો લવરી મુખે, મૂઢવત મૌનગ મ તો,
 કા તો ગાયે ગાન, પનડમાં કાઢે દાતો ૧૨
 સાંઠે જુદી નાકિ, કહેવત સાચી પાડી,
 કર્ના જઈ હેરાન, મહા હેરાન અનાડી ૧૩
 રાખો પ્રભુજિ લાગ, જગ જમત્રામ નિવારો,
 કગનિ સકૃત મન મન જિવ જન્મ સુધારો ૧૪
 (૫૬ જેમઠમુ)

દુનિયા દુગ્ગિજનની, દુરિજનની,

જેને દાગ નહીં સજ્જનની-દુનિયાં (૨૬)

પ્રમુ મુધા-આડર દે તેને, યરે ધાણી પીને,
 બાવળ કાક ટાંગાને, કાષ્ટ ચ્હો નહીં ચીને-દુનિયાં ૧
 મચ્છ ચ્વચ્છ જળ ગમે તેને, જાગ પાયરી મારે,
 તીક્ષ્ણ તીગ તાકી પારાધી, મુગ ગરીમ મહારે-દુનિયાં ૨
 શુભ-પિન્ન-મધુગ બોલ બોલત, તુગત પાંજરે પૂરે,
 હિમક બગ કમ વાયમ જેવા, માણે મોગ દનૂરે-દુનિયાં ૩
 કહી સર્પને મામા મોગ, પથ પ્રીતેથી પામે,
 નજા ગાદુ સનિને પૂજે, ગમારના મુણ ગાણે,-દુનિયાં ૪
 મમમેતુ દે દૂધ-દહીં-ધી, કમાઈ તેને મપે,
 વાધ મિદના શબ્દ સાલણી તુગત જ માગ્ય માપે,-દુનિયાં ૫
 વિદ્યુ જેવો શક મિષાછટા, વાત વાતમાં નડતો,
 તેને આપે માન પાન ને, આકરને કચ્ચરતો,-દુનિયાં ૬
 “ભાર્ગવા” મ્હે ભીમી નાખે, હિલગી ગાળો ભાડે,
 ભનો, ભાડ દાડ નહિ ચાખે, તૂડિ પડે ભલાડે,-દુનિયાં ૭
 દમડોગથી ધનને લૂંટી હાકમ દુમ્મ દલાવે,
 અમન જતા તે બેઅકલને, પ્રલય સદુ પરખાવે,-દુનિયાં ૮
 કહેવાતા મોટા થીમનો, નનગા જનને લૂંટી,
 ગગ્ય ૩ કાં દેહ દકથી, અધવચ આયુ પૂરે,-દુનિયાં ૯
 નતનિ સુખ સગવડ જોઈ, ચરો ન ભાઈ નડતા,
 અદિ નહિ તો તદિ કમનધને દુભિપાકમા પગા,-દુનિયાં ૧૦
 પિત્તમ પેશા પરખાવાનું સુવર્ણ તે નહિ કચ્ચે,
 ક્રાંતિ દૂષ કે નદી સ્મૃતે, મલ્ય પુનઃ તરો,-દુનિયાં ૧૧

(૫૬ ગોસઠમું-ખરવા, પિણુ)

સંસાર સંકટ કંટક ઝાડી, વિરલ ને ફૂલ ગુલાબની વાડી. (૨૬)

થોડાં સુખી દુઃખી નહાના ને ગોટાં, યાની ગુણીજન

મારતાં ગોથાં-મંસાર૦ ૧

સુખ ને સતોષ તો માન્યાં જ મનથી,

તુલના તેની નહિ ધન ધામ જનથી.-સંસાર૦ ૨

દુઃખમાંય સુખને જે શોધીજ કાઢે,

માધુર્ય તે નથી વાટ કાઢે.-સંસાર૦ ૩

ધર્મ ધર્મજાએ ને મચિત કર્મે,

આવી મળે તે જિવકર સ્વધર્મે-મંસાર૦ ૪

મનુજને ગમતુ તે યાનીને ગમતુ,

અજાનીનું મન ન્યાં ત્યાં લાગતું-સંસાર૦ ૫

સ્વપ્નાશાં સુખને દુઃખજ ફેરકે,

કાન ન કરતો હરખ કે શોક-સંસાર૦ ૬

(૫૬ પાંસઠમું-રેખતા, તાલ દાદરા)

વિચાર જીવ વ્યર્થ દિવસ ફેટલા ગયા ?

પથા મનોરમ પાર શું કહે કયા કયા ? (૨૬)

મનુજ માત્ર બધું જાણી, શુદ્ધ બુદ્ધિથી,

હરી પરાઈ પીડ શી, ધરી હલે દયા ? વિચાર૦ ૧

અમાપ પાપ અંતરે બહાર ધર્મ દબથી,

ગિરિરાજ આશુજી ગયો, કુવારકાં ગયા; વિચાર૦ ૨

દિન રાત દોડધામ, હામ નામ રાખવા,

રહ્યું ન નામ ધામ દામ ધૂળમાં ધર્યાં, વિચાર૦ ૩

વિચારી લજ હરિ દજી હરાડ ઉઠવે,

કદાન બૂલી જાય ક્યમ મૃત્યુ તણી કયા વિચાર૦ ૪

(૫૬ ઇસઠમું-આશાવરી, તાલ એપો)

રે ! મન લજ તુ હગિને લાઈ (૨૬)

સ્વાગ્યતી છે સમ્ભ મગાઈ,-રે મન૦

૧

નાશવત સુખ મેળવવામાં, ચિત્તવૃત્તિ આહી લલચાઈ;

અવિનાશી આનંદ લહરની, કાન ગમજ તુજને નહિ કાંઈ રે મન૦ ૨

(૫૬ સઠસઠમું-પીણુ)

ન્યાં રે જુઓ ત્યાં એની એ ઘટના.

જળ થળ નથ નગ કુદ્ગત રચના,-ન્યાં રે૦ (૨૬)

તીર્થ પ્રયાગ અયોધ્યા ને કાશી, બદ્રિનાગપણ દારિકાવાસી-ન્યાં રે૦ ૨

મનનો ગયો નહિ મેલ લગારે, વ્યર્થ ક્યો વ્યથ ધનનો વધારે,-ન્યાં રે૦ ૧

માનવ સાધન સર્વસંગ સામું, અડસકં ધામ આન સદુ કાચું,—ભ્યા રે૦ ૩
વાંચે વિચારે તો મુલભજ પ્રભુજી, ધ્વજસ્વરૂપ સદુ નિરખુંજી —ભ્યા રે૦ ૪
કાન સર્વ સ્થળ નાથ શીરંગા, ઘટ ઘટ ગંગા જો મન હોવ ચંગા,—ભ્યા રે૦ ૫

(૫૬ અડસકં)

જગત ભગતને બને ન કદાપિ, જૂઠું જગત પ્રભુભક્ત પ્રતાપી.—જગત (૨૬)
માયાનો મોહ જગતને લગાવ, પલ પલકે દસાવે ને રસાવે—જગત ૧
જગત પ્રભુ પ્રભુતાને ન પ્રીતે, યષ્ટ મન આધીન રીતે ને ખીજે.—જગત ૨
આહિર રાગી અંતર ત્યાગી, સંત સ્વરૂપ મળે દો સુદાગી.—જગત ૩
આર પદારથ ને આર મુક્તિ, લક્ષ્યાધિન વણ મુક્તિ પ્રયુક્તિ—જગત ૪
અચળ અપ્રુટ સુખ આનંદ દહેરે, લક્ષ્ય નિમગ્ન રહે રંજ દેરે.—જગત ૫
અણુધારી શિરપર આકૃત આવે, સંત કાન ન તપે કે તપાવે.—જગત ૬

(૫૬ ઓગણોતેરમું—રાજઓ, ધોળ)

મુકા વેદાંતે શું વળે ? વળે દુનિયાનો દાટ રે, (૨૬)
“અહં છહા-અહં છહા” ઉચ્ચરે, બહુ બહારના કાક રે !—મુકા ૧
દિશા દષ્ટને દબાવતા, રહે મૌન મહા કૂર રે,
લેખો લખે વૈરાગ્યના, મન લોભે ભરપૂર રે.—મુકા ૨
લાભ લેવાને લલચાવતા, કાઢે નવીન નિમિત્ત રે,
શિખોને શીશે છિતારતા, ચોટમું ચપગામાં ચિત્ત રે.—મુકા ૩
કોળ ધાસે યોગિરાજનો, લામ્બો રત્નેશુરુ રોગ રે.
છપા હપ્પન ભોગ ભોગવે, રાંડી મુડી સંભોગ રે !—મુકા ૪
કેણી તેવી કેણી નહિ, ઢંઢ દોષ માંકિ ખોલ રે.
“ખોલ પત્રિકા” ખેખતાં, થાય તરતજ તોલ રે.—મુકા ૫
લોની ગુરુ એલા લાલચુ, ચાલ્યો ગાડર પ્રવાહ રે,
અંધ શ્રદ્ધા ભોગવાય છે, વડે મુખે વાહ વાહ રે.—મુકા ૬
નિર્દય એવા નહોરને, દરશો ન ગુરુ દોષ રે;
કદાન કુંદન જવલે જડે, પૂર્વ પુણ્યજ હોષ રે.—મુકા ૭

(૫૬ સિતેરમું—દોરંગી દુનિયા)

ગમતી નથી રીત તારી રે, દોરંગી દુનિયાં (૨૬)
દોરંગી ૦ કે દુરંગી ? x માર્યે ન કાતી સંગી,
જોષ મેં છેક દટંગી રે,—દોરંગી દુનિયાં. ૧
ગરજે સ્તર સુવાગી, નિન ગરજે નાગણ કાગી,
નિઃસીમ રહે નખરાગી રે,—દોરંગી દુનિયાં. ૨
યર્ષ તુજથી છેક નિરાશી, કષ્ટ કાશી ચયા નિચાસી,
કાઈ વૈરાગી વનચાગી રે,—દોરંગી દુનિયાં. ૩

નહિ ન્યાય ન્યાયધિરા તોળે, પંચો ધણુ અસલ બોલે, :
મઠ મદિર પોલ પોલે રે,—દારંગી દુનિયાં. ૪
કળિદ્રુત પોપણુ દરનારી, સંધર્મ સત્વ દરનારી,
સાં કાન છેક લાગ્યારી રે,—દારંગી દુનિયાં. ૫

(૫૬ એકોત્તરમું-દિગ)

દૂર થાવ દૂર દૂર દુર્વિદ્યાર, સત્ય આત્મતત્વ વિત્ત ચોરનાર.
કસું હું હવે કદી ન લોભ લાળે, કુટિલ કામચત્તિને ચડું ન ચાળે-૧
મળ્યા સંત શ્રી સમર્થ રામ સ્વામી, જોઈ ખંતથી મેં મ્હારિ ખૂબ ખામી.
સ્વપ્નતુલ્ય સર્વ ભોગ ને વિલાસ, થયા તે તણી કદ શું નિલ આશ ?-૨
માગું વિરતિ ને વિવેક ટેક સગ, ટેક ઉર ભક્તિ ભાવના અભંગ.
ઢાઢ કાર્ય વિષે વિદ્ય જોયિ નાવે, ભટ્ટ ભૂતકાળ કૂલ જો લુલાવે.-૩
પ્રાણપાતક કુતર્ક ટેવ ખોટી, ટાળિ નાચ હવે કરો ના કસોટી.
જેમ તેમ લવું તેમ આણિ પ્યાર, કાન કર્ણધાર તાત તું ઉગાર.-૪

(૫૬ બીજાંશુ)

ભજો અનંત સૌખ્યદા, વિમારિ સર્વ આપદ, (૨૬)
સલ શુદ્ધિથી તરો, સ્વધર્મ માર્ગ સચરો.
શાન્તિ લીનતા ધરો, મુભક્તિ માગ સર્વદા-ભજો.
કુવાસના ખરી કરો, વિવેક વીરથી વરો,
મસાદ પ્રેમનો ઝરો, કહાન ના લુલો કદા-ભજો.

(૫૬ તોતિરમું-દેશ)

મિથ્યા મનસ્સા કરમા રે, જીવ જોતે,
સત્તા શી તારા કર માં રે, જીવ જોતે. ૧
(જેમ) પાણીના પરપોટા રે, જીવ જોતે,
થાએ સહુ ખેલ ખોટા રે, જીવ જોતે. ૨
પવળે પાણીમાં પતાયું રે, જીવ જોતે,
મરે મનુષ્ય ખાય બગાયું રે, જીવ જોતે. ૩
તુલ્ય કાયા કચન વરણી રે, જીવ જોતે,
ભલે કવિ શ્રેષ્ઠતર વરણી રે, જીવ જોતે. ૪
ભરી બીતરમાં ભંગાર રે, જીવ જોતે,
અંતે સળગાવે અંગાર રે, જીવ જોતે. ૫
ધન વૈલવ ઘઠ વિરોધ રે, જીવ જોતે,
સાથે નહિ આવે લેશ રે, જીવ જોતે. ૬
જન્મનું તેહુ સરકારી રે, જીવ જોતે,
ચાવે નહિ કંઈ કારી રે, જીવ જોતે. ૭

એ ઉપાડશે અદ્વતી રે, જીવ જોતે,
ધારી લે સ્વધર્મ ધરતી રે, જીવ જોતે. ૮
દિલ કોનું નહિ દુખવતું રે, જીવ જોતે,
દુખ સહેતું પણ ના કહેતું, જીવ જોતે. ૯
જો દેવ દયા વરસાવે રે, જીવ જોતે,
જન કાન ન કાં દરિયે રે, જીવ જોતે. ૧૦

(૫૬ સુખાતેરમું—આલ જાલ)

જ્યાં જ્યાં જુએ ત્યાં ત્યાં જાયે તારીફ જગત્તારની, (૨૬)
ખાલિ ન કોઈ મુકામ જ્યાં, સ્વારી ન એ સરકારની.—જ્યાં જ્યાં ૧
ખાસા તવંગર મહેલમાં, મુકલેશની મુશ્કલિમાં,
મેલા મિકાઈ રોટિમાં, તારીફ જગત્તારની.—જ્યાં જ્યાં ૨
જંગલ પહાડ રાનમાં, વેરાન આમેશાનમાં,
જોઈ તમામ જલ્દાનમાં, તારીફ જગત્તારની.—જ્યાં જ્યાં ૩
કંગાલ મખખીચૂમમાં, દાનાવ દિલ દરિયાવમાં,
આદમ દવાઈ નૂરમાં, તારીફ જગત્તારની.—જ્યાં જ્યાં ૪
પોથી પુરાન કુરાનમાં, દરગાહ મસ્જિદ મંદિરે,
રામચાન કલ્પત્તાનમાં, તારીફ જગત્તારની.—જ્યાં જ્યાં ૫
નહિ શિકલ એવી જોઈ કે, તેની નકલ બીજી મળે,
એઅકલ સાફ કલ્પનજી, તારીફ જગત્તારની.—જ્યાં જ્યાં ૬

(૫૬ પચોતેરમું—આરા, ગોડી.)

થી દરિયો રંગ સાચો, સંત જન, થી દરિયો રંગ સાચો, (૨૬)
છાપા-તિલક-મુદ્રિકા-માળા, રંગ પતંગી કાચો—સંત જન ૧
અનુકવ ઉત્તમ યાચ પરીક્ષા, લવ નવ આવે ખાંચો—સંત જન ૨
જગત રંગમાં નહીં જૂઠું છે, જડમતિમાં શું જાચો?—સંત જન ૩
ખ્યાન સુધારણ પાન કરતાં, રાગિ શકો તો રાચો,—સંત જન ૪
મિરાંબાર્ષ સમ લજ્જા લાગી, નાગિ શકો તો નાચો.—સંત જન ૫
કાન તત્તવ વણ તણમારથી, લાગે સદ્ગત તમાચો.—સંત જન ૬

(૫૬ ઇતેરમું—જાણ, પ્રમાણ)

ટોચ જો એક ઈશ્વર અનુકૂળ તો, વાગ વોકા કરે જાણ વા ।
સલ એ શીખને સમજિ દડ બાજન કરે, સવ સરજેજ તો કાળ તાર ।
ધર્મના નિયમને નિયમે પાળનાં, બીતિ બૂનગ થકી દૂર બાજે,
મૂર્ખ મનને ન વિચામ પણ તે તણે, મુકિ માણિજીને રામ માજે—૧
વૃથા સંસારનાં મુખ સાફ મણે, નિવ કોઈ કરે કલ નાકાર ।
પૂરું પરલાવ પછિ અંતકાળે નહી, ફગ મને ત્રામ ઉપનવનારા ।
છોડિ તે રેવ શુભ ચલ જો આલશે, પામશે ઈશ્વર પદિ મેલી,
સ્વર્ગની સાચ કદિ જોય મરખામણી, દણિક મુખ વાસના સર્વ ખેલી—૨

(૫૬ સીતાતેશુ-જિજ્ઞેષી)

વખત વહી જાય છે આજસે લાઈ,

તેનું ખ્યાન ધરે ચિત્તમાંડી,—વખત૦ (૨૩)

વિત ને મિત્ર ફરી સાંપડે છે, સરસ સગાં સુખદાર્ઢ,
જોએલો સમય ફરી સાંપડે નહિ, માટે ફરી લો બલદાર્ઢ.—વખત૦ ૧
કાળ આવે પળવાર ન થાલે, ચાલે કરીને ચ્હડાર્ઢ,
આરંભ્યાં કામ અધૂરાં રહે ને, મનમાં રહેવું મુંઝાર્ઢ—વખત૦ ૨
જાયું જવાનું ને ખીલ્યું તે ખરવાનું ખસક અતિ ઉડિ ખાર્ઢ,
રંગ ભેરંગ કાયા માયા વાડી, રહેજે જાય સુકાર્ઢ,—વખત૦ ૩
સમય સફળ કરે કાળ ફડાં ચકી, પૂર્વની હોય પુષ્પધાર્ઢ,
વિદ્યમ બોજ મુધિજર ફેરી, કીર્તિ કેરિ જવાઈ—વખત૦ ૪

(૫૬ અકેતેશુ-દેરાળ, પરજ)

સુખદાયક શાસ્ત્ર વિચારે, જન મન વિચારે;

જેથી સાંપડે રહેજે સાર રે, જન મન વિચારે. (૨૩)

ભવ સાગરમાં છે ધણા રે, મચ્છ કચ્છ બચ્ચાર;
આવે સપાટે થાપડે ખાએ, થાય જલદી સકારે રે.—જન મન૦ ૧
વાયુરૂપી અવળતાએ, ડગમગ ડોલા ખાલ;
ફણમાં સિદ્ધિ સપાટી આવે, ને ફણ ખાડે અચડાય રે.—જન મન૦ ૨
ભક્તિરૂપી દીવાદાંડિનો આલશે, લાગે ભક્ત ભગવાન;
શુદ્ધ શ્રદ્ધા હોય તોજ તરે ને, તારે અવરના પ્રાણ રે.—જન મન૦ ૩
કાળ બળા હથારે પકડી પાડે, છટે મૃત્યુનું વરંદ;
કર્ણ મુદ્રા કરી સાંભળ કાના, વાગ્યો મૃત્યુનો ઘટ રે.—જન મન૦ ૪

(૫૬ ઓગણાએસીમુ-પરજ, ગરખી)

હોજ રે હેતે હરિચુલુ ગાઈયે,

હારે નથી એ સમાન જગતમાં કાંઈએ—(૨૩)

હારે તપાં ભક્તિ તુલિથી પાપી ધણા,
હારે પામ્યા મોક્ષમાર્ગ લાલમાં નહિ મળ્યા,
હારે સુણો પ્રવચન પ્રસિદ્ધ સદુ તે તણા.—હોજ રે હેતે૦ ૧
હારે વિના જ્ઞાન આ વપુ પર પ્રમાણીએ,
હારે વિના પુણ્ય ચ્હન પાપ ભાર તાણિયે;
હારે ખ્યાન ધૂન કેમ જરમા ન આણિયે.—હોજ રે હેતે૦ ૨
હારે ખાળ હતા સારે કાલ કાલુ બોલતા,
હારે કાન નિર્ભય પવિત્ર સલ બોલતા;
હારે ચવા વૃદ્ધ તજ ટેક ઓણુ તોળતા.—હોજ રે હેતે૦ ૩

(૫૬ એશીયું-અરબો)

મન મારાં મૂકી દેને મમતા બંધી,
 ખેટો છે આ જગનો સખલો ખેલ નો. (૨૬)
 બ્રમણમાં લટકી ભૂલે બેભાનથી,
 એ તવમાંથી પણ નહિ નીકળે તેન નો.—મન મારાં ૧
 રનેહ તણું ઉડું કારણ તો સ્વાર્થ છે,
 સ્વાદથીઆ રનેહિની શો વિશ્વસ નો;
 આશા ને તૃષ્ણા તે તો મધલાળ છે,
 શા માટે બોરે બંધન ને ત્રામ નો.—મન મારાં ૨
 આકિચ નો તું ચોખ્ખો પંથે ચાલવા,
 ચત્રવતાર છે પોને પરમ ચતુર નો;
 અમય આગમ દુર્ગણ સદુ દૂરે કરી,
 કાં ન બની જા સ્વતંત્ર સાવર શર નો.—મન મારાં ૩
 ત્રુટ વીલ પર સીલ ક્યોં તૂટી જશે,
 વૈદ્ય વકિય તે જાણો દીલજ સમાન નો.
 સવગાના આગ્રા અવગા અર્થો કરી,
 વાગ્દત્તે પણ નહિ દે પૂર ધાન નો.—મન મારાં ૪
 કાલ ઉપર કરવાનું કાંઈ ન રાખતો,
 બની શકે તે કર તુજ કરથી આગ નો;
 મોટાની મત્તા તે સસ્તા ચર્ન નડે,
 નાખિ વિદ્ર ને કરો બહુ પનરાજ નો.—મન મારાં ૫
 દુખિયારી આ દુનિયાની મુત્રાકરી,
 પણ દુખગથી કરો નહિ લવનેય નો;
 દુખથી દુર્લભ વસ્તુ નિથે માંપડે,
 હરિ મુખે ને દયા મયા ઉપેશ નો.—મન મારાં ૬

મંગારના સંતાપ-કૃદ્વંબલસદ.

(૫૬ એશીયું)

સમપણ શાનું રે શાનું ? પડિયું પ્રેમ વિના નો પાનું. (૨૭)
 ધનની પાછળ રે લાગે, કરતાં નિસારિત લાગે લાગે—સમપણ ૧
 દુખમાં બાગ ન લે લવ લેગે, લે ભોજનમાં બાગ લેગે—સમપણ ૨
 દાંતિક મન મેઝાં મુખ મીઠાં, પાપુક નિદા કરે અજાણ—સમપણ ૩
 સાજીગીચાલું રે લાપણ યે, એ મીઠાં દગ આના સોને—સમપણ ૪
 ઈશ્વર દુખનો સાથી રે આપે, દબી જુડાની જડ કાપે—સમપણ ૫
 જોઈએ નોવ અરબામ,

(ઘોડરા)

મધ્યલંબુર આ દેહની, જનને મમત અપાર;
 પપ પરપોટા પેઠે પણ, પલમાં નાશ મનાર.— ૧
 હસે કુદે હરખાય ને, હિરમાં હરખ અધોક;
 શોક દુઃખ આવી પડે, સમજે સધળું ક્રોક.— ૨
 સોળયકી ચોવીશની, વય વસમી વિપરીત;
 ગર્ધવ પચ્ચાસી વિષે, ક્રોક મેળવે શ્રુત.— ૩
 ધન-વિદ્યા-વય ગર્વથી, હોકે હોક નાદાન;
 ચિરલા સતસંગે તરે, લઈ સુશુદ્ધિ સાન.— ૪
 ખરી પરીક્ષા આપરી, સાહેબ સત હજૂર;
 નિત્ય પાઠ તેના કરો, કરી કાઠ સહુ દૂર.— ૫
 કંકણ માર્ગ છે કાપવો, ઠસી અસીની ધાર;
 શકને છે વસમો સદા, સજ્જનને ન લગાર.— ૬
 સહુ સુખ દુખ મિથ્યા ગણે, સંધ્યા વાદળ રંગ;
 સદા રહે સતમંગલે, સાચા સંત મહંત.— ૭
 મોહ મદે લેપાય ના, હોડે લેશ ન ટેક;
 દહ છુદ્ધિ હલ્લે ભરી, ભાજે નિરંજન એક.— ૮
 અમર પ્રાણુવાયુ સદા, શ્રી પરમાત્મ સ્વરૂપ,
 દેહ ગેહ મિથ્યા લહી, દૂળ નાંદિ લવરૂપ.— ૯
 પંચ તત્ત્વનું પૂતળું, સમય થયે સૂકાય;
 તેનો મિથ્યા શોક શા ? રૂપ માત્ર બદલાય.— ૧૦
 બહુ બહુ દેહ ધરી કર્યા, રંગ ગગ અભિલાષ;
 તાંબે તુખ્યા ના ટળી, જન્મ મરણની ક્રાંતિ.— ૧૧
 તેથી નગ્નતન રતનનું, કરવું ઘટે જતન;
 જીવન તેજ મુલા પાછી, વ્યર્થ વિભાસે મન.— ૧૨
 જનું જીવર વિચારિતે, ખાલી ખોમાં કાળ;
 કા'ન બાંધ સાવધ થઈ, પાણી પહેલી પાળ.— ૧૩

હિતોપદેશ શાતક.

('દ' નો એકાદશી બોધ)

દેવ-દનુજ-માનવ મળી, ધરિ હર ઉચી આરા;
 લોકપતિ પાસે ગયા, દરવા વિદ્યાબ્યાસ.— ૧
 લક્ષ્મણ પાલન કરે, દહ મેરા મુખદાય;
 સમય જતાં સર્વે વડે, દો શિષ્યા ગુરુદાય.— ૨
 "દ" અધુર એકજ દાગો, ચતુરમુખે તે વાર;
 સર્વે મર્મજ સમજિયા, અર્થ સમર્થ વિચાર.— ૩

ધન્યા પૂજ્યું એકને, આપ શું સમજ્યા દેવ ?
 ભોગ લોભ તજવા કહ્યું, દ દમને તત્ખેવ. — ૪
 બીજા માનવને કહ્યું, દ અક્ષર આદેશ;
 મિદ્ધ તત્ત્વ શું સમજ્યા, કહો સાર સવિદેવ. — ૫
 કર્મયોગિ માણ્ય અમે, ધર્મ કર્મમાં દીવ;
 દાન તત્ત્વ આપ કહ્યું, સુચ્યત પરમ સુરીય. — ૬
 છવ નિશાયર પ્રેત જે, દેલ દનૂજ અક્ષર;
 તેને પૂજ્યું શું તમે, સમજ્યા કહો જરૂર. — ૭
 સ્વભાવ કોપી કૂર ને, હિમક અમે હગમ;
 દયા દીલ ધરવા કહ્યું, મુમદેવ મુણ્યામ. — ૮
 સર્વે સત્યજ સમજ્યા, હું છું તેષિ પ્રમથ;
 વિનિ વાક્ય એ સાંભળી, પ્રકુલ્લ સદુ તન મંન. — ૯
 * * * * *
 ધન્ય મુધ-વા પુત્રને, સુચી તાત આદેશ;
 તાતાં તેષિરિયે પળો, દાઝયો નહિ લવલેશ. — ૧૦
 સગરે પવિત્ર પુત્રને, રઘુપતિ જાનકીમાળ;
 પ્રભામેધ સંતોષવા, કર્યો લાગ તત્કાળ. — ૧૧
 ખાજી તાનાજી અને, પૃથિરાજ શિંગતાળ;
 પ્રતાપ દુર્ગાદામ તે, ખરા દ્યુતિ મહારાજ. — ૧૨
 ભગિરથ લાગ્યો બૂપરે, ભાગીરથી ગંગાપ;
 કાણુ કામ સદુ તે મહી, ભગિરથયત્ન ભણાવ. — ૧૩
 વ્યાધ નિવાધ જટાયુ ને, મણિકા સન્ન કસાર્ધ;
 સગરી બિદલ તરી ગ્યાં, ભવની તજી ભવાર્ધ. — ૧૪
 પવિત્ર પરમગમ ને, અવધુ મુર પ્રદાદ;
 માન તાન મેવા થયો, ઘવા અથગ આમાદ. — ૧૫
 * * * * *
 મલ્લપર્વ કાશી અને, મકરે તીર્થ પ્રયાગ;
 “દશબોધ-પાથે” લદે, ભક્તિ-મુક્તિ ભાગ ભાગ. — ૧૬
 દેવપંજ તે “લગ્ન” ને, “કમ્” વિનુ પ્રામત;
 દેવપંજની કૈવલી, કહાન મંન પ્રસન્ન. — ૧૭
 તજ કર્યો તજ અર્ચિ ને, તજ દોષો તજ તાપ;
 ભગન જ ભાંચે મર્ચા, ભગન પ્રતાપ અમાપ. — ૧૮
 દર દિગ્ધર્મો આર મળી, મુગે માન વિચાર;
 દાન નેષ્ટિ નેષ્ટિ બી, પાન બીસો પાર. — ૧૯
 નિષ્કામી નિર્મોહિને, દે કુદરત અપાર;
 કુદરતો જ કોપો, ભગન વજ્ર નેપાર. — ૨૦

લક્ષિત વશ ભગવાનને, ભાવે નિર્ભય ભાવ;
 માટે ભજ ભાવે કરી, છાડિ દલ દેખાવ — ૨૧
 દેહરૂપ દેવળ વિષે, વસે સદા શ્રીરામ;
 પામર જન પરખ્યા વિના, ભટકે તીરથ ધામ — ૨૨
 સદ્વિન્ધન પરમાત્મ છે, બાપક વિશ્વાધાર;
 તેને પ્રેમે પૂજિયે, કરિ અદ્વૈત વિચાર — ૨૩
 હજ ભક્તોના દાહમાં, ભોળાં જહુ ભરમાય;
 ખોઈ તન ધન આખર, પાછળથી પરતાય — ૨૪
 અંતર શુદ્ધ થયાં વિના, ધરે બહાર સજ્જાર;
 ઈશ્વરનો અપરાધિ ને, ભૂ માતા પર ભાર — ૨૫
 દલ વગરનું દાન ને, ગર્વ વગરનું યાન;
 શાભાવે બે લોહને, તેજ ભક્ત ભગવાન — ૨૬
 જેની ગાંઠ રામ ધન, તે સમ નહિ શ્રીમાન;
 સમ્રાટથી નહિ સૂઝ પદ, નહિ ચિત ચિંતાસ્થાન — ૨૭
 અપમાને તપ વૃદ્ધિ ને, સન્માને તપ જન્ય,
 સાધુ તે સલાહિને, રહે પ્રસન્ન સદાય — ૨૮
 હમાવત ઘર્ષ રે'લુ પાણી, કાચર ચતુ ન દાન,
 અબળા બાળક રક્ષવા, પડે બહાર મેદાન — ૨૯
 સુખે સુખે જાગે સુખે, સહે જેહ અપમાન;
 પણ જે દે અપમાન તે, પામે નાશ નિદાન — ૩૦
 શૌર્ય પ્રેમ ને વિનયથી, દુસ્તર કાર્ય કરાય,
 પણ એ ત્રિપુટિ પ્રેમ વણુ, ખોટો ખેવ સદાય — ૩૧
 નિર્ભય નીતિથી લહો, જીવન તત્ત્વ જરૂર,
 નીતિ ત્યાં નાસયણે, નિજનું મુક્યુ ગૂર — ૩૨
 ક્ષતથી જે રક્ષા કરે, તેજ ક્ષત્રિયુજ પૂત;
 ક્ષાત તેજ પરખાવ શું, ઓઢે સર્પાં સૂત — ૩૩
 તન મન તુલસીદળ વચન, કામળ અતિ સંખદાય;
 કુચ કિલ્લો કાણુ કવન, કઠિણપણે વખણાય — ૩૪
 ભક્ત ભોલ ભગવાનને, કામી કાન્તા જેમ;
 નીચ ભોલ પરદોષો, યાની આતમ પ્રેમ — ૩૫
 સંદાયાર સત્સંગ ને, સત્ત્વ વચન સતોષ;
 સરળ વૃત્તિ એ સર્વદા, સદાર ટાળે દોષ — ૩૬
 ચિંતન દર્શન ને ક્રિયા, કામિનિ કીર્ત કથાવ;
 પંચ દોષ એ સર્વથા, તપના રિપૂ ગણાય — ૩૭

સોળ વર્ષની વય થકી, વય ગધ્ધા-પચ્ચીસ,
 ભગવન્ને જર ભુવતિથી, નહિકાં ફરી મરીશ!- ૩૮
 સોળ વર્ષની વય પછી, રજ્યુ તાતતું ખાય,
 પુત્ર સ્વરૂપે અવતરી સ્થુ હર્તાજ ગણાય - ૩૯
 જહા લાગિયા આગિયા, વકીત ન્યાયાધીશ,
 નિર્ભજ ન્યયતણી તહા, કાન ન આશ કરીશ - ૪૦
 દલીલ ખરચી ખૂટતા, કરતા ગાલિમદાન,
 તે ન્યાયાધિશ વકિલનું, રખે ન લેનો નામ - ૪૧
 અગ્રિય વક્તા કોક ને, અગ્રિય શ્રોતા કોક,
 મુખ મીઠા નિદક મહા, પુઠે પાડે પોક - ૪૨
 ખળજન વકરે સહજમા, દેતા સય સુમોધ,
 નકટા આગળ આગસી ધસ્તા વાધે કોધ - ૪૩
 મેળ ગોળ ને ધૂન તણો, મેળ સર્કરા દૂધ,
 મેળ તક ને લવણનો, મેળ રાત્રિ ને ભુદ - ૪૪
 શુરિજન ગુમે કરે સત્ત અવર પડે ઉપકાર,
 કાગલુ પ્રપુપકારથી, થાય પુણ્ય પરિહાર - ૪૫
 પ્રવચન શુરે પડિત તણું, મહે ન ચચાગ ચિત્ત,
 ભાડ દાડ કુવચન કથા, કરે માહ પ્રતિ નીત - ૪૬
 પોતાના બળ ભુદિનું, જે નર કહે માય
 સાહમ કદી કરે નહિ, થાય નહિ સતાપ - ૪૭
 ખુશી ખુશામતથી ગહે, ખચીત તે તો ખેલ,
 નિસ્વારથ કડુ કથે કહાન એ તો કાવ - ૪૮
 મોટા મોટા વાસને, હલમ કરે ઉપાય,
 સાખ્ય ન થાએ તે મદી દીડી કુંજર ન્યાય - ૪૯
 બૂલ ભાંગતાં પ્રથમથી, જોતુ હાંકુ મળ,
 મળ દેતુને શોધતાં, નડે ન બીજી રૂળ - ૫૦
 કેવળ જોગા લોક તે, ડાપણ વણ દોરાય,
 ગારિવા ખરવાહ મમ, હાણ પ્રાણની યાય - ૫૧
 સાર્યક ધન વિદ્યાતણું બચ કરવાયી યાય,
 સ્ત્રમ સધરી રાખતાં, કાગ અચાનક ખાય - ૫૨
 સ્ત્રે ન ઉત્તમ વસ્તુ તો કરો ન તેનો સંમ,
 જવરમાં ધૂન પય સેવતાં, કરે અંગને તંગ - ૫૩
 કનક* પાન કરવાયકી, અમ્મય સસ જળાય,
 * ને ને જિન ગય અગિય નિજાન - ૫૪

દાન બોમ ધનની ગતિ, અન્ય અધોગતિ જોય;
 તોય સૂચ મધમાખ જન, હસે રહે મન મોય.- ૫૫
 ગુણ તપ કીર્તિ વિત્તની, સ્તુતિ વિશેષે થાય;
 પશુ શ્રદ્ધા સેવા સુજસ, તે કરતાં વધિ જાય.- ૫૬
 ભય ભરેલ પ્રભુતાર્થી, ગરીબાર્થમાં માલ;
 ગળું વિચારે વર્તિયે, વાંઝા થાય ન વાળ - ૫૭
 જે પરતુ જેના કને, તે તેનો માલેક;
 માટે પ્રથમજ સોંપતાં, કરવો ધટે વિવેક.- ૫૮
 દર્યો હોય ઉપકાર તો, નિષ્કળ નહિ કો કાળ;
 સિંહ બચાવ્યો મૂવક, જળખર કરેડી જાય.- ૫૯
 કુતિસત કુચિત કુકર્મથી, દુષ્પિયો બહુ દેખાય;
 આશ્રય તેને આપતાં સાવજની ગતિ થાય.- ૬૦
 ધણા ગણાવે લાલ તે, પરમજનૂ નવ હોય;
 કપડીની ખટખટ કળા, લોભી જન નવ જોય.- ૬૧
 શકને સત્તા સોંપતાં, ઉપજાવે સંતાપ;
 કાસળ કાઢે શેકું, ઉલટી આપે થાપ.- ૬૨
 બળ બાવીસીને વિશે, મોઢું બળ છે ભુલ;
 વૃદ્ધ મનુજથી પામિયે, હોય ચિત્ત જો શુદ્ધ.- ૬૩
 ધનનો સ્પર્શ કરે નહિ, પશુ પક્ષી જિવ જાત;
 મનુષ્ય ધન માટે મથે, રજની સાથે પ્રાત.- ૬૪
 સુખમાં જે ફૂલાય ને, દુષ્ખમાં બ્યાકુળ થાય;
 મિત્ર વિત્તને પરહરી; પાછળથી પરતાય.- ૬૫
 ચર્ષ મરણિયો જે પડે, લઠવાને મેદાન;
 અંગે દુર્બળ હોય પશુ, કંપાવે બળવાન.- ૬૬
 બહારના દેખાવથી, મનનું કરતાં માપ;
 બલ થાપ બહુ થાય ને, ઉપજે ■ સંતાપ.- ૬૭
 વિચાર કરતાં દુઃખનો, ધણો થાય ગભરાટ;
 પણ દુષ્ખ આવે તેટલો, ઊરને નહિ ઉચાટ.- ૬૮
 નાનું સંકટ ખાળતાં, મોટું સંકટ થાય;
 તો નાનું સહેજે સહી, ધીર ધરે સુખ થાય.- ૬૯
 જૂઠો સ્વભાવ જન્મથી, તે સુધરી ન શકેજ;
 સીદી સ્વેત બને નહિ, સો મણુ સાણુ ધસેજ.- ૭૦
 જાતિ સ્વભાવ વિરુદ્ધ લો, દી ન સુધરે કામ;
 દારુ ને વાગિ દેવતા, કરે ન એકે કામ.- ૭૧

કરે ચક્ર નિ રાતનું, અસ્ત ઉદયનું તેમ,
 ચડતી પડતી સર્વની, જો આ જગનો નેમ - ૭૨
 ઉદય મમય ઉદ્ધત ચર્ષ, ફેકત જે ફૂલાય;
 અસ્ત મમય તેને નહિ, કાર્ષ કરે સહાય - ૭૩
 દેવ કરે તેમજ બને, પણ તેને શો દોષ,
 કચ્છીના ફળ માંપડે, હદે ન ધગિયે રોષ - ૭૪
 પ્રાતઃકાળે પુષ્પ જે, પ્રકુલ્લ ચર્ષ ફૂલાય;
 વગને દિન પગ રજ વડે, ચાલી શું ચગદાય - ૭૫
 મનુષ્યનો જે વસ્તુમાં, ચાને નહિ ઉપાય,
 તેનો શોક તથા દર્ષ, રહેતા શાંતિ યાય - ૭૬
 માંદપ માતા મોતની, મહા દુખનું મૂળ,
 કપાવી દે કાપને, કરી કારમી દુશ્મ - ૭૭
 પ્રેમઅશિને સહજમા, વરસે પાપણ પૂર,
 ચાનીર કાયર બને, કમ્ભાવી દે નૂર - ૭૮
 વધતી માંદપ સામગી, ઉરમા ઝાગજ યાય,
 કાગ બળી જમદગનું, ઝાંઝું જોગ જણાય - ૭૯
 મરતુ એકજ વાર પણ, ધરી દેહ પર મોહ,
 સુવર્ણ લક્ષિત ના મહે, મહે અરિયા લોહ - ૮૦
 દેહ તણા જે દડ તે, ભોગવવા સગ્ગેલ,
 બેઠા પાસે જોય જન, ખરાખરીનો ખેન - ૮૧
 વૃત્તિની જૂની નહિ, છૂટી જાએ કાય,
 સરજ્યુ સગ્ગનહાર લા, સજ્જનથી શુ યાય? - ૮૨
 વૈદ્યો? નારાયણ હરિ, ઔષધ જાહવિરે તોય,
 અનિમ ઉપચારો કર્યા, કાન હવે શું હોય? - ૮૩
 મનની મર્યાદા વિના, તનની શી મરગદ,^૩
 મન જિલ્લાવણ બ્યર્થ છે, જગત છતની યાદ - ૮૪
 અનેક ઉપચારો સજ, મનવશ રાખે જોઈ
 તનથી તરત નુકે નહિ, ઉત્તમ જન તો એક - ૮૫
 મર્યાદીનું નામ ધરિ, ફરિ તીર્થાટન ધામ,
 જાપો તિલક ધર્યાં ચકી, કદી ન રીઝે રામ - ૮૬
 મર્યાદી એ તો નહિ, મતવાદી ઉન્નત,
 કનક ક્રોધ મદ મત્સરે, રાત નિવસ રે રત - ૮૭

૩. * - એકદર ઔષધ જાહવિરે, વૈદ્યો નારાયણ હરિ
 દિદ્ધાનમા "દર - સિક ડોળાણ મર્યાદ

- નાનાં ને મોટું ગણે, મન પર મધળી વાત;
મનને લાગ્યું તો મિઠું, લવણ કાઢ્યું સાક્ષાત.— ૮૮
- ઝોળખાણ પણ ખાણ છે, સમયે કરે સહાય;
મૈત્રિ મોઢું રત્ન તે, પરિવ્યથીજ પમાય.— ૮૯
- અનુભવ વિના અશક્ય છે, ચાલુ શુભ પરિણામ;
અનુભવ શિક્ષક સર્વથા, કદણ સુધારે કામ.— ૯૦
- શુભિજન ગુણ રહે નહિ, વણ મહેનત વખણાય;
દિનકર વાદળ દળ વિષે, દાટયો પણ દેખાય.— ૯૧
- સુશીલતાથી યશ મળે, ખળતાથી કુલ નાશ;
વિદ્યાથી શોભે વપૂ, સત્યે સુખ ઝોપામ.— ૯૨
- પુખ્ત વયે પરિપક્વતા, અનુભવિ જનમાં હોય;
અશક્ય શક્ય કરી શકે, અકિત થાય સહુ કોય.— ૯૩
- મુખે સાંભરે સ્ત્રી અને, દુઃખે સાંભરે વીર;
ક્ષણક્ષણ ગુણ પિતૃ માતના, બાળે આણે નીર.— ૯૪
- જર જોડે ને જર્મિનથી, વાધે જગમાં વેર;
માટે સમય વિચારીને, કરવી તેની પેર.— ૯૫
- રીત અટપટી પ્રેમની, હર્વ-શોકના રંગ;
જળવવી બહુ ભુક્તિથી, મન મર્કટ માર્તમ.— ૯૬
- પ્રેમ તેમ નિર્મળ તર્ક, સંસયની શી વાત ?
બિન્ન ભાવ મનમાં રમે, ધિક્ક પ્રીતડી જાત.— ૯૭
- સમ કરાવી કામ ને, દે નહિ કૃતિ બદામ;
મેટા કરી દમામને, લે દારટનું નામ.— ૯૮
- ગરજને અક્કલ નહિ, દંદિને પણ તેમ;
નિર્લજને લલ્લ નહિ, પ્રપંગ લાં શો પ્રેમ ?— ૯૯
- જારી જન તે નવ જુએ, કૂળ શીલ આચાર;
ચોર ન્યાયને જોય નહિ, ધિક્ક ધિક્ક અવતાર.— ૧૦૦
- ખાધે વાધે રાગ ને, જોલે યાદ બિગાડ;
રમનાના તજિ દોષ એ, રસેશ પ્રેમ લગાડ.— ૧૦૧

x

x

x

x

(ગીતિ)

અગિવર મમ મહર્ષિ, તેમાં માન્ય મુખ્ય જ્ઞાનાના;
વશિષ્ઠ શ્રેષ્ઠ સદ્ગુણી, અધ્યતિપતિ મહાપુરુષ પ્રગટયા.—૧

પ્રસિદ્ધ રઘુવંશીના, પ્રોહિત થાવા દહ્યુ પિતા પ્રેમે;
દનિષ્ઠ કર્મ ગણીને, વશિષ્ઠ તે નહિ સ્વપ્રારિયુ બહેમે.—૨

રામાવતાઁ દર્શન, મદાભાવ્ય ગણિ વશિષ્ઠ વસ્ય ધયા,
 વિશ્વામિન વિરોધી, હણ્યા તેને નિશા નિહ જિ ગયા —૩
 નિશ્રે એક નિશામા, નીચ નિશાયઁ તણો ધરી વેશ,
 ધાતક પ્રતન કરતા, સ્ત્રી પ્રશમા સમી ગયો દેવ —૪
 ન્યાય નીતિના પૂજઁ આ રીતે સહુ કબૂલ બૂલ કરે,
 મલામ્હિ મુગ્ધન એ, મગ્ગ સ્વભાવે કલ્પાન ચિત્ત ધરે. —૫

x x x x x

કુંગર દુઃ સ્પાગા, મુખીપ પેખ્યા કુરૂપ પાતાણુ,
 પંથે ૩ પાડોતો, સન્નન દુર્જન જણાય નિર્વાણુ. ૧
 વિનાયગધે પીડે, અનગ જનોને ગણાય જે સનગા,
 સદગ ન થાએ તોએ, છગ પ્રપચની તજે ન લેશ દગા. ૨
 ધન મપત્તિ પામી, વૃથાભિમાને કરે દુરુપયોગ,
 નેત્ર છતા ન નિહાળે, મદાધતાનો મહન જે રાગ. ૩
 ધિક તે શત્રુ જીવ્યુ, આપ્યા જેણે સુશીને તાપ,
 ધટમાગ પેડ પામે, અતે તે પણુ અમાપ સતાપ ૪
 છે કાયા ધા કાઓ, વય વારી ખૂતા નહિ વાર,
 કૂર કુમ્મિ કૂડા, વૃથા કરે ઝેર વેર સસાગ ૫
 ભવના ભગ દગ્ધિમા, નરતન નૌકા મદાન તાસ સહે,
 તૃષ્ણો તાપ તગે, સ્થિરતા શાતિ કલ્પાન અર્થ લહે ૬
 મન ન્યા લા ભટકે પણુ અગ્નિ જઈ ન્યાં નિવાસનુ સ્થાન,
 જનની જન્મમુમિનું, બહુ ગુણુ ગૌરવ મત્તપ સન્માન ૭
 ઉત્તમ કવિતા કાન્તા, મન મુદ્ધિતા તાપ તાસ હરનારી,
 આગાલ વૃદ્ધ સહુને, સર્વ સ્થિતિમા સદાય દેનારી ૮
 અનુકુળતા નહિ એકે, પ્રતિકુળ ધટના પહે પહે બાસે,
 તો પણુ મોહિ રહ્યુ છે, લોભી મનકુ પરાર્થ અતિ આશે ૯
 જે પોતાના જાણ્યા, પર ચર્ચ લાગ્યા પ્રપચ આગવા,
 જગમા સલ નથી શુ ? સ્નેહ મમાજમ જવીજ વિવમ દવા ! ૧૦
 અગિ ને મિદ પણુ સારા, સજધી જનને મ્દી નહિ હણે,
 પણુ જન્માગે નીચા, પોતાનાને હણે ન દોષ ગણે ૧૧
 મિત્રોદિ કૃત્તો, વગિ જે વિશ્વાસનો કરે ધાત,
 પડો રોગવ નગ્ન સડો ન્યા લગિ શથી રવિ પ્રાત ૧૨
 સમન લહરી પેડે લક્ષ્મી ચચગ રહી ન રહેવાની,
 લોભે લક્ષણુ ખોઈ, ધાતક પાતકિ સદચની માની ૧૩
 ન રહે નાણુ ટાણુ, ન રહે સત્તા સ્વરૂપ શુભ વેશ,
 ડર ધ્રુવરનો રાખી, કર પરમારય લઈ મદુપદેશ ૧૪

ધર ધન કુટુંબ મેલી, ખાલી હાથે ગયાં સહુ ચાલી;
કહાન બહું જાણે, તદપિ ગિથ્યા વસ્તુ નહિ ખાળી. ૧૫

(લલિત)

વખત વાતમાં વીતિ જાય છે, મક્કતમાં બહું વ્યર્થ ચાય છે;
શિશુપાલુ ગયુ જોખને ગયું, કંટ જરાપણુ આવિને રહ્યું. ૧
વિકટ કાળનો ત્રાસ મસ્તકે, નહિજ કોઈથી તે ટળી શકે;
મન વજ્રુ સદા વિષય વાટમાં, અધમ ધનતાણુ બહુ ઉચાટમાં. ૨
મમત મૂર્ખતા જાય લૂટતી, સદનશીલતા જાય છૂટતી;
વિક્રમ મન બન્ધુ નિર ઉપાયરે, પ્રભુ વિના નહિ કો સહાયરે. ૩
કરણિ કૂડિ તો બાઝ્ય શું ફળે, તરણિ નાવલો ક્યાંયકી તરે;
સમજ વાપરી કર વિચાર રે, લવપતી કરે કા ન વ્હાર રે ? ૪

* * * * *

ભરતભૂમિનું પ્રાચીન ગૌરવ.

(ઉપજલિ)

શ્યામ જ્યાં વ્યામ મુનિ મહાન, રામાન્ રામ અતિ કીર્તિવાન;
શ્રી કૃષ્ણ ગીતામૃત શાનદાતા, તે આર્ય સૌંદર્ય કહાં વિધાતા ? ૧
નરો હતા શ્રે તથા સ્વર્તન, હતા વળી વર્ણ વિવેકવંત;
સ્વભૂમિ માની જનનીજ માતા, તે આર્ય ઔદાર્ય કહાં વિધાતા ? ૨
જ શાસ્ત્ર યથો જગમા પ્રમાણુ, રચ્યાં રૂઢા કાંય કયા પુરાણ;
આપી મુનીના ધર્મો પજાતા, તે આર્ય આચાર કહાં વિધાતા ? ૩
હતા મતાપી બહુધા નરેશ, પ્રજા પરે પ્રેમ છંદે વિશેષ;
અન્યોન્યનું શ્રેય સદૈવ ષ્ઠાતા, તે આર્ય ઉત્સાહ કહાં વિધાતા ? ૪
વિરાગના ભારત બામિનિઓ, વીર પ્રમુતિ ધૃગ કામિનિઓ;
સાશ્વિ સતીના જશ જ્યાં સુદાતા, તે આર્ય સસાર કહાં વિધાતા ? ૫
વિના લખે ખોલ બધા પજાતા, વિના કહે મલ મમસ્ત ષ્ઠાતા;
વિના ધને વિદ્વજનો પુજાતા, તે આર્યના ધર્મ કહાં વિધાતા ? ૬
વાણીજ્ય વ્યાપાર કૃપિ કહાં તે ! મૈત્રિ મૃદુરચાર્ધ જયા બધાં તે !
રાસા રમી ચારણ ભાટ ગાતા, તે આર્યનાં શૌર્ય કહાં વિધાતા ? ૭
આપો, વિમૂ તે ફરિ આર્ય ધર્મ, પ્રેરો પ્રમૂ તે ગુણ-ધર્મ-કર્મ;
રહાન હે નિર્ભય શુદ્ધિદાતા, વિશેષ ! સર્વેષ ! વિશુ ! વિધાતા ! ૮

ચંદ ૭ મો-સ્ત્રીશિક્ષા અને ઘરસંસારસંબંધી. કુમારિકાઓએ ગાવાનાં ગીતો.

વિશ્વભરની રત્નિ.

(ગરબી)

વિશ્વભર ભરણ કરે સર્વનું. કૃપાનિધાન;
 વેણુ વદે મનુજ માત્ર ગર્વનું, કૃપાનિધાન.- ૧
 કીડીને કણુ દાથીને મણુ પુરો, કૃપાનિધાન;
 ભૂખ દુઃખ રોગનો કરે સુરો, કૃપાનિધાન.- ૨
 ભૂખ્યું ઊઠે પણ ન ભૂખ્યું કા સુવે, કૃપાનિધાન;
 આપના પ્રતાપને અનુભવે, કૃપાનિધાન - ૩
 વનમાં જનમા અને પ્રવાસમાં, કૃપાનિધાન;
 ઘરમાં દરમાં અને આકાશમાં, કૃપાનિધાન - ૪
 જળમાં રથજમાં ને સર્વ વિશ્વમાં, કૃપાનિધાન;
 ભૂત વર્તમાન ને ભવિષ્યમાં, કૃપાનિધાન - ૫
 સર્વ વ્યાપિ સાક્ષિપ સૌખ્યદા, કૃપાનિધાન;
 ઝળહળતુ જ્યોતિષ સર્વદા, કૃપાનિધાન.- ૬
 મન મલીન પાપ પથમાં ભમે, કૃપાનિધાન;
 ભક્તિપ અમૃત તે ના ગમે, કૃપાનિધાન.- ૭
 શાન્તિ આપિ ક્રોધ કાળ ટાળજો, કૃપાનિધાન;
 પાપિ છુદ્ધી બીજ સઘ બાળજો, કૃપાનિધાન.- ૮
 માત્ર મને આપ તણો આશરો, કૃપાનિધાન;
 કાન દાસ ચરણ ચગણ સરરો, કૃપાનિધાન.- ૯

ભૂધરની ભક્તિ.

(ગરબી)

જે અપાર ॥ ઉપકારી બેન, તે ભૂધર ભગિયે ભાવે;
 જગમાં જેની બલિદારી બેન, તે ભૂધર ભગિયે ભાવે.-૧
 જળ યા પામાં નિષ્કળવે બેન, તે ભૂધર ભગિયે ભાવે,
 નિત અન જળ આપિ નિભાવે બેન, તે ભૂધર ભગિયે ભાવે.-૨
 તન મનનાં દુખમાં કાપે બેન, તે ભૂધર ભગિયે ભાવે,
 માગ્યા વણુ સધળુ આપે બેન, તે ભૂધર ભગિયે ભાવે.-૩
 નિર્ભજ નિશ્ચા ને ન્યાયી બેન, તે ભૂધર ભગિયે ભાવે,
 અંતર ને બાહર સ્વાર્થ બેન, તે ભૂધર ભગિયે ભાવે.-૪
 શાનીજન પાને નિગજે બેન, તે ભૂધર ભગિયે ભાવે,
 કરી મનમાં પૂજન દરબે બેન, તે ભૂધર ભગિયે ભાવે.-૫
 ગુણુ આપણે તેના ગાઓ બેન, થી ભૂધર ભગિયે ભાવે,
 કહે કાન નહિ શરમાઓ બેન, થી ભૂધર ભગિયે ભાવે.-૬

પ્રભાતિયું.

(૫૬ મુલના)

નિલ પરભાતમાં ઉઠિ સહુ બેનિઓ, અથમ પરમેશનું નામ લીજો,
પૂર હિસાહ આનંદ હૃદયે ભરી, સતત સહુ કાર્ય આરંભ કીજો;
રનાન શુદ્ધિ કરી વસ્ત્ર ઉજવળ ધરી, સૂર્યનું પૂજને નિલ કરીયે,
કંકુ અક્ષત અને ભસ્મ લઈ કર વિશે, ભાલનું પૂજને ના વિસરિયે.—નિલ૦ ૧
માતને તાત પદ પ્રણમિયે પ્રેમથી, લાંકુ બોલાવિયે લાવ આણી,
“૭” કહી સર્વ ઉત્તર સદા દીજિયે, ઉચ્ચરિયે ના કદી વેણુ તાણી.—નિલ૦ ૨
પાઠ પ્રેમે કરો ઠાઠ મૂકી હર્ષ, વગર ગોંગાટ જ્યાં આઠ વાગે,
બાળપણ મમય છે શીખવાનો રૂડો, ઝાટિ ચલે ન મળશેજ આગે.—નિલ૦ ૩
મુધા સખિઓ તણો સંગ લેવો અને, દૂવડ કુલદા ચકી દૂર ખસવું,
ફૂપમાં રંગમાં બોળવાઈ કદી, ફેલ ફોતરમાં નહિજ ફસવું.—નિલ૦ ૪
શીખવા ખંતથી સકળ સદ્ગુણ સદા, વાદમાં હોડમાં ના બેતરવું,
ધૈર્ય આપ્યું તેમાંજ સંતોષથી, દાન કહે ચિત્તને તૃપ્ત કરવું.—નિલ૦ ૫

સૂપડાંની વડાઈ.

(ગરબો)

ધન્ય સાર સાર ધારક, તું સૂપડાં રે લોલ; (ટક.)
તારા શુણનાં વખાણ કરે કેવડાં રે લોલ.— ધન્ય૦ ૧
કરે કકરે તમામ દૂર, સદગ્રમાં રે લોલ;
વસે મુજની સમજ, તુજ મગજમાં રે લોલ.— ધન્ય૦ ૨
તારી વાંસ કે લોખંડ તણી દામ છે રે લોલ;
છતાં શુદ્ધ અજ ધન્ય તુંથી યાવ છે રે લોલ.— ધન્ય૦ ૩
તારી બપમા તે મુળને અપાય છે રે લોલ;
સારધારક જે ચતુર સુદામ છે રે લોલ.— ધન્ય૦ ૪
બેનિ ! એમ આપણેય સાર લીજિયે રે લોલ;
સહુ કલહ ને વિરોધ દૂર કીજિયે રે લોલ.— ધન્ય૦ ૫
ચિત્ત આગળી સમાન નહિ ગખવું જો;
ગુપ્ત ધરતું ન બોળવાઈ બખવું જો.— ધન્ય૦ ૬
જોઈ સદ્ગુણ ગુણી થાવું સર્વદા જો;
દાન ગંપ રોહ ને મળે પ્રમુદ્ધ જો.— ધન્ય૦ ૭

દાતરની કટવ.

(ગરબો)

દાતર શરમી રે, કદ દું તારી રૂચિ કટવ, (ટક.)
સપડું વેતરે રે, તારે દામ ચડે તતખેવ.— દાતર૦ ૧

સારૂં સસતું રે, તેનો છુગને નહિ વિચાર,
 છટાં તું કરે રે, હોટા મોટા તતુ તાર — કાતર૦ ૨
 કલક કારમો રે, તારી જીભે વમતો ત્રાસ,
 તાતી તું સદા રે, નિત્યે કરતી અદગ — નાચ — કાતર૦ ૩
 કાતર નામનો રે, જુડો જાગવતી તુ ભાવ,
 ખીમલાનરૂ રે, ખીમ જલુજન લેજે દાવ — કાતર૦ ૪
 જુડી ભામની રે, ખોડુ વેતરતી ખુશ ચાવ,
 કાતર કમનો રે, એનો સદગ સ્વભાવ જણાય — કાતર૦ ૫
 સોઈ સો ગણી રે, સગી માત્ર તારી બેન,
 સપ સુનેહથી રે, સાધી બાધી કરતી ચેન — કાતર૦ ૬
 કાતર કંજને રે, કાપી કાઢી ફેફ ફર,
 સારે જાણી રે, મોગી એ પલુ મ્હાન શૂ — કાતર૦ ૭

સોદામણી મોઈ

(ગરબ)

સોઈ સોદામણી રે, પંડે પાતગિ ઝીણી બાગ, (૨૬)
 શુભમા એ તણી રે ચોપે ચતુરા લેજો ચાલ — મોઈ૦ ૧
 માધે સો ટમ રે, એ તો નિર્ભળ મનથી નેહ,
 લખટ ના રે રે હાકે અખડ વચ્ચે દેહ — મોઈ૦ ૨
 ઝીણે તાતણે રે, કરતી પટકુગ તુર્ત પ્રવેશ,
 તતુ મ્થથી રે, છૂગી પગી નહિ લવનેશ — મોઈ૦ ૩
 કલક માંચી રે વાગે અજણતા જન અગ,
 મારી માઠની રે, હાથે વિરાગનાતો રગ — મોઈ૦ ૪
 બાગો બાડરૂ રે, સોઈ કાતર લોહના બાગ,
 શુભમા જુજવા રે તેનો બોધ લગે ધગિ બ્હાલ — મોઈ૦ ૫
 મારૂં સર્વદા રે, મરથી કશો વિરલા દેહ,
 ન્હાના નામના રે, પાચે પૂજવાના તેહ — મોઈ૦ ૬
 કિમત મર્યની રે, માટે મરિયે રૂઝ કામ,
 કંડે કહાનજી રે, નાનુ કાંડે મોટુ નામ — મોઈ૦ ૭

હસવાથી હાનિ

(ગરબ)

હાંત મુખમાથી કાઢી રે ધર્જુ ધણ ના હસિયે,
 લોખ અપવિત્ર આપે રે, ન્યા વિનવી કરીરે (૨૬)

(સાખી)

બ્હાલામાં વેરજ પડે, ફૂડાં ચડે કલક,
 જાર ધગાડી લુડપે, ચાથે દુખિ નિયંક

માટે મુખથી મધુરાં રે, વચન એવાં વહિયે,
જેથી વૃદ્ધ કે બાળક રે, કોપ ન કરે કદિયે.—દાંત૦ ૧

રિમત હાર્ય મન પ્રસનથી, અરસપરસ આનંદ,
બિલત્સે જુડાં વેણુ તે, દે દારણુ દુઃખદ.

માટે સમય અનુકૂળ રે, યાજી પતિવ્રત સદા
વેળ આનંદે ગાળે રે, ચશે ન કાપિત કેદ.—દાંત૦ ૨

હસવાથી ખસતું પડે, ચાય અનાયક હાણુ,
વૃદ્ધ્યાં દિલ સંધાય નહિ, તત્તુ તારે પ્રમાણુ.

રહેજ વાતમાં થાએ રે, નહારી ગાળાગાળા,
આળ આલેપ ખોટા રે, મમત ને મારામારી.—દાંત૦ ૩

કૌતક વણુ હસનારનું, ચાય વળી અપમાન,
ઠીકી ઠાઠા ઠોકને, ઠરવા ન મળે ઠામ.

માટે હસતું તો આંખે રે, એવું વિદ્યાન કહે,
તેથી થોકુ તે મીઠુંજ રે, કહા'ન સતોપ રહે.—દાંત૦ ૪

હૃતલાઘ્ય હિંદુબાળા.

(૫૬-અક્ષર)

અતિ અળખામણી આજે, મિચારી હિંદુની બાળા,
અતિ દુઃખ અગ્નિમાં દાઢે મિચારી હિંદુની બાળા. (ટક)

(સાખી)

જન્મે લાંબી તંતુ જરા ન કરે જતન;
પથાર પાપ પ્રમાણિતે, દૂલંતા દિન દિન.

પૂરા પ્રેમે ન પોષાએ, મિચારી હિંદુની બાળા,
લખતે દબ વેચાએ, મિચારી હિંદુની બાળા.—અતિ૦ ૧

પુત્ર તણું પાલન કરે, પૂરણ આણી પ્રેમ,
સ્વારથ દેખીતો કરે, સહન ચાય તે કેમ ?

ગમ ઉપચંતનાં ક્રમે, કરે છે હિંદુની બાળા,
વહિતી રૂપ પુત્રીનું, ધરે છે હિંદુની બાળા.—અતિ૦ ૨

અતિ ઠકાર શબ્દો અને, ગાળોગો વગસાદ,
વળતી મારે માર ને, સુણે નહિ ફરિયાદ.

કુસંગે કષક દોરાએ, મિચારી હિંદુની બાળા,
ચઈ નિરુપાય નિંદાએ, મિચારી હિંદુની બાળા.—અતિ૦ ૩

બણેલ શરૂ લાઈઓ, રાખી સમાન બાવ;
ખાજાનું ગણુ કરો, અને ન નિંદા બનાવ.

સમય ચાલે સુધારનો, કુધારાએ બહુ ચાલે,
કહેછે કાન તે માટે, કરો કંઈ ખ્યાલ મનમાયિ.—અતિ૦ ૪

કન્યાવિક્રયનો કેર.

(૫૬-સન્નિઓ)

બાળાનાં કુન્ન મહુ બાળલો, કરી હૃદય નિચાર, (૨૬)
 સુણી શીખામણુ રોહથી, લક્ષાં નર ને ઓ નાર.—બાળાનાં ૧
 કન્યાવિક્રયના ચાલથી રે, બહુ બેનોને ત્રામ,
 ખૂણે બેસીને ખમ્યા કરે, નિત્ય નાખે નિશ્વાસ,—બાળાનાં ૨
 ગાય અને દુહિતા સમા રે, જહા દોરે ત્યાં જાય,
 વૃદ્ધ રોગિ મૂરખ મૂઢનું, એને લક્ષ ન દાંય,—બાળાનાં ૩
 બળતાં અંતરથી તે રિયે રે, સર્વ સગાને શાપ,
 વેરી ગણે પૂર્વ જન્મનાં, દાપે ઈશ અમાપ,—બાળાનાં ૪
 ખાતર લવણનું ગણાય છે રે, એહ દામ નહિ ડામ,
 કાળજ માળે ખાનારનાં, માટે ઝુકા એનું નામ,—બાળાનાં ૫
 સ્વપ્ન વિશેષ લેશે નહિ રે, કદી દુહિતાના દામ,
 નાત મદ બાધો કાયદા, એજ અરજ કહાન,—બાળાનાં ૬

રૂઢિપ્રાબલ્ય.

(ગીત-દ્રાણા)

રૂડી શિખામણુ રૂઢિપ્રાધને ન રૂચે (૨૭)

તમને યાની મનાવે, અથ મનાવે, માનો હો રાજ—રૂડી ૧
 ઉડાં મૂગો રે અતિ એમનાં, એના ફળના શાં કરવા વખાણુ.
 હો રાજ—રૂડી ૨
 શુદ્ધિપ્રાધનેને એને ના બને, તેથી નિપજ્યાં ઝાંઝાં અકાળ.
 હો રાજ—રૂડી ૩
 કારી હેડા બેડા ગેદિયા, હડયા સુધારાના સમાજ.
 હો રાજ—રૂડી ૪
 નાણાનાં ટાણાં તો વિતી ગયા, રાજ ને શોભા સાજ.
 હો રાજ—રૂડી ૫
 નાતવગ ને નાય ધટયા નથી, નથી થતાં બલાધર્નાં કાજ.
 હો રાજ—રૂડી ૬
 વિદ્યામાતાજી તમને વિનવે, હવે માનો ધરી નિજ દાંડ.
 હો રાજ—રૂડી ૭
 તમે સુધરો તો સહુ સુધરે, તારો લાજનું કુખનું જહાજ.
 હો રાજ—રૂડી ૮
 અમે અપ્રિય પણ સલ બાખરું, પ્રિય પ્રભુ તે કરશુ કાજ.
 હો રાજ—રૂડી ૯
 કરને કમ્પુ સહુ શુદ્ધિપ્રાધનું, યાશે ઉત્તિ તો આજ.

હો ગજ—૨૩૦ ૧૦

સહ સુધારાનો સાર શોધજો, તજી કાન કુબોધ વિરોધ.

હો ગજ—૨૩૦ ૧૧

અમળાની બલિહારી.

(ગરબા)

જુઓ વિવેકી સહુ નરનારી, અમળાની બલિહારી.

ભરી સલામાં લાપણુ લાખે, વિધગ વિવિધ વિસ્તારી. જુઓ ૧

રૂઢિ બંધનમાં કરે સુધારા, વિગતે બહેમ વિદારી. જુઓ ૨

સંકટ સમયે સહાય આપે, કાપે જાળ નકારી. જુઓ ૩

હિંમત હોમં ખંડાર પડે છે, સુશીલતા સંભારી. જુઓ ૪

પુરુષ પ્રકૃતિ નર ને નારી, ઝેઝૂપ અધિકારી. જુઓ ૫

નીતિનિપુણ લેખક વક્તા ચર્ચ, બીતિ અનીતિ નિવારી. જુઓ ૬

સહ સુધારા સદાચાર ને, એ સર્વે આભારી. જુઓ ૭

શિક્ષક રૂપે કાર્ય કરે છે, વિદ્યા વિનય વધારી. જુઓ ૮

ચર્ચ સેવિકા માતારૂપે, સુશ્રૂષા કરનારી. જુઓ ૯

પતિ યોગ સામગ્રી લાવે, ક્ષેમ કરે સંભાળી. જુઓ ૧૦

લગિની મતા પુત્રી પ્રમદા, આશિષ કાન ઉચારી. જુઓ ૧૧

મિથ્યા મારો ન મેણું.

(રાહ ગીતની)

મહાળમાં મળી માનુની, મિથ્યા મારો ન મેણું,

વાતો કાઢી શુભ કામની, મિથ્યા મારો ન મેણું. ૧

દોષ તો સર્વમાં હોય છે, મિથ્યા મારો ન મેણું,

સમજી વિવેક જોય છે, મિથ્યા મારો ન મેણું. ૨

કુવચન ભૂળ કંઠસનાં, મિથ્યા મારો ન મેણું,

ફળ બેપજો કડવામનાં, મિથ્યા મારો ન મેણું. ૩

શીખ આપો તોય ગ્રેમથી, મિથ્યા મારો ન મેણું,

હૃદય વિષે પૂર રે'મથી, મિથ્યા મારો ન મેણું. ૪

અજાણાં મગાં સ્નેહિ થાય છે, મિથ્યા મારો ન મેણું,

તૂટ્યાં મન તે પાછાં ન મધાય છે, મિથ્યા મારો ન મેણું. ૫

મતભેદ હૃદ ન ઝોળંગવી, મિથ્યા મારો ન મેણું,

ખામોશ ગોળી ગળી જવી, મિથ્યા મારો ન મેણું. ૬

વેણુ મણી ગણી બોલવાં, મિથ્યા મારો ન મેણું,

ઝટ હૃદય કપાટ ન ખોલવાં, મિથ્યા મારો ન મેણું. ૭

વ્હાલાં વે'વાઈ વેવાં વિષે, મિથ્યા મારો ન મેણું,

કાન જુંકું ન લાંબા ચડી રીસે, મિથ્યા મારો ન મેણું. ૮

બાધા-આખડી.

(ગરબો)

બાધા-આખડી એ જોમતણી વાતડીરે લોલ, (૨૬)
 રાખે દુઃખમાં પડીને બેન બાપડી રે લોલ, -બાધા-આખડી ૦ ૧
 કોઈ લવણુ દૂધ ધૂતની બાધા ચકી રે લોલ,
 આણે આખે ઝાંખ દર્દ જાણુને નકો રે લોલ, -બાધા-આખડી ૦ ૨
 કોઈ દુઃખ ખાપ શીતગાને ભજે રે લોલ,
 રોગે ઘેરે ચરીર તોય ના તજે રે લોલ, -બાધા-આખડી ૦ ૩
 લીલી પરકમાની ચાર માસ માનતા રે લોલ,
 પુહો અનુભવિને શુ સુખ લાવતા રે લોલ, -બાધા-આખડી ૦ ૪
 દેવ દિસનો દવાગ ને ઉદાગ છે રે લોલ,
 લોલ લાલચ તે આપણા ચિત્તર છે રે લોલ, -બાધા-આખડી ૦ ૫
 દિધુ દેવનું તેમાં શુ તેને દીજિયે રે લોલ,
 શિક્ષા વૃદ્ધની દુરત માની લીજિયે રે લોલ, -બાધા-આખડી ૦ ૬
 રૂડી ભક્તિતણી આલ જો અનાચિયે રે લોલ,
 પરમ પૂજ્ય પ્રભુને મન ભારિરે રે લોલ -બાધા-આખડી ૦ ૭
 કરો પુણ્ય કોઈ દાન, દુઃખ ટાળવા રે લોલ,
 પણ સંશય દેહાન ના કરો નવા રે લોલ, -બાધા-આખડી ૦ ૮

અખળાઓની અવદશા

(ગરબો)

આજ અમળા રિમાય ! ધરો તેજ ધ્યાને,
 ધણા થાય છે અન્યાય ! ધરો તેજ ધ્યાને — ૧
 દુઃખ અદ્ય જો વિચાર, ધરો તેજ ધ્યાને,
 જેથી સુધરે સસાગ, ધરો તેજ ધ્યાને — ૨
 યોગ્ય કાણુને છે છૂટ ? ધરો તેજ ધ્યાને,
 માની આખરની ખૂટ ! ધરો તેજ ધ્યાને — ૩
 વૃથા થાય અપમાન ! ધરો તેજ ધ્યાને,
 એથી લાભ કે નુકમાન ? ધરો તેજ ધ્યાને — ૪
 જ-મકાળથી ન રે'મ, ધરો તેજ ધ્યાને,
 પુત્ર દાસ્ય નહિ પ્રેમ, ધરો તેજ ધ્યાને — ૫
 કરે વિકલ નર દૂર, ધરો તેજ ધ્યાને,
 પડે સંકટ જરૂર ! ધરો તેજ ધ્યાને — ૬
 ન દે કેળવણી યાત્ર, ધરો તેજ ધ્યાને,
 નિલ નિદતા નાદાન, ધરો તેજ ધ્યાને — ૭

શાય સોક્ય તથાં સાલ, ધરો તેજ ધ્યાને;
 ખરાં દુઃખ તણો ખ્યાલ, ધરો તેજ ધ્યાને.— ૮
 કુડી કળેડાંની હાલ, ધરો તેજ ધ્યાને;
 કહાન ચોળવા ઉપાલ, ધરો તેજ ધ્યાને.— ૯
 નારિ જાતની આશાલ, ધરો તેજ ધ્યાને;
 રિજે જેથી જગદીશ, ધરો તેજ ધ્યાને.— ૧૦

શ્રીઓએ ગાવાનાં ઓતો.

દેવ દરબારનો દખદખો.

(ગરબો.)

સખિ! દેવ દરબારનો નિકાળાયે જો (૨૬)
 એના અખુટ આનંદે મન ઠારિયે જો.—સખિ દેવનાં ૧
 લલિત લીલોતરીનો ગાલીચો ક્યો જો,
 ઝાડ-પાન-પુષ્પ-ફુલ-ખીચો બન્નો જો.—સખિ દેવનાં ૨
 ચંદ્ર-સૂર્ય-તારકે કરે રોશની જો;
 પવન પંખા ફરકે કરે હાકે ધણી જો.—સખિ દેવનાં ૩
 ગગનમંડપ કમુખી રેગ વાદળી જો,
 ગાઠ ડુંગરના ચંબની શોભા જળી જો.—સખિ દેવનાં ૪
 મળી જીવ સર્વની સલા સોહામણી જો,
 આપ આસને બેઠા સહુ બની કની જો.—સખિ દેવનાં ૫
 પોતે પ્રમુખ પ્રમુજી ત્યાં પધારતા જો,
 ઉઠિ સભાજણે “જયજય-ધણી ખમા” જો.—સખિ દેવનાં ૬
 સંત રાહુકાર ભક્ત મન ભાવતા જો,
 હૃદયભ્રૂ મણિ મોતિડે વધાવતા જો.—સખિ દેવનાં ૭
 ચાર વેદ-શ્રુતિ-ચામ-નીતિ ધોરણે જો,
 કવિ-કોવિદ-વકીલ ભાષણે જો.—સખિ દેવનાં ૮
 કાળરૂપ ચોપદાર રોડ મારતા જો,
 રે'વા ચૂપ સર્વ લોકને ચેતાવતા જો.—સખિ દેવનાં ૯
 કામ-ક્રોધ-લોભ ચોરને બેડી જડી જો,
 કરે શોર કદપાંત લે ધડી ધડી જો.—સખિ દેવનાં ૧૦
 નરકવાસ જેલ દુઃખ દુષ્ટ પામતા જો,
 સ્વર્ગ પુષ્પવંતને ધનામ આપતા જો.—સખિ દેવનાં ૧૧
 મળે કમંડળ એ કહાન કાયદો જો,
 દિવ્ય દેવ દરબારને ન વાયદો જો.—સખિ દેવનાં ૧૨

પ્રભુલક્ષિત.

(ગરબો)

કરો કિરતાર કૃપાનાથ, કુશંતાનો ઝટ ઝાલો હાથ.—કરો કિરતાર૦ (૨૬)

જ્યોતિ જેતું ઝગમગતું સસ, નીતિ નર તેતું દિમે નિલ;

આપો સત્ત જ્યોતિ કરે સુકૃત —કરો કિરતાર૦ ૧

નિર્ભગ આપની નવધા લક્ષિત, કરે જે પાપ તાપે મુક્તિ;

પ્રાપ્ત થાય એવી પ્રેરો મુક્તિ.—કરો કિરતાર૦ ૨

કૂડાં કામ કમંધી રહું દૂર, સુશીલને સાલ કડું જર;

પરપચી મન છે મગર.—કરો કિરતાર૦ ૩

વાંચું લખું ગાઉં મુલું નીતિ, ચાહું તેમ ચાહું કડી રીતિ,

રસનાના સ્વાદ જાઉં જીતી —કરો કિરતાર૦ ૪

(ગરબો)

જય જગતપતી જગીસ, અખિલ અવિનાશ રે,

કરજોડીને લાગ્ય પાપ, ધરી ઉગ આશ રે. ૧

જગ અગણિત દુઃખનું મૂળ, શાન્તિ મિત ના મળે,

લોભ લાભચની મહા શ્યા, કરે દુઃખ પગપળે. ૨

મિથ્યા વસ્તુ છતાં સગ કાળ, એતીજ પડે લામ,

કર વિવિધ વિધિ ઉપચાર, ખાલી દેહને દમ. ૩

સરે કે ન સરે કાઈ અર્થ, ધાર્યું ફળમાં મળે,

કરે તરે તથાપિ અપાર, ચચગ મિતકુ ચળે. ૪

પિના! પ્રેમની લાગે લર્મન, મટે મોહ આપલ,

ચાન નીતિ ગમે તિરેન, આપે શક્તિ એ સદા. ૫

નામે કુમતિ રૂપી અંધકાર, વૈરાગ્ય વિમૂ વડે,

એવી કલ્યાણ કરો કિરતાર, વિપતિ તો ના નડે. ૬

માતાની સ્તુતિ.

(ગરબો)

ગુણમાગર પરમ કૃપાળ, માતાની બલિકારી,

જેણે કરિ નિત સલાળ, બાવ હૃદય ધારી. (૨૬)

ભારે બધ આતુરતા વેડી, જેણે દિન ને રાત્રી રે,

તે માતાની ધડી ન થાએ, ગાઉં ગુણ શું સજની?—માતાની બલિ૦ ૧

સારાં સર્ગ સમધી જહુ પણ, માડી સમાન ન કોયરે,

નિસ્વારથ નિર્ભગ મન જેનું, સદા સર્વદા રહોય—માતાની બલિ૦ ૨

કામદુધા કે કલ્પદ્રવ્ય એ, અનપૂર્ણ અંગાજ રે,

દેવી જેવી દિગંત સધી, દોર્તિ જેની ગાજ.—માતાની બલિ૦ ૩

દયાતણી શું સાચી પ્રતિમા, ક્ષમા તણો અવતાર રે,
માણને આપું શું ઉપમા, ભલપણનો ભંડાર.—માતની બલિ ૪
લાલન ને પાલન કરનારી, ધરનારી પુર પ્રેમ રે;
ક્ષેમ કારણે નિશદિન ધરતી, જે અંતરમાં રે'મ.—માતની બલિ ૫
મગ મૂનાદિક જાતે કાઢી, ઝાંઝું કંચું જાતન રે;
રાંક રતન મુજને માનીને, કહ્યું ન મર્મ વચન.—માતની બલિ ૬
કરવી રોવા, પાળવી આત્મા, બાલકનો એ ધર્મ રે;
કર્કશ વચન દહી ના કે'વું, થવું નહિ બેશર્મ.—માતની બલિ ૭
વગર સમજ મક્કાઈ મનેથી, ઉધ્ધતાઈ ના ધરિયે રે;
હોય કહી કંઈ સમજદેર તો, કાન વિનંતી કરિયે.—માતની બલિ ૮
સાત ધાર.

(ગરબો)

આદિતવારે અબગા આજસ મેલિને,
ધરિયે ધરણીધરનું ઉરમાં ધ્યાન જો;
નમન કરી ધરતી માતાને તેહથી,
મૂર્તિ દેવને સત્વર કરો પ્રણામ જો—આદિતવારે ૧
રોમે શીતળ શીલ સ્વભાવે સર્વદા,
જગવિયે શીપળ ને કુળ ચર્ચાદ જો;
એક ભુક્ત ને મુનિવ્રત પ્રેમે શપિયે,
ઉમા મહેશ્વરને કરિયે ઉર યાદ જો—આદિતવારે ૨
મંગળા વારે મંગળ સદ્ગુણ વાચિયે,
કુતર્ક ક્ષણા કરવા નહિજ વિચાર જો;
ભુકું કરનારાના દોષ ભુલી જવા,
કરિયે તે પર ખ્યાર અને ઉપકાર જો—આદિતવારે ૩
ભુદ્ધિ ભુદ્ધિજળથી ખગને બોધિયે,
ગોધી મુખકર શીખામણનો સાર જો;
વિવાવેલી વિનયભરી વિસ્તારીએ,
રીઝે વિવાસાચર તો કિરતાર જો—આદિતવારે ૪
ગુરુવારે ગુરુ દેવ ખતિને જેદના,
માસુ સધરાજનાં પાળો વેણ જો;
ચમાધાનથી મુખ દુખમાં રેવું મન,
કહે ન જેથી કાર્ક વાંકુ વેણ જો—આદિતવારે ૫
શુકરવારે શુક ખુનની સાલથી,
વાપો મીઠાં ફળ ફૂલ શુદ્ધ સુગંધ જો;

બળ નિંદક દુરિગ્નથી નહિ કંપું કદી,
 પરમેશ્વર કરશે એનો પ્રતિબદ્ધ જો—આવિતવારે ૭
 શનિ હનુમાન કહાન જતીજીને નમી,
 તન મન બળ કેળવવા કરે વિચાર જો,
 અખંડ જોના હૃદયે થી સીતાપતિ,
 વંદન તેને કીજે વારંવાર જો—આદિતવારે ૮
 પંદર તિથિઓ.

(૫૬, ધોળ)

પડવાનો પંડ આ પ્રેમદા, એવું મન વિચારી, (૨૬)
 પ્રતિનિલ ધૃષ્ટ આગધિયે, ભક્તિભાવ વધારી,—પડવાનો ૧
 બીજે વાવે બીજ ગાનનાં, જેથી અજ્ઞાન જાણે,
 મારૂ તારૂ મટી જાન ને, કલેશ મૂળ કપાએ,—પડવાનો ૨
 ત્રીજે સીજે તે કીજે સદા, ધર સપત જોઈ,
 દેખાદેખીથી ધણાં જણે, કુળ મોટપ જોઈ,—પડવાનો ૩
 ચોથ દેવા પરમાર્થમાં, હાથ આગળ કીજે,
 દાન-દયા-ભક્તિ તણે, હૃદય અમુલ્ય લીજે,—પડવાનો ૪
 પાંચમે પાંડવની પ્રિયા, સતી સુભદ્રા દેવી,
 સ્મરણ કરી તેની ટેકને, શીખ સર્વજ્ઞ લેરી,—પડવાનો ૫
 છઠે ઝેરી વેરી છ ગુણે, બહુ જાળ નિહારી,
 સતત સહાણી તે થકો, રે'વું દોલ દળારી,—પડવાનો ૬
 સાતમે સાતે સૂખ છે, મનકુ જીયું જેણે,
 મન સુધરે તોજ મિત્ર છે, ન કાં ચતુ ન શેણે?—પડવાનો ૭
 આઠમે આઠે અંગેથી, નિલ પ્રાર્થના કરિયે,
 નયન બધ કરી બહારની, આધિ બ્યાધિ વિસરિયે.—પડવાનો ૮
 નેામે સમરિ શ્રી રામને, સીતા માતની ભક્તિ,
 રામકથા વાંચી મેળવે, અતિ અદ્ભુત શક્તિ—પડવાનો ૯
 દશમ વિષમ દશા આવતાં, જાણુ મનથી ન હારી,
 ભાવિ લખ્યું હોય તે બને, નાથની ગતિ ન્યારી—પડવાનો ૧૦
 એકાદશી વ્રત સાચ છે, ક્ષય સચરી કરવું,
 અત્ય રૂલાદાર દૂધ ને, મૌન સયમ ધરવું,—પડવાનો ૧૧
 બારસે ભોજન પાલણા, પ્રભુજીની પ્રસાદી,
 સામગ્રી નિલ આરોગ્ય દે, એની કીર્તિ અનાદી,—પડવાનો ૧૨
 તેરસે તે રમ પાનનો, નિલ અનુભવ લાધે,
 ભજન-ધોળ-પદ-કીર્તને, કાં ન કૃતકૃત થઈએ?—પડવાનો ૧૩
 ચૌદસે ચૌદ વિદ્યા તણે, પાર પામ્યા ન કોઈ,
 મોટી પરીક્ષાના મોહમાં, ધન સપત્તિ જોઈ,—પડવાનો ૧૪

પૂનમે પુણ્ય તારશે, મૂલે પરલોક મંદી,
આલેખે અંમર નામને, દાન કીર્તિ હવાઈ,—પરવાનો ૧૫

કાયારૂપી પરપોટા.

(માણે)

કાચી આ કાચા કેવળ રે, જાણે જાળનો પરપોટા,
પગમાં અંચળ ને નિર્મળ રે, જાણે જાળનો પરપોટા.—૧
એ કટ કઈ કૂદી જશે રે, જાણે જાળનો પરપોટા,
આવરદા જળ ઢોળાશે રે, જાણે જાળનો પરપોટા.—૨
છે ખોટી એની મમતા રે, મિથ્યા જાળનો પરપોટા,
એના રંગ સદાય બદલતા રે, કારણ જાળનો પરપોટા.—૩
કરે ખેંચતાણુ જન ઝાઝી રે, પણ એ જાળનો પરપોટા,
નાહકના મર્તા બાઝી રે, પણ એ જાળનો પરપોટા.—૪
બાહરનો બળકે બારી રે, પણ એ જાળનો પરપોટા,
અંદર દુરગમ નહારી રે, કારણ જાળનો પરપોટા.—૫
એના રૂપે ના ફસાવું રે, કારણ જાળનો પરપોટા,
આખર રોગે સપડાવું રે, કારણ જાળનો પરપોટા.—૬
અપમાન ન દાનું કરશે રે, કારણ જાળનો પરપોટા,
કહે દાન તો પાર હિતશે રે, કારણ જાળનો પરપોટા.—૭

શ્રીની પ્રતિષ્ઠા.

(શરણે)

આવો આવો સુવિચાર માર આવો રે,
મ્હારા અંતરની જ્યેષ્ઠ ઝગમગે,
સુવિચાર સર આવો રે. (૨૬)
હૃદ્ય કુવિચારે ધોર અંધારૂં રે,
દિગ્બંધને રૂએ નહિ સારૂં—સુવિચાર ૧
સલ સયમ ને પ્રેમ વખોડી રે,
દુષ્ટ દુરિજનની મૈત્રિ જોડી—સુવિચાર ૨
લોકનિંદાની બ્હીક બહુ મોટી રે,
લોકનાથની એજ છે કસોટી—સુવિચાર ૩
એને કાણુ કહે સલ સુધારો રે,
જેના જોલ ટોલનો પથ ન્યારો—સુવિચાર ૪
શુદ્ધ સલ એજ આકાશવાણી રે,
જેને જાની-મુનિ-પડિતે વખાણી—સુવિચાર ૫
સાચને સલાચ શ્રીમુખ પડે રે,
નાન હરિશ્ચ નામ નવ ખંડે—સુવિચાર ૬

મૌરી-ચડિ-આઘ અગિક-ભવાની રે,
 એવાં નારિકેને નમે જાની—સુવિચાર૦ ૭
 અત્રિ — નારદ — ભરદ્વાજ — ષઠા રે,
 તે પશુ નારી શરીરમાં જનમ્યા—સુવિચાર૦ ૮
 છનાં સ્વારથી મળિ ધિકારી રે,
 તેના કુળ ભોગને નર નારી—સુવિચાર૦ ૯
 કલ્પન કેળવાઈ દોષ દૂર કીજે રે,
 જાણિયે દયા જગતરાય રીઝે—સુવિચાર૦ ૧૦
 મનને ઉપદેશ.

(પદ-માઠ)

બહાચો વિશ્વવિહારી, જગ હિતકારી, જીવનો જીવન પ્રાણ, (૨૧)
 બહેનિ તેને ભજીને, પ્રેમ સજીને, જીવનનું કુળ જાણ—બહાણો ૧
 અતથી ખોગતાં ખોટાં સખોને, અંતે થવાય નિરાશ,
 તૃષ્ણાની તૃપ્તિ ન થાય કદાપિ, દેહનો યાનાં વિનાશ રે—બહાણો ૨
 માનવદેહ મણી મહા મોઘો, પશુ તેનું નહિ જાન,
 આગસ-મોહ-પ્રપચ વિચારે, કેમ મજે ભગવાન રે—બહાણો ૩
 જ્ઞાનનો મારગ ગુપ્ત નહિ જાના, અજ્ઞાનિઓ અથડાય,
 તન-મનને કરે હાથ જો જાતે, પ્રલય રૂપ પમાય રે—બહાણો ૪
 વિશ્વમાં વ્યાપક સર્વનો સાક્ષી, ઘટ ઘટ આતમરામ,
 સદ્-ચિદ્-આનંદ સાક્ષિ પ્રભુનું, વેદ-શ્રુતિ કરે જ્ઞાન રે—બહાણો ૫
 ઉચ્ચ ઇચ્છા અને અદ્વૈત ભાવથી, જ્યોતિ સ્વરૂપ કળાય,
 કલ્પન ખનો કર્ણધાર કૃપાળુ, તો ભવસિંધુ તગાય રે—બહાણો ૬

નિધિ દશમે વિવેક વારુ, ટાળે છે ઉર અંધારું,
કરે કાન સર્વદા સારું રે, — વિવેક વાણી. ૬
કેતું વાંચતું તે વિષે.

(ગરબી)

સદુ ખાળ યુવા નર નાર, પૂરણુ પ્રીત ધરી;
વાંચી શુભ અથ વિચાર, લેજો શીખ ખરી. (૨૩)
વહેમિ વિચારે મિથ્યાચારે, થાય મહા નુકશાન રે;
પવિત્ર કેળવણી વણુ જગમાં, કયજો સધળાં કામ — લેજો ૧
વર-કન્યાનાં વય-શુણુ જોઈ, કરવાં ધટે લગન રે;
તેહ સંગ્રંધી ઉરમાં આણો, અનુભવયુક્ત વચન. — લેજો ૨
દીધી કુલદા કામિનીઓ ને, કપટી યુવકો ફર રે;
પાપિ પ્રપચો રચે નહારા, રહેતું તેથી દુર. — લેજો ૩
ભણી ગણી સ્ત્રી ભરી સભામાં, કરે બોધ સુખકાર રે;
ખંતે તેમજ વર્તન કરતા, ટલે ક્લેશ દુઃખકાર. — લેજો ૪
શ્રીશિક્ષણુ ખાળક રક્ષણુના, પ્રતિગૃહ નિત્ય પ્રસંગ રે;
અચળપૂર્વક સાધ્ય કર્યાથી, સુધરે નર તન નંગ — લેજો ૫
ગરવા અથતણુ અભ્યાસે, ભક્તિ મુક્તિ પમાય રે;
દર્પણુ સમ અવગુણુ નિજ જોઈ, સુધક સુશીલ ચવાય — લેજો ૬
વાંચન તેવા વિચાર ઉપજે, વિચાર સમ આચાર રે;
અંધ-મિત્રથી થાય પરિક્ષા, કેવાં નર ને નાર. — લેજો ૭
પારસમણિ ઉત્તમ પુસ્તકથી, જન મન કયન થાય રે;
નીતિ તુખી પુસ્તકથી ગ્રેમે, આ લવમિધુ તરાય. — લેજો ૮
કદાન ઉત્તમ અથ સમાગમ, કરે આત્મકલ્યાણુ રે;
ઋષિ-મુનિ-પઠિત-દેવવાણિથી, થાય આત્મકલ્યાણુ. — લેજો ૯
બહેનેને બોધ.

(પદ-માટ.)

સુણુ બેનિ ઓ મહારી, છઠ્ઠાદુહારી,
ભારતીનો અવતાર, (૨૪)
અંતર — સોળ — આબૂણુઓમાં,
સમતાનો શો બહાર રે ૧-સુણુ ૧
સમતા ને મમતા તે કેમ જણાયે,
કેવા એના રંગ ઢંગ;
સમતા તજી શિદ મમતા સેવિયે,
મદ મમતા માતગ રે-સુણુ ૨

મમતા દલેશ કુર્માની દન્ધા,
મદા અનર્થનું મૂળ,
સમતા સંધમ ગમ્ભીરનાં,
શીલ સૌન્દર્ય અમૂલ્ય રે-સુણું ૩

મમતાને જ્ઞેતાંજ મતોષ ઉપજે,
દલેશની શત ટપાય,
મમતાનો દૂરથી નાદજ શુણ્ઘર્તા,
કંપ કાયાને થાય રે-સુણું ૪

મમતા અમત્યના તાપે તપાવે ને,
મમતાથી શીત સુમધ;
મમતા સુમપની જલિ દરાવે ને,
મમતા થશે પ્રતિગધ રે-સુણું ૫

સમતાના રનેહી મદજ જગતમા,
મમતાથી સદુ દુઃ;
મમતા થકી પ્રેમ વિવેક સાપડે,
મમતાથી કુત્સિત કૂર રે-સુણું ૬

મમતાના ગોઠ અદ્ભુત રે,
અતઃકર્મા અધકાર,
સમતા જાનુનો ઉદય થવાથી
જામે સરજનકાર રે-સુણું ૭

મમતાનો લાગ કરી લહે મમતા,
હોય કુલીન સુગમ્ય,
આયોકર્મા યશ પરનોક સુકિત,
કાન કોટિ દહ્યાણુ રે-સુણું ૮

શ્રી-સત્યાચાર

(હોળી, તાવ-દીપચહી)

સતી પતિવ્રત પ્રમાણે,

કરે વત્ના જાડિ ંણે, મતી પતિવ્રતં (૨૬)

સર્વથી શ્રેષ્ઠ એક એ મહાવ્રત ચૂકે નહિ કોઈ ટાણે,

આદર પૂજા કાક તજીને, અતર જ્વલિ પિંજાણે,

કરે સર્વ કાજ વિધાને, -સતી પતિવ્રત પ્રમાણે ૧

લપટ પુરુષનું વદન નિરખતુ, ચોથનો ચદજ જાણે,

કોપ આરોપ ને પાપનું પગરણુ નેહ તેમા મદિ નાણે,

દોજ કટાક્ષને જાણે, -મતી પતિવ્રત પ્રમાણે ૨

ચિત્ત ચગાવવળે ચતુરાનું એક પૂરે મોતિદણે,

ભાણે ભરે ભાત ભાતનાં ભોજન, રીઝવે સુંદર ગાણે,
 હાંકી કાઢે ઢાડી પરાણે,—સતી પતિવ્રત પ્રમાણે. ૩
 નિજ ધરગર્થમાં સંતોષ માની, મોહ ન મોટે ડેકાણે,
 ભોજન ભાણ કુટિરવાસે રાણ, વલ્કલ ચીર વખાણે,
 કાન ઝોણું ઉરમાં ન આણે,—સતી પતિવ્રત પ્રમાણે. ૪
પતિની સ્તુતિ.

(ગરબો)

પતિદેવ પ્રાણ્યકો પ્યારા, જાણું મારા નેણ તણા તારા—પતિદેવ૦ (૧)
 ચાહું શુદ્ધ ભાવ હૃદય આણી, સદા શિરછત્ર જિવન જાણી.—પતિદેવ૦ ૧
 વચન પ્રાણવલ્લભ ન ઉઘાપુ, ઘટે તેજો યોગ્ય ઉત્તર આપુ.—પતિદેવ૦ ૨
 સ્વામી મુખ એજ શ્રીમુખ સાચું, દર્શન કરી દિલ સદા રાચું.—પતિદેવ૦ ૩
 વિમુખ નહિ ચાહું કાઈ ટાણે, સતી રીતા છાયાગતિ પ્રમાણે.—પતિદેવ૦ ૪
 સાસરિયું તો તીર્થ સ્વરૂપ રૂંડું, પિયરિયાં ને આડી યજ્ઞ ન પિડું—પતિદેવ૦ ૫
 નણુદી ગંગાકૂપ ખાવનકારી, દિવર જાળખડુ વિસ્તારી—પતિદેવ૦ ૬
 નાય સખા તેમજ જે જેઠ, આપુ માન વડિલ ગણી નેડ—પતિદેવ૦ ૭
 શ્વસુર પક્ષ પ્યારો થયો હાલે, પિયરિયને તોલ તેહ ના લે—પતિદેવ૦ ૮
 ઉભય પક્ષ પ્રિય ખોતાં યજ્ઞે, ગઈ બધી જાળપણની મળે—પતિદેવ— ૯
 અચળ હજો નાય તણુ નામ, અર્ધ્યા જેણે તન-મન-ધન-ધામ—પતિદેવ૦ ૧૦
 ભક્તી છુંડી ભર્તા ન પરહઁશો, પત્નીવ્રત આપ ન વિસરશો.—પતિદેવ૦ ૧૧
 શાસ્ત્રના ધર્મ અને ધારો, સંસારની શોભા વિસ્તારો.—પતિદેવ૦ ૧૨
 પતિદેવ દેવિને દો માન, કાન નક્કી તોજ થાય કલ્યાણ.—પતિદેવ૦ ૧૩

(ગરબો-મેવાડો)

પ્રાણના આધાર રે પ્યારા પ્રાણના આધાર—(૧૬)

નામ જપુ હું આપનું રે, આતકને ધન જેમ;
 ધનને મન તો કાઈ ન મળે, આતક મિતા પ્રેમરે—પ્યારા૦ ૧
 થોડા જળની માછલડી તેમ, હું જપુ દિન રેન;
 પડિ વિખૂટી રૂરે મારાં, નીરે ભર્યાં નેણ રે—પ્યારા૦ ૨
 આપ પ્રવાસે હું અહિં તસે, નિદ ન આવે નાય;
 જ્યાં જાઓ ત્યાં છવા પેરે, સ્વામી રાખો સાથ રે.—પ્યારા૦ ૩
 મણિ પ્રીતમ મસ્તક કરા, હૈડાં કરા હાર;
 આપ વિયોગે લાગે મુજને, આ સસાર અસાર રે—પ્યારા૦ ૪
 જૂનાં પડતાં જીવન જિવડો, આપ વિના અકળાવ;
 વૈભવ લાગે વીખ સરિખા, દોલલા મિન ન જાય રે—પ્યારા૦ ૫
 વિસ્તારી ને વિનાશ કરવા, આવે નહિ મુજ વાણ,
 જલિદ આવી આશા પૂરો, કાન ચતુર સુજાણુ રે.—પ્યારા૦ ૬

(૪૨૦)

સખી ગણે પ્રાણથી પતિ પ્યારે ર,
 એજ સિદ્ધિનો સાર સારો,—સખી ગણે૦ (૨૩)
 પતિદેવમાં રાખી અસુકિત રે, હજ દુષ્ટની હાંડી યુક્તિ રે,
 અંતકાળે એથી મળે મુક્તિ,—સખી ગણે૦ ૧
 કાનના વચન કવિના સમાન રે, રસ આનંદ દાના પ્રધાન રે,
 કશું શાસ્ત્રે થાઓ સાવધાન,—સખી ગણે૦ ૨
 પતિનિદા કરે ને નારી રે, મદા પાનકની અધિશારી રે,
 ધર્મશાસ્ત્રે તેને ધિહારી,—સખી ગણે૦ ૩
 'પ્રેમદા' નામ રત્ન તમારૂં રે, 'રામા'—'રમણી' ને મુંદરિ સારૂં રે,
 હૃદયતાજી આજ અશરૂ,—સખી ગણે૦ ૪
 પતિરૂપે શુભે રીતી રેવું રે, તપી કુરચન કહે તે રહેવું રે,
 કાન હૃદયગમને કહેવું,—સખી ગણે૦ ૫
 પવિત્ર પ્રેમની પ્રશંસા.

સસને શીલ જેથી ઘટે, ઘટે પ્રમુપદ ત્રેમ,
 સુખુદ્ધિ ને સેવા ઘટે, વાધે વિધ વિધ બ્હેમ.~પરહરિયે રે૦ ૧
 નેહ શું તેહ જાણે નહિ, જર લોભી જરૂર,
 માયા દયા તો ક્યાં થકી? જેનું દીવ નિહૂર~પરહરિયે રે૦ ૨
 ગર્વથી ગુણને વિમારિને, ગ્રહે અવગુણ પાપ,
 પક્ષ પક્ષ પક્ષે વિચાર ને, મન અધિર અમાપ.~પરહરિયે રે૦ ૩
 અર્થ પડે જાય વીસરી, મોહુ ફેરવી જાય,
 સામાંય જાણે નહોતા મળ્યાં, એવુ રૂપ કળાય~પરહરિયે રે૦ ૪
 જૂદાર્ધમાં જુગતે રમે, જૂઠાં જુલો વચન,
 જૂઠું કહે ને જૂઠું કરે, ખાવ જૂઠા સોગંન.~પરહરિયે રે૦ ૫
 પરતક્ષ બહુ ગુણ ગાય ને, પરપૂઠે દે આજ,
 એતી એવાં ચિત્ત એસથી, રાખો ધરની સંભાળ.~પરહરિયે રે૦ ૬
 નાટક ફાટા મીઠાઇના, ઉપચારો છે ખેન,^૧
 ધર્મબધુ બની ઢોંગથી, ધૂતી ખાશેજ એન~પરહરિયે રે૦ ૭
 બેનપણાં બહુ ના કરો, બહુસું વહેવાર,
 થોડું મીઠું સદા ટાનજી, કલો દુકામાં સાર.~પરહરિયે રે૦ ૮
 કંકાશથી નારા.

(ગરબા)

કરે જે કામિની કંચ કકાશ, ચાએ લાંથી સાતે સુખનો નાશ. (ટક)
 સંસારનું નામજ સ્ત્રોને અપાએ, ગુરુચિ સંસારીજ ગણાએ,
 ચારે આશ્રમ એ થકીજ સચવાએ, — કરે જે૦ ૧
 કુલટા કર્કશાની લહે ઉપમા, રક્ષરૂપી ક્રોધની જેહ પ્રતિમા,
 બોલે માત તાતનું નામ ને મહિમા, — કરે જે૦ ૨
 કંકાસને ધેર મોઢ નહિ જાગે, પડી એકથી દુઃખમાં રીખારો,
 શિક્ષા એ પ્રલય ને પગ પાસે, — કરે જે૦ ૩
 પડે મતબેદ એ લોક સ્વભાવ, રૂઝે નહિ એવો ન કરશે ધાવ,
 તૂટાં દિલ સધારો નહિ સાવ, — કરે જે૦ ૪
 કાગે માર્યાં જૂઠાં ન પડે પાણી, માટે ન કરો કલેશથી ધૂળધાણી,
 કહાન જગમાં વંચારો કહાણી, — કરે જે૦ ૫
 કૂડી કામિની.

(પરજ)

કર્મે કૂડી કામિની જેને રે, નહિ સુખ સ્વપ્નામાં તેને. (ટક)
 ભવ બાંધ્યો જે ભર્તાર સાથે, તેનાજ તિરસ્કાર,
 ખાવા સુવાનો સમય સાધીને, ધુંધવાતી વિકરાળ.~કર્મે કૂડી૦ ૧

ઝેર જેવી લાગે સારી સીખામણ, સામી લાવે ફરિયાદ,
 કપે હૃદય એના મર્મ વચનનો, વરમાવે વરસાદ-કર્મે કૂડી ૦ ૨
 અર્ધાંગ-સાથી-મનિ-સચિવનું, માનુનિને હોય માન,
 હેવાન નારીમા સ્વપ્ને ન આસા, કર્કશ કૂં સેતાન-કર્મે કૂડી ૦ ૩
 બાળપણાચકી સંગત નીચી, બહુતરનું નહિ નામ,
 માખાપનો નહિ દાગ લગારે, કચળે તેથી કામ-કર્મે કૂડી ૦ ૪
 સમાર બમડે બેઠે તણો ને, વિશ્વ વિષે વગોવાય,
 પ્રેમના વૃક્ષને તોડી પાડી પગી, પાપનો ભોગજ થાય-કર્મે કૂડી ૦ ૫
 માત પ્રમાણે બાગક થાતા, બાપને કુ.ખ વિશેષ,
 કહાન કનેસથી હરિ બચાવે, આપી રૂઝ ઉપદેશ-કર્મે કૂડી ૦ ૬
 (ચાલખો)

ભુડી બારળનું કુખ ભારી,

સાબળો આવધ થઈ નરનારી (ટક)

પરધેર જ્યાં સ્ત્રી રહે ભટકતી, લાજ સરમ ના ગમે,
 અગ મરોડે દોતો મરોડે મ, કાનમા આગળા નાખે-ભુડી બારળ ૦૧
 ઘી ગાળ લોટ દાગ ગમે ઉધાડા, તુરત ન ગાળે ચાળે,
 રસોઈ મરિને રાખે ઉઘાડી, તાવ ઉધરસ લા મહાલે-ભુડી બારળ ૦૨
 મેલા એળાડ ખોલ ગાલ્લા ગોઠા ફાટા તુળ બહુ જાળે,
 ખાટમા ખમ્બલનું જો જોઈ, નિંદા લાથી લાગે-ભુડી બારળ ૦૩
 બાઈ તો સાધી સીરી ચનાવે ને, બાઈ તો હીંગ ચીર માગે
 હુકો પગા ને ધરનો ખરચ બહુ ગાકુ ચાને કેમ આગે-ભુડી બારળ ૦૪
 હેમ વગાવનો પાર નહિ ને, ધર્મના બહાના મહે,
 પોગસારને બહુ પેમા બગાડે, દોહડાહિ દિવસ ઉઘાડે-ભુડી બારળ ૦૫
 પારમ પરસે લોહનું સોનું, તેમ સહુ સુધરી જાએ,
 કહાન બેન મીને સત્તમત સેવા, શ્રીદાસ સાથ સદાએ-ભુડી બારળ ૦૬
 નિંદાનો નિષેધ

(ગરબો)

નિંદા કતી રે નારી ખૂરી પાતની અધિકારી-નિંદા ૦ (ટક)
 અવગુણ આવે રે અગે, કુનટા વાણી સગ પ્રમગે-નિંદા ૦ ૧
 સહેજે શત્રુ સમજન થાએ, અડચણ બીજી થાએ-નિંદા ૦ ૨
 શોધક છુદ્ધિ રે મારી પણ નિંદાની ટેવ નહારી-નિંદા ૦ ૩
 બગડે બાગક ને બાગા શીખે એ પણ નિંદા ચાગા-નિંદા ૦ ૪
 નિંદા ધો ઠીકમ ગણાએ પર મગ ધોવા નહિ કદાએ-નિંદા ૦ ૫
 વાતે વાને રે બહાણુ, વણુ નાણુ તેમજ ટાણુ-નિંદા ૦ ૬
 દરશે જે કો યુગલી ચાડી, ગણશે તેને લોક અનાડી-નિંદા ૦ ૭

વધવા દીધી રે વાણી, જગદર્તાએ કહ્યું આણી,—નિંદા૦ ૮
 ભૂંડું મુખથી રે બાળે, તે તો પોત પોતાનું દાળે,—નિંદા૦ ૯
 દોષ ઉતું પણ નહિ રાળે, જન નિંદકથી કહાન ત્રાસે,—નિંદા૦ ૧૦
 બેનિઓ કમાચો કાઠમાઠથી.

(અરણી)

રખે બેનિઓ કમાચો કાઠમાઠથી,
 હોજી રે બેનિઓ કમાચો (૨૬)

હારે ટેટ હીરા તણા ચળકાટથી,—હોજી રે—બેનિઓ૦ ૧
 હારે સાચ વસ્તુ તે અહીં તહીં ન સાંપડે;
 હારે ભલાં અનુભવી જનોય ભૂલાં પડે,—હોજી રે—બેનિઓ૦ ૨
 હારે થઇ ધર્મવીર હીર ચીર આલશે;
 હારે ધુસી ધરમાં પછી ધર ધાલશે!—હોજી રે—બેનિઓ૦ ૩
 હારે એતો નાટક ચેટક ચિત્ત ચીરશે;
 હારે વાત વાતમાં કહાપણુ ડાળશે,—હોજી રે—બેનિઓ૦ ૪
 હારે એતો ધનના વિવિધ લોભ આપશે;
 હારે લપ્પી ભાગ ભાગ ને પછી ખસી જશે,—હોજી રે—બેનિઓ૦ ૫
 હારે પ્રથમ “બેન બેન” કહીને બોલાવશે;
 હારે પછી પેટનો જળેલ ગામ બાળશે,—હોજી રે—બેનિઓ૦ ૬
 હારે એતું વાંચન સોનેરી* પ્રથનું;
 હારે એતું ધ્યાન નાદારી* પંથનું,—હોજી રે—બેનિઓ૦ ૭
 હારે ચોરી જારિ આગ+ ખુનના ગુન્દા કરે;
 હારે નિલ ન્દામવાને વેશ— નવા ધરે,—હોજી રે—બેનિઓ૦ ૮
 હારે રહો દૂર એવા ભાર્ષ કસાઈથી;
 હારે થાય કાન શુ સુશીલ ખાઇ બાઈથી,—હોજી રે—બેનિઓ૦ ૯

મહિલામંડળની અગત્ય.

(૫૬ કેદારો)

મહિલા કેઈ મંડળ એ તો, સુખનું સાધન સાચું રે, (૨૬)
 સ્રી સુધરે સસારજ સુધરે, તે વણ સવળ કાચુ રે—મહિલા૦ ૧
 પણ પ્રમાણે પંડળ પોમે, સ્વધર્મ ના સમજાયે ૩;
 અમૃત્ય માનવ જન્મ મલ્યો તે, એજે એમજ જાયે રે—મહિલા૦ ૨
 ગૃહકર્યોથી પરવારીને, હળિયે મળિયે હેતે રે,
 ભણિયે લણાવિયે ભાવેથી, લગ્નિયે પ્રભુને પ્રીતે રે—મહિલા૦ ૩
 સારાસાર વિચાર કરીને, અસાર અળગો કીજે રે;
 કુળની શોભા શીલજ સમજી, મલ મુમારગ લીજે રે—મહિલા૦ ૪

* સોનેરી ટોળી—કન્યાજાના ગ્રંથોનું * શાસ્ત્ર લેખનું + વિચાર ઉત્પત્તિ આગ લગાડે.
 † નામ, દામ, પોષાક બદલ્યા કરે.

ખાનપાનની લાલચ તણ્યે, ગુણ આશ્રુણુ સજિયે રે;
 અંતર બહાર એકજ રંગે, એકજ પ્રશુને લગિયે રે.—મહિલાં ૫
 સુવર્ણથી પુણુ સમયજ મોઘો, સમય ફરી નવ આવે રે;
 આગમ વહેમ વૃથા વાનોમાં, કાચર કાળ ગુમાવે રે.—મહિલાં ૬
 મહિલાઓની મદદજ મળશે, રીત રૂઢી બદલાશે રે;
 નાત જાત ને દેશ સકળનું, શ્રેય તે થકી યાશે રે.—મહિલાં ૭
 અરિજ સીતા સાવિત્રીનાં, શ્રદ્ધાથી સાંભળિયે રે;
 નિજને ને પરને હિતકારક, તે મંડળમાં મળાયે રે.—મહિલાં ૮
 અધિ-મુનિ-પંડિતરાજ મળ્યા તે, જનક સભામાં જઈને રે;
 ક્યો બોધ ગારિયે કવો, કહાન ધરો તે હૈયે રે.—મહિલાં ૯

પ્રેમનું પ્યાલું ?

(રાજબો)

પ્રેમ પ્રેમ રે ક્યાં છે એ પ્રેમનું પ્યાલું ? (ટક)

વિય વિય લગાડળ કાળુ રે-પ્રેમ પ્રેમ રે ક્યાં છે ૧
 પિયે પ્રેમ હેમ યાયે કાયા, મોહ મદિરાની શુડી માયા;
 બાળ બાપડા બહુ છેતરાયા રે-પ્રેમ પ્રેમ રે ક્યાં છે ૨
 મોહ રંગ પતંગના જેવો, તમ માતમ ચાપ છે તેવો;
 પડી ખાડે જાયે પ્રાણુ એવો રે-પ્રેમ પ્રેમ રે ક્યાં છે ૩
 પ્રેમ જતી સતી પદ વદે, જેમાં મોહની હેલ ન ગરે;
 તેને લોક કદાપિ ન નિદે રે-પ્રેમ પ્રેમ રે ક્યાં છે ૪
 પ્રશુ પ્રેમનો અંકજ આદી, કરી અવધો જનક પ્રદ્ધાતી;
 જેની દુનિયા વિધે છે યાદી રે-પ્રેમ પ્રેમ રે ક્યાં છે ૫
 હોય તન મન જેનાં મેનાં, કરે બકવા સતેષાત પેનાં;
 એ તો ઉડે આકાશે વે'લાં રે-પ્રેમ પ્રેમ રે ક્યાં છે ૬
 એને જગતનો તાત રહે છે, બર હંડમાં ઝમકી હો છે;
 જમ સેતાન જેની ખુડે છે રે-પ્રેમ પ્રેમ રે ક્યાં છે ૭
 પ્રેમશૂરા તો ઝગકી રહે છે, એનાં અમર નામ રહે છે;
 સલ્ય પ્રેમતત્ત્વ તરી રહે છે રે-પ્રેમ પ્રેમ રે ક્યાં છે ૮
 સાધુ-સત-કવિ-લક્ષ્મી, પ્રેમપાત્ર પવિત્ર નિરોગી;
 નોય લંપટ શુંડા રોગી રે-પ્રેમ પ્રેમ રે ક્યાં છે ૯
 પ્રેમ લેલા મજનુ કરી અવધો, પ્રેમ ધસુ મનસુર પ્રમાવધો;
 સુર્ષ શરીરે સાચરે માવધો રે-પ્રેમ પ્રેમ રે ક્યાં છે ૧૦
 વમે સ્વર્ગ ભૂમિ કે પાતાળે, પ્રેમ અંશ આશીસ લીજાળે;
 કાન પ્રેમ તે ક્યાં છે આ કાગે રે-પ્રેમ પ્રેમ રે ક્યાં છે ૧૧

ધર્મજ્ઞાનની મહત્તા.

(ગરબો)

બેની ! ધર્મજ્ઞાન ધ્યાન દર્શ લીજિયે જો;
 શાસ્ત્ર પડિત કવિ કહે તે કીજિયે જો.—બેનિ ધર્મ૦ (૧)
 ધર્મજ્ઞાન વિના જન્મ જાણુવો વૃથા જો,
 માટે સાંભળો પવિત્ર શાસ્ત્રની કથા જો.—બેનિ ધર્મ૦ ૧
 ધર્મ ધ્યાન વડે પાપ પ્રજાળે સહુના,
 ફળે ભાગ્ય મળે માન જનવિષે બહુ જો.—બેનિ ધર્મ૦ ૨
 ધર્મજ્ઞાન વિના જ્ઞાન ક્ષણે કામનુ જો,
 ધર્મધન વિના અસખ્ય ધન નામનુ જો.—બેનિ ધર્મ૦ ૩
 ધર્મપ્રેમ વિના પ્રેમ મોહભળ છે જો,
 વિશ્વસિદ્ધિ વિષે બ્યાળ તે કરાજ છે જો.—બેનિ ધર્મ૦ ૪
 ધર્મજ્ઞાન રૂપ નાવથી તણી ધણી જો,
 મિરાં-દોડિ-કરમેલી-સિતા સદગુણી જો.—બેનિ ધર્મ૦ ૫
 બર્ધ દહ તે તજાવિ લાભ આપશે જો,
 મોહ મૂર્ખતા બનીતિ જાળ કાપશે જો.—બેનિ ધર્મ૦ ૬
 રક્ષુ જગત્ સર્વ ધર્મ તણી ઓચથી જો,
 રાજ્ય બેતી બ્યાપાર તે વિના નથી જો.—બેનિ ધર્મ૦ ૭
 ધર્મ સ્થાપિત છે જગત્ તણા જન્મથી જો,
 ધર્મ ધ્યાનમાં ઋષિ-મુનિ રહ્યા મથી જો.—બેનિ ધર્મ૦ ૮
 કાન શુદ્ધ ધર્મ જ્ઞાન સદા ધારિયે જો,
 પાપી મનને વિવેક વડે વારિયે જો.—બેનિ ધર્મ૦ ૯

ધર્મને બદલાને થતાં ધર્તિંગ.

(૫૬-ગરબો)

ધર્મના ઢોંગ વધ્યા છે જાઝા, મૂની છે જ્ઞાન વિચારની માઝા. (૧૬)
 યતુ બાજ ધર્મનું વેચાણુ જાણ્યુ, પામર મતિ પુણ્ય તેમાંજ પ્રમાણ્યુ; ।
 વૃથા અભિમાન અંતરે આણ્યુ,—ધર્મના ઢોંગ૦ ૧
 પૂજા પાક કાક કરીને દેખાડે, જાતે કરવાનું કરાવે ભાડે,
 થાય નહિ ધર્મ એમ કોઈ દાડે,—ધર્મના ઢોંગ૦ ૨
 ખાતું પીતું અર્પદ ભોજ વિલાસ, તેને માટે ખૂર્ચુ મળે અવકાશ,
 જાતે કરે પૈમાને માટે પ્રયાસ,—ધર્મના ઢોંગ૦ ૩
 નિપુંડ કે તિલક મોટરાં તાણે, મનાવે મત્ત પોતાનો પરાણે,
 ગાવત્રી ગીના પાક નવ જાણે,—ધર્મના ઢોંગ૦ ૪
 દઈ અર્પ દાન પોતાનું વખાણે, આત્મસ્થાયા પાપ નહિ પરમાણે;
 જગાધીશનું સ્વામિત્વ ન જાણે,—ધર્મના ઢોંગ૦ ૫

પોતે પોતાને પૂજનીય જણાવે, પ્રપચી વાતો ગચી સંભળાવે,
 કપડી બનવા ડોળ બહુ બતલાવે,—ધર્મના ઢોંગ ૬
 જ્યારે ધર્મ રૂપ ખરૂં સમજાવે, અજ્ઞાનતા એની મેળે નહાસી જાયે,
 કાન શુદ્ધ પ્રેમથી શ્રેય સધાયે,—ધર્મના ઢોંગ ૭
બહેમી વિચારથી થતો અનાચાર.

(પદ-બોળ)

બહેમે વણગે વાનો સર્વે, તેનો વિચાર જોતે, (ટક)
 કેવળ કાયા મનનું કાગળ, આપે દુષ્ક અપાગ જોતે—બહેમે ૧
 સાત સુખોએ શાન્તિ ન મળે, બહેમ તણો જ્યાં વામ જોતે,
 મન બગડયાથી તન પણ બગડે, ધનનો થાય વિનાશ જોતે—બહેમે ૨
 મન કપે તે ધ્રુવ શાકણ, જૂત પ્રેતના નામ જોતે,
 મનના ભયથી માદપ વેરે, ઔપધ ન કરે કામ જોતે—બહેમે ૩
 ઈશ્વરિ મતા ઈશ્વર હાથે, તે કદપી ન સમય જોતે,
 કોકતાકના ન્યાય પ્રમાણે, વખતે બગતુ થાય જોતે—બહેમે ૪
 મૂકે તત્ર માદગિયાં દોગ, કેવળ કદ્દિપત વાત જોતે,
 કીમિયાગની કપટ દગાઓ, ધણી ઘડે છે ઘાત જોતે—બહેમે ૫
 શંકા આવે સાવધ થઈને, સાચા કંઈયે શોધ જોતે,
 જૂત થાય તો કળૂલ કંઈયે, લાઈએ સિદ્ધા બોધ જોતે—બહેમે ૬
 પરચો પ્રલક્ષ પરમેશ્વરનો, દરિએ દેખાય જોતે,
 તલમાથી ધૂત નહિજ નિમ્જે, પરા પૂર્વનો ન્યાય જોતે—બહેમે ૭
 જોગી જગમ ધૂતારાઓ, મમિનીઓના કાળ જોતે,
 ધન લટે ને તન પણ લટે, કરે હાલ બેદાલ જોતે—બહેમે ૮
 એતો તેથી જાણી બહેનો, જ્યો સત્યશિક્ષા સાર જોતે,
 પવિત્ર સાધુ સત પ્રગુપ્તો, મદા કરો સદ્કાર જોતે—બહેમે ૯
 સાદસ કરતા નહિ કાપિ, યોગમ દેઈ ધ્યાન જોતે,
 નવો જમાનો નવુ શીખવે, તજે કા ન અજ્ઞાન જોતે—બહેમે ૧૦

એક અવ્યક્ત યશાંજલી

(પદ-મેવાડો)

પરદુ જે દુખિયા હો, બધુ અને બહેનડી,
 પરના કિત કાજે હો, ગાગી નિજ જાતડી ૧
 બોડા બોલ પાડ્યા હો, તજ લોક લાગને,
 માન ધન ત્યાગ્યાં હો, ત્યાગ્યા મદા લાગને ૨
 પની પુત્ર ત્યાગ્યા હો, ભાડુ મિત્ર સાથને,
 જતા ક્યાં સર્વે હો, જગત્-વ્યવહારને ૩
 સાધુ હો સંવસી હો, ત્યાગી હો રાગી બને,
 નામી સિદ્ધ માયુ હો, આશીય પતે પડે ૪

અર્પુ^૧ ચિત્ર ચાર હો, ગુણી ગૃહિણી તણું;
અમગગ ટાણુ હા ! તોય મંગળ ગણુ પ
એનોને યશાંજલી.

(ગીતિ)

માંઘી, જનકીયાષ, ગોમતિમેની, ગઈ ત્રિપુટી તૂટી;
એકલ કહાનમંધૂ, અનુપમ ગુપ્ત શું લિધુ વિધિ લૂટી-૧
નિર્ભગ ખાળક વચની, વિમળ ચિન્ત પ્રેમભૂતિ ન જુલાએ,
વસમી વિરહ વિપતિ, ગીતિજીતે કથી નજ શકાએ-૨
તદપિ અહપ ગુણકીર્તન, અર્પણપત્રે^૨ કર રમરણ રહેવા;
વાચક બધવ બેની, લાડુભાવનો લ્હાવ સરસ લેવા.-૩

ધર્મપત્નીઓને યશાંજલી.

(ગીતિ)

વિલાં વર્ષ ન વિસરી, બહાવી વનિતા વધ્યોજ સતાપ,
કસ્તુર કુલીન કાન્તે, નજરે તરતી પવિત્ર તવ છાપ. ૧
રમરણ રહેવા તેનું, દમ્પતિ સહુને વિનોદ દેનાર,
તેને આ લઘુ પુસ્તક, અર્પિએ પ્રેમે કહાન મન કાર. ૨

(નિર્વાણ-કાશ્યપ વદિ ૧૨ સં-૧૯૪૯)

દીવાળી સમ દીપી, સુશુદ્ધિ દીપક પ્રકાશિ એપાસ;
મન કર્મ ને વચને, એકજ લક્ષિત અખડ વિશ્વાસ-૧
પ્રિય પત્ની માણેક તે, ગુણિ ગૃહલક્ષ્મિ પ્રકાશની પ્રતિમા;
કહાન ગ્રંથ સમર્પે,^૪ સદ્ગુણ કરો તે સદા મરણ ઉપમા-૨

(નિર્વાણ-ઋષિવંશી, રાનીવાગ, સં ૧૮૮૦)

(પદ-મરજો)

આવોને કૈલાસવાસી, હવે ઘેર આવોને કૈલાસવાસી. (ટંક)
આજકાલ કરતા અવધ અતી યજ્ઞ, વિતી ગઈ પવ્યમાસી, હવે ૧
ઋષીપંચમી શુદ્ધ શિવપદ પામ્યા, મધ્યાન્હ સધ્યા ઉપારી, હવે ૨
જાતા ને વેંત મેઘ મોઢેરા મોકલવા, અમૃતનીર આકારી, હવે ૩
પ્રણવ ગાવત્રિ જાપ પ્રતાપે, લાવિ સ્થિતિ શુભ જારી, હવે ૪
ધરમાં ન રહેવાય બહાર ગમે નહિ, ડરે છનાઈ ઉદારી, હવે ૫
દિન રજની જપીએ મળી મળની, જણે તે શ્રીઅવિનાશી, હવે ૬
શત્રુ હૃદય યથું રૂદન કરી કરી, ત્રિતાપ ત્યાગથી તાસી, હવે ૭
વાતનો વિરામ નહિ નિદ્રા આરામ નહિ, મુધા તૃષા ગર્ભ નારી, હવે ૮
ગહેને જાયે મદાશિવ પદપદ્મે, રહેને આશિષ સુખગાથી, હવે ૯

૧ અર્પણપત્ર “સૌભાગ્યજી”નું ૨ સતીગુણચંદ્રિકા વધા સુખરૂપ શ્રીસંસારનું.

૩ અર્પણપત્ર “વનિતા વિવેક”નું ૪ અર્પણપત્ર “દિવ્યોત્સવી” નિર્બંધનું

(રાસડો)

- મુંઝઈ ચહેરથી આઝ્યાં, આવીને બાઝ્યાં, માણેકમા ૧
 રાગઢોટ લેતા વિગામે, કર્યા શુભ દામે, માણેકમા ૨
 સમા સ્ત્રીઓની થાપી, વિખામણે આપી, માણેકમા ૩
 વીણી વીણી વેણ મુક્યા, ચતુર ન્યા મુખ્યા, માણેકમા. ૪
 નેઈ કુરીતિઓ ઝાઝી, દિલે ગયાં દાઝી, માણેકમા ૫
 વડાંની આંખ ડવાડી, ને વાટ મુળાડી, માણેકમા ૬
 વેરીઓ ધાવ વખાણે, તે ટાણે ટાણે, માણેકમા. ૭
 સાચું સદા કહેનારા, સકટ સહેનારાં, માણેકમા ૮
 બાગક પ્રત્યે માયાળુ, ને લિલે દયાળુ, માણેકમા. ૯
 પગડુએ દેહ પ્રમળી, આવરદા ગાળી, માણેકમા ૧૦
 તેજ વરમના વામે, સુકાયા શ્વામે, માણેકમા ૧૧
 નિમક મથ રૂપાળા, મુવિચાર માળા, માણેકમા ૧૨
 મકટમા કમ્ભ બાધી, ને તક શુભ સાધી, માણેકમા ૧૩
 સતી વીરાગના જેડી, ખરેખર દેવી, માણેકમા ૧૪
 દેશમા ડકો દીમે, સુગંધ રસ પીધો, માણેકમા ૧૫
 જીવતીમાં એની જેડી, જડે બહુ થોડી, માણેકમા ૧૬
 ગયા જગત જમ છતી, પ્રભુપદ પ્રીતિ, માણેકમા ૧૭
 શુણીના શુણ જે ગાશે તે પાવન થાશે, માણેકમા. ૧૮

(ગરબો, ૫૬)

- ધાયલ ઢીધો રે ધેની, માયા મમતા તેં તો મેલી-ધાયલ૦ (ટેક)
 નહોલું જલ્દુ રે આવુ, તારૂં ઓચિંતનુ જલ્દુ-ધાયલ૦ ૧
 મનની મનમા રે રાખી, તેં તો સંકટ શૂની સાખી,-ધાયલ૦ ૨
 સાચી માઠી રે ટેકી, વખને થાતી' તી અવિવેકો,-ધાયલ૦ ૩
 મારા વાકે રે રૂઠી, મારી મમતા માની જૂની,-ધાયલ૦ ૪
 બાગક બાગકડી તારી, તેની માયા કેમ વિગારી ?-ધાયલ૦ ૫
 મરવું માણુમને અને, તેનો શોચ નથી મુજ ચિત્તે-ધાયલ૦ ૬
 કનેશ કરીને રે દારી, દમ્પતિ પ્રીતિ કીધી અકારી,-ધાયલ૦ ૭
 તારા શુણને રે ગાઉં, બહલી વિગ્દ થકો અકગાઉં,-ધાયલ૦ ૮

(૫૬)

- આવી કરી હાં રીસા રસિકડી આવી કરી કા રીમ ? (ટેક)
 જગત બધાની મૂકી માયા, જઈ મળી જગદીશ-રસિકડી૦ ૧
 જઈ તું પ્રભુપદમા પથ, હું કર્યાં જઈ કરીશ ?-રસિકડી૦ ૨
 રેશ આખો આખા જ-મે, નામ ન તવ વિમરીશ-રસિકડી૦ ૩
 જલ્દુજ સફુને, જવાજ આપ્યા, કાન ન શોક કગીશ-રસિકડી૦ ૪

બેન કયાં ગઈ ?

(૫૬ માટે)

આખી જિંદગીનો આધાર, બહાલી બેન કયાં ગઈ ?

મહારા સંસારિયાનો માર, બહાલી બેન કયાં ગઈ ? (૧૬)

એક ઘડિયે રહેન પડે નહિ, પલ પલ આવે વાદ;
જાણું નિલ હયાત છનાં તું, કેમ ન આપે સાદ ?—બહાલી બેન ૧
મીઠી રૂડી તુજ આંખડી ને, અતિ મીઠું તારું મૂખ,
મીઠા તે તારા બોલડા આગે, આપે છે દારણુ દુખ—બહાલી બેન ૨
વિવેકનાળા વાતડી તારી ને, પ્રેમળ ચિત્ત પ્રકાશ,
ગાતું રહાતું વાંચતું અતિ ઉચું, અંતરે ઉઘી આશ—બહાલી બેન ૩
સગાં સંમધી જેમને તારા, રહેજ ચયેલ મિલાપ,
રૂડી આશા બાંધી રાગતાં તે, દર્શાવતાં સતાપ—બહાલી બેન ૪
બાળક નિર્દોષ તાહગ રે, મા વણુ મિસે ઉદાસ;
જુઠાં બહાનાં દર્ષ શું સમજાવુ ? રૂંધો ન્યાં અવિનાશ—બહાલી બેન ૫
રોઈ રોઈ તુજ બાળગીઓના, અશ્રુએ ગાલ લીંબાવ;
છાંતી રૂઠિ એવી પ્રેમની વાણી, ગુથી શું સખાવ ?—બહાલી બેન ૬
દુષ્ટ એા મોતના દૂત તમેને, પૂછુ હું એક જ વાત;
શું ખપ જેનો આંહિ તેનો લાં, કે કઈ શુભ્યા વાટ ?—બહાલી બેન ૭
જાણું તે સર્વે જાપ છે ને, ખિલ્યું તે તો કરમાવ;
જાણુ જગતનો નીમ પરંતુ, જાપ તે ના જ રહેનાવ—બહાલી બેન ૮
પ્રેમની મૂર્તિ બહાલી બેનનો, સ્વર્ગમા થાને વાસ;
કાનના નાથ એ કરગરી માણુ, કરને પૂરણ આશ—બહાલી બેન ૯

હાલિનો લીલાવતી.

(ગરબો)

લીલા ! કરિ લીલા વિસ્તાર, અરે ! કયા સંચરી રે લોલ;
આપી અમને તાપ અપાર, કહે કયાં જઈ ફરી રે લોલ. ૧
બાળા મીઠા કાલા બોલ, અમી સમ બોલતી રે લોલ;
"બા બા" કરતી દેતી કાલ, અરે કયાં ડોલતી રે લોલ. ૨
કરમાવી મુખ અરવિંદ, અબોલ તું કથમ બની રે લોલ;
માનવ મૃત્યુ લોકની ગંધિ, તને શું ના ગમી રે લોલ. ૩
રોતાં દીધાં મા ને બાપ, બધુજન બેનડી રે લોલ;
તપસી રૂપ ધર્યું સાક્ષાત, લિલા અલબેવડી રે લોલ. ૪
તાતાં આજી જગ ગંભીર, રવિ ગ્રંથો દિસે રે લોલ;
મુજે ધરણી ઉચ્છુ સમીર, ધેનુ રોતિ ચિમે રે લોલ. ૫
દર્ધ દશે દિશા સુનકાર, રડે તરે પાંદડાં રે લોલ;
રોતાં શુકે પિક અશ્રુધાર, ગગનમાં વાદળાં રે લોલ. ૬
બેનતું જાણ્યું આવું લેલ. જાણુ કિનાવજે રે લોલ;
મનને યાપ અતિશય કલેશ, અરે તું કયાં મળે રે લોલ. ૭

લીધા સંત સદન અવતાર, શું દર્શન આપવા રે લોલ;
 હૃદયે ઉશયતા હિંગર, શી રીતે સમાવવા રે લોલ. ૮
 કુદરત કોપ કે પ્રગટ્યું પાપ, પૂર્વના જન્મનું રે લોલ;
 ખોયું ખરે અમુલ્ય રત્ન, અરે મમ રત્નનું રે લોલ. ૯
 લીલા લેશ કરીને કલેશ, નહિ કાને નડી રે લોલ;
 ગંભીર મ્હેરે શું આ દેશ, મુણી બૂલી પડી રે લોલ. ૧૦
 દીસે દેવ દુનુગની બૂલ, ન આગા સાંભળી રે લોલ;
 માઆં પક્ષ સુવાસિત ફૂલ, ચુંદિ કાચી કળી રે લોલ. ૧૧
 દીધા વરમ મવા વિગ્રામ, અમારે આંગણે રે લોલ;
 લેવા અક્ષય મુખ આગમ, પોદિ પ્રભુપારણે રે લોલ. ૧૨
 સંવત્સ મુક્તિ મુનિ^૭ રસ^૮ અદ્ર^૧, માલ દશમી તિથિ રે લોલ;
 ભેઈ ફૂલપક્ષનો શુભ, ગૂલ કાચા તણ રે લોલ. ૧૩
 બહાલાં દેવ દેવિ ત્રિપાળ, દાર લીલાડને રે લોલ;
 આવી ગમવા લીલા બાળ, તેને સંભાળને રે લોલ. ૧૪
 એને દોલે સામંત મુખ, સદા મન ભાવતાં રે લોલ;
 હસતું રાખો ઉગ્રવળ મૂખ, કૃપા વગસાવતાં રે લોલ. ૧૫
 કેવળ છે કામળ નિર્દોષ, શાન્ત શુભ લક્ષણો રે લોલ;
 આવી તવ દર્શનની હોમ, હીડી એ પંખણી રે લોલ. ૧૬
 લીધી ધણી માત ઉત્તમ, વદન હમતું કર્યું રે લોલ;
 બૂલી મૃત્યુચોકના રંગ, કાન પ્રભુ મન કર્યું રે લોલ. ૧૭

(૫૬)*

(“ગોકુળ આવો શ્રી નામજી”—એ રાહ)

લીલાવતી ક્યાં જઈ વસી, ધીરી શીળા અતિ શરમાળ,
 લીલાવતી (૨૬)

“બાબા” કરીને તું બોલાવતી, કેરી રમતી ભાંકુ સાથ,
 સામું ભોતાં મોં મલકાવતી, નામાં દાણા જાની નેણ—લીલાવતી ૧
 આ ભવમાં તુને ક્યાં જાગવી, થાવું રડી રડીને રાંક;
 તૂટીની બૂટી ક્યાં થકી મળે? (આખર) પ્રભુષ્ણ આડોઆંક—લીલાવતી ૨
 એક ટસે હું સામું ભેઈ રહી, ન્યોતિ સમું તુજ તેજ;
 પ્રભુનું તેજ તે હીડી ગયું હૃદયે દેવા શોક રહેજ—લીલાવતી ૩
 ખરે તારો જીવ કાઈ ચોગીનો, તે કેમ મ્હારાથી પરખાય;
 કેરી દર્શન તેં દીધાં મને, થાજે તારો જ્ય જ્યકાર—લીલાવતી ૪
 ભેઈ જીવ ને શિવની એકતા, બાતિ અડ્યણ રૂપ અપાર;
 તોપણ પ્રભુ લે નિજની ગેદમાં, તે તો ઉતરે ભવપાર—લીલાવતી ૫

સ્વંદ ૮—ગોરક્ષા, મઘમાંસનિપેધ અને અન્નફલશાકની શ્રેષ્ઠતા.

ગોમાતાની પ્રાતઃ સ્તુતિ.

(૫૬ પદેનું-પ્રમાત)

જ્ય જ્ય જ્ય ગાયમાય, અતુલ બિપત્રી,
પ્રાત સાંજ પ્રણમિ કરે, પ્રાર્થના તમારી.—જ્ય જ્ય૦ (૨૬)
કામદુધા દેવદાસ, જગ નિવાહનારી,
બિપત્રા અપાર્થ યોગ્ય, પરમ સુખકારી.—જ્ય જ્ય૦ ૧
દૂધ-શાશ-ધૂત પ્રસાદિ, વિવિધ વિસ્તારી,
પ્રાણિમાત્રનેજ તેથી, માત તુલ્ય પ્યારી.—જ્ય જ્ય૦ ૨
ગાય સેવના અપાર, લાલ આપનારી,
ઉભય લોક ભય ઉતાપ, પાપ કાપનારી.—જ્ય જ્ય૦ ૩
વિશ્વપોષિણી સદૈવ, માત તન ધારી,
દાન ઉરાનંદ છબી અંતરે ઉતારી.—જ્ય જ્ય૦ ૪

શુદ્ધસ્થાને સૂચના.

(૫૬ બીજું-સામગ્રી)

રક્ષણ કરવા ગાયનું, ઘડો સઘ ઉપાય,
આજસમાં કાળ ગાળતાં, નિરૂપાય ચલાય.—રક્ષણ૦ (૨૬)
રંકમાં રંક તે ગાયને, કુશ કુપ્તિ ગણાય,
પાલન તેનું જે ના કરે, મદ મૂર્ખ સદાય.—રક્ષણ૦ ૧
દેશનું દ્રવ્ય ઘટી ગયું, ગયું શૌર્ય શરીર,
ધર્મની દૃઢતા ના મળે, વધ્યા રોગ ગબીર.—રક્ષણ૦ ૨
મોજ મજ સૂખ ચેતનાં, ખૂન ખર્ચાય દામ,
કીર્તિ લોકે કાઢ વાપરે, ખદાર પાડવા નામ —રક્ષણ૦ ૩
વેચાણ કરતાં ગાયનું, બહુ માય વિનાશ,
ધારા બાધો નાત જ્વતમાં, ટળે દિસાનો ત્રાસ —રક્ષણ૦ ૪
વિપ્ર સુપાત્ર પ્રમાણિતે, દેવ ગાયનું દાન,
પાણે પોષે પ્રાણ જાણીને, તે તે પુણ્ય પ્રમાણ —રક્ષણ૦ ૫
ખેતી બને ખૂબીદાર જે, ખૂન ખાતર હોય,
ગાયર લાલ તે ગાયથી, ખેતીકરણ જોય.—રક્ષણ૦ ૬

(૫૬ ત્રીજું-ધન્યાશી)

ગોપાલક પ્રતિપાળ, સુજનો ગોપાલક પ્રતિપાળ, (૨૬)
શુભ શુદ્ધ રાખી ડેકાણે, તરુણ-વૃદ્ધ આજાપ;—સુજનો૦ ૧
'જ્ય ગોપાળ' લણાય તમેને, ધાર્મિક વચન વિશાળ,
ગોપાલક બનવું તે માટે, ધરી અંતરે વ્હાલ,—સુજનો૦ ૨

આર્યખંડ એ આર્ય પ્રજાનું, શ્રેષ્ઠ સ્થાન નિર્માલ્ય,
આજ થયું ગોવધ પાતકથી, દરો અંતરે ખ્યાલ—સુજનો ૩
માંત લાલ લાખેણા આપે, વણુ વાચા લાચાર,
તનની ખાલ સદ્દાં છેવટ દે, ખ્યાલ દરો પલવાર,—સુજનો ૪
રસકમ ઘટી ગયા પાતાળે, કૃષિકર અતિ દંગાળ,
અદ્વૈતદૃષ્ટિ કાં અતિદૃષ્ટિ કાં, તીક દણે તત્કાળ—સુજનો ૫
(પદ ચોથું—ગરબો)

પાળો પાળો ગાયો સહુ પ્રીતે,
લાળો લલા લાળો નવનીતે—પાળો પાળો (૨૩)
પૂરે કામવેનુ મહુ કામ, ગવાયું ત્રય વિષે નામ,
ધેનુવણુ કંઈ ન પવિત્ર ધામ,—પાળો પાળો ૧
અથ અળ વાદરા ને શ્યાન, પાર્ષ પય પ્રુદ કરે શ્રીમાન,
દરો પણ શું કરે એ કલ્યાણ?—પાળો પાળો ૨
અરી તણુ શુણુ અગણિત કરે, ગોરસ ધૂન માખણે ભૂખ હરે,
અંને ત્વચા ચગણે તાપ હરે,—પાળો પાળો ૩
દેશ—જાતિ—ધર્મ—સમાજ વિષે, પશુપક્ષા કારણ મુખ્ય દિસે,
પડે વિરોધે પાડતાં ચીમે!—પાળો પાળો ૪
ત્રિજરે માગ્યુ દ્રવ્યગમ પાસે, ફેંદી ભ્યેદિત મખ્યા લે ઉત્થાસે, ૧
ગાયો એટલી કાણથી અપાસે?—પાળો પાળો ૫
સેના નામ અશ્વીદિગ્ધીર કેવાયે, રથો દાથી અથ તે ન ગણાયે!
ભારત ભાગવત સાખ દે સદાયે—પાળો પાળો ૬
લાળો ગાયો નંદ ગાયે પાળી, વર્ષ પાંચમદસ કયા યશાળી;
ખરે કાન તેજ ભામશાળી—પાળો પાળો ૭
સર્વ સંપત્તિ ગાયધીજ છે.

(પદ પચમું—ગરબો)

ગાય છે ગાય છે ગાય છે રે, ધન ધાન્ય તણું મૂળ ગાય છે (૨૪)
પાય છે પય જે માયના સરીખું,
શુણુ તેના તો ગવાય છે રે,—ધન ધાન્ય ૧
મહિનીનું માદક ને અનળ અખનું,
ગાયનું મમાન ગણાય છે રે,—ધન ધાન્ય ૨

૧ ત્રિજરે રામ પામે દ્રવ્ય માગ્યું ભારે તેણે ભક્તી ફેંદી કશું કે આ લાગી
પડે ત્યાં સુધીની સર્વે ગાયો લઈ બલો અર્પન એ રેજા દબરો ગાયો
પગલી દલી

૨ અશ્વીદિગ્ધી મેનામ દબરો દાધી, ધાન્ય રહેલ દલ તેવી રેડીત અશ્વી-
દિગ્ધી મેના લઈ જાયસંધને સગરવાર શ્રીકૃષ્ણે દશમી વિનાય કશું દત્ત
એ ઉપરથી પ્રચીન કાવ્ય પશુપત્ર વિષે અનુમન થઈ શકે છે

ખેતીમાં ખાતર ને સાંતીનાં જોતરાં,
 સર્વને ગાયની સહાય છે રે,—ધન ધાન્યં ૩
 ખૂંટ એવ જાળિયાથી ગોવથ સુધરે,
 તેને રહ્યો તો લાલ યાય છે રે,—ધન ધાન્યં ૪
 વસૂકી જતાં ગાય હાંકી કાઢે ઝટ,
 એ મહાખાપી મનાય છે રે,—ધન ધાન્યં ૫
 માંસાહારીનેય દૂધ દહિં આપે,
 એવી ઉદાર સહાય છે રે,—ધન ધાન્યં ૬
 ખસીની ખગખીથી ખેલ ખેલ ખગડે,
 વણુ વોકે કાન પિડાય છે રે,—ધન ધાન્યં ૭
 ગોસેવાની મહત્તા

(૫૯ છંદુ—ગરબો)

સહુ નર નારી, ગોસેવાવત શ્રદ્ધાથી સંભારિયે,
 બહુ વ્રત તપમાં આ ઉત્તમ વ્રત, નિત્ય પ્રતિ નિર્ધારિયે. (૨૬)
 જન જન્મ થકી પવપાન કરે, તર તક જમી બળ શુદ્ધ ધરે;
 અને વચ્ચે સજી એથી ઉદરે,—સહુ નરનારીં ૧
 શીતળ નિર્ભય મુખકુ રહું, કદિયે ન કરે કોનું દુકું
 ઉર શાન્ત વિશાળ અતિ જીંકુ,—સહુ નરનારીં ૨
 અણિયાળા કાળા આખમડી, ઘોળા રાતી શુભ જાતલડી,
 કોઈ જાડી ઝાઝી ખાતલડી,—સહુ નરનારીં ૩
 રક્ષણ એનું તે આપણનું, જર મુક્યુ જાણે આપણનું,
 ભક્ષણ જેનું કણ ને તણનું,—સહુ નરનારીં ૪
 એ વૈતરણી પાછી વાળે, યમ યાતનાનાં સકટ ટળે,
 છુત ગ્રેન દૈલ ન દહીં લાળે! —સહુ નરનારીં ૫
 એ કામધેનુ બહુ મુખદાતા, પોષક રક્ષક સાચી માતા,
 કવિ ઋષિ મુનિવર નિત મુણુ માતા,—સહુ નરનારીં ૬
 (૫૯ સાવરું—ગરબો)

સહુ સાંભળો શિક્ષાસાર, સજન જેમાં શ્રેય તમારે
 નથી વ્યાજ સ્તુતિ વિસ્તાર, માનો એક વાચક મારે—સહુ (૨૬)
 (સખી)

ગો લાલણ્ય પ્રતિપાળનું, નામ ધરાવો આપ,
 જ્ય ગોપાળ તરી પડી, પત્ર લેખનમા શુભ લખ,—સજન જેમાં ૧
 પણુ એ નામ પ્રમાણમાં, કહો કર્યાં શા કાજ ?
 ગાય ગરીબ રીખાય છે, તેની દિલમાં મળે નહિ દાજ,—સજન જેમાં ૨
 લાડી વાડી ગાડીમાં, થઈ મહા મસ્તાન,
 પોષી નિજના પંડને, મૂક્યું આર્યપણનું માન,—સજન જેમાં ૩

ખાતાં પીનાં ખેલતાં, ખોષ દ્વિમ ને રાત,
 ગદિ દેહના હદમાં, ગાય રક્ષાની ન મળે વાત,—સગન જેમાં ૪
 ગોસેવા કરવા ચક્રી, તરે સકલ સંગાર,
 સદ્ગ ગાય જન જન્મનો, પણ જરૂને મમજ ન લગાર,—સગન જેમાં ૫
 દેશ ગયો દોલત ગઈ, ગયાં રાજ ને તાજ,
 શોધો તેનું મૂળ તો, હિંમત પાતકે પ્રગટ્યાં ઝાઝ,—સગન જેમાં ૬
 બ્યર્થ તમાચા તાનમાં, ખતે ખરચે વિત,
 લડે અદાલત ધીર થઈ, પિંક પુણ્યમાં ન મળે પ્રીત,—સગન જેમાં ૭
 બ્યાપારે વણુમે કઠી, ચોરા ચોરી જાય,
 દરિયે ડૂબી જાય કાં, આગ લાગતાં હાનિ ખમાય,—મગન જેમાં ૮
 પણ શુભ કામે પાછ પણ, દેવામાં નહિ પ્રીત,
 ધુમાડાના બાયમ, કાન કાનું ન ચાએ હીત,—મગન જેમાં ૯

અન-રૂળનો આહાર.

(૫૬ આક્રમું-પીલુ)

અરજ સુણો સહુ મિત્ર આ ભારી,

માંમાદારે ચઈ મોટી ખુવારી,—અગજ સુણો ૦ (૨૩)

ખાવાનું ખૂટ્યું ને ખેતીએ ખૂડી, આમિય બચ્ચે લીધાંકે લૂડી,—અરજ ૦ ૧
 મામ કગવે છે મનિશનું પાન, જન જાત ખોષ જેથી સાન જાન,—અરજ ૦ ૨
 જૂક ચોરી ચ ટી જરી લુગારી, શતિ બને છે છેક નહારી,—અરજ ૦ ૩
 શાન્ત ચિત્તે કઠી પ્રભુ ન જાળએ, ઉત્તમ આચાર અજગા થાએ,—અરજ ૦ ૪
 પણ પ્રાણીના ગેમ લાશ પડે છે, અંદગની દેહ તેથી સડે છે,—અરજ ૦ ૫
 પીડાય બાપડાં નિર્દોષ પ્રણી, પિલાય કતલ રૂપી મદા ધાણી,—અરજ ૦ ૬
 પેટનો ખાડો પૂરત કાજે, અધમ અનીતિ તે પાપીને હાજે,—અરજ ૦ ૭
 ખૂતી હસાઈ એ કાજ નહાઈ, ચૈરવ નરક વિરે નાખનાઈ,—અરજ ૦ ૮

(૫૬ નવમું)

સ્વ દિષ્ટ મુર ને મુખકારી,

અન-રૂળ બોજન આનંદકારી. (૨૩)

સરતું ને માકં છે અનનું ખાણું, ઉત્તમના એની દૃં સું વખાણું ? સ્વાદિત ૦ ૧
 ચંડા મુરોપના લોક વિદ્વાન, મંસ તજ કરે અન સન્માન—સ્વાદિત ૦ ૨
 શાસ્ત્ર રમાયન વેંક વાંચો, સાખ પૂરે અન આદાર સાચો—સ્વાદિત ૦ ૩
 પાંડિતું "પદ્ધતિ પુસ્તક" પ્રેમે, સું મચવે તે લઢો દિવ રે—સ્વાદિત ૦ ૪

૪ નોવમ્બર મંડળના અગાઉ સ્વ. શ્રી બેડેશમજ દીનગાદજી પાડે એ આ પુસ્તકમાં અસાધાર અને અવગણ વિકલ સંખ્યાત્મક પુરિષિષ્ઠ વિજ્ઞાનીના અને કાશ્મીરના લેખો અમિષ્ઠમાંજ સામેલ છે

કુદરત અક્ષય યોગ કહે છે, જગત જહું અન ખાઈ જીવે છે—સ્વાદિષ્ટ ૦ ૫
અન રૂળ ફુલથી ફાલી વસંત્રા, સરસ સુધારસ સર્વને સુખદા—સ્વાદિષ્ટ ૦ ૬
સન્નજન તે લાભ સત્વર લઈયે, નાદક રંકને કષ્ટ ન દદખિ—સ્વાદિષ્ટ ૦ ૭
ખ્યાલ કરી મનમાં ઝટ ભાઈ, બૂલ સુધારવી એ માણસાઈ—સ્વાદિષ્ટ ૦ ૮
ખસકનો નાથ ખુદા મહેરબાન, આપે સુશુદ્ધિ લહો શુભ શાન—સ્વાદિષ્ટ ૦ ૯
કુદરતી હિચ્ચ આહાર સ્વીકારો, કાં ન પચના પ્રાણુ ઉગારો—સ્વાદિષ્ટ ૦ ૧૦

ગાયોની દયાજનક સ્થિતિ.

(૫૬ દસમું—બેલાવર)

શરમ છે આર્થ સમસ્તને, જામ્યા જરમે શુભાર્થ,
દેશ દલ્પાણની દિલમાં, દરકાર ન દર્ધ,—શરમ છે ૦ ૧
આપ સુખિયા સુખિયાજ તે, પર પીડ ન જાણે,
થાય ખૂનો ગાય માયનાં, ખ્યાલ તેનો ન આણે,—શરમ છે ૦ ૨
દેશી વિદેશી રાજની, ધારા બંધન કાપે,
ગાયરણીને કારણે, છૂટ સત્વર આપે,—શરમ છે ૦ ૩
જંગલ ખાતું ચાલું થતાં, ગયું મગજ મૂળ,
ઝાડ કે પાતડી ના જડે, ધારાની મહા શળ,—શરમ છે ૦ ૪
તાણ મીઠાની થઈ પડી, કર તે પર બેઠો,
પ્રકૃતિ બગડી પશુ તણી, જાગી જોય ન શોકો,—શરમ છે ૦ ૫
ખેતિનાં મોટાં મહેસુલથી, ખેડુનો છુમ પાડે,
ઢોર સુખે ન પાળી શકે, વાંકે કબેનો કાઢે,—શરમ છે ૦ ૬
પાળેલાં ઢોરો પિડા થકી, આમ વેચે રીખાઈ,
જાવ દસાઈના કર વિધે, કાન કે' શી નવાઈ?—શરમ છે ૦ ૭

પશુપાલન ઉપદેશ.

(૫૬ દસમું—ધન્યાત્રી)

પશુદશા દુખકાર, થઈ છે, પશુદશા દુખકાર. (રક)
ભૂખ્યાં પશુઓ બેળ કરે છે, બટકે થઈ ભુભાર,
પાંજરાપોળો ગૌશાળાઓ, નિરખો સહુ નિર્ધાર,—થઈ છે ૦ ૧
ગાયો બેસો બળદો પાડા, બકરા બકુ ખિખાર,
પગે લગડા પેટે ખાડા, ખોડીલા તોખાર,—થઈ છે ૦ ૨
ગોળ ખેળા ન મળે બળદોને, ન મળે નીલી ચાર,
પશુ પ્રદર્શન થયાં વિસરજન, હિચેજન ન લગાર,—થઈ છે ૦ ૩
દયા ભાવ ઘટતો ચાલ્યો છે, સ્વાસ્થ્ય વશ નર નાર,
સલ્ય સ્વાર્થ પશુપાલન પણુ તે, સમજે વિરલા સાર,—થઈ છે ૦ ૪
સમજે પણ વર્તે તો ચાએ, દેશીદય જનકાર,
પ્રમાદ મૂકી કરો પ્રવત્નો, કાન કરો કાં વાર?—થઈ છે ૦ ૫

(૫૬ અગીઆરમું-રાઢ અંગરેજી)

પાળો પશુ સુખણ, ટળે દિમા ને હાણ

ખરાં સુખોની ખાણ, ચાપ લોક કહ્યાણ—(૨૬)

એ છે જગનો આધાર, વધે નિઘા વેપાર,
ભલાં નર ને ઝો નાર, કરો કંઈ વિચાર—પાળો પશુ ૧
મટે કાળા દુકાળ, ઝેરી દુખોની ઝાળ,
રહો ખુશી ખુશાલ, વૃદ્ધ યુવાન બાળ—પાળો પશુ ૨
મળે પાંચે પકવાન, સદા સુખે શુભનાન,
ભળો ભાવે ભગવાન, એતું હમ્મે કદાન—પાળો પશુ ૩

જિવ દયા અને જૈનો

(૫૬ બારમું-ધન્યાશી)

જિવ દયા પ્રતિપાળ જૈન મહુ જિવ દયા પ્રતિપાળ. (૨૬)

સદ્ગુણ છવના છવ બચાવો, ધરિ અંતરમાં બહાવ,
પણ મોટાની મોટી હાનિ, કરો તે તણો ખ્યાલ,—જૈન સદુ ૧
કસાઈ કર વધ યાવા આવે, ગાવ બેલ બહુ માલ;
કરે ખરીદી વેચે સારે, ભરી બજાર વિશાળ,—જૈન સદુ ૨
ઉપદેશક સાં મોકલી મોટા, ગજવો ભાપણ ખ્યાલ;
યાપણ કાઢી કરો કપની, સપી સદુ તત્કાળ,—જૈન સદુ ૩
ખાટકિ તો ખાટી નહિ ખાશે, થશે હાલ બેડાલ,
સદગુરુથી કરી ખરીદી, લેરો શુભ મહાળ,—જૈન સદુ ૪
બીજા બહુ બાપા પ્રમાણે, આથી થશે નિહાલ,
જર ને જયની શુદ્ધ યાશે, જશે જમ જમળ,—જૈન સદુ ૫

(૫૬ તેરમું-સાખી મરાઠી ચાલ)

ધાટ વગેરે દક્ષિણ દે, ઢોર ધણા નિપજે છે,
લાવે ફર ક્યાર્થ સાંધી, વિરલા તે સમજે છે.
ધૂના વેચ ધગી બાજણનો, લોખીને લલચાવે,
વેચે વધન્યાનમાં નિથે, પેમા બહુ જમાવે—૧
જાને સાં જાતું ને જોતું, કરવી પૂર્વ તપાસ,
ઉપદેશક ને નોકર રાખો, ટાળો જમનો નાસ,
ચળાથી સપડાતા છવો, તોજ બચી ઝટ જાએ,
ગોરાળા ને પાંજાપોલે, રક્ષણ તેલુ યાએ—૨
વિમા મીસો એજન્સિના, ધધા ધોમ ધુધર,
તેમ ગ્રાપાલન ઉઘોગે, મળશે લાભ અપાર,
બેઝારોને રોજ મળશે, બાઈ બાઈ સુખિ યશે,
જૂપે મરતા સિપુદા પણ, ધધે વગગી જશે—૩

“શેર” ધણા ખપશે ને મળશે, સત્વર બાજ,
ચાપણની ચિંતા નહિ ચિત્તે, શેર અર્જુન કાજ,
હિંમત બદાદુર વેપારીઓ, છે આ તક લેવાની,
પિતૃ તર્પણ અર્પણ જોયી, માત ગાય સેવાની — ૪

મઘ-માંસનિવેધ.

(૫૬ ચૌદમું-બંબરા)

જન જુઓ જરૂર વિચારી,

છે માંસ મઘ દુષકારી. (૨૬)

પ્રુખ ખાનપાનની ચીજો, કુદરતની ખરી ખનીજો!
ટાળે દુષ્કર્મ દઈ નિભારી — જન જુઓ જરૂર વિચારી ૧
અંજીર અનારસ ફાખ, સૂણુ રૂળાં વંસાક,
સહુ શાકની લહેજત ન્યારી, — જન જુઓ જરૂર વિચારી ૨
કૃણાં ને આંખા જાંઘુ, નારંગી મીઠાં લીંબુ,
ખપનસ પોપૈ શુભકારી, — જન જુઓ જરૂર વિચારી ૩
કંઈ લાત લાતના લાતો, કંઈ રસિક દાળની જાતો,
વડિ પાપક સેવ સુવાળી, — જન જુઓ જરૂર વિચારી ૪
વિધ વિધ લજ્યાને લાજી, ઘેવરને ધારી તાજી,
પૂરી ફરસી ને ખારી, — જન જુઓ જરૂર વિચારી ૫
બામુંદી ખીર શિખડે, ખરકી પેડા પલકડે,
આમિષ દાળ્યું ધુતકારી, — જન જુઓ જરૂર વિચારી ૬
શુભ શેરડી સાકર ગોળે, સ્થાપ્યુ સામ્રાજ્ય ભૂગોળે,
કરિ રસનાને રઢિયાળી, — જન જુઓ જરૂર વિચારી ૭
લીલો ને સૂડો મેવો, નેહ માંસ મઘ તજિ દેવો,
કહે કાન પુકારિ પુકારી, — જન જુઓ જરૂર વિચારી ૮

પશુરક્ષાવિષે પારસીબંધુઓને અમરજ.*

(૫૬ પંદરમું-સાખી મરાઠી ચાવ)

ગોરપંદો જે પશુ નિચારા, થર થર થર થર કંપે,

ક્રતસરથળની વાટ વિચારતાં પગ પણ એક ન જપે,

પાપનો પાર નહિ, વિચારો નિહ મહો — ૧

*મુંબઈ ગોરક્ષક મંડળીના, વેન્ડરેન્ચિન સોસાયટીના અને મઘપાન નિવેધ સમાના અમેસર રોક બહેરામજી દીનસાદ પાંડેની આગ્રહથી આ કવિતા રચેલી, તે આવબોસ જાગ્રમા થયેલા અન-કૃષ્ણ-શાખના બોજન સમારંભ પ્રસંગે સંગીતરાસત્રી દામોદરદાસે ગાત, સારી અસર થઈ હતી અને કેટલાક પારસી શુદ્ધરથેએ માસાહાર ત્યાજની પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી. ઇ. સ. ૧૮૯૧.

મુંબઈમાં થયેલું ભયંકર દુર્ઘટક*

*“ગુજરાતીની” નોંધ:— મુંબઈ શહેર આખા હિંદુસ્થાનમાં અને સિટિશ રાજ્યના શહેરોમાં સૌથી અગ્રેમર છે. વેપાર વણજમાં પહેલો નંબર છે, ને ત્યાં નિલ બદોબરત છતાં સંવત ૧૯૪૯ ના બીજા અપાદ વદી ૦)) શુક્રવારથી ત્રણ દિવસ સુધીમાં અગાઉ કદિ નહિ બનેલ એવો હિંદુ અને મુસલમાન વચ્ચે દુઃખદાયક ઘટો થયો છે. “મારો મારો,”—“દીન દીન”—“હર હર,”ના ત્રામદાયક શબ્દોએ ત્રણ દિવસ મલળાયા છે ને આખી મુંબઈ મોટા ગભગટમાં ભયભીત થઈ ગઈ છે. આ બનાવનો સત્તાવાર હેવાલ પ્રગટ થયો નથી, પણ એટલું તો જાણવામાં કે— આશરે ૧૫૦ કરતાં વધારે માણસો મરણ શરણ થયાં છે, ૮૦૦થી વધુ માણસો ધાપલ થયા છે, ૧૫૦૦થી વધુ માણસો કેદ પકડાયાં છે, ૫ થી ૭ મરણો તૂટી છે, ૪ થી ૬ દરગાહોનો નાશ થયો છે, ને લગભગ રૂપિયા ૫૦૦૦૦૦) પાંચ લાખથી વધારેની હુટ થયેલી છે. પોલિસના નાના મોટા મળીને ૩૦ અમલદારો ધાપલ થયા છે વડો અમલદાર મિ. વિન્સેન્ટ પણ ધવાયો છે. લશ્કરનું ૩૦૦૦ માણસ આગ્યુ છે. ૧૦૦૦ પોલિસ છાવણીમાંથી આવ્યા છે. સૌ હજી પડાવ નાખીને પડ્યુ છે ને ૨૦૦૦ મુંબઈની પોલિસે અયાગ શ્રમ અને બારે ઉજ્જગરા વેડી આ તોફાનને શાન્ત કર્યું છે. આ બનાવ દરમ્યાન ઘણા લોકો ત્રામથી પોતાના વતન જતાં રહ્યાં છે. જેની સંખ્યા ૦૧ લાખ જેટલી સંભળાય છે.

આ ભયંકર પ્રસંગે મદનપુરામાં રહેનારી મોહમ્મદન વર્ગની સીદી સીએએ પણ બાગ લીગો હતો તેમના મહેલમાં કોઈ પણ હિંદુ સી જોવામાં આવતી, તો તેમના પર તૂટી પડી હતી તેની હતી અને ખૂન માર માર્યો હતો. કૃતિમ જનાનગો બનાવી તે મધ્યે સોટા બરવામાં આવ્યા હતા તેમજ બહાર ગામથી નનામાં સોટાનાં પાસંલ આવ્યાં હતાં. સુતેદના બદોબરત માટે જેમ સિપાઈઓ અને લશ્કરી અમલદારો વધારવામાં આવ્યા હતા તેમ માણસોનો પણ વધારો કરવામાં આવ્યો હતો. શહેરમાં ચાર દિવસ સુધી હડતાલ પડી હતી ને મધ્યો ધવો રાજગાર બંધ પડ્યો હતો. દુસ્લકનો ભોગ થયેલાં નિર્દોષ માણસોના બપાવ માટે મુંબઈની ઉદાર પ્રજાએ મોટું ફડ દગ્તાં તેમાં આશરે રૂ.

૦૦૦૦) બગાડા દના. જલદીથી સલાહ સંપ કગવા સમજાવે બગાઈ હતી ને તેમાં અમલદારો તેમજ શહેરી અગ્રદારીએ વખાણવા જેમ બાગ લીગો હતો.

(૫૬—જિન્નેરી)

કરો જન રક્ષણ શિવ સુખકારી,

ખરો ખંડો ત્રામ નિવારી— કરો જન (૮૬)

સંકટ કટક શિરે ચડી આબુ, કાળ લાંબકર ભારી,
આપની ઝોય અનાય અમે સહુ, હાય ગ્રહો ત્રિપુગરી,

કરો જન રક્ષણ ૧

ઝેર કનૂન કરો દૂર સત્તર, સપ મુલેહ વધારી,
સર્વ જાતિ વર્ણ મન મેળવીને, રાખે પ્રીતિ મિત્રાચારી,

કરો જન રક્ષણ ૨

અમલ વિમલ છે અગ્રિજી રાજ્યનો, સ્વતંત્ર છે નરનારી,
ભયનાં ભારે આજ ભડકા જે તેમાં, એ દુઃખ છે ખેડકારી,

કરો જન રક્ષણ ૩

જીવ ચરાચરનું શિવ જીવન, અવિગત ને અવિકારી,
પામર પર ખણુ કંડુસિંધુ નાય ભોળા ભડારી,

કરો જન રક્ષણ ૪

સુખદાર્ઢ રાજ્ય તપો સહુ ઉપર, અવિચળ આનંદકારી,
વિજયા શ્રી ત્રિકોટીયા બહુ જીવે, વત્સલ ભાવ વધારી,

કરો જન રક્ષણ ૫

અખળ પરાક્રમ પ્રવ્ય પથે ચડી, સમય આ લક્ષ્યે સુધારી,
પ્રેરો મતિ એવિ સાંગ સદાશિવ, કાન વિનતિ જિવકારી,

કરો જન રક્ષણ ૬

(૫૬—પરજ)

મર્યુ ખંડ મુખર્ધ માંહી રે, રડે સહુ બાઈને ભાઈ રે, — (૮૬)

સંવત ઝોગણી ઝોગણપચાસ, ને બિજો આઘાઢ માસ,
દિવાસા ને દિન જગ્યુ તેથી, ઉલટાં લોક ઉદામ,

મહા ખૂનખાર લડાઈ રે, પૂરી મુખા અડળાઈ રે. ૧
શકરવાર બપોરને પ્હોરે મોટા ચયો ઉતપાત,
લોક મિયારાં કપવા લાગ્યા, દૈવ શુ વાલ્યો દાટ ?

કહે દુઃખ કાણુની પાસે રે, સહુ જીવ લગ્ન નહાસે રે. ૨
આગરડ માસની તારીખ અખાર, અઢાર ત્રાણુની સાલ,
નોંધ ચર્ધ પતિહાસમાં તેનો, સદજ આવવા ખ્યાલ,

લખુ સહુ વાયક કાજે રે, લધુ વૃતાંત હું આજે રે. ૩
મંગલદામ બગરની પામે, મોટી જે જુમામસીદ,
લોદિ ઠોકિ નિકળ્યા બડખોરો, મુખે લણી “દીન દીન”,

માર્પો માર સોટા લઈને રે, વચન બહુ લલકાં કહીને રે. ૪

પોલીમ છે અશક્ત થઈ પડી, પડ્યો તેને પણ માર,
 કાપી મોટા માનિયેટ આળ્યા, લડવૈયા અમલદાર,
 તથાપિ ન તેનું કા યુ રે, તોફાને જગ જગા યુ રે ૫
 ઠરી ધમારો દેવગ ઉપર, વિદ્વગ મીધા મન,
 ખાર ફાડીને અલ પેડા, તોડયા પ્રતિમાનાં તન,
 દેવ-દેગ અમળાળ્યા રે, લાવિ ભક્તને ભડમળ્યા રે ૬
 પથર લાખડી ને નગિયાથી માર્યા જુના હતુમાન,
 સુદર મરિ પલ જોટલા કીધા ખેદન મેદાન,
 માયા ગમેના રોજ્યા રે, દુખનોના તાળા તોળ્યા રે ૭
 નાગનીનું મરિ તોડવા કીધી ધગી તત્ત્વીજ,
 જાગિ ખમાન તથાપિ ન તૂટ્યુ ઠરી ફાવી નહિ જ,
 મખનોમા યો ધમારો રે, દૂરી લીલો માલજ સારો રે ૮
 ગૂનામવાડીના ગમને રોગવા, પથર ફેંકતા અપાર,
 રક્ષવા ગયા દિદુઓ તેમણે ખાચો ખાડીમધ માર,
 દગો એથી આગળ આ પો રે, ગજો નહિ કાઢનો ખાળ્યો રે ૯
 ખેતવાડીના મા નિ મારી, કમ્પા મીધા આગ,
 ખૂળરીએની ખુંડે પડીને તેમને માર્યો માર,
 અશુદ્ધ મજૂર રખાયા રે, સૂતા સાપો જગાયા રે ૧૦
 પાલગણી દાણાનગ માડરી, શિડી જાગર મોગર,
 કામાગિ-પૂરાને નગમળરે માગમારિ અપાર,
 ઉનારને નીચે પાડી રે અમની ઘોડાગાડી રે ૧૧
 મમાગિ લોહાની મમિની ફેગી, લૂટવા લાગ્યા લાજ
 વેગ વરધુ તેથી તે જાનિએ શીલ રક્ષણ મજ,
 લીલા હથ સોગ મોટા રે પીપી નાખ્યા કર્કના ટોટારે ૧૨
 કમ્પરોડ ને કુરિ ઉપર ચાલ્યા ફર મોફર,
 તે અટકાવવા પલ ન ચાલી, ખૂંધી લઈ ચમ રે,
 'ગોળીના બારો કોવા રે મરણીયા લેચ ન બીધા રે ૧૩
 એક ગયો માડ ચાંત પડે લા પડે બીજો પોમગ,
 આમ ફો મ્હા થીમ, દેડુ એવો બન્યો જ પ્રમગ,
 ગઈ પોલિસ મમચઈ રે, ચાલી ચતુરાઈ ન કાઈ રે, ૧૪
 બધ પડી નામવે આગગાગી બધ ટપલ ને તાર,
 બધ રિચગ નિસાગો ચઈને દાકીમમા દાદમગ,
 ધવાયા રસ્તે જનગ રે ચવા નિરૂપ નિચાર રે, ૧૫

- અમાસની હડતાલ હતી તેમાં આજ પડી પડતાલ,
બંધ થયાં સહુ ખારી ખારણાં, હજાર રહેર વિશાળ,
પાડી ધાડો તિજેરી તોડી રે, શુંડાઓની શક્તિ ન થોડી રે. ૧૬
- સાંજ મુઘિમાં સેંકડો લોકનો, નીકળ્યો દમ્યરધાણુ,
રાત વિષે પશુ ઝેરીજ રીતે, ચાલી રહ્યું રમખાણુ,
પછી તોપે તાકી ઉડાવ્યા રે મવાલી હાથ જે આવ્યા રે. ૧૭
- પુનેથી ગોરી પદ્મન આવી, વાંગીને અગ્નંદ તાર,
હુંડા લોકોને લાલાંથી ભોંક્યા, ચાલી લોકોની ધાર,
બાંધી બંધિવાન બનાવ્યા રે, રહ્યા નહિ પણ અટકાવ્યા રે. ૧૮
- લશ્કરી લોક વિમાનવા લાગ્યા, મરડરી જેવો તાલ,
જાનું કષ્ટ બાળુ શું કરવું હવે, તેનો ન આવે ખ્યાલ,
વિદેશે વાંકું વઢાયું રે, મુંબઈમાં આ શું મડાયું રે! ૧૯
- શનીવારે સ્વવારમાં પ્હોંચ્યા, રાણીજીને સમાચાર,
ઉપાય થોળે મુલેહ સપના, હવે લગાડો ન વાર,
માણની લાગણી ઝાઝી રે, જાણી થયાં જન સહુ રાજ રે. ૨૦
- લાપખાલાની ગોશાળામાં, લાગી ભયંકર આગ,
ચાર ભેસો તેમાં ભરમ થઈ ગઈ, લાગવાનો નહિ લાગ,
જહાં તહાં મારા ખારી રે, નાસી છૂટવાની ન ખારી રે! ૨૧
- મુંબઈના આશરે નેહું લોક મુમઝ બેંકમાં આજ,
દોહ દરેકનાં ધરણાં ગાડાં રાખ્યાં રક્ષણ કાજ,
લૂટારાના કોપથી કંપી રે, સૂએ નહિ સતા જપી રે. ૨૨
- મોતીબજાર કસારબજાર ને બધા વેપારી બજાર,
ઉધડે ને મટ બધજ થાએ, ભય ત્રાસ ભારો ભાર,
થઈ બધી બધજ મીસો રે, ધધો પડ્યો છેકળ દીસો રે. ૨૩
- વાંદરા ફેરા કસાઈઓને, બુધને કીધા હાથ,
છગ બેચી લઈ ફરવા દીધા, મળે ન કિતુરી સાથ,
સજી બહુ સુકિત સારી રે, રાખી ખૂન બબગદારી રે. ૨૪
- ચાર દિવસના આ રમખાણમાં, થોડી થઈ નહિ હાલ,
લાખોની મોકાલ વેપારને તેમાં, ઘણાનો નિકળ્યો ધાણ,
અડસટ્ટો તેનો ન ચાએ રે, કુદરતનો કાપ કહેવાયે રે. ૨૫
- દેશ દેશાવર બાણ થઈને, ફેલાયો ત્યાં ગજારાટ,
ન્યુસમાં નિલ સંદેશ વાંચતાં, ચિત્તને ચરેરાટ,
લાગે કાપના લણકારા રે, જાનું ક્યાં, ભરી ઉચાળા રે. ૨૬

પરમ પ્રભુની પૂર્વ કૃપાથી, અને થયું સમાધાન,
 કર્યા મેવાચ્છા આખ્યાં ઇનામે ને, રાખ્યું મુખાનું માન,
 કંઠાસનુ કીધું કાણું રે, જુદી બગથી અજવાણુ રે. ૨૭
 ઈશ્વર દિવસ ન આપશે એવા, વેરીને પણ કાંઈ વાર,
 નાના મોટા સહુ એનું ઇચ્છે, અંતરથી નિરધાર,
 ટોંટા ઝટ ટુંકા કરિયે રે, વિના મોતે શિદ મરિયે રે. ૨૮
 શુદ્ધ જુદીથી વર્તતાં નિશ્ચે, મટે બધા મતભેદ,
 લડે વડે લોક લાયકી મૂકી, ખરેખરો એ ખેદ,
 ખરામી એથી ન થોડી રે, કહાનજી કે' કર જોડી રે. ૨૯

(પદ-રાગ્યો)

હાક વાગી હનુમાનની, રામ બહારે પધાર્યા;
 ઉગારી સૂર સમસ્તને, અમૂરોને સહાર્યા.—હાક વાગી ૧
 તેમજ આ કમિકાળમાં, કાળો ફેર કરીને;
 લોક હરામીને હણ્યા, હરિયે શું કરીને.—હાક વાગી ૨
 જૂની હનુમાનની ગવી, જુમામમજદ પાસે;
 કંકા પવનમુતનો સુણી, કંપી ઉડ્યા એપાસે.—હાક વાગી ૩
 પાપિ પામર લઈ પ્રાણને, પ્રલયરૂપ પ્રકાશ્ય;
 આસુરી માયા ઉદ્ભવી, રૂપ લયબીત લાગ્યું.—હાક વાગી ૪
 કાગ અકાગ થઈ ગયો, ભલા જૂગ કમાયા,
 પકડાતાં મતાયાં સામટાં, અતિ દુખી દેખાયાં.—હાક વાગી ૫
 કાંઈ દહે કાનમેમથી, થયું બડ આ મોડું;
 કાંઈ દહે ગોરણે થયું છે કામ જોડું.—હાક વાગી ૬
 કાંઈ પ્રભાસના ત્રાસને, બડ કારણ લેખે,
 કાંઈક ઘટના ઘોષનો, હોય દુનિયામાં રેખે.—હાક વાગી ૭
 એવા તમામ નિમિત્તની, ખામોઆ દર્શાવી;
 થોડ્ય ઉપાય લીધા હતે, ચાત્ર અનુ ન જાત્રિ.—હાક વાગી ૮
 રોય રાખી દુષ્ટ દુર્મતિ, દુર્યુ કારજ જોડું;
 વળ્યું મત્યાનાશ સામડું, દેશ દુર્ભાગ્ય જોડું.—હાક વાગી ૯
 મિત્રાચારી થયો થાજ છે, એકમેકનું સાઈ;
 મૂકી એ ઉત્તમ માર્ગ ને, કીધું કાજ નહાઈ.—હાક વાગી ૧૦
 એની સદા ચિત્ત ચાલિયે, નદિ ચિત્ત કચાની,
 કાન નીતિ પ્રીતિ કેળવે, તેને લેશ ન હાની.—હાક વાગી ૧૧

(લલિત)

જન અનાયની બહાર આ સમે, સુજન મો કરે પ્રેમથી તમે;
 ગરય ગાંધી વુર્ન વાપરો, અરય લાજ એ છે ખરેખરો. ૧

તન મને કરો સાલ્વતા થતી, તક ઘડી ઘડી આવતી નથી;
 વિપત વામિને આશિરો હરો, પ્રભુ પ્રિતે રૂડા ધર્મ એ ધરો.—૨
 ખુન ખરામિથી ન રા છે થયો, કઈક રંકનો આશરો ગયો;
 કતલથી પડ્યાં કંઈ અમાગિયાં, બચિત અંગરી કંઈ દુખિયાં.—૩
 પતિ વિયે જિ ચે કંઈ પ્રેમદા, જનક—જી જતાં રાય સુત—સુતા;
 રૂદન માતનું છાતિ ફાડતું, વિકળ વેદના ખહાર કાઢતું.—૪
 ગરિખ બાપડાં પોક મૂકતાં, નયનથી નથી આંસુ સૂકતાં;
 હૃદયમાં નથી ધીર તો જરી, પલકમાં થશે શું હરિ હરિ.—૫
 અધમ હાલ એહાલ છે કર્યા, મન મનોગ્ય ધૂળમાં ધર્યા;
 ફિકર બૂખ ને દુઃખની યઈ, વિનતિ સાંભળા ધ્યાન તે હઈ.—૬
 કુટિલ લોકનો ત્રાસ કાપિયે, સુશિલ રંકને શાંતિ આપિયે;
 નિશ્ચુ બાવલા લાગતા રહે, અરય લેશ શું તે થકી સરે?—૭
 હિંમત હારશે ખડાનું કાઢજે, નિમિત્ત બાખિને દૂર ભાગશે;
 પગપિડે નથી લેશ લાગણી, કરવિ તે કને શીજ માગણી?—૮
 શિર પરે પડે ધાવ બ્યાહરે, નયન ઉઘડે હાય ત્યાહરે;
 મરણુ તુલ્ય એ દુર્દશા હશે, વિનતિ કાનની ધ્યાનમાં ધરો.—૯

(બાપાઈ-ત્રિતાલ)

પહેલે દિવસ થયું તોજાન, તેમાં ત્રણસોનો નીકળ્યો ધાણ;
 ભરી ગાડી હવાખાને નાખ્યા, ઉપચાર ચવાને ત્યાં રાખ્યા. ૧
 જિવ્યા બાચુબળે મજબૂત, નખગાને નડ્યા જમદૂત;
 તેનો તુર્ત થયો ન અંદાજ, પણ રાખિ પ્રભુજિયે લાજ. ૨
 પોલિસે અપરાધીને પકડ્યા, જડી હાથકડી ખૂબ જકડ્યા;
 રાખ્યા એકિ કરી જેલ ખાને, થઈ બીડ ઘણી તે ઠેકાણે. ૩
 શકદાર કરે રકારાજ, ધાય જોનારને મન ટોળ;
 થયો તેનો તપાસે નિકાલ, કર્યો ન્યાયાધીશે ખુમ ખ્યાલ. ૪
 સુણી અજમ તરેની જુમાની, થઈ પ્રગટ વાતો ઘણી છાની;
 કરે કારટ ચિત્ત વિચાર, ઝટ સાપડે નહિ કંઈ સાર. ૫
 એળવે એકમેકને માથે, કાષ્ઠ પોલિસને લે સંગાયે;
 એવા કેસ વિશેષ મંડાયા, મૂર્ખ મંડળમાં એ વંચાયા. ૬
 ન્યાય પોલીસમાં એક થાયે, જૂદું સેશને રૂપ જણાયે;
 ચૂક્યા કેસ અખીલમાં એવા, જાને એવાને જાણુતા જેવા. ૭
 ધન્ય ન્યાયિને શુદ્ધિ નિધાન, કાન ન્યાયાધીશે નિરવાજ;
 સત્ય શોધક સાવધ રહે, રાખ્યું ન્યાય નીતિનું નર. ૮

(વરણી)

કાળો ફર થયો તે મુંઝાઈ શહેરમાં નો;
 ગઝરાઈ અરેગટ ઘેર ઘેરમાં નો.—કાળો ફર૦ ૧
 લૂટા લૂટ ચાલી તે ચોગાનમાં નો;
 કાટ ખટાર કાટ ને મોટાં મકાનમાં નો.—કાળો ફર૦ ૨
 ગયા હાંબા હિંદુઓના ગડગડી નો;
 રંગ રાખ્યોજ ધાટી લોકે લડી નો.—કાળો ફર૦ ૩
 શુદ્ધ શુદ્ધ વિના રજા બેબાકળા નો;
 ધણા શુકા મવાલી આકળા નો.—કાળો ફર૦ ૪
 કયાં મૂનને ખરાજિ સતાજિ થકી નો;
 પ્રેમ શૌર્ય સૂર્ય તે ગયોજ આયમી નો.—કાળો ફર૦ ૫
 બાળા મમીડિને દરઘા ખમેડિયો નો;
 ફડા મોગ બાળા કપક મેડીઓ નો.—કાળો ફર૦ ૬
 અંતે લોથ થયા ખડખોર ધાતકી નો;
 તોય ધીમા પડયા ન તે પાતકી નો.—કાળો ફર૦ ૭
 જોર મૂયઃ જેવું મરતાનનું નો;
 શૂર દાખઅંતું તથાપિ પ્લેયવાનનું નો.—કાળો ફર૦ ૮
 લોકે મિલો જેવા જે ધણા બિદામણા નો;
 કયાં કાર શત્રુને ન રાખી મણા નો.—કાળો ફર૦ ૯
 એવું યુદ્ધ અબુલ્હોએ આદ્યું નો;
 અર્ધું ગજવું તેથી શું કાળજી ક્યું નો.—કાળો ફર૦ ૧૦
 મક્કા લોકે ખચાવ કયો બાવથી નો;
 રહ્યા દૂર ફર લોકતણા દાવથી નો.—કાળો ફર૦ ૧૧
 રહ્યાં નામ ને ધનામ તેમને મળ્યાં નો;
 ધણાં ગુણનાં વખાણુ સઘ સાંભળ્યાં નો.—કાળો ફર૦ ૧૨
 કાન કહે વિનતી મરગરી નો;
 કાંઈ કરતાં ન કામ એહનું ફરી નો.—કાળો ફર૦ ૧૩

(લાવણી)

વડા ગવરનર લેરિમ સાહેબ, પુણ્યપુરી વમિયા, બર્લાજી પુણ્યપુરી વસિયા,
 બોલમેટ ને ક્રિકેટ કેમ, ફેવાયા રમિયા — વડા૦ (૮૬)
 વાવર વાંગી તુરન આવજે, મુંઝાપુર દોડી, બર્લાજી મુંઝાપુર દોડી,
 આશા એરી સફૂને ઉર પજી, પાર પડી મોડી.—વડા૦ ૧
 નવમે દિવમે રાનીવામરે, સ્વપરમાં આવ્યા, બર્લાજી સ્વપરમાં આવ્યા,
 સાન કાક રવીને પાછા, સ્વગ્યાને પહેળ્યા—વડા૦ ૨

ધાયલની બે ઈસ્પિતાલને, જેલ મહેલ નેયા, બલાંજ જેલ મહેલ નેયા,
 ધાયલ જનને નેનાં તેઓ, અપાર દુઃખ રેયા.—વડાં ૩
 મસ્જિદ દરખા દેરી નેઈ, દિલગિરિ દર્શાવી, બલાંજ દિલગિરિ દર્શાવી,
 મોટા જનની વાતો મોટી, ગરીબનું બાવી.—વડાં ૪
 અમલદારની સલામની લઈ, સલાહ શુભ દીધી, બલાંજ સલાહ શુભ દીધી,
 દુભાય નહિ દિલ કોઈ કામનું, ચર્ચાઓ કીધી.—વડાં ૫
 બહુ દિન મુંગમ રહ્યા હોત તો, કહેવાતે રૂકું, બલાંજ કહેવાતે રૂકું,
 થનાર તેનો ચાતજ પણ, ના કહેવાતે રૂકું.—વડાં ૬
 અધિકારીનો ધર્મજ એ કે, પ્રથમ પ્રભ પછિ ખીજું, બલાંજ પ્રથમ પ્રભ
 પછિ ખીજું.

ધર્મશાસ્ત્ર સર્વદા કહેછે, અંદિ નેયું ત્રીજું.—વડાં ૭

(ગરબો)

અકળ કળા ધંધાની એ કવી રે ?
 બલા લાવે સંભારવા જેવી.—અકળ કળાં (ટક)
 મૂળ તોફાનનું રચન ન્યાંડી રે,
 ધર્મ જૂઝ ખરાખી ત્યાંહી રે;
 બચ્યાં બાપડાં બાઈ ને બાઈ.—અકળ કળાં ૧
 જૂની મારુતિ લેન આબાદ રે,
 મારકોટામાં ન મળે દિશાદ રે;
 બંધ બારણે કોની તાકાદ ?—અકળ કળાં ૨
 અંપાવાડી ને વિઠ્ઠલવાડી રે,
 ગજદંત વાડે ન બનાડી રે;
 કમિકાએ શું આંખ દેખાડી ?—અકળ કળાં ૩
 દેવ બેડા શું રક્ષણ કરવા રે,
 જાણી લોક ગુણીજન ગરવા રે;
 લાગ્યા દુષ્ટ જનો તેયિ કરવા.—અકળ કળાં ૪
 પાલણુ લાટિયા વાણિયાભાઈ રે,
 બેડા છોકજ ઘરમાં છુપાઈ રે;
 જ્યારે જોસમાં ચાલી લડાઈ.—અકળ કળાં ૫
 નાદા શુંડાઓ જોશમાં ફરે રે,
 ગયા બે ટાંકિ ક્રમાડીપૂરે રે;
 બાકો રાખી ન મીલ-મજૂરે રે.—અકળ કળાં ૬
 મળ્યા એકથી એક સવાઈ રે,
 મારડાક કરી દુઃખદાઈ રે;
 ચર્ધ શાન્તિ અંતે સુખદાઈ.—અકળ કળાં ૭

પકડાયા તે જુલમી ઝુલૈયા રે,
 પકડાયા પુગનિયા લૈયા રે;
 સિદી પકાણુ જે લડવૈયા.—અકળ કળા૦ ૮
 દેશ વાસતે દેહજ આપી રે,
 નરવીર તે પૂર્યું બ્રતાપી રે;
 દાન કીર્તિ ન જાય કદાપિ.—અકળ કળા૦ ૯

(દોહરા)

હે વિશંભર વિશ્વપતિ, ત્રિતાપને દરનાર;
 સત્વર સરક્ષણુ કરો, યાવ હ.ય સહાર. ૧
 અજબ ગજબ વર્તિ રશો, કળિ મમ કાળો રેર,
 પાશવના પસે ફસ્યુ, મહાન મુંબઈ રહેર. ૨
 જુગુવાર દિન દીનથી, યથા દીનવત્ લોક,
 હિમત હોસ વિનાશથી, કરતા શોક અચોક. ૩
 મારકાડ જુમરાણુથી, સદુ મન મોટી શક્ત,
 થી હરિ તે સર્વે હરી, કરો કૃપા અનુકૂલ ૪
 રોખા રાક્ષસ દૈલ જે, જુલમી આરો આક,
 ઉગાર્યા કરેણા કરી, વાક વગરના રાક ૫
 તેમ ધસ આ દાંડિજો, કરી કંકની વાર,
 મુંબઈની વ્હારે ચડી, કરો કનેસ પગિદાર ૬

(સાખી-મરાઠી ચાલ)

મોદમેદનના લતામા જે, દિંદુ હતા વમનાન,
 મારકાડના ત્રામે કરીને, મ્પિન યથા નિચાર ૧
 મરકારે સુનિચાર કરી, રહેકાણ કંગાળા ખાલી,
 માધવબાગ મહાજનની વાડીમાં રાખ્યા સમાજી ૨
 ઉદાર લોકે આપ્યો તેને, આશ્રય આ ગુજ કાગ,
 અજ વત્રને ધાતુ પાવની, ચર્ધ જટિ તત્કળ ૩
 પુણ્ય દાગ આ મહજ સરીજો, અદાગુ મન માની,
 તન મન ધનથી મદાય આપી, મુંનામુત મ્દેલણી ૪
 બાગ બાગિચા કરઆગિયે કરે ધત્તુ દક્ષણ,
 ગોમીની કૃષ્ણ કાયા કપે, સિરખર સર-સામાન ૫
 શાપિ વાટે ને ગુજાયને, ન્દમવા લાખ્યા લોખ,
 પેલિમ ચાગ્યો ઢોઢી રોક, પણ તે સપગુ રોક ૬
 સેની સાગરિ મગરિ લોહી, સર્ધ મુજા મુજર,
 માગરિ ને મેવાજો, ચાલ્યા કરી પુક ૭

હરકતમાં થઈ બરકત મોટી, ગાડીને આવાર !
 જામી ગરદી સ્ટેશન ઉપર, ડબ્બા પૂર ચિકાર. ૮
 નરનારી અતિ શોકાતુર ને, જાળક કરે રૂદન,
 જાવું કહ્યાં અને શું કરવું, તેની સૂજ ન મંન. ૯
 બંધ બખરો જલસ ન જડે, શૂળ દુખે જેખર,
 હુલ્લડના બલુકારા વાગે, પરિપૂર્ણ પોકાર. ૧૦
 ચમકે ધોડા વાનર આવે, પાડે શોર બકાર,
 'આબ્યા આબ્યા' કંઠેતાં કંપે, રાત પ્રભાત બપોર. ૧૧
 બંધ બખરો તુર્ત પડે ને, બંધ બધાં ધરબાર,
 હાનિ થયું હસવા જોવો, જાણે એક પ્રકાર. ૧૨
 દારૂ ફોફડ બંધ થાય ને, જામ ન ધરથી બહાર,
 રૂંદે રસ્તે એક ખીમથી, જાણે પડશે માર. ૧૩
 મોહમેદનથી હિંદુ બીહે ને, હિંદુથી ઈસ્લામ,
 ડોળા ધુરકે આસજ સંકે, ખાલી દોરદમામ. ૧૪
 ગપો ઉડે ઘણી તરેની, પત્તો ન મળે લેસ,
 સાચને માટે શોધ કરે નહિ, કરે અકારણ કલેશ. ૧૫
 વેશખારી પૂતા આ દાણે, કરતા ઢોંગ ધર્તિંગ,
 જોળા ને નબળાને લૂટે, મારી ડિંગે ડિંગ. ૧૬
 શાણુ! સુણુતા સાવધ થઈને, વધવી ઝોછી વાત,
 ચેતી ચાલે ધર સંભાળે, ધન તણ પંચાત. ૧૭

(રોળા વૃત)

ત્રેવિશમી ઓગસ્ટ, અને શુક્રવારે સાંજે,
 મળી મરાઠા સભા, દેસ દિત સેવા કાજે. ૧
 સંખ્યા પાંચ સદસ, જામિ એપિ ચોપાટી,
 દર્શાવ્યા સુવિચાર, શરૂ થાટી કામાટી. ૨
 ટોળી વાન મજૂર, મુકાદમ આપા સિંધી,
 બંગી મ્હાર ચમાર, જાત ઉચી ને નિચી. ૩
 બંડખેર બદમાસ, ડિટેક્ટિવોથી કરતા,
 સહુ મોતા ચર્ચ શાત, સભા ભાષણ સાંભળતા. ૪
 બહાદુર વક્તા બાર, વીર વાણી ઉચ્ચારી,
 દષ ધીર આધાર, દત્તની જ્ય પોકારી. ૫
 લેના તુરત ઉપાય, ચયુ સાં તો ઉપરાણું,
 પૈસે પૈસે કરી, ખૂબ નાણું ઉભરાણું. ૬
 રાખી દિમત હોંસ, રહેવું મુંઝવું રહેર,
 વતન નાસવું નહિ, જાતન કરવું શુભ પેર. ૭

કરિ સરખરે મદ, સહુ હરકત હિ ટાળી,
 ચઢ આપણે મદ, રે'તુ નીતિને જાની ૮
 રક્તપાત ને ખૂન, ભૂત સહુ બૂલી ભાઈ,
 કરેા પરસ્પર સપ, શર દાખવેા સવાઈ ૯
 સુણિ ભાપણુ મુવિચાર, એકમત યથા વિવેકો,
 ક્ષત્રીવટ રણગાર, મરાઠા સાચા રંગે ૧૦

(બંભરા)

ધન ધન લોકો મમાગી, ગુણવન ખરેખર ધાગી, (૨૬)
 તન વીગ-રૂઢિગથી ધોણુ, પાણુ વાગી ના જોણુ,
 તોડી તોફાની તાગી ધન ધન લોકો કામાગી ૧
 બકાકુડ લેશ ના બીધા, રત્નને મયર મીધા,
 જા જય તો લીંગે ખાગી, ધન ધન લોકો મમાગી ૨
 બગવાન જાતિ બહુ શરી, આગ્રહમા નહિ અધૂરી,
 દુરમનને દીવા દાગી, ધન ધન લોકો કામાગી ૩
 કેશગિયા મીધા દાણે, મરદાની લુસ્સા માણે,
 જટ કિતૂની ફે ફાગી, ધન ધન લોકો કામાગી ૪
 શ્રી પેશાખના અશી, શ્રી સિવાજીના શુભ વશી,
 માન્યા નિજ તન-મન માગી, ધન ધન લોકો કામાગી ૫
 ધંધર યશ અવસ્ય આપે, આનંદ નિશ્ચયિન યાપે,
 નહિ કરે દેશ હિત માણી, ધન ધન લોકો મમાગી ૬

(૫૦ મ વાક્યો)

મરવાથી શુ કરવું ભાઈ મરવાથી શુ કરવું ? (૨૭)
 મોકુ વે'હુ એકજ વેગા હિ માપુમને મરવું,
 રાગે ભોગે ગણુ મળોગે, નથી નથી ઊગરવું—ભાઈ ૧
 નિદાર્ નામઁ ગણાઈ, પાણુ પગલુ ભરવું,
 એ નિઝ્યાથી મરવું સાર, કે અવે સચરવું—ભાઈ ૨
 શરવીનો સતય જ્ય છે અવિચાર ૫૦ તે ધરવું,
 હિમત આગે શવું ભાગે યાવ કુખથી તરવું—ભાઈ ૩
 સતાર્ કાવર કરવું તે, સમગ અરીજા કરવું
 એમ છતાં પણ તનમન તે તો, કે' મ્હાન પરહરવું—ભાઈ ૪

(બંભરા)

ભણે બદીજન બલિદારી,

તે ખરા યજિ નરનારી

(૨૮)

બાહ્યગ તુર્ત જતા-યું, દુલ્લહ ક્રપટ અટમબ્યુ

મુખથી "દગ્દગ" ઉચ્ચારી-તે ખરા યજિ નરનારી ૧

કરિ સાહ્ય રાત્રીને જાતે, લમ રૈયતને લલિ લાતે,

શુભ અસ્ત્ર શસ્ત્ર કર ધારી-તે ખરાં ક્ષત્રિ નરનારી. ૨
પકડી પાખંડી પાપી, મર્દન ઝટ તેની ચાંપી,

ટાળી ટોળી હસારી-તે ખરાં ક્ષત્રિ નરનારી. ૩
શકદારો જે સપડાયા, રસ્તે જાતાં જડડાયા,

છોડવવા કરી તયારી-તે ખરાં ક્ષત્રિ નરનારી. ૪
ધરખેડાં ધણાં ધવાયાં, વણુ વાંકે જે લૂટાયાં,

કરિ મદદ મરતને મારી-તે ખરાં ક્ષત્રિ નરનારી. ૫
ઉગરે જન મુશિક અસીલ, તે માટે કરી અપીલ,

ઝટ ન્યાય સાહ્ય નિરધારી-તે ખરાં ક્ષત્રિ નરનારી. ૬
જર્જ જેલે જન છોડાવ્યા, ચર્ધ જામિન લેખ લખાવ્યા,

ભરિ સાખ સાયના સારી-તે ખરાં ક્ષત્રિ નરનારી. ૭
આશ્રય આપ્યો વણુ માગ્યો, (એ) રેકાનો ડંકો વાગ્યો,

પાળ્યાં નિજ પ્રજા વિચારી-તે ખરાં ક્ષત્રિ નરનારી. ૮
આપ્યાં ઈનામ ને માન, સરકારે સહ અહેસાન,

યશ કાન કાળ ઉચ્ચારી-તે ખરાં ક્ષત્રિ નરનારી ૯
(લાલણી)

ઝટ કરો મેંપ સુખકાર, મુદ્ધિ જુદાર્ધ,
નહિ લડવામાં ઠર્ધ સાર, વિચારો લાર્ધ. (૨૬)

જો થયો હોય અન્યાય, ન્યાય તો માગો,
ખુલ્લાં કારટનાં દાર, દૂર ચુ લાગો ?

હે કપટતણુ તો અપટ દહી નહિ ફાલે,
ખાલી શું બકવા કરે અટપટે દાલે,

નર મૂરખ મમતે મરે કરી મસ્તાઈ,—નહિ લડવામાં ૧
જે સુ-હેમાર જન હશે પામશે શિયા,

દશે મલતણા સરદાર થશેજ પરીયા.
ન્યાય નીતિનો નિયમ અસલથી એવો,

તે મુકી ઉલટો માર્ગ ઘટે ના લેવો,
શુભ સમાધાનિમાં શાંતિ મુજબ સરચાઈ,—નહિ લડવામાં ૨

જે જીલમગારની વહાર કરે તે પાપી,
નહિ મનાય તે દો વાર ઉદાર પ્રતાપી,

સમજી સમજી નિજ ધર્મ અધર્મજ ટાલે,
તે આડે આવે દુષ્ટ, કષ્ટ દર્ધ ખાલે !

શુભ અર્થે મરતું રદજ એજ મરદાઈ,—નહિ લડવામાં ૩

છે એકજ મગની ફાડ, મુમલમિન રિદ્દ,
 તે બે વચ્ચે જે ફાટ, તેજ દુ નિંદુ;
 છે ખોટાં વેર ઝૂન, જેમ જા હા ના ને,
 તેથી આ યયુ જગૂન, મહા લોકાને લડવામાં ૪
 નાહક-ધાયલ થઈ મુવા કષ્ટક રેસાઈ,—નહિ
 એકરે જાતી બળ શુદ્ધિ વૃદ્ધિથી વાધો,
 ફરી એકજ કામ પર કામ, ક્રેવને આધો,
 ઝટ હસ્તકુનન સદુ કરો, ચાર હરખાઈ,—નહિ લડવામાં ૫

(પદ-પ્રભાત)

વિજય વિજય વિજય વિજય, રાજ તાજ સોહે, (ટક)
 પ્રભા દાજ ધરી ક્યાં કાજ મન મોહે,—વિજય વિજય ૧
 મૂઠ મૂર્ખાં લોક મહા બહુજોર પાપી,
 દડ દઈ ક્યાં દાર, ક્ષિટિય પ્રતાપી,—વિજય વિજય ૨
 અભય થયાં લોક, મર્વ દેવદાર ખુશ્વા.
 હર્ષિત જન મન મુકૂર, ફરી ખૂબ ફૂલ્યા,—વિજય વિજય ૩
 બહાર જરા વાર પજો, મુગધનો મોળો,
 ફરી એજ વાણિજ્ય ને, હોડે રંગ હોળો,—વિજય વિજય ૪
 વિજયા વિગેરિયાને, વિશ્વ સદુ વખાણે,
 કાન રાજતન મન, શું લખુ લખાણે?—વિજય વિજય ૫

(રોળા વત્ત)

દમબું બંડ પ્રચડ, ધન્ય થરા સીપાઈ,
 દુશ્મનને દઈ દડ, ઉજ્જપ રાખી ના કાઈ,
 સુદર મુખા સહેર, મુવાલી શુંડે ધેરું,
 તેને ઝટ વચ ફરી, વિષ્ટ લવ વાદળ વેષુ. ૧
 તોપ દાલ તવવાર, વીર સામગ્રી આણી,
 ગખી ચોક્કી ખડી, સહેરમાં તનૂ તાણી,
 ખુમે પ્રાવદલ પૂર, સગિનો બ્યૂગલ સાથે,
 ધૂમે ધોડેસ્વાર, ચગડતા બાલા દાથે. ૨
 વાણત્રીના નાદ, પ્રગળે ધીરજ આપે,
 બરી સમાઓ રોજ, ક્રમમુખ સંચય કપે;
 સધળે સાન્નિ જવાઈ, બળરો મિલ્લો ખુશી,
 હમતાં રમતાં જાણ, હસ્તિ સમ આંગણુ મૂવી. ૩
 શુદ્ધિજગ વાપરી, દાગ રૂડ બેસાડ્યો,
 નિગળી ફરજ બળવિ, પ્રગળે દર્પ પમાડ્યો;
 રાખી ગિર્મિટ વધુ, વધાર્યાં શરૂ સીપાઈ,
 દુશ્મન દમતા રહે, કદી નહિ મરે કપાઈ. ૪

મુણી કરી પિછાન, વાપરી શક્તિ ઝાઝી,
લાયકને ઈ માન યાનની બેઠ નિવાળ,
અંગ્રિજોની અડળ અડલ પર વારી જઈએ,
કહાન કરિને નકલ, ઈદિ દુખિયા ના યાધે. ૫

(ગરબી)

ભાગી ભાગી ભાગી રે, ભય બીતિ સઘળા ભાગી. (૨૬)
પ્રભાસ પાટણ પુરી સુખમા, પૂજ્યપુરી અડભાગીરે, -ભયભીતિ ૧
ગણપતિ ગૌરી વિજયા દસમી-દસરા સ્વાગિ સુદાગીરે, -ભયભીતિ ૨
જાત્રા મેળા જોવા જોવા, જ્યોતિ અદ્ભુત જાગીરે, -ભયભીતિ ૩
ઝોરમ ઝોરસ રસમા રમતાં, હેસ ન કોને વાગીરે, -ભયભીતિ ૪
મહમદિયાન ને આર્ય પ્રજાની, વૃત્તિ યર્ષ વેરાગીરે, -ભયભીતિ ૫
અરસપરસ સહુ દળતાં મળતાં, આતરથી અનુરાગીરે, -ભયભીતિ ૬
કાન નમી નમી અભુપદ કમળે અવિચળ શાંતિ માગીરે, -ભયભીતિ ૭

(ગરબી)

ચાતાં દિનકર દરશન, વાદળ વિખગાયુ,
તોફાની ટળ્યો પનન, વાદળ વિખરાયુ. (૨૬)
વિનાશકારી વાદળ વિમલ, ધીમુ પડયુ સહજમા રે,
આતુભાવના ગાણા ગાવા, સગિત રાગ ખરજમા, -વાદળ ૧
ઠીક ઠરેસે રરતે લાગ્યુ, ઝોઝ આતુ જહાજ રે,
વેર ઝેના અડકા ખાળા, પ્હોચ્યુ પાદરગળ, -વાદળ ૨
કુશળ સુકાનીની શક્તિને, કુગત દેવ પ્રસલ રે,
હગો એ પથ નાટક પડે, દે હો બોધ વચન, -વાદળ ૩
સદય હૃદય મુગધવાસીના પુણ્યતલો નહિ પારરે,
હિસા પાપ મુગર્ધના (તેમ) કાપ કર્યો કિંતાર-વાદળ ૪
આસુરિ ગપત અસ્ત અધને, દેવી કૃપા પ્રકુલી રે,
દેવ-દેવનાં યુધ્ધ કર્યોને, કદી ન જઈએ જૂલી, -વાદળ ૫
વિતક વાતો ઈર્ષ વિચારી, સારી મહજુજ કીચે રે,
કાન પ્રહરણ નડે તથાપિ, રેક તણ નવ દીગે, -વાદળ ૬

સ્વંદ ૧૦-કલ્પના રગદગ, પ્લેગપ્રતોષ ઇત્યાદિ.

મેઘયાત્રના

(ધન્યાશ્રી)

વરમાવે ઝડ નીર, શ્રીહરિ, વરસાવે ઝડ નીર, (૨૬)
 તરસાવે શુ જગત તાતજી, તાવે તાપ શરીર-શ્રીહરિં ૧
 ગર્ભ નિર્જળા મત ઉપવાસી, ટઉકે કોકિય કોર,
 જ્યેષ્ઠ શ્રેષ્ઠ આ વલ્લો જન્ય શુ ? શીતળ વાય સમીર-શ્રીહરિં ૨
 લાલપરીઝ સરવઝ સંકયુ સંર દરદ ગભીર !
 પીપ જ્યુમીશી* પૂર પાડે, ઝીણી ધાર લગીર-શ્રીહરિં ૩
 થઈ તૃપાતુર ખમ મૃગ દોડે, મરિતા સરવર તીર,
 ફરિ નિગરા આસુકા સારે દુઃખકા અતિ ગભીર-શ્રીહરિં ૪
 રોપ્યા રૂકા ઝાડ અમૃલ્લા, ઠીક કરી તલ્લીર,
 રચ ન રાખી ખમર તથા પી કુદન ચાપ કથીર-શ્રીહરિં ૫
 અતિ વૃષ્ટિથી ગયા તણાઈ રૂઝ નિકેતન+ નીર,
 તળાવ લાલપરીનું તૂટ્યું, તમદીગની તાશીર-શ્રીહરિં ૬
 રગનિ દિવસ જળ ગટલુજ ખગતા, ધારણુ ન રહેધીર,
 રાખી દુષ્પ્રસુતાની લજ્જા પૂર્ણ ચીર રૂચીર-શ્રીહરિં ૭
 વહાર કરી મર્યાદા ભક્તની ધાઓ તે ગચ્છીર,
 કાન પ્રેમથી કરે પ્રાર્થના નિશદિન નામી શીર-શ્રીહરિં ૮

(છંદ બજગી)

થવા આવિ વર્ષા નતુ છેક પૂરી રહી મેઘની એક આશા અધૂરી,
 નહિ શ્રાદ્ધ નવરાત્રના રાગ દાળો વિભૂ ! દેશ સૌરાષ્ટ્રના કષ્ટ દાળો ૧
 મહા પર્વ આગળ દરીરા દિવાળી, મુખ્યા વાવ કૂવા સરીતા રૂપાળી,
 ચિપાળો રહવારે ભયોરે ૩ દાળો, વિભૂ ! દેશ સૌરાષ્ટ્રનાં કષ્ટ દાળો ૨
 મુકી ઢોર છૂટાં મહા ઠાપ કનેશે ગયા દુઃખિઓ માળવા મિંધ દેશે,
 તજી ખેતરો વાળિયો વાસુ વહાલો, વિભૂ ! દેશ સૌરાષ્ટ્રનાં કષ્ટ દાળો ૩
 ખુટે અખ તે લાવતી રેલ તાગી, ખરતૂ પળા કાઈ પાચે ન પાણી,
 તૃપાતુર મૂરે કુદ્યા કૂલ કાલો વિભૂ ! દેશ સૌરાષ્ટ્રનાં કષ્ટ દાળો ૪
 નથી રાજ ને દાઝ કે રૂક પાળે, છુટે લાજ શ્રીમત તે શુ ઉકાળે ?
 સહે શી રીતે લોક દુઃખાગ ઝાળો વિભૂ ! દેશ સૌરાષ્ટ્રનાં કષ્ટ દાળો ૫
 મુકાયા કપાસો વળી જીવ ભણે કુખી કાકિ ને આનિયા તે શુ રહે ?
 યશે પાક અર્ધો કદાપી નખાલો વિભૂ ! દેશ સૌરાષ્ટ્રનાં કષ્ટ દાળો ૬

પજા શેરના લાવ વેપાર વૂટ્યા, ચજા અજના લાવ વ્હેવાર ખૂટ્યા;
 વધ્યો-પ્લેગ પાપી કરીને ઉઝળો, વિભૂ! દેશ સૌરાષ્ટ્રના કષ્ટ ટાળો. ૭
 દિશે દ્રવ્યની જેચ દેશવરોમાં, લઈ પેચથી જદ ઘાલે ધરોમાં;
 ધરોના પજા ચંભ વૂઝોજ તાળો, વિભૂ! દેશ સૌરાષ્ટ્રનાં કષ્ટ ટાળો. ૮
 વદે ડોળ ને દલની શુદ્ધ લાખા, લખે લેખ ભરે ધરીને ધનાશા;
 સ્વયં ઘેર અંધેર બાળે મસાલો, વિભૂ! દેશ સૌરાષ્ટ્રનાં કષ્ટ ટાળો. ૯
 ગયા-પ્રાગતે પાદરે પૂરે પાણી, દિનાપૂર શા'બાદની શી ક્ષાણી?
 ક્યો ગામતી? સોનસેર ફર કળો, વિભૂ! દેશ સૌરાષ્ટ્રનાં કષ્ટ ટાળો. ૧૦
 કહાં અરૂપ વૃષ્ટિ કહાં નારાકરી, મહારાજ છે સાજ જાવાનિ વારી;
 ન પહોંચે અમારા કરા તર્ક ખ્યાલો, વિભૂ! દેશ સૌરાષ્ટ્રનાં કષ્ટ ટાળો. ૧૧
 સુણી હંદ જૂજંગ આ પ્રાર્થનાના, કરો રંગની રેલ તો ભોમ ન્હાના; ૩
 મને કહાનજી દેશ રહેજે સુખાળો, વિભૂ! દેશ સૌરાષ્ટ્રના કષ્ટ ટાળો. ૧૨

મેઘરાજનું રાજ !

(દોહરા)

રાજ્ય ધણાં યાશે યવાં, ગાશે ગીત સ્વરાજ. ૪
 પશુ એકજ મર્વોપરી, મેઘરાજનું રાજ ! ૧
 માઝ્યા વણુ આપે ઘણુ, માપે નહિ અનાજ;
 કાપે સંકટ સર્વનું, મેઘરાજનું રાજ ! ૨
 પ્રધાન માન્ય દિવાન કે, નહિ કંઈ સૈન્ય સમાજ;
 રાજે સર્વે રાજ્ય પર, મેઘરાજનું રાજ ! ૩
 તે જનપતિ જામડે, સદુ સ્વર્તન સરખાજ;
 જગત જન સિર પર ધરે, મેઘરાજનું રાજ ! ૪
 દૂપે લાંબા સરોવરો, પારસ આધી પાજ;
 સરિતા સાગર ધૂપવે, મેઘરાજનું રાજ ! ૫
 નદી પૂર ઉભરાય ને, થાય ચહેર તારાજ; ૫
 તોપણ સદુ જનને ગમે, મેઘરાજનું રાજ ! ૬
 મગન ઘટા ધનધોર ને, જેખી કરે અવાજ;
 ઝાડ પ્હાડ પર્વત નમે, મેઘરાજનું રાજ ! ૭
 કરે કેસરી ગર્જના, કરે બાગ નજગા જ
 મોર મનોહર નાચતા, મેઘરાજનું રાજ ! ૮
 દાદુર ડરાં ડરાં કરે, હરખે ચાતક આજ;
 દમકે રમણી દામણી, મેઘરાજનું રાજ ! ૯

૧-૨ એ નામની નદીઓમાં મોટા પૂર આવવાથી. ૩ ન્હાના પ્રકાર.

૪ પિતાના રાજ્યનાં ૫ નારા, પ્રથમ.

તાગગણુ સતાય છે, સૂર્યદેવ શશિરાજ;
 ધનુષગણુ ઇંદ્રે ધર્મા, મેઘગજનું રાજ ! ૧૦
 સપ્તા મસ્તકે શોભતા, સોનેરીશા સાજ,
 દૃષ્ટિ સ્થિર કરે નહિ, મેઘરાજનું ગજ ! ૧૧
 ચાર^૧ મુધારે બાગને, રાખે જગની લાજ,
 દાઝ મદા લિખાં ધરે, મેઘરાજનું રાજ ! ૧૨
 ફેર ન ધાગ ધોગણે, જુનમાં ચડે જહાજ;
 સર્વ ગ્રથગ સ્વારી કરે, મેઘરાજનું રાજ ! ૧૩
 રતન ચોદ દોહા રમ્યા, ક્રિદાન સર્વો સદુ કાજ,
 સદા તુષ્ટિ પુષ્ટિપ્રદા, મેઘગજનું રાજ ! ૧૪

જળદેવનું રેતવન

(ચાપાઈ ત્રિતાલ)

જય જળદેવ જળન જીવન, ક્રિયે આપનું પ્રેમે જીવન;
 ગયો ચેત ચિનાતુર ચાપ, માસ વૈશાખ દાસદવાસ. ૧
 તપી તરણિને^૨ ધરણી કુળને, ગજ ગોપ પડે તન તાવે,
 સૂર્યાસુ મગિતા ને કુવાઓ, આપ અદસ્ય થાતા જણાઓ ! ૨
 પશુ પખી દુ ખી જન જાત, દીમે તરફડતાં દિન ગાત;
 પ્રાણ પાણી પાણીજ પુનરે તૃપા ન સમે પીના વાર વારે ૩
 નગ અનગ ચર્ચ શુભતાવે? પાણિવારીમાં કનેશ જમાવે,
 મોઝા બાવી અદ્યા જાણ બેટા, કરી કાપ થયા શું ધેતા ? ૪
 ધેર ગોરી આવે બાવી દેને, નીગ નામે નિસાસા મેને;
 થય સદન ને વદન મવીન, મન મીન દીમે દિન દીન. ૫
 હોઠા શીમન ગ્રગજન લોક, સાધો અપ્રથ જળદાન મોગ,
 પાઓ તુષિનને નિર્ભય વાગી, લટો આશીશ અંતર દારી. ૬
 દિવસ કુખના બેટા વદી જાને જય જગતમાં અમગ મવાયે,
 વિન વાગીના વેગે હિજાઓ, ટાંગા કાગે કુમગ ઉન્દાઓ. ૭
 ગખો નામ ને કુળનું પણી, પાઓ તરણિને નિર્ભય પાણી,
 કહે કહન બેટી બેટ પાણી^૩ થાઓ પ્રસન્ન શીશાઈગપાણી ૮

(લલિત)

દિવસ ઠીંકે વૈશાખ મામના, જળનણી કરે જીર જમના;
 નગ નદી રિજે જગ નહિ મગ, ધગ્ગિ કુળતી લુ પણી જરે. ૧
 મલિન વચ્ચ ને અંત રોગિણી, તરુ-સતા તળાં મગ મુખિયાં,
 ૩૫-૫૦૧ ગમાં જગ તરુ જાજ, નરરવામ લેમે ગમ્યો નહિ ૨

૧ ચાપાળા ચાર મંદના વર્ષના બારે માસને અગ્રહ કરે છે

૨ સુવં - - - - - ૩ દાપ

મનુર વર્ગ તાપે તવાય છે, શિશુ ધણું રડે મા ખિન્નય છે;
વસતુ ળાશ તે નહાસિ શું ગઈ, મધુરિ શી સુધા ગુપ્ત તે થઈ. ૩
મગન થે રમે શોક બંજલે, ગગનમાં હોડે મંત્રની* કલે;
જળક્રિડા કરે ઝરણુ ન્યાં વહે, વિવિધ વૈભવે મહાલતા રહે. ૪
ગરિબની નહિ વાત સજલે, ગરિબ દર્દ શ્રીમંત શું દળે?
ગરિબની દશા છેક છે છુરી, કઠણ કાળની કાળજે છુરી. ૫
પરવ પાણિનાં વાટ ધાટમાં, સદરનીં દહે રેશ કાસમાં;
પરવ પાણિનાં સ્પેશને કરો, પગવ કાળ છે પુણ્યનો ખરો. ૬
કુલિન શોક શ્રીમંત રાજવી, વકિલ દૈવી વૈદો મહા કવી;
ધરમ કામમાં ઢીલ ના કરો, દિવસ ત્રીશના ત્રાસને હરો. ૭

મેઘરાજ્યું સ્વાગત.

(ઉંદ મુજગ પ્રભાત.)

નથી પ્લેગ કે રોગની ખીક લેય, બધાં રહેર આગ્રાદ આગ્રાદ ખેસ;
પ્રજાના જનો છે સહુ શુદ્ધ સાળ, પધારો પધારો મહા મેઘરાજ. ૧
તમારા વિના ઝાંડ ને વૃક્ષ સૂક્યાં, નવાહો—કુવા—વાવ પાતાળ પૂર્યાં;
શુરે રંક ગાયો અને અશ્વ ઝાઝા, પધારો પધારો મહા મેઘરાજ. ૨
થયાં અજ—ધી—વસ્ત્ર મોંઘાં વધારે, રહેવાં તણાં સ્થાન સકોચ બારે;
કરો આકરા લાં રહે કેમ માઝા? પધારો પધારો મહા મેઘરાજ. ૩
કૃપા આપની એજ બહોસ મોટી, બિજાની બધી કટપના છેક છોટી;
અમે આપનાથીજ તર્જોળ તાળ, પધારો પધારો મહા મેઘરાજ; ૪
મહારાજ સામ્રાજ સાચું તમારૂં, નિરાકાર નિર્ધાર ગાળે નગારૂં;
છુટે વાતના ગેબિ ગોળા ભગ્નકા, પધારો પધારો મહા મેઘરાજ. ૫
ધરા સુંદરી પ્રેમપુષ્પે વધાવે, શિલા મારુતો પલ્લ પખા ચલાવે;
હિનાળા તણા તાપ સતાય તાતા, પધારો પધારો મહા મેઘરાજ. ૬
કરે આરતી વીજળી તેજપુજ, નગારાં નિશાનો શિ શોભા ભણુજ?
કરે મોતિની રેલ તો ખીર ખાળ, પધારો પધારો મહા મેઘરાજ. ૭
કર્ણ મૂર્ત રૂંડું કરો વર્ષ રૂંડું, કરે કાન કોતું કૃપાણુ ન ફૂંડું;
શુર વર્ષજે જોડવા હોજ ગાળ્યા, પધારો પધારો મહા મેઘરાજ. ૮

મેઘરાજને વિરૂપિન્દ્ર

(દોશ)

ઉદયદ્ર અવનીપતિ, શ્રી-ધીર પતિ શિરતાજ;
સુલિ આ વદન આર્યના, કરો કૃપા મહારાજ. ૧
પૂનેથી પગરણુ કરી, મુંઝાં કર્યો મુંઝામ;
હવે કાઠિયાવાડ પગ, ઝટપટ આપો ખ્યાન. ૨

વાવ-તળાવ-કુવા-નદી, સૂક્યાં તરુવર વનં;
 સૂક્યાં ગાયો વત્સ તે, જાયે જળ જીવન. ૩
 તાપ તણા અતિ ત્રામયી, બાળ યુવા અકળાય;
 વૃદ્ધ ચંદ્ર બેશુદ્ધ ને, અવની પર અકળાય. ૪
 મદ્રાસે કંઈ મનુજના, આપ્યા તેમાં ભોગ;
 ફેલાયા વળિ દેશમાં, તીવ્ર તાવના રોગ. ૫
 ઉનાળે જોમ કીડિયો, ધર બહાર ઉભરાઈ;
 નગ આગળ જીવતી તણાં, જામ્યાં જૂથ જથ્થાય. ૬
 કાષ્ઠ લડે કાષ્ઠ પડે, કાષ્ઠ કરે કકાસ;
 કા નિગરા પાછી વળે, નાખીને નિશ્વાસ. ૭
 મધ્યાંહે નળ ઉઘડી, જલદી બધજ થાય;
 હુંડી લે જમગં જનો, નમનાં પાછાં જાય. ૮
 ઉદક તણો ઉત્પાત ભાં, મોંઘા દહિં દુધ ભાત;
 દુમળ હગ્તો ડાકિયાં, ધડે ધડીમા ધાત. ૯
 માટે ઝટ વરસી દવે, કરો મકોટા દૂર;
 ગઈજ નિર્જળા દ્વાદશી, આસાએ ભગ્પૂર. ૧૦
 આપ તણો છે આસરો, વ્યાપક દીનદયાળ;
 દક્ષાન લઈ સભાળ ને, કરો વૃષ્ટિ તત્કાળ. ૧૧

આમ્યજનોની પ્રાર્થના.

(પાજ)

વાલીડા મદની વેલો રે, વાલીડાં (૨)

થયો શુ છેજ ઘેસો રે ? વાલીડાં (ટક)

વાલીડા મદની વેલો રે, ટળી જાય પાક ઉભેયો રે-વાલીડાં

ધોરી અમાડે ધોડુંક ઢોળું ને આવણે સરવડાં નીરં;

અદક માહે અંધારે લાળનાં, ધાગ્ય ન રહે ધીર,-વાલીડાં ૧

ઢોળના પેટમાં બૂખના ખાડા, (તેને) સીમમાં ન મળે નીજ;

નદી નવાણે પાણી મુકાણાં, કુવા ઠગવા અફોણા-વાલીડાં ૨

ગામ બધુ દાદયુ ઉગરૂં દરવા, લિજડ તેનો દેખાવ.

તુને રીઝાવવા અગ્નિ કોધી, મેર તેની મન લાવ-વાલીડાં ૩

તરે બાવડાં સૂકાવા લાગ્યાં, વગડે જગડે જીજ;

દગનાં દગવાં માન થયાં ને, દગવાના દાણા નથી જ-વાલીડાં ૪

મૂલ મજુગી ધધો ન ધાપો, બગ્નું તે કેમ પેટ ?

રાજનું દેવું ને રીનું દેવું, દરની તે કેમ વેડ ?-વાલીડાં ૫

હામડાં દીકરાં ગોદડાં વેચ્યાં, વડુ છાંડ ન વેચાય;
 ટોર દાંખરનું નાણું ના'વે, કાળજે લાગી લાય-વાલીડાં ૬
 સર્ગા સંબંધે સમપણ મૂક્યું ને, ગળપણ મૂક્યું ગોળ;
 રાણપણું મૂક્યું સાહુકારોએ, ખોલે ન ખોલ્યાના ખોલ-વાલીડાં ૭
 તેલુરીએ ખાંધ્યા નોટના થોડા, રોકાના રણકાર;
 ચોપડે ચીતરે એકના આઠ લાં, શું કરવો ઉચ્ચાર-વાલીડાં ૮
 રાખના રાખને ઝાઝું શું કે'તું, રાખ અમારી લાખ;
 નતારી કૃપા વોણું વરહજ બગડે, કાન કંઠે ઘર દાઝ-વાલીડાં ૯
 મૂળખાર વૃષ્ટિ.

(રાસડો)

મસ્ત હસ્તિયે ફેરવી મુંદ ર !	મેદુલે મહેર કરી,	
દેશ દિમે બધા દિગમુદ ર !	મેદુલે મહેર કરી.	૧
રૂડા "રૂડિયે" ચર મંબગાય ર,	મેદુલે મહેર કરી,	
"સિને" સૌભાગ્ય સુંદરી ગાય ર,	મેદુલે મહેર કરી.	૨
થનો ઉર ઉઝળાટ મટાડ્યો ર,	મેદુલે મહેર કરી,	
અતિ આનંદ દિન દેખાડ્યો ર,	મેદુલે મહેર કરી.	૩
નદિ ભાદર-ભોગાવો ગાળે ર,	મેદુલે મહેર કરી,	
આજિ—ખોજન—શેત્રુંજ માળે ર,	મેદુલે મહેર કરી.	૪
મણુ-મોરખી ને ચાન-પાનેલી ર,	મેદુલે મહેર કરી,	
જામ ખભાળિયે ખૂમ એલી ર,	મેદુલે મહેર કરી.	૫
રાજકોટ-ધોળ—ધોગાજિ રહેરે ર,	મેદુલે મહેર કરી,	
ભર્યાં સરવર મોની ગેરે ર,	મેદુલે મહેર કરી.	૬
જાપ તથાપાં અજગર ઝેરે ર,	મેદુલે મહેર કરી,	
મચ્છ કચ્છ જગજિવન અનેરે ર,	મેદુલે મહેર કરી.	૭
મોર ટેલ કળા કરી નાચે ર,	મેદુલે મહેર કરી,	
એનાં રૂપ રંગથી ઉગ ગચે ર,	મેદુલે મહેર કરી.	૮
સરેરાશ પડયું પાંચ ધમ પાણી ર,	મેદુલે મહેર કરી,	
નકો ચાત બધુ ધૂળધાણી ર,	મેદુલે મહેર કરી.	૯
આંખાગાળો અથો સંતાપ ર,	મેદુલે મહેર કરી,	
જાંબુ—ખડખુચ આઝો ધરાધ ર,	મેદુલે મહેર કરી.	૧૦
ફળી મગપળી જીભી હેકે ર,	મેદુલે મહેર કરી,	
જાપ—જુધ—કેતકી બહુ બહેકે ર,	મેદુલે મહેર કરી.	૧૧
લીલી દ્રાખ-રાણ પાકી લીભોળા ર,	મેદુલે મહેર કરી,	
લીલી લીભોતરી ચર્ બેડોળા ર,	મેદુલે મહેર કરી.	૧૨

ગાય-લેખ-અગદ યર્ષા ખાતાં રે, મેહુલે મહેર કરી,
 ધાસ લીનાં કુણાં ખૂજ ખાતાં રે, મેહુલે મહેર કરી. ૧૩
 ધોરી માસ અપાટે ધૂપ રે, મેહુલે મહેર કરી,
 લોક ચિતા કરે ગૂપચૂપ રે, મેહુલે મહેર કરી ૧૪
 દિયેં ધાબડ ને ગતે તારા રે, મેહુલે મહેર કરી,
 એ તો દુકાગના હોય આગા રે, મેહુલે મહેર કરી ૧૫
 ઝટ આવો ફરી વાર બહેલા રે, મેહુલે મહેર કરી,
 કાન રાહ જોય તરે નમેલા રે, મેહુલે મહેર કરી. ૧૬

(સરડા)

પાદરે વરસ્થા મેલ રે, પાણી ફરી વળ્યાં !
 હૂમે ધગતિમાતાનો દેહ રે, પાણી ફરી વળ્યાં ! ૧
 ગામ શહેર ને હાટ બજાર રે, પાણી ફરી વળ્યાં !
 ઘિર થયા સહ નર નાર રે, પાણી ફરી વળ્યાં ! ૨
 આબ્યાં નદિએ નવમર પૂર રે, પાણી ફરી વળ્યાં !
 ધુ ધુ ગાજે ને ધ્રુજે ઠગ રે, પાણી ફરી વળ્યાં ! ૩
 છુટયા વાવ તળાવના બધ રે, પાણી ફરી વળ્યાં !
 બહાણુ રેલ એરોપ્લેન બધ રે, પાણી ફરી વળ્યાં ! ૪
 ઝાડ ઝૂડ તણાણાં જાય રે, પાણી ફરી વળ્યાં !
 જોતા આખ કરે ન જરાય રે, પાણી ફરી વળ્યાં ! ૫
 નમ્યા કુગળ તે હાર કટાર રે, પાણી ફરી વળ્યાં !
 વાય વડોળિયો પૂર બહાર રે, પાણી ફરી વળ્યાં ! ૬
 કાળિ ધોર અધારી રાત રે, પાણી ફરી વળ્યાં !
 હુમે આકાશ લા બનિ ભાત રે, પાણી ફરી વળ્યાં ! ૭
 ગડે બાગકા પાડે ચીસ રે, પાણી ફરી વળ્યાં !
 કરો ખમૈયા શ્રી જગીશ રે, પાણી ફરી વળ્યાં ! ૮
 ચાપ ઓચિંતા કડક કડાકા રે, પાણી ફરી વળ્યાં !
 ભારે તોપના જાણે ભાકાકા રે, પાણી ફરી વળ્યાં ! ૯
 ગાજીગજાનું મદ્ય તોધાન રે, પાણી ફરી વળ્યાં !
 ઘેને મેરે ક્યુ ધમસાણુ રે, પાણી ફરી વળ્યાં ! ૧૦
 મેલ મહારાજ બને પધાર્યા રે, પાણી ફરી વળ્યાં !
 રંક બેનીકરોને તાપો રે, પાણી ફરી વળ્યાં ! ૧૧
 એમ વળી વરસ-જે પ્રીતે રે, પાણી ફરી વળ્યાં !
 ગાય કદાન સુજરા ગુણુ ગીતે રે, પાણી ફરી વળ્યાં ! ૧૨

(રાસડો)

કાળાં વાદળાંએ કોષો ડેર રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !
 ચપું ધમસાણુ ઘેરે ઘેર રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !-૧
 દિવસે દીવડા પાડી ચત રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !
 આશો અમામનો ઉભાત રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !-૨
 જાણ્યું વરસાદ સારો થાગે રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !
 જૂખમરો ને બાવડં જાશે રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !-૩
 રંક બાળકોનું રમખાણુ રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !
 ઠરે ટાંઢે ન આવા ધાન રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !-૪
 ડાસાં ડગરાં ને ગાંડાં ઘેલાં રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !
 નિરાધાર મરણ કઠિ પડેલાં રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !-૫
 વધે રોગ ને લેશે શું ભોગ રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !
 એવો બ-યો અચાનક ભોગ રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !-૬
 નીર થીજી થઈ ગયું હીમ રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !
 દળ્યા દોસિયે મોટા દીમ રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !-૭
 બધ રેલ ને તાજ ટપાલ રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !
 પડી પૂરમાં પૂર હડતાલ રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !-૮
 આતો દેવદરબાર અંચેર રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !
 સારે કરવી અવરની શી ચેર રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !-૯
 ક્યાં પૂરા કલાક ચોવીસ રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !
 તેમાં બાકમ લાગી લીસ રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !-૧૦
 ફાં રાજપુત્રોનાં રાજ રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !
 તે પર કેમ થયા નારાજ રે, સૂરજ સંતાપ ગયા !-૧૧
 શુક રહવારે દર્શન દિધા રે, આદિલ ઉદે થયા !
 કહાન પ્રેમ યુગ અર્પણ કીધાં રે, આદિલ ઉદે થયા !-૧૨

(બંભરા)

જોઈ દીન નમનનાં આસુ, શુ સરસ થયુ ચોમાસું ?-(૨૬)
 કહ-સિંધ-કાઠિયાવાડે, મુગધ મદાસ સીમાડે,
 જળ વરસ્યું છે ખુબ ખાસું, શુ સરસ થયુ ચોમાસું ?- ૧
 ગત વર્ષ તજા દુઃકાળે, હતી બીતિ કાળની ભારે,
 જળ પડ્યુંને ક્યાથી પાશુ ? શુ સરસ થયુ ચોમાસું ?- ૨
 પૂર સીમ પાદરે છેડે, સરિતા સાગરને બેડે,
 લાદર ભદ્રા તન ભાર્યુ, શુ સરસ થયું ચોમાસું ?- ૩
 કયું સંખ્યા કર્પિણુ કણિયા, ખાડા અતિ હંઠા અણિયા,
 માર્યા મેરે ક્યાં બાથુ ? શું સરસ થયું ચોમાસું ?- ૪

તરુ વૃક્ષો લીલાં લીલાં, નાચે જ્યમ જાગ રસીલાં,
 દહે હવે નહિ કરમાયું. શું મરસ થયું ચોમાસું ?- ૫
 ખીટ્યાં ખેનર ને વાડી, લીલી જમ ઝંખી ઝાડી,
 ફળ વૃક્ષ ફળ્યાં ફરમાયું, શું સગસ થયું ચોમાસું ?- ૬
 કરિ કળા કલાખી નાચે, ચાતક ચિત હર્ષિત સાચે,
 વહે ખજખજ ધોધ ધરા શું ? શું સગસ થયું ચોમાસું ?- ૭
 પિયુ પિયુ બપિયા પુઝારે, દંત્રિ મેવ-મલ્હાર ઉચારે,
 થયુ તૃપ્ત જગત રમ પ્યામું, શું મરસ થયું ચોમાસું ?- ૮
 ભીંતતાં બજક ફાડે, ઝડપે ન્હાવાને ફાડે,
 મુખ હસિત ન માએ દાંસ, શું સરસ થયુ ચોમાસું ?- ૯
 શરમાણા જૂડા જોડી, ખીમે દીપણીયાં ખોમી,
 પાણીમાં જેમ પનામું, શું સરત થડ ચોમાસું ?- ૧૦
 વિભુ ધણીનું ધાયું યાએ, જન મૂર્ખ મમતે તણાએ,
 ક્યમ હકાન ન હરિજય ગાયું ? શું સગમ થયું ચોમાસું ?- ૧૧

દિમ પ્રકાપ

(છંદ લલિત.)

દિમ પડ્યું ધણું મામ પોસમાં, કુરતે કર્યો કાપ જોશમાં;
 ચરચરી ધણું માણમે ગયાં, ચગદ દર્દને ભોમ રે થયાં. ૧
 પ્રવય કાગનો વાયુ નીકળ્યો, મરર શબ્દ ના જવ સાંજત્યો;
 શિય રડે ધણું ચીમ પાડિને, ધડિધરી કરે વાદ માડિને. ૨
 દિમગિરી તણુ દીમ આવિયું, દિલગિરી તણુ પૂર લાવિયું;
 લકડોલનોx ફાટ શુ પડ્યો, અન્નભીમના ભાગને અડ્યો! ૩
 અમકિ વીજળી વાદળાં અડ્યાં, બગડનાં કર્યાં આકરા પડ્યાં;
 બલિ ઝાડૂને માવડું થયું, ધર ગગનનું લાપ શું ગયું! ૪
 તરવરે પડ્યાં ફળ ફળાદિનાં, પિપળ લોનગ્ર ભોરડી તણાં;
 તથ અણા ધડે મેચિ સોરડી, પિત બળા જતાં જતાં ગયાં રડી. ૫
 અગમ પાકની તાણુ દેખિની, પછમ પૂરમે આસ એ દની;
 કરગ કરથી સેવના કરી, હડ કિડી દિમે લીધ શું દગી? ૬
 કડિન કડિયાવાઢ બાપડો, પચિય લસુનો વગ્નિ આંકો;
 ખન છ કાટિની દનિ રે સ્થ, વિષ્ટ વેદના જાલ ના કરી ૭
 કુદરને નિમે ખેતિ આસરે, કરગ શેડનું કપાં થકી બા? ૮
 તણુ વિના પચકમ જીવમે? વગમ કાગમું કેમ રે જમે? ૯
 ધનિક દિંદુ ને શેડ પાગમી, મદદ આપને મદમરી ધરી,
 મુજન ગજરી રેમ આજિને, કર જાણ કરો દીન બાજિને ૯

નદિ તળાવ ને વાવ ગાળવા, અઝઝ મારગો બાંધવા નવા;
વિવિધ માધને રેક પાળજો, ગરિખ જાતનો હાથ ગાલજો. ૧૦
જરજરી નદિ સાથ આવશે, જરજરીત આ દેહડી થશે;
ધરમ સગિ છે માન આપણો, સમજિ કાનજી સડોઠો હણો ૧૧

શિત અને શીતળાનો ઉપદ્રવ

(ગરબી)

બહુ જન મુખ એકજ વાત, તળિયત લાડચડતી;

ઉતરાયનનો ઉતપાત, ચડી કડકડતી. (૨૬)

કાઠિ પ્રશે રાજ્યદુર્ગ ને, લખતર લીલાપૂર રે,
જામનગરમાં જગ જમાવી, ક્યાં અગ ચાચૂર,-ચડી કડકડતી ૧
પગથી તે શિશ સંધી પહોચી, ચડા આઠે અગ રે,
તાપ શેક તે ક્યા લગિ કરવા, ચડા અગ સળગ,-ચડી કડકડતી ૨
રેક મિચારાં પશુ પક્ષિઓ, દુર્બળ બાળક વૃદ્ધ રે,
કડકડતી ચડીથી કપે, લહે ન ડોહ શુદ્ધ,-ચડી કડકડતી ૩
ચડિમાછ ને તાપિદામમા, ભગિયા બળિયા કાકા રે,
શહેર બજારે જતા આવતાં, કરે તરાકા લાડાઝ,-ચડી કડકડતી ૪
ન જોય બાળક તણ તરણી, જોગિ જોગિ ગુણવાન રે,
એક કપાટે ઝડપી ખાડે, રંગ અને શ્રીમાન,-ચડી કડકડતી ૫
ગામ પરામાં રમતી જમતી, ગર્ભ "વનિતા વિગ્રામ," રે,
બમ કગવી શિક્ષણશાળા, બાળાઓ ગર્ભ ગામ,-ચડી કડકડતી ૬
"નુમોનિયા" ને હાટેફલનો, દોર વળી કર્ષ ઝોર રે,
શુભપણે જ્યમ ધરમા ઘૂસે, હુચ્યા ચોર ચક્રા,-ચડી કડકડતી ૭
મહયુ અને ઉતરાયન ઉતારાં ક્યાં પ્રત-તપ-દાનરે,
તન-મન ખીડે તોય પનોતી, કરવાનું નહિ ધમ,-ચડી કડકડતી ૮
પોઠે પોર નપોર શેઠિયા, સાલમ માલ ઉડાવેરે,
આકર ચૂકે "મેથિ પાક" દર્ષ, પાણીયુ પકડાવે,-ચડી કડકડતી ૯
પ્રાત કાળે વસ્ત્ર પખાણી, જમ આજી જમ લગવારે,
હાજિ હાજિ કદિ પાજિ ધનિકના, કપગ કમો કરવા,-ચડી કડકડતી ૧૦
અપગા ચેની ચેપર મુકાવે, બળિયાનું બગ હણવારે,
કરે માનના રાખે બાધા, મૃત્યુ લયથી તરવા,-ચડી કડકડતી ૧૧
કુદરત કોપે સુકા સગે, લીધુ પશુ બળિ જાયરે,
તેમ અપગમી પાપી માથે, ધરમી પલ રીબાય,-ચડી કડકડતી ૧૨
રક્ષક જન લયક ચર્ષ લરખે, હરખે મદદ અભિમાનેરે;
કુદરત દેવ દી નદિ માંખે, મલ મમજાને રાનેર-ચડી કડકડતી ૧૩

શ્રીહરિ સમરો નિર્ભગ ગદિને, પાપ કુમતિ પ હગિયેરે,
 માતા પિતા ગુરુ વૃદ્ધ મલોરી નિથે નિર્ભય ચક્ષુ, ચરી કડકતી ૧૪
 ધીંગળ હિમત સગા પૂજા, કાન્તા ચાન્તિ સકિત રે,
 ચરી તાવનું જડ મગાડી, આપે કદાન મુક્તિ, -ચરી કડકતી ૧૫

શ્લેગનિવારણુ પ્રજ્ઞુ પ્રાર્થના

(બુદ્ધ મહાત્મા)

યથા મામ બે લ્યા ફરી રોગ જાગ્યો,
 હરે લોક શુ મોતનો ધન જાગ્યો ?
 હરે હોઝા વાસ મરે તવારી
 હરે શાન્તિ શાન્તિ હવે શ્રીમુગરી — ૧

ગયા મામને જે રે લોહ રેવા,
 તજ એશ આરામ ને મિટ મેરા,
 શ્રીમનો તરી લાં રિયતિ હે ન સારી,
 હરે શાન્તિ શાન્તિ હવે શ્રીમુગરી — ૨

ગયા પ્લોઝમા રૂક તે લોહ જાધી,
 જમે ખેનરે ગળડી લ્યાજ ગધી,
 મરે શાન્તિ તાખો ત્રાસ ભારી
 હરે શાન્તિ શાન્તિ હવે શ્રીમુગરી — ૩

મુએ ખપગ હોખા ગીમ પાડે,
 રવે રેગિયા મપતા હાડ દાડે
 રુએ નાગ લાં નેત્રથી નીર સારી,
 હરે શાન્તિ શાન્તિ હવે શ્રીમુગરી — ૪

નદિ પાસ રૈસા હવા ઘર લાવે,
 નદિ ઘાઝ શ્રીમનને કે નિભાવે
 નિરાધાર તેથી નરો તેમ નારી,
 હરે શાન્તિ શાન્તિ હવે શ્રીમુગરી — ૫

રહે વાહનાં તે હવાને જમાડે
 ઇમા મોલનું તોલ રહેજે પટોડે,
 મધુ જઈ તે જાણ આનંદભારી,
 હરે શાન્તિ શાન્તિ હવે શ્રીમુગરી — ૬

જડ લોક રોયે રહેવા મમ્મો,
 જાગરો પગી જપ જાલી દુસનો,
 મદાવીઝ બેદા ગયા લગ લારી
 હરે શાન્તિ શાન્તિ હવે શ્રીમુગરી — ૭

વિભાસે વડા કાકટરો પૈદરાજ,
મળે ના ખરો એક તેને ધવાજ;
ન ચાલે ચિકિત્સા નીતિ કાર્ષ ન્યારી,
કરો શાંતિ શાંતિ હવે શ્રીમુગરી. ૮

છુટે તોપ પિસ્તોલના જોમ બહાર,
ઘુટે કાપ કિલ્લા ન લાગેજ વાર;
ખુટે આયુ દીનેલ દે દીપ દારી,
કરો શાંતિ શાંતિ હવે શ્રીમુરારી. ૯

દિશા ચન્દ્ર ને ન્યૂન બુદ્ધિ થઈ છે,
ભિડ પાતકી વૃત્તિ જામી રહી છે;
કૃપાનાથ તે દોષ સર્વે નિવારી,
કરો શાંતિ શાંતિ હવે શ્રીમુરારી. ૧૦

કરો યજ્ઞ ને યાગ આમન પ્રીતે,
કરો દાન ને પુણ્ય ધીમત નિત્યે;
કરી કાનજી વીનતી તે સ્વિકારી,
કરો શાંતિ શાંતિ હવે શ્રીમુગરી. ૧૧

પ્રાર્થનાષ્ટક.

૨૩ રાંકડાં બાપડાં લોક બહીક, “લખ્યા લેખ કમાથી અરો આ નશીમે;”
જઈ ક્યાં રહેતું લઈને ઉચાળો, વિભૂ! વેગથી પ્લેગનો રોગ ટાળો. ૧
ગઈ હોળિ ને અંતરે જાગિ હોળી, છુટા રોગની કાળજે વાગિ ગોળો,
શ્હડે તાવ ત્રીકોપનો આપ આળો, વિભૂ! વેગથી પ્લેગ ઉદ્દેગ ટાળો. ૨
હજી શક્તિને અંગ લગે દમે છે, શ્હડી આમ ને અંધિ દેખાવ દે છે;
બને દેહનો રંગ વિકાળ કાળો, વિભૂ વેગથી પ્લેગની પીડ ટાળો. ૩
સમીપે હતાં જે પરાં ગામ ન્હાનાં, બગાડી હવા છેક દીધાં નકામાં;
પડે તાણુ પાણિની આબોધે ઉનાળો, વિભૂ વેગથી પ્લેગનો રોગ ટાળો. ૪
ભરી મૂલકા પ્લેગ આગાહિ આપે, ધણાં ન્હાસનાં લોક તેના ઉતાપે,
ભરી રેલ યાં શાંતિ નામે ન લાળો, વિભૂ વેગથી પ્લેગનો રોગ ટાળો. ૫
સગાં રોહિ સજધીયે માન મૂક્યાં, તજી ટેક આતિથ્યના ધર્મ ચૂક્યાં;
થયો દેશ એ દોષથી ઝાસિયાળો, વિભૂ વેગથી પ્લેગનો રોગ ટાળો. ૬
કર્ણ પાપની જ્ઞે કરી હોય શિક્ષા, ક્ષમાની અમે માગિયે તાનાં વિસા;
કરો શાંતિ પાર્ષ કૃપાનો ઉકાળો, વિભૂ વેગથી પ્લેગનો રોગ ટાળો. ૭
કરી પ્રાર્થના ને લાળી પાપ લાગુ, હરો દીન દુર્ભાગ્ય એ તાત માગું;
કરો દાન સૌરાષ્ટ્ર સ્થેજે સુખાળો, વિભૂ વેગથી પ્લેગનો રોગ ટાળો. ૮

(ભાવતી)

દેવ કાપથી મગ્ધી જાગી, સમગ્રિ એમ પ્રભુ ભાજન કરો,
 નીતિ ત્યાં નારાયણુ જાણી, અનીતિનો આદર ન કરો. ૧
 માંદાંથી ભડકી નવ ભાગો, તન મનથી ઉપચાર કરો,
 “હટ મટશે” કદિ ધીરજ આપો, હેત પ્રીતથી બદાર કરો. ૨
 દુસ્તર દુર્ધટ વેળા જાણી, કદી નહિ તુછકાર કરો,
 આજ એક ને કાલ આપણે, અંતરમાં એ ખ્યાલ કરો. ૩
 રાત્રિ નિજ મતાન પ્રમાણે, રૂંક પ્રજાની પીડ દરો,
 ધૈર્ય અંશનું બિગ્દ માયતી, જગમાં જય જય કાર કરો. ૪
 હવા સુધાગ્વા હગ્દમ જાને, તન મન મદિર સ્વચ્છ કરો,
 ગામ પાદરે ફરવા જાઓ, અથવા દૂર નિવાસ કરો. ૫
 ભક્ષાર્થિ મુખ યજ્ઞ-યાગ તપ, ધૂપ દીપ નૈવેદ્ય કરો,
 શાસ્ત્ર કથે તે શુભ ફળદાયક, સત્વર સુગમ ઉપાય કરો. ૬
 ખાનપાનનો રિવેક રાખો, વામમાર્ગનો ત્યાગ કરો,
 મદ્ય-મૈમ-મજ-મૈથુન-મુત, મકાર પચક દૂર કરો. ૭
 કુત્સિત કાળા વેષ તણો, શ્વેત વસ્ત્ર પરિધાન કરો,
 પરોઢીની નડને અડને, નિજનો નહિ બ્યવદાર કરો. ૮
 સાશુ સેંટની ઉત્પત્તિ જાણી, સ્પર્શ સરીરે શીદ કરો,
 ય ય મમજ તર અનર મુખે, સ્વેચ્છિ શ્રાદ્ધ મિદ્ધ કરો. ૯
 કાન કૃપામાત્ર રીઝવા, પ્રજા રૂડા પુરુષાર્થ કરો,
 કંઈ ન કરો તો હજી માગા લઈ, નામ સુધાગ્મ પાન કરો. ૧૦

પ્રેમમાં રાજકોટની જનસ્થિતિ

(રાજાદન)

જોમરાણનું નાજ, આજ સૌગંધ પ્રદેશે,
 વંદે તેથી કાજ, વિના ફરે અંગે,
 સદાજ અવનાં તાર, બગલ ને ગણું તપામે;
 ન મરે મંથી તોપ, હજી શું તું શું થામે. ૧
 યનાં ઘૂન અગ્રમ, ગણે નવ જન્મે આગ્યા,
 પજી ભંગાના તાર, નિયે કે પોતે અગ્યા!
 યજી કાઈ જનબીન, પોતેનો એપ મુશવે,
 “ઉજેકચન” અગાદ, દરે મરતી નહિ શવે. ૨
 કામઝ જોગા મહી, મુંપના જાવ જાવરે,
 પાપું વાગા જોર, ઉજડ ગરાઓ જાગે,
 મરે ટાલ તાલી, મરિયા કે નિજ મોને,
 પોતે રિપના મગી, પડિયા અગ્યે રેને. ૩

વેદકનો મત પડ્યો, નથી મૂક મરકીના,
બળિયાનો મરણ, કરી લાગો છો ચાના ?
પરદેશથી ઠીક, કમાઈ લાવ્યા નાણુ,
તે તો નાહા પ્રથમ, બેઠ રહું ઠેકાણુ. ૪

કરી નિશબો બંધ, પછી પંતૂણ લાગ્યા,
બાળકો થઈ મોજ, રમત રમણું જઈ આલા;
કરી કચેરી બંધ, વકીલો કિલ્લે કાટે,
વરમા " પ્લોટ " એકાંત, અસીલો દેતા દોટે. ૫

કરી દુકનો બંધ, જાય નજરિક વેપારી,
ભરે હાજરી રોજ, નજર જર ઉપર સારી;
વિદ્યાર્થી આશ્રમો, વૈદ્ય ક્ષત્રી આશ્રમનાં,
અનાથ બાળાશ્રમો, તેમ વળિ અન્ય વગણનાં. ૬

પડ્યાં બંધ આ સમે, પ્લેગ તે કાને લક્ષે,
સ્થેર થયું સુમસામ, રામણ સહુને રક્ષે;
નિત્ય વગાય ઝડાય, ગથી કૂચીઓ કાટે,
ડામર જળા છંટાય, બજાર દાટિ વાટે. ૭

જનમુખ એકજ વાત, પ્લેગનો ભય છે ભારી,
" જનવાનું તે ક્યાંય, થયા મોટા ચિરતારી;
કરજો તોપણ જોમ, અમો કાજે બહુ મારો,
વગર પગારે કાજ, કરીશું પાડ તમારો " ૮

ઈરિપતાલ પોલીસ, પોસ્ટ આફીસો ખુલ્લી,
મ્યુનિસિપાલ ને પ્રેમ, મજૂરી કરે અમૂલી;
જાય રેલ્વે નિત્ય, માણસો લઈને ગાઈ,
આવે થોડાં તેય, વિદ્યાર્થી કંઈ ડાળાં. ૯

ખાસ ઔગધાલયો, ઉધાડવાની તૈયારી,
" સેવા સમાજ " આજ, કરે છે સેવા મારી;
ચોર ચકારની રાડ, પીડ પર મારે સોડી,
કાન ઉધાડે આંખ, કારમી કરે કસોટી. ૧૦

(જંભરા-વિનાય.)

ઓ ચાલ્યો દુર્મ નર નારી, સિદ્ધ નહોતો દિમત હારી ? (રક)
નવ મોનજ મુદે નહાસે, વમે અવની કે આકાસે;
એ અચળ નિમમ ઉરધારી, સિદ્ધ નહોતો દિમત હારી ? ૧
પણ કરતાં કંઈ સુધારો, કંઈ અનુગમનિદ્ધ વિચારો;
તે સ્નેહે મર્વે સ્વિકારી, સિદ્ધ નહોતો દિમત હારી ? ૨

ધર સખીનાં મંડામે, ફેનાયું ત્રિપ યોપાસે;
કરે કીટ મહિજા ખવાગી, સિદ્ધ ન્હાસો દિમત હારી? ૩
મિષ્ટાન્ન સુગંધિ સુગાળાં, દુધ-મધ-ધી-તેલ દગાળાં;
કરે બેગ યોજિ વ્યાપારી, સિદ્ધ ન્હાસો દિમત હારી? ૪
વન યત સુકર્મ તત્ત્વાં છે, ઉત્તમ આહાર ઘટયા છે;
વાયુ ન વાય શુભ્રકારી, સિદ્ધ ન્હાસો દિમત હારી? ૫
ન ગમે ગાયત્રી ગીતા, વ્હાલી લાગે પર નિંદા;
કવિતા હગિધ્યા વિમારી, સિદ્ધ ન્હાસો દિમત હારી? ૬
નાટક ને ખેલ સિનેમા, દુખ મુગ કેદાન સીમા ના;
પાડે મન છાપ નકારી, સિદ્ધ ન્હાસો દિમત હારી? ૭
પ્લેગ વિષે વનિતા વિચાર

(ગરબો)

આલો વનવાસનાં સુખ લઇયે રે, પડે દુઃખ તો તે પણ સહિયે રે.
પ્લેગ પીડથી મુક્તજ થઇયે,—આલો વનવાસનાં ૧
વખા માવિત્રી જનક કુમારી રે, ફેરી દમયંતી કુપદ દુહારી રે;
આપરો ફાણ અનગા નાગી,—આલો વનવાસનાં ૨
ચોરે મરિરે ગરબા ગાશુ રે, નરી નિર્ભય નીચાં ન્હાશું રે;
તક અમૃત પીશું ને પાશુ—આલો વનવાસનાં ૩
બહેમે ઝગુ વમન ચ્ચરે રે, મીઠા વનદળ કુલ સુગંધે રે;
સેશું લાભ તે અધિક આનંદ,—આલો વનવાસનાં ૪
પાપી પ્લેગની વાન વિચરશું રે, ફૂડી કર્મકથા નહિ કરશું રે;
મીરાં ગિરધરવગ્ને મમગશું,—આલો વનવાસનાં ૫
લોભ નિર્ભય કેવળ ભોળાં રે, બેમે હજિ મળી ટોચે ટોળાં રે;
માન મોટપમા છેક ભોળાં,—આલો વનવાસનાં ૬
લ્યાજ ગદિયું મદુસિયો બધીરે, આયું ધેમ્ર રૂપાળી રાધી રે;
હાજ ગાગશું કથા સાંધી,—આલો વનવાસનાં ૭
ચેર સદા નેરો તેજ મદિ રે, નદિ નાટક શટક ફરી રે;
નદિ દુર્ગંધી ગળી કુચી,—આલો વનવાસનાં ૮
લગ્નચર વિજા દગાવે રે, કામ કોષ ફરી ન સગાવે રે;
શુદ્ધ બાવ અનગમાં આવે—આલો વનવાસનાં ૯
જન સાળ તાળ ઉજમાળાં રે, ઉર નર અરિ રદિવાળાં રે;
ગ્રાન્ કાળાં ને કામગુમારા, * —આલો વનવાસનાં ૧૦
બીક ચેર ચેગની ઘોડી રે, ફૂડ કર્ય મલે નદિ ફાડી રે;
મુજિ સંકટમાં આવે ઘોડી—આલો વનવાસનાં ૧૧

* કામમાં લસદી.

આગ્ય જીવન આનંદકારી રે, દૈનિ રાજ દીપે દરબારી રે;
જહાં નિર્ભય નર ને નારી,—ચાલો વનવાસનાં ૧૨
લાગી જેમ રચીને દચિતારે, રચી પ્લેમામ પંચની રવિતારે;
સમરી કાન સરસ્વતિ સરિતા,—ચાલો વનવાસનાં ૧૩
(ધોળ-દેશી)

મંદ અનિલ શુભ વાય ને ઝૂંઝની વૃક્ષ ઘટાય;
સુંદર શબ્દ મધૂર ને, શુક કોકિલના સુખદાય,
શોભા શી વસંતની ? (ટક)
ક્રામળ કુદ્યાં કુલર્કા, કલ્પ વેલની શુભ ભાત,
જળપ્રતિબિંબનિરખતાં ચિત્ત શાંતિ પામે સાક્ષાત,
શોભા શી વસંતની ? ૨
સુંદર સરવર જલવિગે, હળ કમળ ખીલ્યાં ખૂબ,
પારિજાતક ને કેવડો, બહેકે મોગરો મધૂર અનુપ,
શોભા શી વસંતની ? ૩
સરસ રસ ભરપૂરથી પ્રકુલિત અતિ વનવૃક્ષ,
બોગિ ભમર આનંદમાં, હદાન અંતરે ઓઢજ લક્ષ,
શોભા શી વસંતની ? ૪

ઘંટાજિયાનો વલોપાત.

(પરજ)

ઘંટાજિએ રાજ મઆઓરે, જાતે જમગજ શુ આળે ૩; (ટક)
વિક્રમ સંવત ઓગણિ હોનેર જેઠ કૃષ્ણપક્ષ નોમ,
શુકવારે વાયુ ચક્ર ચનાબ્યુ, ઝાઝુ, જણાબ્યુ જેમ,
રહી દિન ચાર સવારી રે, કરી પારાવાર ખુવારી રે; ૧
ઉન્મત-ત્રિગેશ-સધિ-ધનુરવા, ગણતી ઓગણ પચસ,
સામઠા આજ સંખીને શું આબ્યા, કરવા શું સોઝ નાસ,
જુના ઝાડ વૃક્ષને પાડ્યાં રે, જમિમાંથી મૂળજ દાઢ્યાં રે; ૨
પરચમ પકડી અરબખી દરિએ, સિદ્ધી બંદગની દાર,
વેરાવળથી ઉછળ્યો મિધુ, મેઘની મુશળ ધાર,
કુટ પચામ લોટાનાં પાણી રે, કરી મેદની ધુળ ધાણી રે; ૩
દક્ષિણ પૂર્વનાં મુસવાટે વાળી, તોડ્યા તજાતડ તાર;
રેલે ને રોકો રસ્તામાંદિ, દિવસ ત્રણથી ચાર,
બોટો વાળી ઉધી અનાડી રે, મુત્ર લોક ગીસો પાડી રે; ૪
પંખીના માળા તૂટવા લાગ્યા ને, તૂટી ઝાડની દાર,
દાદલ લાખની દાનિ પામ્યો, વેરાવળી વેપાર,
ધોળાં રે, બોળી જગાડ્યાં રે, લાવોના છાજડાં પાડ્યાં રે; ૫

કેડ સમાં જળ રસ્તે જળરમાં ધરથી ન જહાર જવાય, ૧
 ખાવા પીવાનું કદનું ક્યાંથી, જાગ ચીસો ન ખમાય,
 ટાઢે હરે નાગાં ઉગારાં રે જલો દાડપિંડર ચાડરે, ૨
 ડુમર ને ગઢ ડાઢવા લાખ્યાં, ડાઢે મ્હેણા મ્હેણા મ્હેલ,
 ખગખગ કરતી અતિ ઝડપથી, આમમાં આવી રેલ
 ધરોમાં પાણી જરાણું રે, ચોપળાં જલ તણાણું રે. ૩
 માંમરોએ મહા રોગ મચાઓ, ટાંજો ટાવગનો દીપ,
 ઢેઢ ધાંચી મોચી મોઈ વાણંદના, જોગડાં ટાંજ્યાં મરીપ,
 માખુમ્મ તેર તેમાં ધવાયાં રે, દિવાલના કુદે દડાવાં રે. ૮
 પાડયાં જલો ધર મડુવા બંડે, કુખાડ્યાં બે-જલુ બ્હાણુ,
 કુંડલામાં અહીમો ધર કેરે, કંડયો શું કચ્ચરવાણુ,
 ચિએટર પાડ્યું રુંડું રે, ભભગુ તે નાટક ભુંડું રે. ૯
 ગોગદાથી દીવ બંડ પડેઓ, ચિંગરાડા જાડીનાર,
 તેમાં દીવી દીવને દસ લાખની, જોડાં એ થોડાં ગો માગ,
 ભાડાં ચર્મ સાગર ધેવી રે, તાગઓને દીવા રેલી રે. ૧૦
 રાજુલા ખંખા ને ડોણામાં વળા, ધડયો ધણનો ધાટ,
 ધરો ઉગાડી ખંડો દીધાં, વાવડે વાડયો દાટ,
 મુંકટ તે કને કેવું રે, પાપ નદિ જેવું તેવું રે. ૧૧
 ચોગવાડે ધા ચોનોલ ચોળા, લાખોની દીધી ગખ,
 ધોગજમાં ધર આપ્તે બેઠાં, દેવવાડા રે માખ,
 પ્રીતિ અમને ઉગાર્યાં રે, દૂનને દગિયે તાર્યાં રે. ૧૨
 પતિનાણા નજા આગલા ધાએ, તાખ કર્વા દધ ત્રામ્,
 ગેરુંજમાં પૂર આખ્યાથી, જોડ્યાં ચર્વા ખલમ્,
 નદિ ઉમરા કેડાણું રે, આપ્યું ક્યાંથી આવું દાણું રે? ૧૩
 મુગમાપુર મુત્તર દેવ રેડયો, દૂંઓ અમાવતી ધાટ,
 મોગથી મેડગાની પ્રભને અંતર આપી દયાટ,
 પેડાંઓ ગાંડોટ મુખમે રે, ગાળઓના દડા ધામે રે. ૧૪
 ભુનિહીજ તનાં જૂવાં મ્હેણા કોડે, દેવ ને રેલકાર,
 લીનડે પીપતો આંગલી અન્ના, વંચનો દીધો સુદાર,
 કુવ્વમીગમ્મ ખમ્મ ઉપાડયો રે, મતી સાપુ મંચ નમ્મડયો રે. ૧૫
 અમપમે ચામને ગઢ ધેગી, દીડે ઉગડ વેગન,
 ગાનપી રેક જાનનાં બેડાં, જલ જલે જલવાન,
 દર મિત્ર અતિ ઉચારે રે, નથી કંઈ બેલિ અમારે રે ૧૬

જોત જોતાંમાં ત્રણસો ધરને, તૂટતાં લાગી ન વાર,
પૃથ્વી પ્રલપની વાતનો જાણે, આજેજ સાક્ષાત્કાર,
થઈ એવી સ્થિતિ નહારી રે, રહી ન્હાસવાની ન બારી રે. ૧૭

મધ્યી અંધા જેમ રંકને રાજતાં, ધાંધલથી ન ધરાય,
તેમ લોકોને બચલિત કીધાં, વટાળિયે તત્કાળ,
શશિ રવિ તારા સંતાપા રે, કુદરે શું દેખી દબાયા રે. ૧૮

આકસો ધરનું બેડ ગિચાઈ, ચારસોનો લીધો ભોગ,
જમનગરથી આજુબાજુમાં, લોકને શોક અથોક,
જુનામઢ જઈ ગિરનારે રે, પ્રહારો કીધા બારે રે. ૧૯

વાધને સિંહની પેઠે તડૂકી, મુકાવી મદની મામ,
ગડગડ ગડગડ ગગન ગાજે, મચ્યું મહા સંગ્રામ,
બડાકા કડાકા ચાતા રે, લોકો કંપી પડી જતા રે. ૨૦

તક તક થાય અવાજ ને, થર થર થઈ વિશાળ,
કાણા-વાળા પોલા વાંસ કરે લ્યાં, ધું ધું ધું ચબ્દ કરાળ,
ગોળા ઉડતા આકાશે રે, બવાનક રમચાન બાસે રે. ૨૧

પ્રભુકૃપા પડ્યો શાંત વટાળિયો, વાદળી કળી કળાય,
ધો ધો ધો વહે ધોધનાં પાણી ને, સરિતા સંગીત ગાય,
એવું રૂકે ચોમાસું આવે રે, કહાન મોતીડે વધાવે રે. ૨૨

ઉત્તર ને ઉજળી

(ઉજળી ની ઋતુનું સ્મૃત્ત બાળગીત)

ઉત્તર કે' ઉજળો આવ્યો, ઉજળી પૂઠે શું શું શું લાગ્યો ?
દરિયાકાંઠે* તણુ લાગ્યો, ઠાં પાણી અણુ લાગ્યો.-ઉત્તર ૦ ૧

ખસખસ-વાળા પખા લાગ્યો, મલમલનાં અંગરખાં લાગ્યો,
ચુલાખ-ડોલર હાર લાગ્યો, બટમોગરાની બહાર લાગ્યો.-ઉત્તર ૦ ૨

ગરબું ગરબું ગગમણુ લાગ્યો, ચિખક-પુરીનું ભાણુ લાગ્યો,
ગોળનાં તો ગાંઠાં લાગ્યો, ચરમતના તો હાંડા લાગ્યો.-ઉત્તર ૦ ૩

દરાખનાં તો ઝુમખાં લાગ્યો, ચણુ-કરમદાં લુમખાં લાગ્યો,
આંબા-જાણુ-ચિણુ લાગ્યો, રૂડી કુવડાં છાણુ લાગ્યો.-ઉત્તર ૦ ૪

ડાળાં-ગુદાં-જરમર લાગ્યો એવું સુંવાળી ફરફર લાગ્યો;
તળિયાં ભુજિયાં-તળુચ લાગ્યો, ધગધગ કરતો અચળુચ આવ્યો-ઉત્તર ૦ ૫

* કાઠિયાવાડમાં મહોટા લોકો જાળાચડી, મોપનાથ, પોરબંદર ઇ. સ્થળે હવા ખાતા, લંબુ વાળી નિવાસ કરે છે; તેમાં પણ ખાસ કરી મોટા લોકો ને જાળચો.

સરજ ખાપનું જોર લાગ્યો, મણિયાં ને મણિયાં બોર લાગ્યો,
 હંડા સોડા-લેમન લાગ્યો, નવગા નાભુકને મન લાગ્યો.-ઉત્તર ૬
 ૮ છોકરાંકની રજાઈ લાગ્યો, મ્હેતાજીની મજાઈ લાગ્યો,
 મિલ મજુરની કળાઈ લાગ્યો, કેદીકની સજાઈ લાગ્યો.-ઉત્તર ૭
 ટચકડી તો રાતું લાગ્યો, અવળી સવળી વાતું લાગ્યો,
 પાણીની પંચાતું લાગ્યો, કોડિયાઈ ઉભરાતું લાગ્યો.-ઉત્તર ૮
 પાણી પરજું વાટે ઘાટે, બૂખ્યાં તરસ્યાં લોહાં માટે:
 કહાન કંઈ ન કરે ઉચાટે, અતિ ઉત્તમ ઉન્હાજો આગ્યો.-ઉત્તર ૯

† મિલમજુરને ઉન્હાજામાં કામ કરતું કલ-જોખમ-૨૫ પાપ છે.
 ‡ કેદીઓ પાસે તડકામાં કામ કરવાની તથા ઉભા રાખવાની સજા અતિશય
 સખ્ત અને દયાજનક છે.

સ્વંદ ૧૧-વિવિધ વિષય.

(શાદુંલ)

મોતેથી પરમાત્મ પાદ પ્રણમું, જે શાન્તિદાતા સદા,
જેના પૂર્ણ પ્રતાપથી જગત આ, જાણે સદા સર્વદા;
ભૂ-વારી-અમની-સમીર-નલની ઉત્પત્તિ જેણે કરી,
સર્વે સંકટ-શોક-વિલનહર્તા, એવો રમડું બીહરિ.—૧

સ્વંભપુર-અંભાળિયા.

(૫૬)

જય જય સ્વંભપુર ગુણગ્રામ,
અમારું નંદનવન વિગ્રામ;
જય જય સ્વંભપુરી ગુણ નામ,
અમારું વતન રતન આરામ. (૨૬)

નાગિનીઅંદર નવાનગર એ, ભમનગરનાં નામ;
ભમ રાવણે સ્થાપ્યું અથમ અહિં, તખ્ત તેજ સુખધામ—
અમારું જય જય ૦ ૧

તેજ તખ્ત આપાઠી ખીજે, બરી સભા પૂજ્ય;
લઈ શકેશ પ્રેમ પ્રસાદી, લોક સહ હરખાય—
અમારું જય જય ૦ ૨

ધૃતાવંતિ ને તૈલી સરિતા, સરવર પાદર પૂર;
શિવ-વિષ્ણુનાં મુંદર મંદિર, નગરનાયનાં નૂર—
અમારું જય જય ૦ ૩

આંખા-ગંધુ-સિંધુ-કેળાં, રૂળ-કુલ ને બહુ શોક;
ધૃત જેવું જળ ધૃતાવંતિવું, મધુર ધાન્ય રસ પાક—
અમારું જય જય ૦ ૪

નદિયે' રૂડા બંધ બાંધિયા, જળ નિર્ભળ જળકાળ;
શ્રીમંતોની બણી લાગણી, જ-મલૂમિની દાજ—
અમારું જય જય ૦ ૫

કુલવાડીને ભમરરૂપ ને, અમરજાડ અવધૂત,
દમનાં દોં હરે દરને, હે પરચો અદ્ભૂત—
અમારું જય જય ૦ ૬

મંદા પ્રભુની બેઠક ને, બહુ હવેસિઓના દાઢ;
હરસિદ્ધિમાં અખંડ જ્યોતિ, નવકુર્માના પાક—
અમારું જય જય ૦ ૭

વાધ-વર-એર-કાયળા ને દીપક,
 સોપકાકર હાર કટાર રે નાહોલિયા । ૧૮
 છીમકાની ઘોડે પેટકાઉ ચીરે,
 વૈઘકાઉ મીર મોટર રે નાહોલિયા । ૧૯
 માંદાંની ચાકરી જે આકરી કરે તે,
 “નરસુ”-મડમ મનાય રે નાહોલિયા । ૨૦
 સાઈ કરે તેને નરસુ સુ કેવું ?
 એ તો નવાઈની બોલી નાહોલિયા । ૨૧
 કાખસિયે કાપડાં ને હાથ જિરાડ,
 સોડિઉં તે ભારે સેતાન । નાહોલિયા । ૨૨
 મુછે મુંડા કેઈ કાપત મુછિયા,
 રાકડા ને બોકડા જવાન । નાહોલિયા । ૨૩
 સોના-રૂપાની રાજની ગાડલી,
 એ હોહે કેટલીક મોલી ? નાહોલિયા । ૨૪
 લાખાબાપુતુ રૂપાણુ બાવણુ,^૩
 એને તે પાવને પડતુ નાહોલિયા । ૨૫
 ઉન્હાળાના દિ લાગા ને લદરક,
 ધરમાં તે જિવડો મુંગ્રાય રે નાહોલિયા । ૨૬
 જિજ્યાથી જોધુ ને માણ્યુ જણ્યાથી,
 કાન ઉખાણુ વખાણ્યુ નાહોલિયા । ૨૭
 રામનાથનો મેળો

(સેવકા)

મેળો તથા હી સાર, સાતમ આક્રમને નોમનો,
 પચરમી નર નાર, જામી કાકો મેદની ૧
 દર્શન દે તતખેવ, સેવકનાં સકટ હરે,
 રામનાથ મદદેવ, વરદાળી વાધેચરી. ૨,
 ગોરી ગાતી રાત, લટકે, ચટકે ધુધે,
 હૈયામા હુલ્લામ, મેળાપીને માય નાકિ ૩
 ગોપી મડળ કા'ન, ફરતા'તા જેમ ફરડી,
 તેમજ એક જવાન, તાન હઈ રમતો દિમે ૪
 હઈ પ્રદર્શન નામ, ઈંદુલુપન લીધુ ક્યું,
 કરે ન અકલ કામ, એવી ચીજી લા જીઓ ૫
 મમિયાજો શીકાર, રાજકચેરી રાજતી,
 સ્વારી ભલકાદાર, કાક ઠીક કાકારના. ૬

૧ મેદાટા નામ ૨ સંમિલનસ્થાન પાસેની લાઈચેરી ૩ ઠા નકોલમર્મ સ્વ.
 ૪ ૫ લાખાદરાજની દર્શનીય પ્રતિમા

નોખત ઝો નિશાન, સર ઢાલ સરણાઈના,
 ભરકર ચડયું મહાન, યું ચતુને છતવા. ૭
 ચડ હિતર ચોમેર, બાળકને મન દ્વેર છે,
 ફરતા તે ચે.ફર, એવા ફજેત-ફાગકા. ૮
 ધણ મચ્યું ધમસાણુ, ફરફરતી ફરસાણુનું,
 મિકાર્ધ કામે કામ, મધમધતી દીસે અતિ. ૯
 મેવાનું મન ચાવ, સેવા વણુ યું સાંપડે ?
 રે'ણી કથી ન જાય, રૂ'ણીયી કાઉ વળે ? ૧૦
 આઝાં દાંટ જુગાર, ધન હરે ધીરજ હરે,
 બોળાં નર ને નાર, લોભે લાં લૂટાય છે. ૧૧
 નાટક ચેટક ખેલ, ભાંડ જવાયા ધૂમતા,
 લાં મનને નહિ મેળ, રોરી મૂડી સાખદી. ૧૨
 ભજન તંત્રુતા તાર, સાધુ જનના સાંજળી,
 દિલને થયો કરાર, વૈરાગ્યે મનકું વળ્યુ. ૧૩
 આજી જાગનાં વેન, બેઠતાં અતિ હિતાવળાં,
 જરે જોખન સુખદેણુ, તેમજ અટપટ જાય છે. ૧૪
 તૂરી પાની પાંખ, મેળે મન મા-યું નદિ,
 ફરી તથાપી આંખ, કદાન સદાશિવ દર્શને. ૧૫
 ખાંડ-બ્યાપારની ખીલવણી.

(૧૫)

“ પાવા તે ગદથી ઉતર્યા મહા કાળી રે ”-એ રાહ,
 રણજિતનો* કીર્તિ કોટ, બેડી બદર રે,
 લાવે છે માલ અથોડ, સન્નો સદર રે, (ટક)
 પરદેશી પ્રબંધ ખાંડ રટીમર લાગી રે,
 દર્ધ લક્ષ્મીનંદનાં માન, લીધે વધાવી રે.-રણજિતનો ૦ ૧
 લઈ ભાર લગ્ય વખાર, ગોઠવિ ગૂણો રે,
 રાખ્યો નહિ ખાસિ કજાર, એને ખૂણો રે.-રણજિતનો ૦ ૨
 ખુદ રાજકોટની લાખ, ગુણની ગણતી રે,
 ખીજાં શહેરાએ તેમ કીધી ભરતી રે.-રણજિતનો ૦ ૩
 મહા વપસને ખાંડની રાજ, મોટી ખપતી રે,
 મિષ્ટાન્ને થાય હિાવ, કાંઈ ન કમતી રે.-રણજિતનો ૦ ૪
 લોહ-વસ્તિને લાભ, સસ્તા ભાવે રે,
 દર્ધ બેઝરીને દાખ, રંક નિભાવે રે.-રણજિતનો ૦ ૫ —

* જમનજરના મરહુમ મહારાજ રણજિતસિંહજી બદાહુર † શ્રીમંત બ્યાપારી.

યઈ છે નાણાની છૂટ, સસ્તા વ્યાજે રે,
 એ આપે ખાડ અખૂટ, જાદી આજે રે—રજુગિતનો ૬
 ખીલો જાદરઆપાર, રાજ્ય કમાયા રે,
 વેપારી હગ હગ્યાય, લાખ સવાયા રે—રજુગિતનો ૭
 એની યાય બનાવટ દૂર, દરિયાપારે રે,
 લારિ દુડી એકા બેક, તુરત સિંચરે રે—રજુગિતનો ૮
 દાર્ધ યાવા ઝટ શ્રીમત, જેને સદા રે,
 નરિ એ બાગમ્ના જેલ, લાગે બદાં રે—રજુગિતનો ૯
 તેજ ને મદી થય, લરતી ઝોટ જ રે,
 આવે વ્યાપારે, રહેજ મોગી જો જ રે—રજુગિતનો ૧૦
 પડતા નાણાની તાણુ કષ્ટ ફસાયા રે,
 ફેકના ખોયા પ્રાણુ જગ નિદાયા રે—રજુગિતનો ૧૧
 મૂડી પરમાણે માલ, ખરીદે ખતે રે,
 મૂકે નહિ નીતિ ટેક, ફાવે અને રે—રજુગિતનો ૧૨
 થોડા લાભે વ્યાપાર, સમજી કરશે રે,
 તજિ દેખાર્દેખ કલ્પાન, મત્વર તરશે રે રજુગિતનો ૧૩

પરપોટા કંપનીઓનાં પાકળા ! *

(અરજો)

હા રે જો જો પરપોટા કંપની

હા રે જો વિ બીતિ ભુડી બૂકપની

હો જી રે, જો જો પરપોટા કંપની—(ટીક)

હા રે એ તો ખચિત કંઠે દશ-ડોળથી !

હા રે મોટાં નામ હામ હામ લડોળથી,—હો જી રે ૦ ૧

હા રે મોગી મોટરગાડી ને વાડી બગલા,

હા રે બધા ફેલ એ ફસાવવાની કાગા,—હો જી રે ૦ ૨

હા રે જાપે જાપે ખડાઈ ઉપાવતા,

હા રે લોક કચરવા “લેકચરો” અપાવતા !—હો જી રે ૦ ૩

હા રે મોગી આડત ને મગખાનાં ધણાં,

હા રે વિમા-બેક-મિલ-મશીનરી નહિ મણા—હો જી રે ૦ ૪

હા રે પ્રથમ ન્હાના ન્હાના શેર કાઢતા,

હા રે પત્રી “પોવ-બોલ” કાઢિ રડાવતા !—હો જી રે ૦ ૫

† કેટલીક આસામી કવિ પદ્ય ને જે વલ્લુ વ્યાપારીઓએ આપનાર કવિ

* વર્તમાન યુગની સોનેરી શાહુકારી અપનાવેલ સુદર-અમાલિક કંપની
 એને માટે આ ઉદ્યોગ નથી.

- હાં રે નાદમારી એ બહુ બહુ શોધતા,
 હાં રે પ્રકટ દેશસેવા જ પ્રબોધતા !-હો જી રે ૦ ૬
- હાં રે મોટી મોટી હિદારતા બતાવતા,
 હાં રે લૂંટિ બૂંટિ પછી એ ખસી જતા,-હો જી રે ૦ ૭
- હાં રે પ્રયમ શેઠેડ^૩- સાર હાય કાઢ્યો,
 હાં રે પછી શરમ સેકડી^૪ ન ગખશે-હો જી રે ૦ ૮
- હાં રે ધટ્યા શેર ભાવ કાઢ ન સધારે,
 હાં રે માર ખાવાના કોણું ધંધા કરે ?-હો જી રે ૦ ૯
- હાં રે બ્યાજસોભમાં કષ્ટકે દસી પડ્યા,
 હાં રે જોઈ મુળગા માથે હાય દહ ગડ્યા-હો જી રે ૦ ૧૦
- હાં રે લૂંટી બળ એ ગરથ બહુ ગાંઠું,
 હાં રે બાળો ગર્યું એ ડોળધાણુ દાંડનું,-હો જી રે ૦ ૧૧
- હાં રે બધા વેપાર-ધધા મદા પડ્યા,
 હાં રે વધી બેઠારિ પાપ પૂર્વના નડ્યા,-હો જી રે ૦ ૧૨
- હાં રે નાવ કાગળ તણુ તે ક્યાં લગિ તરે ?
 હાં રે અતિ આદત તેના પર બિતરે,-હો જી રે ૦ ૧૩
- હાં રે ન્હાસે ઝેર ખાપ વાવ કુવા બરે,
 હાં રે એમ લવોલવ આત્મદત્ત્યા કરે,-હો જી રે ૦ ૧૪
- હાં રે કાળ બળ ને કહાણી રહી જશે,
 હાં રે પાપ જાપરે ચઢીને પુકારશે,-હો જી રે ૦ ૧૫
- હાં રે રહો દૂર એવા દૈલ સાપ પાપથી,
 હાં રે લહો રક્ષણ કહાન કૃપાનાથથી,-હો જી રે ૦ ૧૬
- હાં રે થોડી સારિ કપની એ અપવાદ છે,
 હાં રે તેને આશિર્વચન ધનવાદ છે,-હો જી રે ૦ ૧૭
- સહુ છે સંકટ મીલમજૂર ।

(૫૬)

સહુ છે સંકટ મીલમજૂર । (૨૬)

- ન્હાઈ ખાખને જલ્દી છેડે, મીલ માઈલ બે દૂર !-સહુ છે ૦ ૧
- નિદા પૂરી નવને ન મળે, મિતાયી મઠચૂર,-સહુ છે ૦ ૨
- મોઢું ચાતાં દડે મૂડે, મુકિવાન મગરૂર,-સહુ છે ૦ ૩
- ચાપણુ લાખોની જામવિને, જા-યા શેક બહાદૂર-સહુ છે ૦ ૪
- ખાપ કમીચન કમી ન તેમાં, નાચે જેમ મચૂર,-સહુ છે ૦ ૫
- બ્યાજ તણાં વારંટ ન છૂટે, કાઢે સમય કસૂર,-સહુ છે ૦ ૬
- બિપજ કરતાં ખર્ચ વધારે, કરજ બતાવે દૂર,-સહુ છે ૦ ૭

શેર તણા પાશેર થયા ને, નવટોકે નહિ નૂર!—સહે છે૦ ૮
 દાનત તેરી બરકત આવી, હરકત હાલ હજૂર,—સહે છે૦ ૯
 ખડે પગે દશ તામ્ર કામથી, ચાકે કાવ જરૂર,—સહે છે૦ ૧૦
 વખને તેથી વધુ સમય લે, સ્વારસ શક નિહૂર.—સહે છે૦ ૧૧
 ખાલી હડતાળે વાગિ જોટજ, જોરાકમાં ખજૂર,—સહે છે૦ ૧૨
 કદાન સંપિ સહુ ધારા ખાવો, ચાખે સ્વર્તન ચાર,—સહે છે૦ ૧૩

ખેડુતની દુર્દશા.

(પદ-ધન્યાશ્રી)

ખેડુત હાડધુત થાય, બાપડો, ખેડુત હાડધુત થાય. (ટક)
 તૂટિ કુંપડી, તૂટિ નાર સમ, મૃદ-આશ્રમ દર્શાય,—બાપડો ૧
 રાત રિવસ વન વગડે ગાળે, સકિ ભાખરી ખાય,—બાપડો ૨
 દાર્દાં તૂટાં જળર વચ્ચે, નમ કાવ દેખાય!—બાપડો ૩
 ઉત્તમ ખેતી રહેવાયે પશુ, સ્થિતિ અધમ દુઃખદાય,—બાપડો ૪
 ખનિ બગદિયો હજ હોકે ને, કુવા-ડોરા જગપાય,—બાપડો ૫
 અમલ્ય અમાગી નામું ના'વડે, કરને સદા સિદાય,—બાપડો ૬
 વ્યાપારીને મુલક પાંગરે, સપડાયેલ સદાય,—બાપડો ૭
 રાજ્યભાગ વ્યાપારિ ભાગને, ધંટી લાગ ધણાય,—બાપડો ૮
 વળે વેડ ને હેરા ફેરા, તેમાંથી ન છુટાય,—બાપડો ૯
 સિપાઈડાનાં સ્વસ્તિક વચ્ચે, નિલ નવાં ન ખમાય,—બાપડો ૧૦
 કુદરત કાપે તીક પડે કાં, ગાવહું મારી જાય,—બાપડો ૧૧
 ભરે ઉચાળા વતન તણે, વસમી લહે વિદાય,—બાપડો ૧૨
 ચોરિ કરે કાં ઓ-પુત્રીને, બેચિ સાટિ વટલાય,—બાપડો ૧૩
 ખેડુત રક્ષો શેક રાગની, પજને જલ ન ખમાય,—બાપડો ૧૪
 ધન ખરચીને ધર્મ સાધતાં, કદાન કુખી થવાય,—બાપડો ૧૫

કાવ્યસન નિષેધ.

કરે મદીરા પાન, મોટાના જોટા વળી,
 દર્ધ “દ્રાક્ષરસ” નામ, છાંપી રીતે હેતરે. ૬
 ખાળ્યા જાળ્યા જન રેહ, ડોળા વીંચી ડાલતા,
 વાટો લૂંટી લેય, ચોર ચુગલ મિત્રો મળા. ૭
 મોઢે આણે ફોણુ, નિર્લજ્જ મર્ધ નાગું વહે,
 માએ અક્રમહીણુ, હીણુ અર્ધમિ હીજડા. ૮
 લાગે ચેપી રોગ, રોડખાજ રખડ્યા કરે,
 પરણી તેના જોગ, મારકાટ શણગારમાં. ૯
 દરેકે દારૂ કાપ, વૈદ્ય વિવેકે વાપરે,
 (૫૫) મોજમજામાં નોંચ, ઝલાસો ભરી ઉડાવવા. ૧૦
 હામ હામ ને હામ, દૈલરૂપ દારૂ હરે,
 (૫૬) પશ્ચિમનો પેગામ, પડતી લાવે પલકમાં. ૧૧
 કરો પ્રતિજ્ઞા મિત્ર, બંજગિ નિજ કરમાં લઈ,
 બચસો તોજ ખચીત, કિતકારક વાણી સુણી. ૧૨

જુગાર નિષેધ.

(ગરબો)

હાગશો હારશો હારશો રે, તમે જર જુગારમાં હારશો, (૨૪)
 કદિ જીતશો તો હારવા મારે, બ્હાલામાં વેર વધારશો રે, -તમે ૧
 ધન મેળવવાનો એ નદિ ધવો, ધ્યાનમાં વાત ઉતારશો રે, -તમે ૨
 પાટલા લખોટાનો હાઠ બધો છે, હેતરવાનો હારસો રે, -તમે ૩
 ખોટા પામા દાવ જોગી પ્રતિજ્ઞા, સગ રંગ કેમ નિવારશો રે -તમે ૪
 છૂત રમતે ધવા કૌપદી કુખિયાં, નગ-દમપતિ વિચારશો રે, -તમે ૫
 જારી રિખરિ જુડ જુવતી શીખે, બાળકનો ભવ બાળશો રે, -તમે ૬
 જોઈ તમને બાળવાગાઓ શીખે, પામે એ બચસનો વારસો રે, -તમે ૭
 ક્રોધ કુમતિથી બગતા રહેશો, પુન લગતે માગશો રે -તમે ૮
 કુળ મરજા લજ્જા લોપી, કીતિનો દોષકે હારશો રે, -તમે ૯
 ગોઠુજઆકમનો મેળો મુકોને, જેલ નરકવામ નિલાજશો રે, -તમે ૧૦
 કુખવાનું નાવ નકકી તમ રૂ, માત તાતને કેમ તારશો રે, -તમે ૧૧
 રમતુ કહી તો પત્નીની માથે, અન્નનું ન નામ ઢિયારશો રે, -તમે ૧૨
 વાપાં નદિ તો હાલોજ વગશો, અતે કદ ન સલાશો રે, -તમે ૧૩

(ગરબો-મામખીત)

જુગારિયે મેળે જાહમા

જો જાહમા ! જુગારિયે મેળે જાહ માં

દાલીતે દગનો ચાહ માં-જો જાહમા ! (૨૬)

સપ્ત પંકાના હેંટ ફણીને, લોભે લેવાજો જાહ માં-જો જાહમા ૧

ચોરટા-સિનાળા-દગાળા તલિં છે, તેની બેગો તું ભરાહ માં-ઓ જહલાં ૨
 કાળમુખા પાટલા કડીક ને દડીક, રૂપિયા ભાળી લોભાહ માં-ઓ જહલાં ૩
 બાયડી ને સોકરાં ભાળી રૂપાળાં, ધેરતા એના ગગદમાં, -ઓ જહલાં ૪
 પપ્પડા પપ્પડું હોત લેહે પડાવી, પડ્યો જો એના પાદમાં, -ઓ જહલાં ૫
 પાંદડાં ચાવના ને ભુગળીયું કૂંકતા, પાયમે દાર ગલાહમાં, -ઓ જહલાં ૬
 સેરો રે'જો નકાં મુવો હમજજો, ખેલજો તું તારા વાદમાં, -ઓ જહલાં ૭
 ગેડી દડો લપ્પ ગોફળુ ને ગોટિએ, દિવ્યકજો કાળે હુલાસમાં, -ઓ જહલાં ૮
 ખટખટાં થેપલાં ને હીરો હિરાચી, દહિ દૂધ પીજો ઉભસમાં, -ઓ જહલાં ૯
 ગામને ગોંદરે રંજ જમાવી, જોજો કાનુડો આકાહમાં, -ઓ જહલાં ૧૦

ઘર ફીટે ઘર જાય.

(દોહરા)

વિક તે પુત્ર કલ્પ ને, મિત્ર માય સમુદાય;
 જોને જોઈ જન કહે, ઘર ફીટે ઘર જાય. ૧
 ખૂટી ધરની નાર ને, અવર જારને આ'વ;
 રાજ પાતકમાં પડે, ઘર ફીટે ઘર જાય. ૨
 સુકાનિ જોના નવને, હુઆડવાને આય;
 ભાંગે તે જાર સાગરે, ઘર ફીટે ઘર જાય. ૩
 તરડી કરી કૃદષ્ટિને, લૂંટી લેવા ધાય;
 ચાવ નાશ સર્વજનો, ઘર ફીટે ઘર જાય. ૪
 થઈ ભાગિયો આગિયો, ગુમ લગડિ લાય;
 શેક કગાએ રંગેજમાં, ઘર ફીટે ઘર જાય. ૫
 ધાત હરી વિખામનો, શત્રુમાં જોગાય;
 ચાવ પરાજય રાજનો, ઘર ફીટે ઘર જાય. ૬
 ખોટી પૂરે સાખને, ખોટા મોગન ખાય;
 કટ તે લોભી લાલચી, ઘર ફીટે ઘર જાય. ૭

લોભને ઘોષ નથી.

(પદ-ચાત્રખો)

લોભમાં જરમાણો શું લઈ?

તારી અપ્રલ તે દર્શા મર્જ? (રક)

લક્ષ્મિયા લાકુ રિમે રૂપાળા, અચાય નિદ્રાલ નદિ,
 ખાવ પસ્તાય નદિ ખાવ પસ્તાય, એ કે'ણી વિમારી દઈ, -લોભમાં ૧
 બાઈ દાહતા ઉટકું પેમે, દર ખ્યાલ એ મનમદી,
 માથે પડે તે દિમન રાખી, મિદ થઈ લપ્પે સડી, -લોભમાં ૨
 ભગિયા માથે બાઈ બાઈ, તગું દરિયા મદી;
 જન વચનો જોખમ ખેડે, કુને કુચી દઈ, -લોભમાં ૩

ખેતિ-ઉલોગ ને હુતર કળાવણ, કાણુ પરખાવે પર્ષ ?
 ચાકરી ભાખરી અર્ધિ ક આખા, તુંડ ચર્ષ તજ્જો નહિ, -લોભમાં ૪
 સર્ષ ચર્ષ કાપલા કુપધી ચોરે, રતિ રતિ સોની ચર્ષ !
 વેપારિ તોલ ને લાવમાં મારે, બ્યાજ ગેરવાજખી લર્ષ-લોભમાં ૫
 ધાંધલ ધરપય બકવાદ મિથ્યા, અંને ઊડી ખર્ષ;
 રાવણુ જેવા રાજવી ચાલ્યા, તું કાણુ ગણતી મંઈ, -લોભમાં ૬
 ભણ્યો ગણ્યો તે હુંસી વાજ્યુ સુકૃત ક્યું ન કંઈ,
 ખોટા હિસાબ ને ખોટા ચોપડા, ખોટી ખતાવડી, -લોભમાં ૭
 પર ધર જઈને ભણે શિખામણ, કા'પણુ કોણી ઈર્ષ,
 ક્રોધ ને કોપની ઉરમાં મોટી, લાલખાઈ સગળી રહી, -લોભમાં ૮
 જર્ષ જર્ષ કરિ જર કાણું જોડ્યું, અનીતિ આદરી અહીં,
 જવાબ શું કે જુદી જૂદા, જમને દારે જઈ, -લોભમાં ૯
 બ્યાસા પિશાચણી છેડો ન છોડે, ગળેથી તુજને ઘડી,
 છૂટ કદાન સુખોધ સુશુને, સત્વર સાવધ ચર્ષ, -લોભમાં ૧૦

સંસારના સંતાપ

(૫૬-ખીચની ચાલ)

સાંકડે મંબરે રે, બંધન બહુ થયાં;
 કોડયાં નવ છોડે રે, હામ ને હામ ગયાં.
 પૂરવનાં પાપે રે, બદલાં તે વેરી થયાં,
 કર અધિ કરવત રે, બદાલપ વેરી રહ્યાં ! -સાંકડે ૦ (૨૪)
 મગાં જનોએ સગપણ મૂક્યુ, ગુરુમાદાત્મ્ય ગંભીર,
 શેક સેવક સંબધ છોડ્યો, લાગ્યાં સ્વારથ તીર,
 નીર ના પાએ રે, આખની ઝોળખ અર્ધ ! -સાંકડે ૧
 વનરખતિએ રમ કેસ મૂક્યો, ઔપધિએ આરામ,
 મગાં થઈને દગા ફેરે લાં કાનું લેવું નામ ?
 દામ ક્યાં કુતું રે, દગોટી ખરેખરી. -સાંકડે ૨
 કેવળ લેવાની જતિ ને, દેવામાં તો કામ,
 રોવાની શી વાતજ કરી, નહિ વાત તજો વિશ્રામ
 ઘાટ નિલ પડ્યાં રે, આપ તે મર્ષ અગિ ! -સાંકડે ૩
 પ્રાપ ખરેખર કર્તા ફરો, નહિ ધગ પુત્ર કલત,
 વિત વિદ્યાની ગદાવસ્થા, નહિ બંધન બેની મિત,
 નિદેશ થે નીચોવે રે, દોહિત ને દોહરી. -માકડે ૪
 ટીડી થઈને કાણુ ગામે, ગુણદિગ્ધા ગમાર,
 દામદુધાન દૂધ તણને, પિયે કધિરની ધાગ,
 જળો સુખ જડના રે, બુડપ ભગી નરી -માકડે ૫

પિતાસ્વરૂપ શ્વસુગ્ને કે'છે, બુદ્ધિયા બુદ્ધિલ ધૂડ,
 જામાતા તે દશમા અદને, વગગ્યુ સ્વારથ બૂડ,
 કૂડની ધૂગજ રે, મૂરખ માથે ધરી-સાંકડે ૬
 દિવ્ય પ્રસાદ સરસ્વતિ કરો, દે ધન-વિદ્યા-માન,
 તેહ તજીને હુક બુદ્ધિયે, કરી ખેલન મેદાન,
 લાન વણુ ભટકે રે, મસ્તકે રાઈ ભરી.-સાંકડે ૭
 પિરમેલી ચાળી ઠેલીને, પરવર નિરખે નેટ,
 હાથ તજીને કાણી ચાટે, કેમ ભરાયે પેટ,
 "શો શોક" કરતાં રે, વેઠ કરમે વરી.-સાંકડે ૮
 સંચિત કે ક્રિયામાણ પ્રમાણે, ભોગવવુ સુખ કુખ,
 આજ જન્મ કે પૂર્વ જન્મનું, હસતું રાખી મૂખ,
 દહાન ભજ ભાવે રે, શરણાંગન શ્રાદ્ધરે-સાંકડે ૯
 કાઠી બેનોની કરૂણ કથા

(૭૬ લલિત)

દડિયુ કાઠિયાવાડ ધર્મમાં, (છપ તો નહિ પાપ કર્મમાં !
 અવનવા બનાવો બને ઘણા, ધર કુટુંબમાં શી વિડંગણા ? ૧
 ગરિમ ગાયત્રી તુલ્ય આ, અમગ જાતિયા દુઃખર્ષ ખમે;
 વર વડીન ને બહેમિ સાસરાં, વગર કારણે રે' ન પાસરાં. ૨
 છુટ ન બોલવા આલવાતણી વહુ બદ્ધજ બહિકિ ઝુરે ઘણી;
 ધર બહાર ના પગ મુકાય રે, ધર વહીતરે ગાંજિ જાય રે. ૩
 ધગજનો ગણે ધર ગુલામ રે, ધગજણે સહે અણ જામ રે;
 વરમ પદરે ક્ષય સુવાવડે, પઠિ પથારિયે બાપડી મડે. ૪
 ભણિ ગણી ધણુરે શુ કામનું ? નવ લખાય વચાય નામનું;
 નિજ મહીરે ના જવાય રે, મુખયિ નામ તે ના વદાય રે. ૫
 મહિયરે નહીં સહિયરે નહીં, કરમતી કથા કે' દહા જાત ?
 મન વિષે અનીમે મુઝાય રે, મતિ ગતિ વિના મારિ જાય રે. ૬
 કર્ષ કુવા ભરે વીપ ધોગતી, કર્ષક અગ્નિનો સાથ શોધતી;
 કર્ષ કપાઈને કાંસિ ખાયરે, કર્ષ કુર્મગતે વડી જાય રે. ૭
 રહવે રતાં સિશુ અઝાગિયાં, કર્ષક માત સાથે ખપી ગયાં,
 નકટ નામને કાટયુ ખામકુ, ધર નવું કરે રહેજમાં ખડું. ૮
 કુલિન કૂજ એ ધૂગમાં મળો ! ધન ધરો ધરેલાં બધુ બળો !
 ગરિમ ગાય જ્યાં જર્ષ કપાયરે, હૃદયને રિને લાગિ દહાયરે. ૯
 સુમતિ આપ આ થી દરી દવે, બગતિ તો જ્યે બેનીઓ દવે;
 કુમગિ કાગિયો શી કપાયરે, દરદ દીલ એ ના સુમાય રે. ૧૦
 "શરમ લાજ" છે શબ્દ માત્રમાં, વરતને નથી લેશમાત્રમાં,
 નગરથીજ એ જોઈ વિઝૂતી, લખિ દહાનજી વિપત વીનતી. ૧૧

શૂરી સતીઓ ક્યાં છે ?

(૫૬-ધન્યાશ્રી)

- શૂરી મનીઓ ક્યાં છે એની, શૂરી સતીઓ ક્યાં છે ? (૨૬)
 પતિ સાથે વનવાસ વિચરતી, સીતા માતા ક્યાં છે ? એવીં ૧
 પતિગત વાત સુણી મગ્નારી, મદલમા સમ ક્યાં છે ? એવીં ૨
 નાગનાયની સેવા કરતી, ભોગવતી પણ ક્યાં છે ? એવીં ૩
 સમ દમ નિયમે દદ રહેનારી, દમપંતી તે ક્યાં છે ? એવીં ૪
 પાંકુ પત્ની પાંચાળા ને, શુદ્ધ મારિત્રી ક્યાં છે ? એવીં ૫
 સુલોચના તારા રૂપમણિ સમ, સુલક્ષણાઓ ક્યાં છે ? એવીં ૬
 આડંબર અનસુવાતણે ખણ, વર્તન તેજુ ક્યાં છે ? એવીં ૭
 પતિમક્ષિતની સાચી શક્તિ, થોડી પતિતામાં છે ? એવીં ૮
 કળિકાળમાં કપટિ કુટિલા, કુપટા ધત્તમાં છે ? એવીં ૯
 કાન પ્રયત્ન વડે શું ન બને, પણ પ્રયત્ન તે ક્યાં છે ? એવીં ૧૦

માતાનું સ્તવન

(૫૬-ધન્યાશ્રી)

- માત તણા આભાર, વળે શું ? માત તણા આભાર.
 માત હૃદય મધુ પચાગતથી, મિષ્ટ સુધારમ ધાર-વળે શું ? ૧
 તુચ્છતનય જે આઘા લોપે, પાપિ અધમ અવતાર-વળે શું ? ૨
 શ્રી શક્તિ ઉમિયા કે અંગા, અવનીપર સાકાર-વળે શું ? ૩
 વેદ શ્રુતિ નવ ભેદજ પામે, મહિમા અમિત અપાર-વળે શું ? ૪
 લક્ષ્મ વિધે અપરાધ લહે નહિ, જે હર નિર્ભળ પ્યાર-વળે શું ? ૫
 બા વેલનાઈ ગયા સ્વર્ગે પણ, વસ્ત્રા હૃદય મોહાર-વળે શું ? ૬
 ઈશકૃપા હર સ્તોત્ર અમર્યણ, “શૈલ સુતા”* સુખકાર-વળે શું ? ૭

પિતાનું સ્તવન.

(ચોપાઈ ત્રિવાલ)

- કૃપા સાગર પુન્ય પિતાજી, જેણે રાખ્યો સદા રાજિ રાજી;
 કથે શાસ્ત્ર એ દેવસ્વરૂપ, ખરે જનક આધાર અનૂપ. ૧
 કર્મ એઓનું કાથી ન થાએ, વેદ-છદ-શ્રુતિ જશ ગાએ,
 સહી અંગ વિષતિ અપાર, ગંગ-રાગ ન બદલ્યો લગાર. ૨
 પાળા-પોષિ પ્રેમે પરણાવ્યો, ખર્ચિ દ્રવ્ય ઘણું ને લણાવ્યો;
 કુડા બહેમી વિચાર સુધાર્યા, ભર્મા નીતિ-રીતિ ગણ ન્યારા ૩
 બૂલુ કેમ એ બળ વિલામ, માત-તાતનો પ્રેમ પ્રકાશ;
 પ્રીતિ નિર્ભંગ આનંદકારી, હમિ જનકની જગતમાં ન્યારી. ૪

* “શૈલસુતા સ્તોત્ર” સહીકની અર્પણુષ્ટિમાં ગડારી માતૃશ્રીના વિરદની કવિતા “સુલોચ સ્તવ” મા પ્રગટ કરી છે.

જોઈ ઓવાર વરમાં વિરોધ, દેતા દેહાદિ શબ્દે સુખોધ;
 ધીર ધર્મ ને બુદ્ધિ નિધાન, પિતાથી ધર્મસિદ્ધ પ્રમાણ. ૫
 ભક્તિદેવરૂ - નિષિદ્ધ-ભૂમિ, ૧ ભાવે* રાય વિક્રમનાં શુભ સાલે,
 કૃષ્ણ ચોય ને આશ્વિનમાસ, શુક્રવારે કરચો સ્વર્ગવામ. ૬
 પિતા પ્રિય નામ નવ વિસરાય, ચિત્ત આકૂળ બ્યાકૂળ થાય;
 અર્પુ એઓને રચના આ સાદી, કહાન પ્રાપ્ત કરી ને પ્રસાદી. ૭
 (દિગી)

ઘન્ય દિવસ મુજલ જનકતણા ગાઉ, ધર્મ ધારિએ અવસ્ય શુદ્ધ ધાઉ;
 ઊર લિધુ શાંત મતિ ચર, મોહ દ્રોહ દેવથી સદૈવ દૂર.
 દુઃખ સલાં કરી દુઃખબું ન દીલ, ચિત્ત ચિત્તથી ચલ્યું નહિ વડીલ;
 રજનિ દિવસ રામગટલુ પ્રેમ બહાલ, અર્પુ ગમડું નામ તણી મણીમાળ. ૨
 (પદ-કાફી)

કરૂં હું ભાવ ધરીને, હું તેનું ગુણગાન. (ટક)
 જે પિતુમાને પોળો મુજને, માની પ્રાણ સમાન; કરૂં હું ૧
 બાળક હું મુજને કંઈ નહોતું, આ દુનિયાનું ભાન;
 દુર્ગુણ દોષો દૂર કરીને, દીધું સુવિદ્યા દાન; કરૂં હું ૨
 ઉત્તમ રહેણી ને કરણીથી, ધરતાં 'તાં જે ધ્યાન;
 પુણ્ય પરાક્રમથી જે પામ્યાં, જગત જતોમાં માન; કરૂં હું ૩
 મંથ રચી કરૂં અર્પણ તેને, નામ રમરણ સુખધામ;
 કહાનજી મન તૂસ ન થાયે, કરતાં રસજલ પાન; કરૂં હું ૪
 આતાની રતુતિ.

(૧૬ સીતાજીના મહિનાની)

બહાસા વીર વડિલ શિરચ્છન, શીતળ મીડી છાંવડી;
 ઉમ્ર સંસાર સાગર તીર, કિતરવાની નાવડી. ૧
 આર્ત અંતરનારે આધાર, વિસામા ઓ પાતના;
 સ્વહાચારી જેવા બજરંગ, રંગીલા શ્રી રામના. ૨
 એક દશરથ સુતનુંજ ધ્યાન, જમ્યું એજ નામને;
 ક્યું રામ કયા રસ પાન, બેસી સિંહર આસને. ૩
 માત તાત ગણી તપનીચે, સદૈવ સંતોષિવાં;
 ભરી બાંકુમાં ભાવ અનુષ, પૂરા પ્રેમે પોષિવાં. ૪
 રામ-સક્ષમજી જેવા સનેદ બંધુ સદા દાખબો;
 દેતા અનુભવ જ્ઞાન સુખોધ, કહિણ શબ્દ ના કહો. ૫

* વિ. સં. ૧૯૩૯ "કાઠિયાવાડી સાહિત્ય" બાગ પહેલાનું અર્પણપત્ર ૧૫૬૬
 "સીડીનો પહેલો બીછનો બીજો એમ અનુક્રમે મદરાસ પિતાનું નામ નીચે
 † "રામરસનું" અર્પણપત્ર.

સસ વચન આચરણુમાં પ્રેમ, શાંતિ સુખની સજી;
 સજી નિર્મલ નાનજી નામ, નાગવલુજી તજી. ૧
 મવન ઓગણી પાત્રિસ વર્ષ, શ્રી વિક્રમરાવનું,
 મામ કાર્તિક ઉત્તમ પદ્ય, મગળ નોમ રાતનું. ૨
 છટા પડવાનું તેથી શુ ખાસ, જઈ જન્મગ્યાનમાં;
 ક્યો જાણવ વૈકુંઠવામ, અખડ એકાંતમાં. ૩
 પુણ્યસ્તોત્ર નાગવલુ નામ, બંધે સજી નાનજી;
 ધરી હૃદય મૂરત અલિરામ, કોરત કરે કદાનજી. ૪

અંધગૌરવ

પૃથક પૃથક પુસ્તકોના સુખપૃષ્ઠ ઉપર તથા અન્ય સ્થળે

સુખ રાએલી કવિતા *

(૫૬ જિલ્લેટી)

"પરમપદ જોધિના" સાધન સાર,

જ્ઞાન ધ્યાન વૃદ્ધિ કરનાર, —પરમપદ (ટેક)

શુદ્ધ વેદાત સિદ્ધાત સદિત છે, ભક્તિરૂપ અતિ ન્યાર,
 હકયોગ ને રાજયોગ સાધને, સત્વરે એય ચનાર —પરમપદ ૧
 પિંડ બ્રહ્મ વિવેક વિવેચન, મદ મમતા દરનાર,
 વિવિધ વિષય યોગના અતિ રૂડી, મુતિ શી તેની ઉચ્ચાર —પરમપદ ૨
 જ્ઞાન ગ્રંથપ દરી સાહિત્ય સેના, મુક્તિ થયું મન મ્હાર,
 ઈશકૃપા અત્યવગન સાધન, અદનિશ કેમ વિસાર —પરમપદ ૩
 (પરચરસહિતા કાફી-દોતરી)

શાસન ધર્મે સમાન,

નથી આ વિશ્વવિષે કો, —શાસન ધર્મ (ટેક.) નથી આ ૧
 ગાંજાથી અધિક ધર્મની સત્તા, ધર્મ મહા બળવાન —નથી આ ૨
 જન જન્મી જે નિયમે રેલુ, તે બતલાવે નિદાન —નથી આ ૩
 ધર્મહીન જન ખાલી જોવે, માનવ જન્મ મહાન, —નથી આ ૪
 શુદ્ધ આદાર ત્રિહાર બતાવે, નિરતિશયિત દે જ્ઞાન, —નથી આ ૫
 સપત્તિ સત તથા સુખ સાધન, ધર્મે દુર્લભ માન, —નથી આ ૬
 એકાપણુ જ્યાં ધર્મતણુ લાં દેશોગતિ પ્રદાન, —નથી આ ૭
 ધર્મદેવ તે દેશ દરિદ્રી, વગ્નિ છાં વેરાન, —નથી આ ૮
 બગ-ઐશ્વર્ય કળા સદ્ગર્ભ, ધર્મે ધન સુખ-ધામ, —નથી આ ૯
 ત્વવિ પરાશર પ્રશિખ સદિતા, માન્ય મહા વિદ્વાન —નથી આ ૧૦
 કલિમા એનો મદિમા મની, સ વર આપો ધ્યાન —નથી આ ૧૧
 દરિ રચના શ્રીનૃસિંહ સહાયે, ધર્મસિંહસુત જ્ઞાન, —નથી આ ૧૨

* "કદાચ ૨૦૨" "દાસબોધ" વગેરે ગ્રંથો

સમાજ જીવન *

(દોહરા)

ખાન પાન વ્યવહારનું, જીવન પથ જણાય,
 'સમાજ જીવન' સર્વથા, જીવન ધન્ય ગણાય ૧
 'સમાજ જીવન' રક્ષવા, તન-મન-ધન અર્પાય,
 રાજ કાજ હક માગવા, તારે ચોગ્ર મણાય ૨
 દિતકારક આ જગતમા, સુમિત્ર પુત્ર કસત,
 તેમજ સન્નતન મન વસે, 'સમાજ જીવન' પત્ર ૩
 કુળ મોટપ ને ગાંતિના, વૃથા સહુ અભિમાન,
 'સમાજ જીવન' વિપવથી, જો જન હોય અગણ ૪
 ધર્મ અર્થ આનંદની, જો ઉરમા અભિલાશ,
 'સમાજ જીવન' રક્ષવા, સત્વર કરો પ્રયાસ ૫
 આર્થ ગાંતિ સસારનું, સેવક વા શિરછત્ર;
 સુમતિ પ્રેરે મર્વે, 'સમાજ જીવન' પત્ર ૬
 સમાજ સેવા કારણે, દે નિજ જીવન દાન,
 ખરો ઋષિ રાની મુની, માનો દેવ મમાન ૭
 ઇચ્છો સુખ સમારના, વળી વિચાર સ્વતત્ર,
 વાનો તો સુવિવેચી, 'સમાજ જીવન' પત્ર ૮
 સસ સનાતન ધર્મનું, સદા સજીતે શસ્ત્ર,
 કાપે કુમતિ કુતર્ક ને, 'સમાજ જીવન' પત્ર ૯
 દામ દામ ને હામથી, થાય આજ શુભ કાળ,
 'સમાજ જીવન' તો રહે દેશ વેશની લાજ ૧૦

સાંજ વર્તમાન

(ગરબી)

હા રે (સખી) સાજની શોભા તે શી વખાણિયે ? (ટક)
 હા રે એ તો 'મજ વર્તમાન' પત્ર જાણિયે, -હોજી રે ૧
 હા રે એ તો ખદાર પડે સખા સમે,
 હા રે એ તો ખદાર બદ્દ જનને ગમે, -હોજી રે ૨
 હા રે જેવા સાજ રગ દિગ્ગોલ શોભતા,
 હા રે લખે લેખ તેજ અતિ આપતા, -હોજી રે ૩
 હા રે એ તો સર્વ લોક ચોકને પ્રમોદનું,
 હા રે એ તો દેશદાઝ રાજદિત શોધનું, -હોજી રે ૪
 હા રે એ તો દેશ દરિયાપાર સંચરે,
 હા રે એ તો ન્યાય નીતિ ચિત્ર ચીતરે, -હોજી રે ૫

* આ દોહરામાની એકેક દોહરો, સમાજ જીવન માસિકના પ્રથમ અંકે

હાં રે કહે હિંદુ જૈન પત્ર એ પવિત્ર છે,
 હાં રે કહે પારસી અમારૂં ચિરછત્ર છે.—હોજી રે ૦ ૬
 હાં રે મોહમેદન એ અમારૂં મિત્ર છે,
 હાં રે કહે ખ્રિસ્તી ઈલાઈ ખચીત છે.—હોજી રે ૦ ૭
 હાં રે એણે એકત્રીસ વર્ષ પૂરાં દર્શાં,
 હાં રે એનાં એક રંગ રૂપ જોઈ મન દર્શાં.—હોજી રે ૦ ૮
 હાં રે એમાં લેખકો દલમકસ તે લખે,
 હાં રે રસ લેતાં એન્યાય ન કરે રખે.—હોજી રે ૦ ૯
 હાં રે એ તો લોકપ્રિય ચારુજ નાય છે,
 હાં રે એથી પાંચમાં પુન્ય પંકાય છે.—હોજી રે ૦ ૧૦
 હાં રે રહો આરોગ્ય આપને ધણી ખમા,
 હાં રે કાન વિરતરો પ્રતાપ તેજ રહેજામાં—હોજી રે ૦ ૧૧

“જય સૌરાષ્ટ્ર”ને અભિનંદન.

(રાજાજીત)

જય જય ‘જય સૌરાષ્ટ્ર’, રાષ્ટ્ર દેશાલય પર્વે;
 હે અભિનંદન સુહૃદ, સુદિત મન સંજનન સર્વે ૧
 જય જય ‘જય સૌરાષ્ટ્ર’, રાષ્ટ્ર ગુણ ગાન ગળવા,
 હક-સ્વતંત્રતા-સત્ય, ન્યાય-નીતિ દર્શાવો. ૨
 જય જય ‘જય સૌરાષ્ટ્ર’, હ્રેમ ને કુહલ છેદો;
 ચાય દેશ આખાદ, મટાડો જાતિ બેદો. ૩
 જય જય ‘જય સૌરાષ્ટ્ર’, કળા-દૈરાલ્ય પ્રકાશો,
 વધે વણજ આપાર, ચાય આપાત નિકાશો. ૪
 જય જય ‘જય સૌરાષ્ટ્ર’, મટે મહી ખરખાદી,
 કુંદર બુંદર ખિલે, મળે યશ દબ્ય પ્રસાદી. ૫
 કંઠજી કાઠિયાવાડ, દેશ ખેત્રીવાડીનો,
 નદી સરોવર ખાડ, ખંડાર જાડી જાડીનો. ૬
 રતનાગરની દહેર, બુંદરે જાણો આવે;
 કરે વણજ વેપાર, કેમ નહિ મનને લાવે. ૭
 જય જય ‘જય સૌરાષ્ટ્ર’, પત્ર શુભ નામ પ્રમાણે;
 સેવક વા ચિરછત્ર, ચંદ્રને ટાણે ટાણે. ૮
 શક શેઠાના દોર, તોર ત્રિષ્ટ દુષ્કાર્થ;
 જથુવે ઝાંઝું જોર, નામના ગુરુ ગુસાંધ. ૯
 ન્યાત પંચ-તક વિષે, કપટ જહુ નાટક વેશે;
 સ્વાર્થસિદ્ધિના ન્યાય, ચાય રામદેવે. ૧૦

ધર્મિને	સા	ધાડ,	પાપિ	ચોખ્ખા	પુકારે,	
સમય	રંગના	દગ,	કળાએ	નહિ	અલારે	૧૧
વિગ્રહ	દેશ	વિદેશ,	દુગમ્મ	દુષ્ટ	અનીતિ,	
દે	તેને	સદેશ,	શુદ્ધ	સલામત	પ્રીતિ	૧૨
દામ	દામ	ને દામ,	નથી	બાળની	વાતો,	
વમમી	લાતો	પડે,	ધાએ	ધડીમા	ધાતો	૧૩
મમ્મ	કુક	ઝાં,	પદે	પદ	છે દુષ્કાર,	
મ્મ	પડવુ	બહાર,	ચર્ચને	શર	મિત્રાર્થ*	૧૪

(“કાલિયાવાડી”)

કાલિ ને વાલિ ને ગાલિની લાલમે, દેશની આગાહિ દૂર નમાડી,
જો તું વિચારિ હવે પ્રિય વાયક! દેશ અને વેશ ‘કાલિયાવાડી’—૧

(“સ્વદેશ”-ઉપનતિ)

સ્વદેશ છે નામ શુભ તમારું, સ્વદેશને પ્રાણ સમાન પ્યારું,
સ્વદેશ વાર્તા સુખદા ઉચારો, સ્વદેશ સેવા સર્વે જિવંતો ૧
સ્વદેશનું ક્ષેત્ર હરે ભુવન, સ્વદેશનું ક્ષેત્ર બને વિશાળ,
સ્વદેશ વાતસત્ય રમે વિચારો, સ્વદેશ સેવા મરે સ્વિકારો ૨
સ્વદેશ બ્યાપાર કળા સુરેશ, સ્વદેશમા ધ્યાન લહે વિગેષ,
સ્વદેશ મમ્મ બને બળારો, સ્વદેશ સેવા સર્વે જિવંતો ૩
સ્વદેશ અર્થ શિર સોપનાર, સ્વદેશ અર્થે રણ યુદ્ધનાર,
ચર્ચ ગયા તે દેવી અવતારો, સ્વદેશ સેવા સર્વે સ્વિકારો ૪
સ્વદેશ સેવા મત તિત સાચુ મુખપ સલામતમાજ સાચુ,
સ્થાયી સુખો લાભ મળેજ ઉચ્ચ, મદો અનીતિ દુર્ગુણ ગુણ ૫
અજ્ઞાનને બેઠમ મદા મલીન, નાના પ્રભરે મન માપ બિન,
ઉઠેલા તે ઉત્કૃષ્ટ રીતે, અબ્બા દે શક્તિ કલ્પન પ્રીતે ૬

પ્રકીર્ણ પુનઃકે

(દીપાવલી-પ્રીતિ)

દીવાળી નિ વાળી, બાગતવર્ષિય તણા દ્યોતે દેશ,
અન ધન વૃદ્ધિ સાથે, વર્ષ નવામાં કરો મુખી દેશ ૧

(“અમલકારિક દશાતમાના”-દોહરો)

અમલકાર ઈશ્વરતણા, મિત્ર વિમિત્ર જાણીવ,
કાન ધ્યાનથી વચતા, ધર્મ મર્મ સમજાવ ૧

(સૂત્રીય)

ઉત્તમ કવિતા વારતા, વૈદક ને વેદાંત
વાચે મિત્ર શાંતિ યગે, મળશે સુખ મિત્રાંત ૧

* અમલકાર, અર્થે અથવા જ મલિનને કુલિન અમલકારના દોહરો
“અમલકાર” પાને અભિનંદન આપવા આ કવિતા રચી હતી. દિ. ૧૯૩૬.

(“કચ્છદેશની જુની વાર્તાઓ”)

કથા કચ્છ ઇતિહાસની, આગિન રૂચિકર સાર;
વાંચે ચિત્ત રાજી થશે, વર્તે જ્ય જ્યકાર. ૧

(“અનુભવપ્રકાશ”—દ્વિતવિલખિત)

અનુભવે ભવબંધન જન્ય છે, અનુભવે નિઝ રૂપ કળાય છે;
અનુભવે ભવસિંધુ તરાય છે, અનુભવી વિજયીજ ગણાય છે. ૨

(દોહરા)

સૌ શબ્દો શિષ્યા તણ્યા, અનુભવ અદ્ભુત એક;
અનુભવ વધશે સર્વથી, વહે ટેક ને નેક. ૧
અનુભવતું જે જ્ઞાન તે, અભ્યાસે નષ્ટ હોય;
તેમજ વધતું જ્ઞાન પણ, વધ વધુ પામે કોય. ૨
થાય પ્રેમ પ્રભુપદ વિષે, જન્ય અવિદ્યા ઝાંખ;
“અનુભવ પ્રકાશ” વાંચતાં, ઉરની ઉધડે આંખ. ૩

(“શ્રીમાન ગોવિંદજીનું ચરિત્ર”)

ધરમ પવિત્ર ચરિત્રથી, નીતિ ધર્મ વ્યવહાર;
વિવિધ વિવેક વિચારને, મળે સાર નિર્ધાર. ૧

(“સુશીલસિદ્ધ”)

નીતિ નિપુણતા આદરી, રાજદંડનું ચિત્ર;
વીર પ્રેમ શૃંગારમય, વાંચો મિત્ર પવિત્ર. ૧

(“પ્રબોધભારત”)

“પ્રબોધ ભારત” રત્ન છે, ભક્તિ રસે ભરપૂર;
કવિ-કાવિ-મુનિ પંક્તિતણ્યાં, વાંચો વચન મધૂર. ૧
તત્ત્વજ્ઞાનનું તત્ત્વને, મહત્વનાં છે વેણુ;
સુખકર લાગે સુઠને, કાન શાંતિમતિ દેણુ. ૨

(“સુરસાગરની સુંદરી”)

સુરસાગરની સુંદરી, વસતિકા આખ્યાન;
ઉત્તમ નાયક નાયિકા, ક્યું સમુદ્ર અપાળુ. ૧

(“સકાચાર્ણ પંચરત્ન”)

પંચરત્ન આ વાંચતાં, ઉપજે આતમ જ્ઞાન;
જગતપુર શંકર તણ્યાં, વચન સુધા સુખખાણુ.

(“શ્રીકૃષ્ણ સંમય”)

સંખ્યા માધનથી મળે, ઉભય લોકમાં શ્રેમ;
મોટે ઠર અઠવાગથી પૂરણ આણી પ્રેમ. ૧
મરસ કૃષ્ણ મધ્યા રમી, કૃષ્ણદાસ સુત ખાસ;
ચલુ માતાં ગોવિંદના, ગોવિંદદાસ પ્રકાશ. ૨

(“સૌરાષ્ટ્ર મિત્ર”)

રાષ્ટ્ર પ્રાંત વા દેશમાં, કંઈકે પત્ર છે કાણ;
તે સહુથી ન્યાઈ પ્રદા, પત્ર મિત્ર સૌરાષ્ટ્ર. ૧

(“સૌરાષ્ટ્ર સમાચાર”)

કામળ વચનો ઉચ્ચરે, વર્તન કેવળ કાણ;
અમદાવાદ તેનો કરે, સમાચાર સૌરાષ્ટ્ર. ૧

(“ઈમાનનાં મોતી”)

ઈમાનનાં મોતી તણી, ગુંથી આ મણિમાળ;
આરોપું ઈશ્વામિતે, ધરિ અંતરમાં વ્હાલ. ૧

(“હી નિલકર્મ”)

મોટા દાના હે કદી, હેમદાન ગજદાન,
પણ દહાન એકે નદિ, પુસ્તક દાન સમાન. ૧

(“બવતારત” પત્ર)

નવ ભારત નવ ખંડમાં, પ્રીતે કરે પ્રવાસ;
દાસ વ્યાસની આશ એ, પૂરો થી અવિનાશ. ૧

(“કાલિયાવાસી સાલિન” દર્શીત)

સજિતજું મૌદર્ય ને, સાદિસ ન્યાં સવિશેષ છે,
વેતાંત ને ગીતા તણા ન્યાં વર્ણના ઉપદેશ છે;
દિંદુ મુગ્ધમાં એક ને, ન્યાં દેવ નદિ ભવતેશ છે,
નિજ રેક ને ટેકાર્ધમાં, સૌરાષ્ટ્ર એજ દેશ છે. ૧

(“ગુણમુંદરી”)

સંભારમાં સત્તાદિના, સદર્પે ને શાઓ બળે,
નિજ વર્તને મૂકી બધી જાને દયા મંભાવણે;
મીઠાં મુસામિત મુખનની, તે માગ વગિ અર્પણ કરી,
સ્વર્ગે જવાં માણેઆ, આદર્શ થી મુખમુંદરી. ૧

પ્રજ્ઞાચક્ષુ સ્વ. સ્વારતમાર્તક શીખકવિરાજ ગદ્દલાલજીનો

અભિપ્રાય.

(“સાદિત્થરનાકર”-ગીતિ)

સુગ્ધો સાદિત્થ સુધા, લુધાધિપોએ સમુદ્ર શાંત મધી;
કાઠી કાન્થ કળાસર્મા, નાખી રાખી પીએ વિના શ્રમધી ૧

(“સુભાષિત લહરી”)

સરસ “સુભાષિત લહરી”, હરી પરીતાપ આપશે તરવા;
કવિમુખ કમલ વિકાસી, મન મધુકર નિકર મોદ બરવા. ૧

(“સુબોધ સંગ્રહ”)

“સદ્બોધસંગ્રહ” ભવવિષ મય, એ લાવિ કારસા કર્મા;
ખાય ન કોણ મટે જો, વિષમ થએલા વિકાર સાકરમાં. ૧
યત્ન કરે જગમાં નય, ધરાવિ સારે સ્વભાવ નામ થવા,
જન ધન મમતા જધન, ધગ વિમારે સ્વભાવ ના મથવા. ૨

(માલિની ૭૬)

હૃદય નય કરાવો તે કરો ને કરાવો,
અવિનય વિસરાવો, પરિપૂને કરાવો;
શુભ યશ વધરાવો, શીખિ સદ્બોધ રાવો,
મતિ અતિ સુધરાવો, ભક્તિ તેમાં ધરાવો. ૧

(“પરમપદ બોધિની”-દોહો)

અથ “પરમપદબોધિની”, યોગશાંતનો સાર;
મુક્તિપ્રાપ્ત ભવભીત જન, વાચો કરી વિચાર ૧

સ્વ. બ્રહ્મચારીશ્રી નરસિંહ શર્માના ઉદ્દગાર.

(“અધ્યાત્મ ભજનમાળા”-દોહરા)

ભજન કલો તારો ભજ્યો, ભજ્યો ન એકલુ વાર;
દૂર ભજન જાતે કલો, તારો ભજ્યો ગંવાર. ૧

(“વશીકરણ વિદ્યા”)

“વશીકરણ વિદ્યા” લાગે, સતી શિરોમણી થાય;
અવિચળ પદ પામે સુખે, ત્રિલુપ્ત પૂજ્ય ગણાય ૧
વિધિ નિષેધમય વચન આ, વાંચી વર્તિશ બહેન;
પતિને પળમાં વશ કરી, પામિશ સહુ સુખ ચેન. ૨

(“શૈલસુતા સ્તોત્ર”-શાલુલ)

ચાહી નિલ વધારવા અવનિર્મા, સદ્ભાવ ભક્તો તણા,
વાંચું શૈલસુતાતણું સ્તવન હાં, શબ્દો નિચિત્રો ધણા;
દીકા સંસ્કૃતમાં ઘણી સરસ છે, તેઓ વિચારી કરી,
વંદી શ્રી ગિરિજાતણા ચરણમાં, દીકા લખુ સુર્જરી. ૧

(“આર્યાચરિત્રાવલી”)

રાજ્યાર્જુ સરૂ થયો યતનનો, આ આર્યજૂમીમહો,
લાંથી સર્પ ધર-રાજ્ય-ધર્મ-ગળને, કાચે મુદ્દા થઈ
એની લારતમૂમિની લગિનીઓ, બાવે સહ સાંભળી,
રાખો ટેક વિવેક એમ સુચવે, આર્યાચરિત્રાવલી.

(“અમલકારિક દટાંતમાળા” મન્દાકાન્તા)

વાણી ધોવા વિમળ જગને, શોધનાં તત્ત્વ પાગ્યો;
તેથી જાતા વિશુધ જનને, પાદ પદ્મે વિરાગ્યો;
લાંથી લીધું મધુર મધુ મેં, ભોગવું એકલો શું ?
એવું જાણી રસિક જનમાં, જ્ઞેયવાને વિચાર્યું. ૧

(“સતીગુણચદ્રિકા”-સોરઠો)

નર નિપજવા નાર, ગણમા પણ ઝુંચો તમે;
સિદ્ધ્યુ સમ ઉદ્ધાર, હવે ન શરમાઓ રજે. ૧

પ્રજ્ઞાચક્ષુ પ્રતાપકવિનું અનુમોદન.

(“મુખોપ સંગ્રહ”)

(દોદરા)

જન અન ધન સંગ્રહ કરે, નાશ નિમિત્તમાં થાય;
મુખોપસંગ્રહ કર મહે, દદ મુખકારિ સદાય. ૧

(વપતિ વત)

શ્રમે કરીને ધનનો વધારો, માલગતો દુઃખતણો ન આરો;
મુખોધનો સંગ્રહ એક સારો, વિનાશમે સિદ્ધ રહે વિચારો. ૧

(વસરથ)

વિરેઠ કે દેસ અને મૃદે, સુસત્ર પેઠે નિજ માથમાં મહે;
શિખે મુલે આમક કે અનામહે, ખુશી થયો સત “મુખોપ સંગ્રહે”. ૧

(“પદરત્ન”-કવિત)

આપના પવિત્ર પત્ર માથે મત્સ્ય પદરત્ન,
જલ થકી જાગવી વચાવી તે વિચારું છું;
શી દંડુ શાખાશી આસ પૂરવા અસક્ય તેથી,
ઈસ આસ પૂરે એની આશિસ ઉચ્ચારું છું;
વાર વાર ચાર આપ પ્યારને પ્રકાર પેખી,
પરમ પ્રતાપ ઉપકાર ઉર ઉર ધારું છું;
દાનદીના દાને વધારનારી દાસ સારી,
ખારી “પદરત્ન” પોથી એવથી સ્વિચારું છું. ૧